

**MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION
CREANGĂ”
din mun. CHIȘINĂU**

Facultatea Pedagogie
Laboratorul Ecoeducație

Saranciuc-Gordea Liliana

DIRIGENȚIA
(suport de curs)

Chișinău, 2013

Aprobat pentru editare prin decizia Consiliului facultății de Pedagogie al UPS „Ion Creangă” din 27.11.2013.

Lucrarea este elaborată în conformitate cu curriculumul universitar

Autor:

Liliana Saranciuc-Gordea, doctor în pedagogie, conferențiar universitar.

Recenzenți:

Silvia Golubițchi, doctor în pedagogie conferențiar universitar, US din Tiraspol (cu sediul la Chișinău)

Nina Garștea, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, UPS „Ion Creangă”

Lucrarea se adresează studenților specialității Pedagogia învățământului primar și constituie un suport didactic pentru cursul opțional la Pedagogie “Dirigenție”, dar va fi utilă tuturor celor interesași de formarea și dezvoltarea personalității în devenire.

Saranciuc-Gordea, Liliana.

Dirigenția: (suport de curs) / Saranciuc-Gordea Liliana; Univ. Ped. de Stat „Ion Creangă”, Fac. Pedagogie, Lab. Ecoeducație. – Chișinău: S.n., 2013 (Tipogr. UPS „I.Creangă”). – 264 p.

1 disc optic electronic (CD-ROM): sd., col., 13 x 13 cm.

Titlu preluat de pe eticheta discului.

Cerințe de sistem: Windows98/2000/EXP, 32 Mb hard.

ISBN 978-9975-46-179-5.

37.091

S 23

Cuprins

Programa analitică la cursul opțional Dirigenție	6
Unitatea 1 Dimensiuni contemporane ale educației școlare	15
1.1. Aspecte generale ale conceptului de educație	15
1.2. Ideal și obiective educaționale.....	15
1.3. Funcțiile educației	16
1.4. Dimensiunile/componentele educației.....	17
1.5. Activitatea educativă. Principiile fundamentale ale activității educative.....	24
Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare.....	31
Jurnal de unitate	31
Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 1	31
Repere bibliografice	33
Unitatea 2. Particularitățile orelor de dirigenție pentru atingerea idealului educațional al societății	34
2.1 Rolul orelor de dirigenție asupra formării personalității elevului	35
2.2 Particularitățile orelor de dirigenție	39
2.3 Etapele și structura orelor de dirigenție.....	44
Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare.....	48
Jurnal de unitate	49
Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 2	49
Repere bibliografice	53
Unitatea 3 Managementul clasei de elevi.....	53
3.1. Învățătorul clasei de elevi. Statul și rol	54
3.1.1. Profilul de competență al învățătorului – diriginte al clasei de elevi	70
3.2. Parteneriatul în echipa didactică educativă	73
3.3. Stiluri manageriale	73
3.3.1. Note definitorii ale stilurilor manageriale	75
3.3.2. Reguli practice pentru eficientizarea activității manageriale a învățătorului	77
3.3.3. Funcții/roluri manageriale ale învățătorului	78
3.4. Învățătorul– consilierul întregii clase și al fiecărui elev în parte	79
3.5. Climatul educațional în clasa de elevi.....	80

3.5.1. Caracteristici ale relațiilor – elev-învățător	81
3.5.2. Organizarea clasei	83
3.5.3. Etapele de constituire a colectivului de elevi	84
3.5.4. Sinalitatea colectivului	84
3.6. Evaluarea activității învățătorului.....	88
Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare.....	97
Jurnal de unitate	97
Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 3	97
Repere bibliografice	105
Unitatea 4. Metodele de educație utilizate în cadrul orelor de dirigenție.....	105
4.1 Conceptul de metode educative.....	106
4.2 Funcțiile metodelor.....	109
4.3 Metode interactive de educație.....	110
4.4 Sistemul metodelor educative	111
4.5 Principii și reguli de utilizare optimă a unor metode educative.....	118
4.5.1 Utilizarea simulării în procesul educativ.....	118
4.5.2 Stimularea creativității elevilor	119
4.5.3 Strategii de educație pentru mediu și cultura ecologică	129
4.5.4 Contribuții educative prin metoda jocului.....	135
4.5.5 Activități de lectură în procesul educațional	136
4.5.6 Dezbateră	147
4.5.7 Metoda asaltului de idei (brainstorming)	148
Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare.....	156
Jurnal de unitate	157
Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 4	157
Repere bibliografice	159
Unitatea 5. Variabile de proiectare a orelor de dirigenție în context curricular.....	160
5.1 Referențialul teoretic de proiectare a orelor de dirigenție.....	161
5.2 Proiectarea orei de dirigenție în cheia educației centrate pe elev	168
Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare.....	181

Jurnal de unitate	182
Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 5	182
Repere bibliografice	184
Unitatea 6. Activități educative de suplینire a timpului liber al elevilor în clasele primare	185
6.1.Timpul liber al elevului	186
6.2.Ședința cu clasa	190
6.3 Meditația didactică	194
6.3.1 Obiective specifice meditației didactice	195
6.3.2 Cod de conduită a elevilor în timpul meditațiilor didactice.....	201
6.3.3 Proiectarea meditațiilor didactice	202
6.4 Activitățile extracurriculare.....	208
6.5 Evaluarea activităților educative	213
Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare	216
Jurnal de unitate	217
Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 6	218
Repere bibliografice	222
Sarcini pentru seminar.....	224
Anexe	238

Facultatea:	Pedagogie
Denumirea disciplinei:	Dirigenție
Autor	Saranciuc-Gordea Liliana, dr. ped., conf. univ.
Coordonator:	Saranciuc-Gordea Liliana, dr. ped., conf. univ.
e-mail:	gordealiliana@mail.ru
Descrierea disciplinei	
<p>Crsul “Dirigenție” cuprinde un pachet de 54unități de curs delimitate în consens cu cerințele înaintate. Temele cuprind probleme ce țin de abordarea teoretică și metodologică a educației la vârsta școlară mică.</p>	
Competențe	
<ul style="list-style-type: none"> - definirea de concepte: educație ședință cu clasa; meditație didactică; activități extracurriculare; oră de dirigenție - determinarea nivelului de impact al orelor de dirigenție asupra formării personalității elevului; calităților necesare unui educator-manager al clasei de elevi - identificarea diferențelor care există între metodă și procedeu de educație; locul proiectării educative în ansamblul activităților managerului unei clase de elevi/dirigintelui; - distingerea corelației dintre ideal, obiective generale, obiective/competențe specifice / de referință/subcompetențe și obiective operaționale; - extinderea obiectivelor orei de dirigenție; particularitățile echipei educative a clasei de elevi; funcțiile metodelor educative; cerințele față de elaborarea proiectului orei de dirigenție/ore educative în cheia educației centrate pe elev; - stabilirea legăturilor între particularitățile orelor de dirigenție și noile cerințe de organizare a procesului educațional în clasele primare; între meditația didactică și activitățile extracurriculare; - determinarea modului în care anumiți factori influențează climatul unei clase; notelor definitorii ale metodelor interactive/ activ-participative; - extinderea obiectivelor orei de dirigenție - crearea propriul stil managerial; - dezvoltarea principalelor funcții manageriale; rigoriilor de realizare a evaluării activităților educative; - construirea tehnologiei de aplicare a unor metode educative la lecțiile dedirigenție în cl. I-IV; - prezentarea algoritmul de proiectare a orelor de dirigenție în baza modelului ERRE și în funcție de dimensiunile/componentele educației școlii prietenoase copilului; 	
Finalități de studii	
La finele cursului studenții vor fi capabili:	

La nivel de cunoaștere:

- să definească corect conceptul de educație; conceptele: ședință cu clasa; meditație didactică; activități extracurriculare; conceptul de oră de dirigenție să interpreteze prin exemple concrete esența profesiei de învățător
- să determine nivelul de impact al orelor de dirigenție asupra formării personalității elevului; calitățile necesare unui educator-manager al clasei de elevi; esența metodelor și a procedeeleor educative;
- să distingă mediul general și cel specific al unei clase;
- să identifice diferențele care există între metodă și procedeu de educație; locul proiectării educative în ansamblul activităților managerului unei clase de elevi/dirigintelui;
- să constate responsabilitățile dirigintelui față de elaborarea planurilor de organizare și desfășurare a orelor de dirigenție;

La nivel de aplicare:

- să distingă corelația dintre ideal, obiective generale, obiective/competențe specifice / de referință/subcompetențe și obiective operaționale;
- să delimiteze domeniile de activitate ale procesului educativ;
- să precizeze funcțiile educației în societatea contemporană;
- să extindă obiectivele orei de dirigenție; particularitățile echipei educative a clasei de elevi; funcțiile metodelor educative; cerințele față de elaborarea proiectului orei de dirigenție/ore educative în cheia educației centrate pe elev;
- să stabilească legături între particularitățile orelor de dirigenție și noile cerințe de organizare a procesului educațional în clasele primare; între meditația didactică și activitățile extracurriculare;
- să determine modul în care anumiți factori influențează climatul unei clase; notelor definitorii ale metodelor interactive/ activ-participative;
- să compare profilul de competență al învățătorului;
- să coreleze componentele educației conform, scrisorii metodice (2013) a orelor de dirigenție și a metodelor de educație;
- să estimeze cu exactitate importanța, rolul, funcțiile și obiectivele specifice meditației didactice în școală;
- să modifice codul de conduită a elevilor în timpul meditației didactice;

La nivel de integrare:

- să explice relațiile dintre procesul didactic și procesul educativ;
- să formuleze principiile fundamentale ale procesului educativ;
- să identifice dimensiunile și obiectivele specifice fiecărei componente a educației;
- să creeze propriul stil managerial;
- să dezvolte principalele funcții manageriale; rigoriile de realizare a evaluării activităților educative;
- să recomande o metodologie a evaluării învățătorului.
- să construiască tehnologii de aplicare a unor metode educative;

- să argumenteze avantajele și limitele aplicării unor metode educative;
- să anticipeze structura și modul de elaborare a proiectului orei de dirigenție în clasele primare în cheia educației centrate pe elev;
- să prezente algoritmul de proiectare a orelor de dirigenție în baza modelului ERRE de proiectare și în funcție de dimensiunile/componentele educației școlii prietenoase copilului;
- să aprecieze corect valențele și limitele meditației didactice în ceea ce privește asigurarea unei învățări sistematice, independente.

Pre-recuzite (precondiții)

Pentru realizarea obiectivelor propuse studentul trebuie să posede competențe din cursul de psihologie generală, psihologia dezvoltării, etica pedagogică, pedagogie, teoria educației, teoria instruirii.

Evaluarea curentă

Un accent deosebit se va pune pe:

- identificarea punctelor tari și slabe ale pregătirii studenților ;
- întărirea încrederii în ei (motivare) ;
- predicția performanțelor universitare și a șanselor de reușită în carieră ;

Tendențele înregistrate în acest domeniu vor fi:

- aprecierea se va face în cadrul cursului și seminarului (nu doar prin examene scrise/orale, în finalul acestei activități) ;
- la apreciere vor participa și studenții ;
- criteriile după care se va face aprecierea și se vor acorda notele vor fi precizate de la început și aduse la cunoștința studenților ;
- se va da o atenție mai mare evaluării procesului, nu rezultatelor ;
- se vor evalua competențele (de a ști, a face și a fi) și nu doar conținutul programei analitice.

Lucrarea finală-portofoliul- de examen.

Nota finală se constituie din următoarele componente:

40% – Chestionarea orală la examen

60% - evaluarea curentă

Evaluarea curentă se bazează pe eseu. **Regulile eseului :**

Studiul bibliografiei: Chiar și când există un subiect dat acesta este suficient de general dându-ți libertatea să-l particularizezi în eseu tău prin abordarea aleasă. În primul rand ar trebui să studiezi un pic să vezi ce s-a mai scris pe subiectul respective. De cele mai multe ori, eseu tău va fi construit pe baza a ceea ce s-a mai scris, va analiza sau va critica una sau mai multe puncte de vedere, dându-ți ocazia în acest fel să-ți exprimi punctul tău de vedere.

Introducere: În introducere, ar trebui să exprimi clar subiectul pe care urmează să-l dezbați, și punctul tău de vedere legat de acest subiect. Exprimarea punctului de vedere este una din cele mai dificile părți ale eseului. În cele din urmă ar trebui să fii în stare să explici într-o singură frază care este esența eseului tău.

Exprimarea trebuie sa fie concisă, specifică și clară. Nu ar trebui sa promiți că o să analizezi, examinezi sau că o să pui sub semnul întrebării o problema, ci că o să susții un anumit punct de vedere legat de subiectul ales. De exemplu, un bun punct de vedere ar suna cam așa: “Voi susține faptul că deosebiriile ...”. Un punct de vedere slab exprimat ar suna așa: “As dori sa analizez ...”. Prima variantă exprimă clar un punct de vedere și îl justifică introducând o nouă idee în timp ce a doua variantă nu face decât să expună niște fapte existente. Punctul de vedere este unul din puținele locuri din eseu în care este acceptat să se scrie la persoana I, în timp ce în restul eseului este uzual să se scrie la persoana a III-a.

Explicarea structurii eseului urmează punctului de vedere din introducere. În funcție de mărimea eseului, vei aduce un număr de argumente care sa-ți susțină punctul de vedere. Este recomandat să enumeri aceste argumente un paragraful ce urmează punctului de vedere: “Trei argumente vor fi aduse în sprijinul acestui punct de vedere. Primul va sublinia ca... Al doilea va susține ca... Al treilea va demonstra că...”

Conținut : Conținutul eseului va elabora argumentele pe care le-ai prezentat, pe cât posibil în ordinea în care le-ai enumerat mai sus. Fiecare capitol sau paragraf începe cu o “frază-subiect” care expune argumentul și poziția autorului. În cazul în care folosești capitole, dă-le nume în așa fel încât să fie potrivite cu structura eseului și care să fie ușor de citit. Discuția ar trebui să urmeze expunerea fiecărui argument într-o maniera bine structurată: fapte, idei, opiniile autorităților din domeniu precum și punctul de vedere personal. În final ar trebui concluzionat în ce fel argumentul inițial stă în picioare și susține punctul de vedere.

Concluzii : După ce toate argumentele au fost prezentate și dezbătute, eseu se termină și ar trebui să poți să prezinți concluziile. Într-un eseu bine scris și organizat, argumentele sunt veridice și laolaltă îți susțin și demonstrează punctul de vedere. Nu trebuie decât să subliniezi acest fapt și eventual să mai explici ce studii s-au mai făcut pe acest subiect.

O alta secțiune posibilă, dar nu obligatorie, adesea întâlnită în eseurile academice, este cea de limitări. Aici, poți să scrii limitările raționamentului tău, care sunt premisele de la care pleacă eseu, însă care dacă sunt false ar putea să infirme concluziile, aspecte care nu au fost analizate, posibile condiții care ar limita impactul concluziilor tale etc.

Mărimea eseului ar trebui sa respecte regula de +/- 10%, asta dacă nu se specifică altceva. Asta înseamnă că textul nu ar trebui sa fie nici mai scurt cu 10% și nici mai lung cu 10% decât mărimea impusă. De exemplu, pentru un eseu de 3000 de cuvinte, este acceptat să scrii 2700-3300 de cuvinte. Poți să folosești funcția Word Count din Microsoft Word ca să vezi exact câte cuvinte are eseuul tău.

În anumite cazuri foarte rare, este foarte dificil să-ți exprimi ideea eseului într-un punct de vedere. În aceste cazuri este acceptat să înlocuiești

punctul de vedere cu o întrebare de cercetare care ar trebui să corespundă acelorași criterii, excepție făcând faptul că autorul amână luarea unui poziții clare pînă la sfîrșitul eseului. Nu este recomandată această abordare, însă în cazul în care este necesară, ai grijă să expui clar răspunsul la întrebarea de cercetare la încheierea eseului.

Motivul pentru care toate aceste reguli sunt importante este acela ca examinatorii vor citi poate sute de eseuri care vor încerca sa spună cam aceleași lucruri. În acest context este în avantajul tău sa faci ca eseul tău sa fie remarcat printr-o structură clara și un punct de vedere bine exprimat. Din cauza asta este foarte importantă respectarea acestor reguli destul de simple.

Bibliografie: Un eseu academic necesita si o bibliografie unde sa poți scrie toate sursele pe care le-ai folosit. Universitățile din Vest au tendința să fie foarte stricte atunci cînd este vorba de plagiat. Așa că ai grijă să citezi absolut toate sursele folosite. În conținutul eseului încearcă să eviți citate foarte lungi, ci mai degrabă folosește parafrizarea – exprimă prin cuvintele tale ceea ce alții au spus înainte. În cazul în care citezi, folosește citate clare și menționează sursa. În orice caz, citarea trebuie folosită doar pentru a începe discutarea unui punct de vedere și nu pentru a închide un punct de vedere.

Criterii de evaluare a eseului și punctajul acordat

1. Raportarea la tema aleasă (5 puncte)

Correspondența dintre titlul temei și conținutul eseului

2. Claritatea (10 puncte)

- mesajul eseului este bine conturat, formularea sa nu este ambiguă, lucrarea este organizată în jurul unei idei pentru care exista dovezi verificabile;
- formularea de comparații între caracteristici ale unor fenomene, activități, evenimente, procese.

3. Argumentare (15 puncte)

- ideile, teoriile prezentate sunt susținute de argumente din bibliografie.

4. Coerența logică (15 puncte)

- eseul are o structură logică bine conturată;
- ideile exprimate au fluentă și sunt în legătura unele cu altele.

5. Utilizarea materialului bibliografic (10 puncte)

- sursele bibliografice sunt citate corespunzător, argumentele aduse sunt susținute prin prezentarea diferitelor cercetări.

6. Originalitate, creativitate, inovație (15 puncte)

- modul deosebit prin care se abordează tema, prezentarea opiniilor personale bazate pe analiza diferitelor surse bibliografice.

7. Aspectul general al eseului (5 puncte)

- respectarea criteriilor de: gramatica, ortografia, aspectul estetic.

Totalul general reprezintă maximum de 0-75 puncte.

Transformarea punctajului obținut în notă se face prin regula mărimilor proporționale (regula de trei simplă).

Exemplu: Un student care a obținut 45 puncte va avea nota.

$$60 \cdot p \rightarrow \frac{75 \rightarrow 10}{75} = \frac{600}{75} = 8$$

Evaluarea finală de examen

Modalitatea de evaluare în cheia dată - portofoliul realizabil individual de fiecare student

Un dosar de învățare /portofoliu cuprinde:

- lista conținutului cestiua, (sumarul, care include titlul fiecărei lucrări/fișe etc. Și numărul paginii la care se regăsește);
- argumentația care explică ce lucrări sînt incluse în dosar, de ce este importantă fiecare și cum se articulează între ele într-o viziune de ansamblu a studentului/grupului cu privire la subiectul respectiv;
- lucrările pe care le face studentul individual sau în grup;
- rezumate;
- eseuri;
- articole, referate, comunicări;
- fișe individuale de studiu;
- proiecte și experimente,
- teme pentru acasă;
- probleme rezovate;
- rapoarte scrise-de realizare a proiectelor;
- teste și lucrări semestriale;
- chestionare de atitudini;
- înregistrări, fotografii care reflectă activitatea desfășurată de student individual sau împreună cu colegii săi;
- interviuri de evaluare;
- observații pe baza unor ghiduri de observații;
- reflecțiile proprii ale studentului asupra modalităților de învățare, ale obstacolelor înfîlnite, ale procedeeelor de depășire a lor;
- autoevaluări scrise de student sau de colegii săi;
- alte materiale, hărți cognitive, contribuții la activitate care reflectă participarea studentului/grupului la derularea și soluționarea temei date;
- viitoare obiective pornind de la realizările curente ale studentului/grupului, pe baza intereselor și a progreselor înregistrate;
- comentarii suplimentare și evaluări ale profesorului, ale altor grupuri de învățare și/sau ale altor părți interesate.

Pentru evaluarea obiectivă a portofoliului au fost luate în vedere două categorii de criterii generale:

a) criteriul pentru evaluarea calității portofoliului și a produsului realizat (1-3) ;

b) criteriile pentru evaluarea calității activității studentului, a procesului pe care l-a parcurs (4-11).

Criterii de apreciere/indici și punctaj acordat la evaluarea portofoliului

Criterii de apreciere/indici Punctaj	1	2	3	4	5
1. Prezentare: - stabilirea scopului și a obiectivelor urmărite în cadrul portofoliului; - evoluția evidențiată față de prima prezentare a dosarului; - dacă este complet; - estetică generală.					
2. Rezumate: - ceea ce a învățat studentul și succesele înregistrate; - - calitatea referatelor; - - concordanța cu temele date; - - cantitatea lucrărilor.					
3. Lucrări practice: - adecvarea la scop, - eficiența modului de lucru; - rezultatul lucrărilor practice; - dacă s-a lucrat în grup sau individual; - - repartizarea eficientă a sarcinilor.					
4. Reflecțiile studentului pe diferite părți ale dosarului: - reflecții asupra propriei munci; - reflecții despre lucrul în echipă (dacă e cazul); - așteptările studentului de la activitatea desfășurată.					
5. Cronologie. - punerea în ordine cronologică a materialelor; - modul de gândire, elaborare și structurare a proiectului (rigurozitatea proiectării și realizării demersurilor teoretice și practic-aplicative, logica structurării materialului, argumentarea ideilor,					

corectitudinea formulării ipotezelor și a verificării lor etc.).					
6. Autoevaluarea studentului: - autoevaluarea activităților desfășurate; - concordanța scop-rezultat; - progresul făcut; - nota pe care crede că o merită					
7. Pregătire-Conținut-Structură: - cunoașterea subiectului, familiarizarea cu lucrările scrise; - adecvat în raport cu auditoriul, interes, claritate, profunzime, orizont					
8. Limbajul verbal utilizat/ Rostire: - claritate, accesibilitate ; - audibilitate, ton, ritm, fluidență; *elementele de comunicare paraverbală: - calitățile vocii, intonația, accentual, viteza, tonul, volumul etc. ; *elemente de comunicare nonverbală: - limbajul mimicogestual, privirea, gesturile și alte elemente de comunicare nonverbală, ținuta generală ;					
9. Folosirea timpului-Mijloace uzuale: - în limitele alocate, echilibru între secțiunile expunerii; - claritate, conciziune, abilitate.					
10. Siguranța de sine-impact. - cunoașterea capacității proprii; - prezență, dinamism, autoritate.					
11. Comportare-Aspecte de comportament altele decât verbale: - structurarea auditoriului, ținută, manieră, gesturi; - legătura cu auditoriul, măsura în care îl determină să participe la prezentare ; - măsura în care convinge auditoriul.					

Pentru fiecare criteriu se atribuie între 1-5 puncte. Totalul general reprezintă maximum de 55 puncte (11 criterii înmulțite cu 5- punctajul

maxim).

Transformarea punctajului obținut în notă se face prin regula mărimilor proporționale (regula de trei simplă).

Exemplu: Un student care a obținut 45 puncte va avea nota 8,18.

$$45 \cdot p \rightarrow \frac{55 \rightarrow 10}{55} + \frac{450}{55} = 8,18$$

Frecvența

Frecvența este luată în considerație conform Regulamentului pentru învățământul cu frecvență la zi ținând cont de absențele motivate ale studentului.

Conținutul cursului

Unitatea 1 Dimensiuni contemporane ale educației școlare

Unitatea 2. Particularitățile orelor de dirigenție pentru atingerea idealului educațional al

Unitatea 3 Managementul clasei de elevi

Unitatea 4. Metodele de educație utilizate în cadrul orelor de dirigenție

Unitatea 5. Variabile de proiectare a orelor de dirigenție în context curricular

Unitatea 6. Activități educative de suplinire a timpului liber al elevilor în clasele primare

Resurse bibliografice

1. Dumitru, I.-Al., Psihologia educației, Editura Mirton, Timișoara, 2001.

2. Joița, E., Management educațional, Editura Polirom, Iași, 2000.

3. Nicola, I., Dirigintele și sintonia colectivului de elevi, EDP, București, 1978.

4. Ghica V., Ghid de consiliere și orientare școlară pentru orele de dirigenție. –Colegium, Polirom, 1998.

Educațională. Ghid metodic pentru orele de dirigenție și consiliere. - Cluj-Napoca, 2001

Unitatea 1 Dimensiuni contemporane ale educației școlare

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- să definească corect conceptul de educație;

La nivel de aplicare:

- să distingă corelația dintre ideal, obiective generale, obiective/competențe specifice / de referință/subcompetențe și obiective operaționale;
- să delimiteze domeniile de activitate ale procesului educativ;
- să precizeze funcțiile educației în societatea contemporană;

La nivel de integrare:

- să explice relațiile dintre procesul didactic și procesul educativ;
- să formuleze mai ușor principiile fundamentale ale procesului educativ;
- să identifice dimensiunile și obiectivele specifice fiecărei componente a educației.

1.1.Aspecte generale ale conceptului de educație

Educația este un sistem bine structurat, exercitate în mod conștient, organizat și coerent asupra unor persoane sau a unui grup de persoane, în vederea valorificării potențialului biopsihosocial, dezvoltării personalității lor, potrivit unor finalități la care au aderat acestea.

În condiții școlii primare, educația, ca proces, este un ansamblu de acțiuni care se realizează atât în cadrul lecțiilor de către învățător, cât și în timpul libel al copiilor. Educația ca produs se materializează în personalitatea copilului cu o libertate interioară formată, cu o dezvoltare armonioasă (intelectuală, morală, fizică) și cu tendințe de dezvoltare permanentă.

1.2. Ideal și obiectivele educaționale

Idealul educațional reprezintă finalitatea educațională de cea mai înaltă generalitate, modelul de personalitate pe care-l proiectează și urmărește să-l realizeze sistemul educațional.

Idealurile educaționale au fost, în toate perioadele istorice, și continuă să fie elemente esențiale ale gândirii pedagogice, care promovează politica educațională a statului.

Educatorul va găsi idealul educațional format în Legea învățământului din Republica Moldova (1995): *dezvoltarea*

liberă, armonioasă a omului, formarea personalității creative, care se poate adapta la condițiile de schimbare ale vieții.

Idealul educațional poate fi materializat prin obiectivele generale, obiectivele specifice/competențe specifice/ obiectivele de referință/subcompetențele și obiectivele operaționale.

Obiectivele generale sunt elementele strategice care indică etapele și modalitățile în care se va realiza apropierea copilului de modelul proiectat, în funcție de condițiile obiective și subiective.

Obiectivele generale ale învățământului preuniversitar sunt formulate în „Curriculumul de bază. Documente reglatoare”, acestea raportându-se la:

- respectarea tendințelor de evoluție în formarea-dezvoltarea personalității copilului prin însușirea valorilor culturii naționale și universale;
- educarea în spiritul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale copilului, al demnității și toleranței;
- cultivarea la copii a sensibilității față de valorile morale și civice;
- formarea capacităților intelectuale, a disponibilităților afective și a abilităților practice, prin asimilarea de cunoștințe;
- însușirea de către copii a tehnicilor de muncă intelectuală;
- dezvoltarea armonioasă (fizică, morală, intelectuală).

Obiectivele specifice/competențele/ Obiectivele de referință/subcompetențele și, în final, obiectivele operaționale au un caracter tactic și permit orientarea, reglarea și evaluarea procesului educațional și a rezultatelor finale.

Bazându-se pe obiectivele specifice/competențe specifice/obiectivelor de referință/subcompetențele, învățătorul va formula împreună cu copiii obiectivele operaționale, care urmează să fie realizate în cadrul procesului educațional. O astfel de conexiune îl va ajuta pe învățător să proiecteze, să realizeze și să evalueze corect atât copiii, cât și procesul educațional.

1.3. Funcțiile educației

Funcțiile educației corelează cerințele sociale e formare cu necesitățile de dezvoltare ale personalității. Activitățile de

formare-dezvoltare a personalității copilului ne indică varietatea de funcții educaționale.

Actualmente, în Republica Moldova, educația îndeplinește următoarele funcții:

- asigură realizarea idealului educațional formulat în Legea învățământului;
- realizează dezvoltarea liberă, armonioasă a copilului, formarea personalității creative;
- garantează dezvoltarea conștientă și progresivă a potențialului biopsihic a copilului;
- selecționează, prelucrează și transmite valorile de la societate la copil, de la copil la copil, de la copil la societate;
- pregătește copiii pentru integrarea lor activă în viața socială.

Funcția esențială a educației în școala primară a fost și continuă a fi pregătirea copilului pentru integrarea eficientă în viața socială.

1.4. Dimensiunile/componentele educației

În literatura pedagogică, dimensiunile/componentele educației marchează, în principal, conținuturile clasice de formare-dezvoltare a personalității copilului în plan: intelectual, moral, tehnologic, estetic, fizic (R.Hubert, V.Țircovnicu, D.Todoran, I.Nicola, D.Fărcaș ș.a.).

Cercetările realizate în domeniul educației sub egida UNESCO acoperă o arie mult mai largă a dimensiunilor educației, care corespund problemelor sociale contemporane, cum ar fi: pacea, democrația, justiția socială, dezvoltarea, mediul, alimentația, sănătatea (G.Văideanu).

În practica educațională, de cele mai multe ori se recurge la dimensiunile educației care marchează doar conținuturile clasice și mai puțin reflectate cele ce corespund problemelor sociale actuale. Prin urmare, se cere regândirea conținuturilor educației, care ar îmbina armonios dimensiunile/componentele clasice cu cele ce țin de problemele lumii moderne. Unele încercări sub acest aspect au fost întreprinse de Ministerul Educației din România. De exemplu pentru anul școlar 2012-2013 efortul managerilor educaționali de diferit rang, dar și a tuturor

profesioniștilor angajați în învățământ, va fi orientat, în special, pe dimensiunile/componentele : ***promovarea și dezvoltarea educației incluzive***, precum și pe ***instaurarea în instituțiile de învățământ a unui mediu sigur (lipsit de violență), protector și sănătos*** de dezvoltare. În acest context la dimensiunea ***promovarea și dezvoltarea educației incluzive***, ME a elaborat și implementat **Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 523 din 11 iulie 2011, definește ***educația incluzivă drept un proces continuu de dezvoltare a politicilor și practicilor educaționale, orientate spre asigurarea oportunităților și șanselor egale pentru persoanele excluse/marginalizate de a beneficia de drepturile fundamentale ale omului la dezvoltare și educație.***

În contextul Programului menționat, educația incluzivă prevede schimbarea și adaptarea continuă a sistemului educațional, pentru a răspunde diversității copiilor și nevoilor ce decurg din aceasta, pentru a oferi educație de calitate tuturor în contexte integrate și medii de învățare comune.

Astfel, instituțiile de învățământ urmează să mobilizeze toate resursele în vederea realizării obiectivelor generale ale Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020:

- promovarea educației incluzive drept prioritate educațională în vederea evitării excluderii și/sau marginalizării copiilor;
- formarea unui mediu educațional prietenos, accesibil, în măsură să răspundă așteptărilor și cerințelor speciale ale beneficiarilor;
- formarea unei culturi și a unui mediu incluziv.

Instituțiile de învățământ sînt chemate să asigure educație de calitate tuturor copiilor, progres și dezvoltare în conformitate cu potențialul fiecăruia. Copiii care atestă dificultăți de învățare, în conformitate cu caracteristicile pe toate domeniile de dezvoltare (emoțional, motor, cognitiv, verbal, social), indiferent de starea de sănătate, starea materială a familiei, mediul de reședință, de antecedente penale etc. (copiii cu cerințe

educaționale speciale), trebuie să beneficieze de asistență educațională individualizată. În acest sens, ținând cont de prevederile documentelor de politică educațională cu referință la educația incluzivă, echipele manageriale și cadrele didactice vor reconsidera abordările în ceea ce privește organizarea și realizarea procesului de predare-învățare-evaluare, cu accent pe promovarea unei instruirii individualizate. Pentru elevii cu cerințe educaționale speciale (CES) se vor elabora planuri educaționale individualizate.

La dimensiunea ***Crearea unui mediu sigur, protector și sănătos de dezvoltare*** în conformitate cu prevederile art.8, p.4 al Legii nr.45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie **Direcțiile generale raionale/municipale învățământ, tineret și sport vor proiecta și realiza acțiuni concrete care vor asigura:**

- informarea și instruirea cadrelor didactice în vederea calificării actelor de violență în familie, aplicării metodelor și mijloacelor de prevenire a unor astfel de acte și de sesizare a autorităților abilitate;
- realizarea, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, a programelor educaționale pentru părinți și copii în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie;
- desfășurarea activităților de consiliere în vederea reabilitării psihologice și psihosociale a copiilor, victime ale violenței în familie;
- informarea autorităților abilitate, prin intermediul cadrelor didactice, sesizând îndată, în mod obligatoriu, autoritatea tutelară și poliția, despre cazurile de violență în familie împotriva copiilor.

Echipele manageriale ale instituțiilor de învățământ vor asigura adoptarea și consolidarea la nivelul fiecărei instituții a unei politici interne nonviolente. În acest sens, se impun acțiuni specifice, adresate atât cadrelor didactice, elevilor, cât și părinților acestora. **Acțiuni adresate cadrelor didactice:**

- Introducerea în Fișa Postului tuturor adulților care interacționează cu copiii despre obligativitatea utilizării în relația

cu aceștia a comportamentelor nonviolente și a disciplinării pozitive;

- Informarea cadrelor didactice privind identificarea semnelor violenței, abuzului sau
 - neglijării copiilor în mediul educațional sau/și familial;
 - Elaborarea/implementarea instrumentelor de stimulare a comportamentului nonviolent (recompensă și sancționare);
 - Formarea deprinderilor de autocontrol și autoobservare a profesorului;
 - Formarea abilităților de comunicare și soluționare eficientă a conflictelor.

Acțiuni adresate comunității elevilor:

- Informarea copiilor cu privire la autoritățile care trebuie anunțate în situația unui abuz;
- Informarea prin campanii locale a copiilor cu privire la violență în general, la consecințele acesteia asupra dezvoltării lor și a modalităților prin care ei pot sesiza și preveni un act de violență;
- Sensibilizarea Consiliilor elevilor din școli și colaborarea cu acestea pe tema combaterii violenței;
- Crearea grupurilor de suport pentru copiii, ai căror părinți sînt plecați la muncă în străinătate, în cadrul cărora aceștia vor putea discuta despre problemele, experiențele personale și vor primi sprijin specializat.

Acțiuni adresate comunității părinților:

- Implementarea de programe de educație parentală care să ajute la îmbunătățirea comunicării dintre părinte și copil, și între copil, părinte și comunitate;
- Implementarea unor programe de consiliere pentru părinți.

Conform scrisorii metodice elabrată de ME (2012) cu referire la organizarea și desfășurarea procesului educațional la treapta primară de învățămînt pentru anul de studii 2012-2013 dezideratul educațional rămîne a fi *transformarea instituțiilor de învățămînt în școli prietenoase copilului*, ținînd cont de următoarele dimensiuni/componente:

- **Incluziunea** – toți copiii de vîrstă școlară frecventează școala și participă la procesul de învățare.
- **Eficiența** – se asigură progresul individual al copiilor de la un an la altul.
- **Mediul sigur, protector și sănătos de dezvoltare** – condițiile de activitate a școlii permit menținerea și ameliorarea stării de sănătate fizică și psihică a elevilor.
- **Dimensiunea de gen** – rata frecventării școlii e aceeași și pentru fete și pentru băieți; participarea și reușita fetelor este la nivel echitabil la toate obiectele.
- **Parteneriatul** – școala conlucrează cu copiii, familia, comunitatea

Fiecare dimensiune/componentă a educației reflectă o zonă de acțiune de maximă generalitate, care urmează să fie dezvoltată de către învățător în plan funcțional (corelația subiect-obiect) și situativ (influența cîmpului psihosocial).

În activitatea sa educatorul se va călăuzi de obiectivele specifice/competențele specifice, punînd accentul pe componentele educației elucidate în agenda dirigintelui (ediția a V-a, revăzută și îmbunătățită), ediția anului 2009:

1. Formarea pentru autocunoașterea și dezvoltarea personală.
2. Formarea pentru înțelegerea și respectarea valorilor fundamentale și normelor de comportare în societate.
3. Dezvoltarea abilităților de utilizare a informațiilor în viața cotidiană.
4. Formarea abilităților de exploarare și planificare a carierei.
5. Formarea atitudinilor și comportamentului responsabil pentru un stil de viață de calitate.

Analiza și înțelegerea normativă a activității de educație proiectată și realizată va permite identificarea la timp a disfuncționalităților, sesizarea unor relații și tendințe noi, relevante pentru acțiunea didactică, soluționarea optimă a problemelor și implicit, *reglarea – autoreglarea* continuă a procesului educațional.

Profesorii-diriginți își vor proiecta activitatea educațională și vor înregistra rezultatele acesteia în Agenda dirigintelui (ediția a V-a, revăzută și îmbunătățită), ediția anului 2009, – suport didactic, adresat cadrelor didactice întru direcționarea și sistematizarea activității acestuia în calitate de agent educațional central în cadrul instituției de învățământ, modelator al parteneriatului pedagogic la nivelul colectivului primar.

Agendă menționată va constitui concomitent un reper de realizare a standardelor profesionale ale dirigintelui, un instrument de evaluare a acestora, un element inerent al portofoliului; va servi drept argument al maturității profesionale și al gradului de calificare a cadrului didactic respectiv.

Agenda dirigintelui se propune în variante pentru trei și doi ani (Centrul Științific, Metodic și Editorial “Univers Pedagogic”). Conform ordinului nr. 426 din 22 august 2003, instituțiile de învățământ vor procura Agenda dirigintelui analogic registrelor școlare (Editura “Lyceum”, tel. 21 26 36).

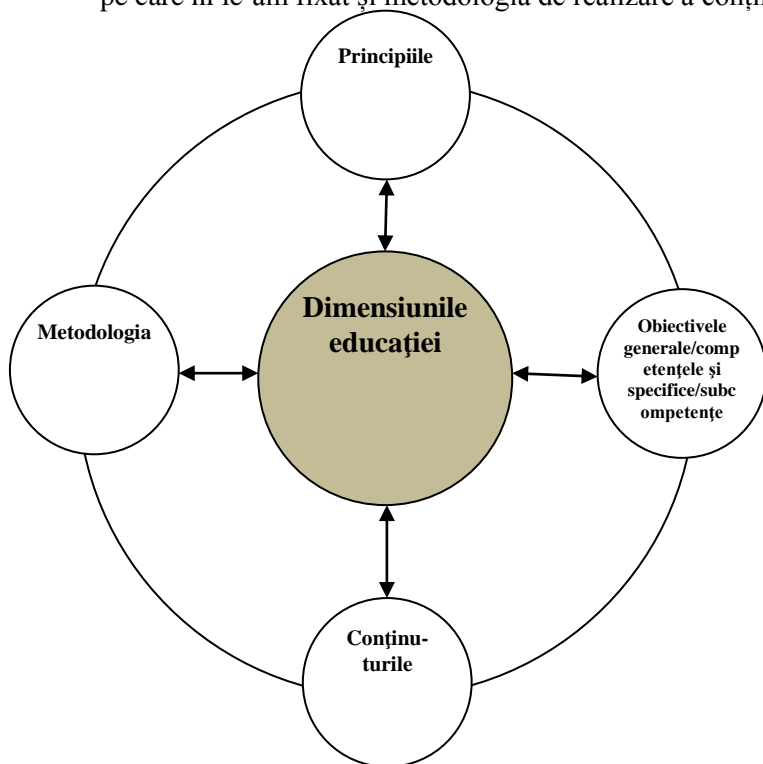
Pentru perioada de vară și la absolvirea treptei de școlaritate (gimnaziu, liceu) agendele se transmit pentru păstrare reprezentantului administrației instituției de învățământ investit cu funcția respectivă.

Orele de dirigenție vor fi realizate în baza Curriculumului “Dirigenția” – document normativ principal pentru proiectarea și desfășurarea activităților educative la orele respective în învățământul gimnazial și liceal. La treapta gimnazială și liceală, din numărul total al orelor de dirigenție – 20 vor fi realizate în baza Curriculumului, pentru probleme organizatorice și activități curente la treapta gimnazială vor fi programate 6-9 ore, la cea liceală – 9-14 ore. Conform planului de învățământ, cursurile vor fi realizate din contul orelor de dirigenție la treapta primară și în clasele cu predare în limba rusă.

“Protecția civilă și apărarea împotriva incendiilor” și “Securitatea la traficul rutier”. Orele de dirigenție vor fi incluse în orar, dar nu vor fi tarificate, ținând cont de faptul, că acestea sînt parte integrantă a funcționalului dirigintelui.

În scopul realizării dimensiunilor educative, vă propunem următorul model proiectiv.

Conform modelului propus, înainte de toate se stabilesc principiile activității educative care plasează copilul în centrul procesului educativ, îl ajută să se adapteze exigențelor sociale, îi motivează conduita bazată pe valorile umane, îi organizează activitatea pe corespundere cu particularitățile biopsihice. Activitățile se proiectează și se realizează în baza principiului democratic, de colaborare și respect; acțiunile educative se corelează cu toate formele de educație. Apoi se elaborează obiectivele operaționale, în baza obiectivelor specifice /competențelor specifice și obiectivelor de referință /subcompetențelor pentru nivelul de învățământ în care activăm. După cum s-a menționat deja, este bine ca obiectivele specifice, competențele specifice propuse să fie analizate împreună cu copiii și tot de comun acord cu ei să elaborăm obiectivele operaționale. În continuare, să gândim conținuturile ce vor reflecta obiectivele pe care ni le-am fixat și metodologia de realizare a conținuturilor.

Schema nr.1. Modelul proiectiv de realizare a dimensiunilor/componentelor educației.

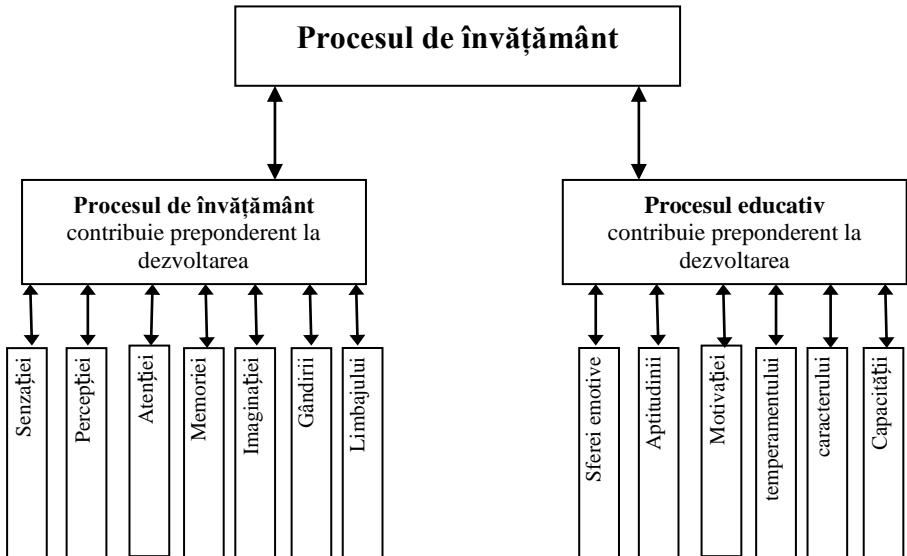
În procesul educației, copiii acceptă în mod preponderent metodele activ-participative, dialogurile, discuțiile, soluționarea în echipă a situațiilor de problemă ș.a.

1.5. Activitatea educativă. Principiile fundamentale ale activității educative

Activitatea educativă reprezintă un segment al procesului de învățământ și realizează o acțiune complementară cu cea a actului didactic în scop de formare și dezvoltare a personalității copilului.

Activitatea educativă are menirea de a informa și forma în plan moral-civic, estetic, vocațional; de a completa activitățile destinate educației intelectuale și corporale.

Astfel, procesul de învățământ poate fi prezentat sub forma următorului model:

Schema nr.2. Modelul armonizării procesului didactic și a procesului educativ

Principiile fundamentale ale activității explicit educative

În cercetările pedagogice și în literatura de specialitate sunt definite aspecte ale principiilor:

- Principiile didactice (I.Bontaș, N.Oprescu ...);
- Principiile pedagogice (S.Cristea);
- Principiile sistemului de învățământ (E.Macovei).

Considerăm binevenită, în context, formularea **principiilor educative generale**, precizate de R.M. Niculescu:

- Formarea personalității elevilor trebuie să se raporteze la toate dimensiunile educației, înțelese ca un sistem complex.
- Educația trebuie să-l determine pe elev să înțeleagă și să se adapteze la complexitatea vieții sociale, economice, politice a timpului prezent și viitor.
- Educația trebuie să-i dezvolte elevului capacitatea și atitudinile care să facă posibil ca acesta să se manifeste liber, să-și prezinte cu argumente științifice și clar punctele de vedere și să accepte o dispută argumentată.
- Educația trebuie să asigure însușirea activă a valorilor umane (științifice, moral-civice, estetice), care ar deveni criterii de evaluare lucidă a lumii în care trăiește și va trăi cel educat, prin raportare atât la cadrul național, cât și la cel universal; pe acest fond, educația trebuie să dezvolte capacitatea de autoevaluare, la fel de lucidă.
- Educația trebuie să dezvolte comportamentele socioprofesionale pozitive, eficiente, creatoare și să contribuie activ la prevenirea și combaterea comportamentelor antisociale.
- Actul educațional trebuie să țină cont de faptul că se adresează unor elevi cu structuri de personalitate aflate în diferite stadii de elaborare, cu anumite particularități de vârstă și individuale, și să-și adapteze în raport cu acestea modalitățile lui de acțiune.
- Activitatea educațională explicită trebuie să se coreleze armonios cu procesul didactic pentru a determina formarea unor personalități: bine informate; foarte bine formate pe toate componentele structurii de personalitate; adaptabile social și profesional; creative; cu respect și deschidere spre valorile naționale și universale.

- Actul educațional trebuie înțeles ca o relație între parteneri care, în ciuda inegalității de statut, sunt colaboratori activi cu obiective comune.

Din principiile generale ale educației se desprind principiile specifice ale activității educative:

- Activitatea educativă trebuie să fie consecventă și continuă.

- Obiectivele activității educative trebuie să fie flexibile, să se reconsidere permanent prin raportare la cerințele sistemului social global.

- Conținuturile și modalitățile de acțiune trebuie să fie permanent corelate cu obiectivele și să fie la fel de flexibile, adaptabile.

- Conținuturile trebuie să se raporteze la toate dimensiunile educației.

- Formele de organizare specifice activităților educative trebuie să fie corelate cu obiectivele, conținuturile și modalitățile de acțiune.

- Toate aceste aspecte trebuie să se constituie într-un complex funcțional, care să nu se suprapună cu actul didactic, ci să-l completeze, să interacționeze eficient cu acesta.

Educația de azi trebuie să răspundă nevoilor generațiilor viitoare. Se impun noi abordări în contextul unor schimbări de paradigmă sociale și economice care își au originea în perceperea omului ca subiect al propriei deveniri, împuternicit cu dreptul de autoedificare și autoactualizare.

Ancorată la realitatea și la valorile lumii contemporane, fundamentată pe teoriile actuale ale psihologiei, pedagogiei, sociologiei și managementului Educația centrată pe elev vină să răspundă la provocările timpului, asigurând o educație dinamică, formativă, motivantă, reflexivă, continuă.

Literatura de specialitate eșalonează o diversitate de abordări în direcția dată.

O abordare a educației care se focusează pe nevoile elevilor și nu pe ale celorlalți actanți ai procesului educațional, cum ar fi profesorul ori administrația instituției. Această abordare are multe

implicații în designul curriculumului, conținuturile cursului și gradul de interactivitate a cursului. (*C. Rogers*)

Procesul ce oferă elevilor mai multă autonomie și control asupra alegerii subiectelor de studiu, a metodelor și a ritmului de învățare. Elevul urmează a fi implicat în luarea deciziei vizavi de ce, cum și cînd va învăța. (*J. Ghibbs*)

O abordare a educației care se bazează pe contextul educațional din care vine elevul și pe urmărirea progresului în atingerea obiectivelor învățării. Educația centrată pe cel ce învață plasează responsabilitatea pentru învățare pe umerii elevilor, în timp ce profesorul își asumă responsabilitatea pentru facilitarea procesului educațional. Abordarea tinde să fie individuală, flexibilă, bazată pe competențe, variată ca metodologie și nu întotdeauna constrînsă în timp și spațiu. (*AFC Arizona Faculties Council*)

Cerința didactică de a pune copilul și nu materia de învățămînt în centrul procesului instructiv. Este vorba de a porni de la interesele și trebuințele copiilor, de a stimula propriul lor efort în formarea competențelor. (*Mircea Ștefan*)

Este o metodologie de orientare a activității didactice-educative, care permite, printr-un sistem de concepte, idei și moduri de acțiune, asigurarea și susținerea proceselor de autocunoaștere, autoedificare și autorealizare a personalității copilului, dezvoltînd individualitatea lui irepetabilă. (*E.F. Meliniciu*)

În cadrul procesului educațional organizat în cheia *Educației centrate pe elev*,

- *elevul*: - înțelege scopul activității și este motivat să se implice; are scopuri clare privitor la ceea ce realizează; participă la alegerea modului / mijloacelor de realizare a sarcinii; își asumă responsabilitatea pentru propriile decizii și suportă consecințele pentru deciziile luate; își valorifică experiența și vede legătura cu viața; participă la procesul de evaluare și autoevaluare a activității.

- *profesorul*: - creează o ambianță de lucru care favorizează desfășurarea activității și trezește motivația de a realiza sarcinile de lucru; valorifică strategii axate pe formare de competențe, pe

motivare pentru activitate; desfășoară activități de învățare care sînt relevante pentru contextele reale de viață; încurajează interacțiunea socială a elevilor în realizarea sarcinilor; evaluează activitatea educațională desfășurată.

Din aceste considerente literatura de specialitate elucidează o serie de sugestii privind organizarea procesului educațional în cheia *Educației centrate pe elev*:

Motivați elevii pentru activitate prin:

- respectarea unui *algoritm* în aplicarea strategiilor de formare a competențelor și anume: 1) însușirea unui volum de cunoștințe ; 2) procesarea informației ; 3) exprimarea judecăților de valoare ; 4) identificarea problemelor și luarea deciziilor ; 4) conștientizarea propriei responsabilități ; 5) formarea atitudinilor valorice ; 6) inițierea acțiunilor practice;

- valorificarea *teoriei inteligențelor multiple* (inteligența verbal-lingvistică; logico-matematică: vizual-spațială; muzical-ritmică; corporal-chinestezică; naturalistă; interpersonală; intrapersonală; existențială.);

- aplicarea principiului individualizării și diferențierii.

În aplicarea strategiilor didactice puneți accentul pe:

- oferirea de oportunități fiecărui elev de a-și valorifica potențialul intelectual, aptitudinile personale și experiența individuală;

- stimularea spiritului critic constructiv, a capacității de argumentare și de identificare a alternativelor;

- favorizarea accesului la cunoaștere prin forțe proprii, stimulînd atitudinea reflexivă asupra propriilor demersuri de învățare;

- cultivarea independenței cognitive, a spontaneității și a autonomiei în activitate;

- formarea la elevi a unor atitudini și comportamente conforme valorilor general-umane și naționale.

Ce obținem dacă organizăm activitățile educaționale în cheia educației centrate pe elev?

1. Ajutăm fiecare elev să devină subiect al educației, al propriei învățări.

2. Crește motivația pentru participare, or, în cadrul activității se ține cont de aptitudinile, interesele

tipurile de inteligență ale elevilor și se face referință la contexte de viață reală.

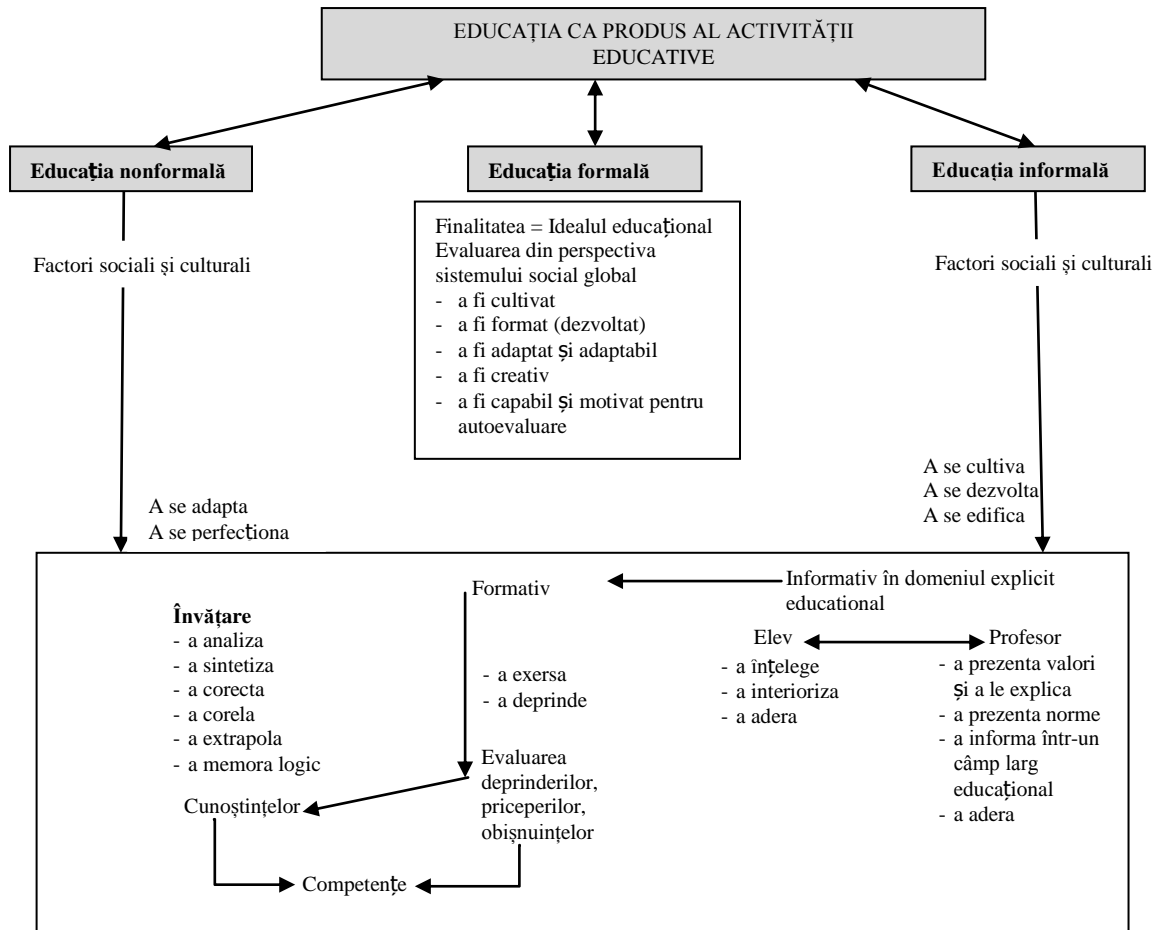
3. Comunicarea *profesor – elev și elev –elev* este axată pe gândire pozitivă și asigură formarea la elevi a competențelor comunicaționale, civice, morale, iar la cadrul didactic - a calității de subiect al devenirii profesionale.

4. Implicăm resursele comunității în activitățile educaționale, fapt care are un impact pozitiv asupra elevilor.

Din acete considerente se constată că *Educația centrate pe elev* se bazează pe următoarele principii : - Principiul individualizării; principiul alegerii; principiul creativității și succesului; - Principiul încrederii și susținerii.

Pe baza celor expuse în paragrafele 1-5, propunem o sinteză a materiei prezentate sub forma unui model logic-operational al activității educative – parte integrantă a procesului de învățământ (*a se vedea Schema nr.3*).

Dorim ca acest model să-i fie de un real folos învățătorului în manifestarea măiestriei sale pedagogice, pentru a deveni un bun îndrumător al copiilor din școala primară.

Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare:

1. Analizați scrisoarea metodică elaborată de ME **Organizarea procesului educațional în învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal Sugestii, recomandări metodologice și manageriale Anul de studii 2012-2013 Chișinău, 2012** și identificați sursele bibliografice propuse în calitate de suport didactic pentru suplinirea funcțiilor de dirigenți.
2. Generalizați **sugestiile privind organizarea activităților extracurriculare,**
3. **parașcolare, perișcolare și extrașcolare.**
4. Dezvoltați conținutul asigurării didactice a activității extracurriculare și extrașcolare expus în acest document.

Jurnal de unitate

Ce am învățat:

Ce pot să aplic:

**Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste
pentru Unitatea 1**

Tehnica: Matricea de analiză criterială

Text: 1.1-1.2-1.3

Sarcină: structurați și completați progresiv ceea ce cunoașteți la subiectele studiate.

Probleme esențiale	Ce știu deja	Ce am aflat	Reflecții

Tehnica: Diagrama ideilor esențiale
Text: 1.4 Dimensiunile/componentele educației

Sarcina: Inventariați ideile esențiale din textul oferit de materialul suport. Tratați-le ca idei esențiale și reformulați-le într-o manieră personală, care să ilustreze modul propriu de înțelegere. Menționați la sfârșit,reflecțiile

Idei esențiale

Ideea 1

Ideea 2

Ideea 3

Reflecții personale

Tehnica: Agenda cu notițe paralele

Text: 1.5 Activitatea educativă. Principiile fundamentale ale activității educative

Sarcină: Studiați textul 1.5 și completați tabelul de mai jos.

Idei importante pentru mine	Comentariu. De ce?

Repere bibliografice

1. Birch, A., Psihologia dezvoltării, Editura Tehnică, București, 2000.
2. Cerghir, I., Vlăsceanu, L., coordonatori, Curs de pedagogie, Facultatea de Istori-Filozofie, Universitatea București, 1988.

3. Cristea, S., Dicționar de pedagogie, Grupul Editorial Litera. Litera internațional, Chișinău-București, 2000.
4. De Landsheere, Viviane et Gilbert, Définir les objectifs de l'éducation, H.Dessain, S.A.Paris, 1989.
5. Dragostea, viața, familia. Ghid pentru profesori, Ed.Epigraf, Chișinău, 2000.
6. Hubert, R., Traite de pedagogie generale, Presses Universitaires de France, Paris, 1965.
7. Legea învățământului nr.547-XIII, în „Monitorul oficial al Republicii Moldova”, nr.62-63, 9.11.1995.
8. Macavei, E., Pedagogie, E.D.P., București, 1997.
9. Nicola, I., Fărcaș, D., Teoria educației și noțiuni de cercetare pedagogică, E.D.P., 1990.
10. Niculescu, R., Pedagogia generală, Ed. Scorpion, București, 1996.
11. Psihopedagogie, Iași, Ed. Spiru Haret, 1994.
12. Radu, I., Psihologia contemporană, Ed. Sincron, Cluj, 1991.
13. Țircoveanu, V., Pedagogie generală, Ed. Făclia, Timișoara, 1975.
14. Todoran, D., Individualitate și educație, E.D.P., București, 1982.
15. Văideanu, G., Educația la frontiera dintre milenii, Editura politică, București, 1988.
16. Vrabie, D., Psihologia educației, Ed. Geneze, Galați, 2002.
17. Organizarea procesului educațional în învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal Sugestii, recomandări metodologice și manageriale Anul de studii 2012-2013 Chișinău, 2012

Unitatea 2. Particularitățile orelor de dirigenție pentru atingerea idealului educațional al societății

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- Să determine rolul orelor de dirigenție asupra formării personalității elevului;
- Să definească corect conceptul de oră de dirigenție

La nivel de aplicare:

- Să extindă obiectivele orei de dirigenție

- Să stabilească legături între particularitățile orelor de dirigenție și noile cerințe de organizare a procesului educațional în clasele primare.

La nivel de integrare:

- Să dezvolte etapele și structura orelor de dirigenție

2.1 Rolul orelor de dirigenție asupra formării personalității elevului

În teoria și practica educațională pentru atingerea idealului educațional al societății orele de dirigenție se înscriu ca unele din componentele procesului educațional care au menirea de a contribui la formarea personalității elevului în plan moral și cetățesc.

Ora de dirigenție/ora clasei este concepută în publicațiile savanților drept forma principală de organizare a activității educative. Literatura rusă de specialitate eșalonează o diversitate largă de definiții ale orei de dirigenție/orei clasei:

- Ora clasei – una din cele mai răspindite forme de organizare a muncii educative frontale (N.I. Boldirev).

- Ora clasei – activitate valoric orientată, special organizată, care contribuie la formarea la elevi a unei sisteme de atitudini față de lumea înconjurătoare (N. Șciurkova).

- Ora clasei – timpul destinat comunicării dirigintelui cu discipolii săi, apelind la diferite procedee, mijloace și modalități de organizare a interacțiunii (E. Titova).

- Ora clasei – este nu una din formele muncii educative, ci anume ora dirigintelui, oferindu-i pedagogului-educator posibilitatea de a găsi timp pentru comunicarea cu educații și atribuindu-i influenței educative un caracter sistematic și regulat (L. Malenkova).

- Ora clasei – forma muncii educative, în cadrul căreia elevii, sub conducerea pedagogului, se includ într-o activitate special organizată, care favorizează formarea la ei a unui sistem de atitudini față de lumea înconjurătoare (L. Baiborodova).

În baza acestor definiții pot fi evidențiate trăsăturile caracteristice ale orei de dirigenție/ora de clasă:

- formă de activitate educativă extradidactică, căreia, spre deosebire de lecție, nu îi sunt caracteristice academismul și tipul povățuitor de interacțiune pedagogică;
- formă de organizare frontală a muncii educative cu copiii, cu toate că în pregătirea și promovarea orei clasei vor fi folosite atât forme de grup, cât și forme individuale de activitate educativă;

- formă flexibilă după componența și structura interacțiunii educative ceea ce nu înseamnă că toate contactele pedagogice ale dirigintelui cu colectivul de elevi al clasei pot fi definite ca oră de clasă;
- formă de comunicare a dirigintelui și discipolului, rolul prioritar în organizarea căreia îi revine pedagogului.

În baza caracteristicilor esențiale indicate mai sus devine posibilă definiția generalizatoare a conceptului “ora clasei”: *formă flexibilă de muncă educativă frontală care reprezintă o comunicare special organizată în afara timpului fixat pentru lecții de către diriginte, în ideea formării colectivului clasei și dezvoltării membrilor lui.*

Ora clasei, din perspectiva dată va fi nereglementată în timp, nu va fi “legată” permanent de un anumit spațiu (sala de clasă), nu va fi promovată neapărat de diriginte. Specialiștii evidențiază ore de clasă *tematice*, determinate de planul muncii educative care în mod convențional pot fi grupate după criteriul activității preponderente a discipolilor (cognitiv-rațională, emoțional-afectivă, social-comunicativă, etico-valorică, biologic-vitală) și *situaționale*, care presupun stimularea, trezirea atitudinii fiecărui discipol față de situația de viață, discutată la ora clasei și formarea unei poziții în concordanță cu scopurile pedagogice. Subiectele acestor ore de clasă sînt sugerate de viața elevilor (“Relațiile noastre în clasă”; “Întîmplarea în excursie”; “În ospătăria școlară”; “Cum să ne păstrăm averea clasei” etc.). Ele pot fi sugerate și de analiza informației colectate prin intermediul unor metode speciale (observării, anchetării, sociometriei etc.).

Practica școlară solicită de asemenea rezolvarea unor întrebări ce țin de organizarea lucrului în clasă, alegerea organelor de autoconducere, repartizarea obligațiilor, discutarea planului de activități, informațiilor privitor la pregătirea lor etc. În aceste condiții ora clasei obține în semnificația de *adunare, îndrumare a clasei*. În cadrul ei cuvîntul forte revine autoconducerii, învățării democrației, comunicării, cooperării, exersării independenței, responsabilității celor educați. Pedagogul evoluează în rolul de reprezentant al instituției de stat, cu atribuțiile respective și concomitent ca membru al colectivului, stabilind relații de parteneriat cu elevii săi. Eficiența orei de clasă depinde și de condițiile create în instituția educativă în care ea se desfășoară. Noțiunea “condiții” include: raporturile umaniste în colectiv; cultura organizațională a instituției; estetica,

nivelul înalt al stării sanitaro-igienice, tradițiile; baza normativ-juridică; condițiile materiale; implicarea în procesul de educație a factorilor externi: socio-culturali, de învățământ și naturali.

În literatura de specialitate română se elucidează diverse accepțiuni privind definirea conceptului „ora de dirigenție”. După I. Neacșu (1993) definirea orei de dirigenție presupune înțelegerea specificului acesteia de activitate bazată pe convorbirea etică, orientată pedagogic în perspectiva următoarelor „principii ordonatoare”; principiul individualizării și al diferențierii pozitive; principiul motivației autostimulatoare; principiul competenței morale productive; principiul cultivării pluralismului; principiul inițiativei creatoare .

În opinia lui S. Iancu, V. Cosma (1995) ora de dirigenție reprezintă o activitate educativă, inclusă în cadrul planului de învățământ, proiectată de un cadru didactic cu rol de conducător al clasei de elevi (profesorul – diriginte).

Conform opiniei lui D.Damșa, L.Drăgan, M.Toma-Damșa ora de dirigenție este forma principală, directă și organizată a activității educative a dirigintelui cu aportul elevilor unei clase și a factorilor educativi – familie, instituții de educație extrașcolară, de stat și particulare, de cultură și sociale de la nivelul localității”.

Orele de dirigenție sunt prevăzute în planurile de învățământ și se realizează săptămînal, fiind programate în orarul școlii [ibidem].

În accepțiunea lui V. Ursu (2010) ora de dirigenție este forma principală, directă și organizată de muncă a profesorului-diriginte cu colectivul de elevi din clasa sa. Ea este precedentă, pregătită și consolidată de alte manifestări și acțiuni, ceea ce oferă dirigintelui posibilitatea ca prin intermediul ei să coordoneze și să dirijeze, în direcțiile stabilite, într-o măsură însemnată, procesul educativ în clasa sa. Ora de dirigenție este inclusă în planurile de învățământ în clasele a – IV-a, a V-a; a XII-a și se desfășoară săptămînal, fiind programată în orarul școlii. Orele de dirigenție diferă de lecțiile la disciplinele de învățământ propriu-zise, atît sub raportul conținutului și structurii, cît și ca mod de desfășurare.

După I. Neacșu (1993) *obiectivele generale* asumate la nivelul orei de dirigenție vizează conținuturile/dimensiunile proprii activității de formare-dezvoltare a personalității, în contextul pedagogiei moderne și postmoderne: educația intelectuală-educația morală-educația tehnologică-educația estetică-educația fizică.

Obiectivele specifice vizează conținuturile dezvoltate în funcție de:

» particularitățile ciclului și ale anului de învățămînt evaluate la nivel de educație științifică, educație civică, educație economică, educație politică, educație juridică, educație filosofică, educație religioasă, educație profesională, educație în vederea integrării școlare, profesionale și sociale, educație artistică – plastică, muzicală literară etc. educație sportivă, educație igienico-sanitară;

» instituționalizarea „noilor educații” la nivel de educație pentru democrație, educație demografică, educație ecologică, educație sanitară modernă, educație casnică modernă, educație pentru petrecerea timpului liber etc. [29];

» orientările programelor de educație, adaptate la nivel local (comisia metodică a diriginților, comisia de orientare școlară și profesională) teritorial (inspectorat școlar, casa corpului didactic, centrul de asistență psihopedagogică) și central: „managementul corpului educativ, educația pentru sănătate, educația bunului cetățean, educația prin și pentru cultură și civilizație, educația pentru timpul liber, educația pentru viața de familie, cunoașterea psihopedagogică, autocunoaștere în vederea dezvoltării carierei, educația pentru protecția civică, educația pentru protecția consumatorilor”.

Obiectivele concrete vizează: participarea la viața colectivului clasei; angajarea în activități cooperante; formarea capacității de a gândi independent și critic în diferite situații de viață, a argumenta logic acțiunile eficiente a aplica strategii și cunoștințe dobândite în mediul școlar și extrașcolar.

V. Ursu propune următoare structurare a obiectivelor de dirigenție:

- Formarea personalității elevului în plan moral și cetățenesc.
- Promovarea unui mod de comportare situat la nivelul cerințelor de civilizație și de cultură ale societății contemporane.
- Stimularea aspirațiilor pozitive, formarea de competențe, obișnuințe și convingeri de conduită ca viitori cetățeni.
- Dezvoltarea continuă a universului spiritual al elevului, oferindu-i prilej de a reflecta asupra propriei atitudini pe care trebuie să o aibă față de realitate.

În baza acestor opinii putem evidenția că ora de dirigenție nu-și propune explicit însușirea unui sistem de noțiuni științifice sau de formare a priceperilor și deprinderilor de muncă – cu aceasta se

ocupă lecțiile de specialitate – ci să dezvolte interese, motive superioare, gustul pentru frumos, pregătirea psihologică, sentimente și atitudini pozitive.

Specificul orei de dirigenție constă în pregătirea elevului pentru integrarea socială activă. De aici derivă alte elemente specifice orei de dirigenție: un climat mai deschis și mai distins, diversitate și atractivitate. Iar toate acestea se pot asigura prin exemple sugestive, prin apel la experiența proprie a elevilor, prin prezentarea unui registru larg de valori intelectuale, moral-civice, estetice etc.; prin cunoașterea criteriilor de apreciere a acestor valori.

Așadar, potențialul educativ al orelor de dirigenție este incontestabil, dar nu trebuie să se piardă din vedere faptul că ora de dirigenție este doar una dintre componentele procesului educațional în școală, deci rolul ei nu trebuie suprardimensionat.

Totodată, ora de dirigenție nu este doar un mijloc de combatere sau de prevenire a manifestărilor negative. Menirea fundamentală a orelor de dirigenție este de a contribui la formarea personalității elevului în plan moral și cetățenesc. În cadrul lor se include orice activitate care promovează modul de comportare a omului la nivelul cerințelor de civilizație și cultură ale societății contemporane.

2.2 Particularitățile orelor de dirigenție

Caracterul specific al orei de dirigenție îl imprimă, în primul rând, conținutul și tematica abordată cu elevii. Se oferă elevilor puncte de sprijin, permise pentru formarea acelor trăsături ale personalității care determină modul de comportare în general.

După I. Damșa (coord.) (1994) orele educative vizează:

- motivarea pozitivă a elevilor;
- formarea deprinderilor de conduită civilizată;
- formarea profilului cetățenesc al elevilor;
- satisfacerea cerințelor educative;
- rezolvarea problemelor concrete ridicate de către colectivul clasei și ale fiecărui elev în parte;
- realizarea obiectivelor prevăzute de dimensiunile educației;
- asigurarea instruirii și respectării normelor de disciplină școlară;
- modelarea progresivă a personalității, formarea convingerilor ei;

- organizarea rațională a vieții și activității colective;
- mobilizarea elevilor la pregătirea pentru integrarea în societate;
- asigurarea condițiilor pentru un climat psihologic favorizat al vieții colective;
- inițierea elevilor în organizarea studiului individual;
- formarea abilităților de programare rațională a timpului liber; alimentarea judicioasă a muncii cu odihnă;
- însușirea deprinderilor de igienă și prin ajutor;
- familiarizarea elevilor cu regulile de circulație rutieră;
- preocuparea pentru sănătate și securitatea personală .

Conținutul orei de dirigenție are o pondere morală, angajând un ansamblu de „abilități metacognitive asociate fie educației sociale, fie educației personale”, valabile la nivelul formării-dezvoltării permanente a personalității elevilor, abilitatea de a raționa, abilitatea de a lucra în echipă, abilitatea de a valorifica spiritul practic, abilitatea de a fi interprinzător, abilitatea de a convinge, abilitatea de a acționa adecvat în contexte valorice diferite, abilitatea de a valorifica experiența dobândită în diferite situații școlare și extrașcolare.

În actualul context educațional ora de dirigenție capătă noi dimensiuni. Ea are un rol important în construirea la elevi a unui nou sistem de valori, a unor idealuri ale societății democratice. Profesorul-diriginte prin poziția sa pe care o are în sistemul de relații școală-familie-societate, poate da o semnificație nouă tuturor acțiunilor și influențelor educative concentrate pe dezvoltarea personalității elevilor.

Din experiența activității de dirigenție se știe că din 30-34 ore pe an o parte însemnată (10-15 ore) este alocată analizei situației la învățătură, disciplină, a absențelor și discutarea unor cazuri deosebite. De asemenea, bilanțul la învățătură la sfârșitul semestrului reprezintă activități obligatorii în orele de dirigenție. În aceste condiții numărul real al orelor tematice este de 1-10 ore (uneori la limita inferioară).

Conținutul orelor de dirigenție se stabilește în așa fel încât:

- a) să satisfacă sarcinile educative ale fiecărei vârste;
- b) să rezolve probleme concrete din viața clasei respective (colectiv încheșat, neîncheșat, clasă mixtă, situație bună

sau slabă în învățatură și disciplină, nivel al concepției de viață etc.)

- c) să răspundă specificului școlii;
- d) să corespundă relații locale.

În stabilirea subiectelor pentru orele de dirigenție e necesar să se respecte câteva criterii de bază:

- Îmbinarea eficientă a imperativelor generale ale muncii educative (comandă socială transpusă în obiective generale) și temele abordate la solicitarea elevilor sau la propunerea profesorului (problemele vârstei, probleme ale realității sociale și ale lumii contemporane);
- Vârsta elevilor, stadiul lor de dezvoltare în procesul de formare a personalității.
- Temele alese trebuie să vizeze nu numai prezentul, ci și perspectiva, iar unele teme complexe vor fi reluate în forme noi.
- Practica încărcării orei cu subiecte diferite trebuie combătută.
- Varietatea tematică este indicată, dar să nu vină în dauna unor teme (aspecte) importante.

Componentele educației care se realizează prin orele de dirigenție vizează cu precădere dimensiunea moral-civică. Se înscriu ca obiective educaționale prioritare ale orelor de dirigenție următoarele componente: managementul grupului educat; educația pentru sănătate; educația bunului cetățean; educația prin și pentru cultură și civilizație; educația pentru timpul liber; educația pentru viața de familie, cunoașterea psihopedagogică, autocunoașterea în vederea dezvoltării carierei.

Curriculumul la dirigenție aprobat de Ministerul Învățământului în anul 2007, se constituie ca instrument de lucru pentru toți diriginții. În acest document sunt repartizate orele de dirigenție pe componentele educației, la nivelul fiecărei clase, sunt formulate obiectivele generale și cele particulare, teme și subiecte posibil de abordat cu elevii. De exemplu, obiectivele generale pentru educația bunului cetățean au în vedere următoarele:

» cunoașterea și respectarea normelor morale, a legilor conviețuirii interumane;

» identificarea drepturilor și responsabilitatea individuale prevăzute de convențiile și legile societății umane în vederea aplicării și respectării lor;

» cunoașterea problemei lumii contemporane, a problemelor tineretului;

» însușirea normelor de protecție a muncii, a regulilor circulației, a normelor de prevenire a incendiilor și formarea obișnuinței de a le respecta;

» cultivarea respectului și a responsabilității față de sine și față de ceilalți;

» cultivarea respectului față de valorile umane în general și față de muncă, în special;

» dezvoltarea atașamentului, dragostei și spiritului de sacrificii față de patrie;

» pregătirea tinerilor pentru viață și înțelegerea socială cu păstrarea individualității;

» formarea tinerilor în spiritul respectului față de libertate și democrație.

Deși, specificul orei educative constă în axarea strategiei și a conținutului ei pe obiectivul fundamental: dezvoltarea liberă, armonioasă a elevului și formarea personalității creative, așa încât să se poată integra eficient într-o societate democratică și să se adapteze la condițiile de continuă schimbare a vieții. Din aceste considerente o altă caracteristică a orei de dirigenție vizează modul de stabilire de către diriginte a tematicii semestriale. Ea se întocmește în funcție de obiectivele educative urmărite, de condițiile și particularitățile clasei de elevi, dar și de cerințele și sugestiile exprimate de elevi, de ideile formate de ceilalți profesori ai clasei, de părinți etc.

Literatura de specialitate evidențiază și o serie de *contradicții pentru determinarea temei și organizarea orelor de dirigenție*:

- Substituirea unor teme specifice dirigenției cu teme specifice altor domenii de activitate (lecții de specialitate și activități extrașcolare cultural-artistice și distractive).
- Mimetismul (imitarea conținutului orelor de dirigenție, copierea unor teme din clasele paralele sau alte clase).
- Lipsa de discernământ în stabilirea volumului optim de idei și date ce urmează să fie puse în discuție.
- Neanunțarea din timp a temei viitoarei ore de dirigenție.
- Folosirea în exces a unor metode pasive (referatul, expunerea etc.).

- Conducerea excesivă a discuțiilor de către diriginte sau din contra, neintervenția dirigintelui în îndrumarea acestora.
- Regizarea orelor.
- Lipsa legăturii cu problemele specifice ale clasei și cu nivelul de dezvoltare morală și intelectuală a elevilor.
- Lipsa unei gradații de la anii inferiori spre cei superiori.
- Consacrarea unui număr prea mic de ore unor comportamente educaționale (spre exemplu, educația juridică, educația patriotică etc.).
- Lipsa de pregătire a dirigintelui.

În funcție de acestea literatura de specialitate și practica îndelungată din domeniul activității educative ne oferă o sinteză a principalelor tipuri de asemenea ore pe care le expunem în continuare, inserându-le în conținutul unei activități practice.

Ore de management a grupului educat;

Ore de analiză a rezultatelor școlare;

Ore de familiarizare cu codul de conduită morală al elevului și importanța respectării acestuia;

Ore de educație prin muncă și pentru munca de calitate, în scopuri private și sociale;

Ore de educație prin și pentru cultura națională și cea universală;

Ore de educație pentru sănătate și securitate personală;

Ore de educație pentru viața de familie;

Ore de educație civică și integrare în comunitate;

Ore de educație pentru timpul liber etc.

După S. Iancu, V. Cosma, la planificarea orelor de dirigenție nu este bine să se stabilească mecanic anumite proporții între diferite tipuri sau gruparea orelor în jurul unei teme centrale. Ora de dirigenție este o activitate creatoare. Ea urmărește dezvoltarea intereselor, motivelor superioare, gustului pentru frumos, pregătirea psihologică, formarea sentimentelor și atitudinilor pozitive. În cadrul tuturor tipurilor de ore e necesar să fie prezentate exemple sugestive, să se facă apel la experiența proprie a elevilor, să se urmărească prezentarea unui registru larg de valori intelectuale, moral-civice, estetice și cunoașterea criteriilor de apreciere a acestor valori.

Orele de tip vizează, excursii, vizionări de spectacole, expoziții, acțiuni de muncă, competiție sportivă, joc distractiv,

reuniune, învățare de cîntece, întocmire de albume, articole etc. nu sunt ore de dirigenție, dar unele elemente ale acestora pot fi folosite în scenariul orei de dirigenție.

2.3 Etapele și structura orelor de dirigenție

După cum am menționat anterior, activitatea desfășurată în ora educativă trebuie să evite forma clasică a lecțiilor. Ora educativă îi va mobiliza pe elevi, îndeosebi în plan afectiv, de aceea vor fi alese acele strategii care i-ar antrena în această activitate pe toți elevii.

În general orelle educative se structurează potrivit următoarelor etape:

- motivarea și mobilizarea (provocarea și stimularea interesului) elevilor pe tot parcursul orei;
- desfășurarea orei educative prin activități realizate de educator împreună cu elevii și axarea pe o idee centrală, care exprimă esența educativă a orei;
- organizarea transferului și a transformării convingerilor în deprinderi de conduită și în forme de activitate practică;
- concluzii (pot fi scrise și sub formă de reguli);
- anunțarea temei pentru ora educativă ulterioară și sugestii de pregătire a elevilor pentru ea.

Această structură are un caracter general; ea se modifică în funcție de conținut, temă, clasă etc.

Așadar, ora educativă solicită flexibilitate, naturalețe, spontanietate, dar și prudență .

Structura orelor de dirigenție a fost analizată de V.Ursu în care orelle de dirigenție sunt pregătite și se desfășoară în câteva etape:

* **Pregătitoare.** Este etapa de mobilizare a elevilor în legătură cu tema orei de dirigenție, temă care se anunță, de regulă, cu 1-2 săptămîni înainte de date ținerii orei respective.

* **Desfășurarea orei** de dirigenție prin activități ale profesorului împreună cu elevii.

* **Evaluarea** – organizarea procesului de transformare a convingerilor în deprinderi de conduită și forme de activitate practică corespunzătoare temei.

1. Etapa pregătitoare

Pregătirea profesorului pentru ora de dirigenție. Ea cuprinde:

- Documentarea (culegerea datelor pe căi multiple din viața clasei, din propria experiență, din presă și literatură etc.). Prelucrarea datelor, punerea într-o ordine logică, asigurarea unei perspective mai largi, prin conectarea lor la datele culturii, supunerea materialului strâns unei judecăți critice personale.
- Schițarea planului de desfășurare a orei.

Obligațiunile profesorului-diriginte:

- Asigură respectarea obiectivelor generale și particulare.
- Adaptează tematica la particularitățile psihice ale elevilor săi.
- Asigură o atmosferă emoțională adecvată.
- Se bazează pe exemple (din școală, din viață, din literatură).
- Alcătuieste planul de desfășurare a fiecărei ore (obiective, metode, materiale didactice).
- Pregătește în timp elevii pentru fiecare oră.
- Caută modalități variate și interesante de desfășurare a orelor.
- Reia unele teme, dar le adaptează la nivelul vârstei.
- Evită să folosească numai el, ca și discuțiile monotone, abstracte, forțate, sterile, folosește dezvoltarea ca metodă de bază.
- Evită paralelisme cu disciplinele școlare.
- Evită moralizarea excesivă, plictisitoare și obositoare și se bazează pe fapte pozitive.
- Manifestă tact, discreție și bunăvoință.
- Oferă exemplu personal pozitiv (intelectual și moral), demn de urmat.

Pregătirea elevilor înseamnă:

- Comunicarea temelor, la începutul semestrului, după o consultare a elevilor și o suscitare a interesului elevilor prin sublinierea valorilor sociale și culturale.
- Anunțarea din timp a bibliografiei, recomandări privind culegerea unor date din observații, recomandarea unor subiecte la care să mediteze, vizionarea unor spectacole, alcătuirea unor albume, expoziții, fotomontaje, alcătuirea unor articole pentru ziare, aducerea unor hărți, diafilme etc.

II. Desfășurarea orelor de dirigenție

- Începutul orei. Un citat, un proverb, un banc, un articol de ziar, o întîmplare, o întrebare-șoc. Mobilizarea și stimularea interesului.
- Desfășurarea orei. Antrenarea elevilor în dezbateri. Înregistrarea reacțiilor psihologice ale elevilor, asigurarea unui crescendo al discuției, grija pentru deschideri și închideri de probleme, pentru a se evita impasul, devierea, stagnarea, plictiseala sau monotonia. Disciplina în discuție, respectarea opiniei fiecăruia, un climat de politețe.
- Finalul nu este brusc, didactic. Tema nu este epuizată. Clasificarea ideilor, scoaterea aspectelor esențiale, un pas folositor în direcția întregirii personalității.

Structura orelor de dirigenție în dependență de tip

Ore de analiză a situației în învățatură și disciplină

1. Moment organizatoric. Pregătirea caietului de dirigenție și a carnetului de note.
2. Prezentarea diferențiată a situației la învățatură și disciplină pe categorii de elevi. Raportul responsabililor.
3. Dezvăluirea cauzelor unei situații sau alta. Îndeplinirea sarcinilor.
4. Îndrumări practice de muncă cu afirmarea încrederii elevilor în propria forță. Stabilirea unor măsuri organizatorice.

Ore cu caracter moral – cetățenesc

1. Anularea temei (subiectului) orei și importanța tratării ei.
2. Convorbirea etică, dialogul. Prezentarea temei. Comentarea celor expuse. Opinia participanților. Argumente și exemple. Actualizarea problemelor.
3. Concluzii. Maximă, citat.

Ore cu tematica social – politic, cu conținut cultural, educația sanitară etc.

1. Moment introductiv, crearea cadrului și climatului discuției. Tur de orizont asupra activității.
2. Informare sumară privind unele evenimente semnificative de ordin economic, cultural, social, din viața localității, raionului, țării, lumii.
3. Desfășurarea dezbaterii, analiza faptelor, schimbul de opinii, formularea argumentelor etc.

4. Concluzii, desprinderea învățămintelor, sistematizarea ideilor, situarea lor în contexte mai largi.

Literatura de specialitate și sugestiile cadrelor didactice din practica pedagogică eșdonează un șir de teme și idei pentru discuții și reflecții la orele de dirigenție:

- + Drepturile copilului și ale tînărului la învățătură
- + Omul s-a născut să muncească, după cum pasărea să zboare.
- + Practica învață mai mult decît cărțile, dar să nu uităm că cine nu are carte nu are parte.
- + Promite numai dacă ești sigur că-ți poți onora cuvîntul dat.
- + Nu amîna, nu mai sta — începe, acționează și te vei bucura de fiecare clipă, de fiecare oră și zi pe care le trăiești.
- + Cunoaște-te pe tine însuși!
- + Cunoașterea este cea mai mare cucerire.
- + Datoria fiecăruia este să cunoască cerințele zilei.
- + Fiecărei lacrimi un zîmbet îi răspunde. (Proverb turcesc)
- + Cine scrie, acela citește de două ori.
- + Nu înceta să înveți.
- + Școala noastră — făuritoare de caractere puternice.
- + Cum învăț de la colegi și profesori: să mă comport; să prețuiesc valoarea; să fac din fiecare zi o sărbătoare; să vorbesc, să mă îmbrac, să înfrumusețez fiecare colțișor în care trăiesc. Ce bine e să fii elev.
- + Cum să învățăm?
- + Timpul liber — pentru devenirea mea spirituală. De ce depind succesele mele la învățătură? Politețea la diferite popoare. Viitorul începe astăzi. Drepturile și îndatoririle elevilor. Școala — lumina unui neam.

Alte sugestii tematice

- Ce înseamnă a învăța sistematic și responsabil?
- E ușor să fii frunțas!
- Învățăm mult, dar rezultatele sînt slabe. De ce?
- Cum învățăm în timpul meditației didactice?
- Profilul unui elev harnic
- Cum și pînă cînd să ne ajutăm colegii la învățătură?
- Cum se împacă pasiunile extrașcolare cu învățătura.

- Ei au învățat în școala noastră.
- Sîntem parteneri la învățătură — pînă cînd și pînă unde?

III. Etapa de evaluare a orelor de dirigenție

Evaluarea eficienței orei de dirigenție cuprinde:

- Gradul de participare a elevilor în discuție.
- Atitudinea activă a elevilor în fața unor neajunsuri sau lipsuri din viața clasei.
- Felul cum se reflectă în faptele elevilor tezele dezbătute.

În acest context menționăm că evaluarea pedagogică a activității realizată de elevi la nivelul orei de dirigenție implică angajarea operațiilor de măsurare-apreciere-decizie, orientate în sens prioritar formativ, „cu multiplicarea criteriilor și a unghiurilor examinatoare: etic, psihologic, estetic, juridic, metacognitiv, antropologic, cultural, logic, social, familial etc.”.

Această „evaluare minimă” necesară în cazul orei de dirigenție, presupune analiza capacității elevilor de a dezvolta judecăți morale în diferite situații și contexte concrete care solicită soluții normative, comparative, alternative, pragmatice, obiective, subiective, semnificative” pentru asimilarea unor noi valori socio-morale în plan personal” .

Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare:

1. Pornind de la informațiile pe care le dețineți cu privire la tipologia orelor educative întocmiți o listă a factorilor ce determină blocajele și disfuncțiile în procesul de realizare a tipurilor de ore educative enumerate în Agenda dirigintelui.

2. Indicați cîteva direcții de acțiune care ar putea ameliora situația în cauză.

3. Reflectați la modul în care D-stră vă veți implica în procesul de evaluare a propriilor măsuri educative aplicate în clasa de elevi. Răspundeți la următoarele întrebări:

- Credeți că sînteți destul de bine informat asupra metodologiei evaluării și autoevaluării măsurilor educative?

- Știți cu ce dificultăți vă puteți confrunta în relațiile cu elevii, în procesul evaluării activităților educative. Pentru fiecare, străduiți-vă să stabiliți natura, cauzele (cel puțin trei), consecințele acestora și căile de ameliorare a lor.

Pentru îndeplinirea cerințelor de mai sus vă puteți sprijini pe următorul tabel.

Eșecul	Cauze	Consecințele	Căile de ameliorare
	1.	1.	1.
	2.	2.	2.
	3.	3.	3.

Jurnal de unitate

Ce am învățat:

Ce pot să aplic:

Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 2

Metoda predării-învățării reciproce

Text: 2.1 Rolul orelor de dirigenție asupra formării personalității elevului

Conținutul metodei:

Metoda predării-învățării reciproce face parte din metodele de predare-învățare interactivă, alături de metoda Jigsaw (mozaicul sau grupurilor interdependente), cascada, citirea cuprinzătoare, metoda învățării în grupe mici și altele.

Această metodă se aplică în a doua etapă a cadrului de predare-învățare pentru dezvoltarea gândirii critice – cea de realizare a sensului prin care studenții iau contact cu noile cunoștințe prin intermediul lecturii, prelegerii sau altor metode, integrând ideile în schemele lor de gândire pentru a le da sens. Sarcinile esențiale ale acestei etape constau în menținerea implicării și interesului stabilite

în faza de evocare și susținerea efortului studenților în monitorizarea propriei înțelegeri.

Prin metoda predării-învățării reciproce aceștea sunt puși în situația de a fi ei înșiși manageri școlari, de a explica colegilor rezolvarea unor probleme. Astfel, studenții sunt împărțiți în grupe de câte 4 în care fiecare are un rol bine definit: **rezumatorul - cel care face un scurt rezumat al textului citit; întrebătorul – cel care pune întrebări clarificatoare; clarificatorul – el trebuie să aibă o viziune de ansamblu și să încerce să răspundă întrebărilor grupului; prezicătorul - cel care își va imagina, în colaborare cu ceilalți care va fi cursul evenimentelor.**

Sarcini : Se formează grupuri a câte 4 persoane în grup

Studentul	Sarcini
Rezumator	cel care face un scurt rezumat al textului citit
Întrebătorul	cel care pune întrebări clarificatoare
Clarificatorul	el trebuie să aibă o viziune de ansamblu și să încerce să răspundă întrebărilor grupului
Prezicătorul	cel care își va imagina, în colaborare cu ceilalți care va fi cursul evenimentelor

2. Tehnica-Comerțul cu o problemă

Text: 2.2. Particularitățile orelor de dirigenție

Scopul utilizării. Tehnica vizează atât învățarea, cât și evaluarea, fiind recomandabilă pentru *realizarea sensului* (însușirea unor subiecte teoretice, studierea unei teme dintr-un ciclu, dezvoltarea abilității de a sesiza problema și de a o formula), și presupune implicarea tuturor studenților în cercetarea unui subiect și evaluarea reciprocă.

Nr. de studenți : 12-24.

Timp

45-60 de minute:

15-30 de minute pentru prelegere sau lectură.

10 minute pentru lucrul în perechi.

10-15 minute pentru discuție în grupuri de 4.

10-15 minute pentru interogare reciprocă.

Resurse

Un text la subiectul ales.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul realizează o activitate de *evocare* adecvată.
- b) Profesorul ține o prelegere sau oferă un text care urmează a fi citit.
- c) Studenții formează, aleatoriu, perechi.
- d) Lucrînd în perechi, identifică în textul prezentat/**distribuit 4-5 probleme importante.**
- e) Perechile formează **grupuri de 4** și discută problemele esențiale, mai ales în scopul soluționării incertitudinilor și al rezolvării semnelor de întrebare.
- f) Fiecare pereche scrie cîteva întrebări sau probleme, pe care cealaltă pereche trebuie să le soluționeze/rezolve.
- g) Perechile se interoghează reciproc și își analizează răspunsurile.
- h) **Studenții scriu 5 minute un rezumat al celor învățate.**

Tehnica: Agenda cu notițe paralele/Jurnalul dublu

Text : 2.3 Etapele și structura orelor de dirigenție

Scopul utilizării. Completarea unei *agende cu notițe paralele* este o tehnică de scriere inspirată din lectura unui text artistic, științific sau publicistic. Dacă se aplică la etapa *evocării*, textul se va alege în corespundere cu subiectul care va fi abordat ulterior. Tehnica este recomandabilă și pentru *realizarea sensului*, cînd se cere lectura atentă a textelor de proporții. Ea poate substitui conspectarea tradițională.

Similară cu tehnica de comentariu oral al unui text – *reacția cititorului* – *agenda* este chemată să racordeze textul la viața și trăirile proprii ale cititorului, făcîndu-l să-și analizeze în scris starea postlectorală, adică se produce *realizarea sensului*.

Profesorul utilizează o asemenea tehnică de lucru atunci cînd își dorește personalizarea lecturii, vizînd *aplicarea, sinteza, evaluarea* – dincolo de *înțelegere și analiză*.

Nr. de studenți. O grupă academică.

Timp 25-45 de minute: 10-15 minute pentru lectura textului, selectarea citatului și elaborarea

comentariului. 15-30 de minute pentru lectura textelor elaborate.

Resurse Text pentru lectură (științific). Foi și instrumente de scris.

Algoritmul utilizării a) Studenții pregătesc o foaie de caiet, divizată în două printr-o linie verticală, în raport de 1: 2. **Citatul Comentariul**

b) Profesorul oferă un text pentru lectură și formulează sarcina: **să citească textul, să selecteze un pasaj pe care să-l rescrie în coloana întâi și să-l comenteze în coloana a doua.**

c) Se precizează că pasajul trebuie să aibă o semnificație aparte pentru cititor sau să conțină o imagine care l-a mișcat. Acest pasaj va fi un enunț, sau doar o îmbinare ieșită din comun.

d) Se stabilește o limită de timp pentru scrierea comentariului.

e) Studenții lucrează individual și în liniște, se creează atmosfera atelierului de scriere.

f) Este indicat și profesorul să scrie în acest timp, completând o agendă cu notițe paralele.

g) Preferințele și comentariile urmează să fie strict personale, fără discuții prealabile.

h) La expirarea timpului rezervat, profesorul se documentează asupra alegerii pe care au făcut-o studenții și solicită comentariile în ordinea apariției în text a citatelor extrase. Dacă mai multe persoane au preferat același pasaj, profesorul va discuta cu studenții asupra momentului de alegere sau le va oferi tuturor doritorilor posibilitatea să citească notele din agendă.

i) La sfârșit sau într-un moment pe care îl va considera oportun, profesorul își va citi comentariul.

Condiții

- Textul nu trebuie să fie unul cunoscut, analizat și discutat în prealabil.
- În cazul textelor științifice, se va lua un articol de dimensiuni rezonabile, pe care studenții nu l au citit.
- Volumul textului oferit pentru lectură în auditoriu nu trebuie să depășească două pagini.
- Lectura textului și completarea agendei trebuie să fie individuale.
- Lectura notițelor începe doar atunci când toți au terminat de completat agenda.

Variațiuni

• Pentru a facilita elaborarea comentariilor, mai ales la prima aplicare a tehnicii, profesorul poate formula înaintea lecturii câteva întrebări generale privind esența textului:

- La ce v-ați gândit în timpul lecturii?
- Ce momente veți reține?
- La ce întrebări n-ați găsit răspuns în text?
- Ce este mai important ca mesaj în acest text?

- Când tehnica este deja asimilată, studenților li se va propune sarcina de a lectura un text necunoscut și de a completa agenda în prealabil (ca temă de acasă), în auditoriu desfășurându-se doar lectura fragmentului selectat și a comentariului.

Agenda cu notițe paralele

Idei importante pentru mine	Comentariu. De ce?

Repere bibliografice

1. Ursu, V., Metodologia educației. Curs universitar, Chișinău, Ed. Pontos, 2010, - 300 p.
2. Damșa, I., Drăgan Ion, Tomșa-Damșa, M., Dirigențele. Ora de dirigenție. Vol.I, București, 1994, - 250 p.
3. Cosma, T., Ora de dirigenție în gimnaziu: Îndrumări și texte în sprijinul profesorului dirigențe. Ediția I, Bacău, 1994; Ediția a II-a, București: Editura Didactică și Pedagogică, 2007, - 342 p.
4. Curriculum la Dirigenție, cl. I-IV, Chișinău, 2007, - 18 p.
5. Iancu, S., Cosma, V., Ora de dirigenție între rutină și profesionalism, Iași, 1995, - 215 p.
6. Neacșu, I., Dirigențele. Ora de dirigenție, București: Ed. EDP, 1993, - 187p.

Unitatea 3 Managementul clasei de elevi

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- să interpreteze prin exemple concrete esența profesiei de învățător;
- să distingă mediul general și cel specific al unei clase;
- Să determine calitățile necesare unui educator-manager al clasei de elevi;

La nivel de aplicare:

- să determine modul în care anumiți factori influențează climatul unei clase;
- să compare profilul de competență al învățătorului;
- să extindă particularitățile echipei educative a clasei de elevi;

La nivel de integrare

- să creeze propriul stil managerial;
- să dezvolte principalele funcții manageriale;
- să recomande o metodologie a evaluării învățătorului.

3.1. Învățătorul clasei de elevi. Statut și rol Conceptul de profesor/învățător-diriginte

Merită a fi reținută ideea lui R.Dotrens că meseria de institutor este printre puținele care solicită total individul și în care condiția profesională face în model cel mai direct corp comun cu condiția umană.

Indiferent de ceea ce gândesc „privitorii” din afară despre această profesie, un diriginte adevărat al clasei de elevi în școala primară nu poate fi pedagog (învățător) numai în orele, zilele, săptămânile prevăzute de programul de activități, căci funcția pe care o exercită îl solicită pînă și în clipele vieții sale particulare. O mare parte a aparentului său răgaz va fi absorbită tot de grijile pentru elevi.

Dirigintele ca educator este un om cu grija formării complete și armonioase a copiilor care îi sunt încredințați, un om al cărui act generos, profesional propulsează întreaga echipă educativă spre culmile progresului moral și social, el însuși fiind un exemplu viu în acest sens.

În opinia lui Ioan Damșa această muncă este prin excelență educativă, necesitând capacitatea de înțelegere profundă și o apreciere de resorturile sufletești cele mai intime ale elevului, pentru a-i capta încrederea, pentru a și-l face aliat în acțiunea de plămădire a personalității complexe cerute de societate. De aici, consideră autorul, rezultă importanța deosebită, de profundă semnificație morală și socială, a acestei munci și totodată cerința unei pregătiri adecvate și a unei înalte conștiințe și responsabilități din partea dirigintelui.

În școlile primare personalul care asigură îndrumarea, ocrotirea și educarea copiilor încredințați acestor instituții este format din cadre didactice cu pregătire de învățători, profesori pe discipline.

Prin activitatea sa specifică pe care o inițiază și o desfășoară, învățătorul-diriginte este preocupat de crearea unei atmosfere, a unui mediu educogen. Acesta împreună cu profesorii-cadre didactice de predare a disciplinelor curriculare secundare, în relațiile cu elevii lor, trebuie să creeze o atmosferă caldă, familială, de sinceritate, înțelegere, afecțiune și încredere reciprocă, „să le insuflă acestora

dragoste, siguranță și optimism, să le creeze posibilități de integrare socială, orientare școlară și profesională”. (Adina Andrei)

În practica școlară deseori munca dirigintei este organizată formal, fiind redusă la un set de activități nesistematice, situative, fără a-i cunoaște bine pe elevi, a conștientiza scopurile, conținutul, mijloacele, a planifica rezultatele. Pentru a depăși această situație se impune Înțelegerea ciclului tehnologic al muncii cu clasa. *Ciclul tehnologic al muncii educative* include patru etape: a) diagnosticul; b) planificarea; c) realizarea planului; d) analiza eficienței activității educative.

A) **Diagnosticul** presupune studierea complexă a unor discipoli, a grupei în ansamblu. În prezent problema cunoașterii de către pedagog a personalității celui educat a dobândit o semnificație deosebită, ea fiind nemijlocit legată cu tendințele umaniste, care constituie nucleul procesului instructiv-educativ modern. În particular este important de a cunoaște scopurile și motivele comportamentului, însușirile integrative stabile ale personalității celui educat. În baza diagnosticului pedagogul va evidenția problemele în dezvoltarea personalității elevilor, grupei, va formula obiectivele educaționale, va programa activitățile relevante.

Aspectele de studiere a personalității copilului vor fi stabilite conform dimensiunilor antropologice orientate ale omului. În corelație cu ele vor fi selectate mijloacele de diagnostic.

Aspectele de investigare	Mijloacele diagnostice
1. Dimensiunea <i>biologico-vitală</i> : înălțimea, greutatea, motricitatea, analizatorii, echilibrul etc.	1. Analiza statistică medicală a stării sănătății elevilor 2. Îndeplinirea normativelor de control. 3. Observația pedagogică.
2. Dimensiunea <i>emoțional-afectivă</i> : trebuințele, tendințele, dorințele, aspirațiile, motivarea, afectesentimente, deschidere spre nou etc.	1. Metode de apreciere din partea pedagogilor și autoapreciere a elevilor. 2. Observația pedagogică. 3. Chestionarele. 4. Metoda ranjării.
3. Dimensiunea <i>cognitiv-rațională</i> : abilitatea de a identifica conexiuni, capacitatea de a învăța, gândirea critică, capacitatea de a discuta, a gândi, a lua decizii etc.	1. Analiza statistică a reușitei curente și finale. 2. Metodici de studiere a dezvoltării proceselor cognitive a personalității

Aspectele de investigare	Mijloacele diagnostice
	copilului. 3. Teste referitoare la dezvoltarea intelectuală. 4. Metodele aprecierii de către pedagogi și autoapreciere a elevilor. 5. Metoda observației.
Dimensiunea <i>etico-valorică</i> : atitudinea față de norme și valori, conștiința de sine, conștiința de alții, toleranță, lipsa prejudecăților etc.	1. Teste de determinare a orientării morale a personalității. 2. Metodici de studiere a bunăcreșterii Elevilor 3. Metodele aprecierii de către pedagog și autoapreciere a elevilor. 4. Observația pedagogică. 5. Ancheta. 6. Interviul.
Dimensiunea <i>social-comunicativă</i> : simțul comunității, aspirație spre recunoaștere, responsabilitate, atenție față de ceilalți, capacitatea de a ajuta, de a colabora în luarea deciziilor, de a obține succes etc.	1. Metodici de evidențiere a abilităților comunicative. 2. Metodele de apreciere de către pedagogi și autoapreciere a elevilor 3. Observație pedagogică. 4. Metoda ranjării.
Dimensiunea <i>psihomotoriue</i> : calități de acțiune, de activitate, capacități de participare, organizare, stăpânire a situației, inițiativă etc.	1. Metodele de apreciere din partea pedagogilor și autoapreciere a elevilor. 2. Observația pedagogică.

Astfel, printre metodele de studiere psihologo-pedagogică a individualității educaților pot fi utilizate:

Observarea (perceperea orientată spre un anumit scop, a copilului în fixarea caracteristicilor calitative în agenda pedagogului-educator).

Conversația (atât în scopul studierii copilului cât și în scopul influenței educaționale).

Chestionarele, interviul, anchetele, testele (scopul lor fiind nu doar evidențierea anumitor calități de personalitate, a opiniei publice și atitudinilor discipolilor, dar și adunarea unui material pentru conținutul diferitor forme de muncă educativă, precum și pentru

clarificarea specificului individual al fiecărui discipol). Spre exemplu, chestionarea la tema “Ce iubesc și ce urăsc eu” va permite învățătorului-diriginte să surprindă specificul lumii interioare și a stării spirituale a educaților, să vadă neasemănarea lor și să determine caracterul influenței educative.

Însărcinările de tipul: “Continuați ideea” (propoziției, povestirii, eseului...). De exemplu, “Viața bună – aceasta...”; “Omul principial...”; “Pentru a avea prieten, trebuie...”; “Nu trebuie să permiți să fii înjosit, deoarece...”; “Cind văd neajunsurile omului, atunci eu...” etc. ; “Comentați ideea”. De exemplu, “Omul mindru – este întotdeauna un om modest”; “Pentru a educa un om fericit, trebuie să-l pregătim nu pentru fericire, dar pentru truda vieții” (K. Ușinski); “Idei alternative” de tipul “Disciplina este libertate. Disciplina este robie”; “Prietenii trebuie să ai foarte mulți, prietenii trebuie să ai puțini, dar fideli”; “Înveți viața nu din carte, dar din experiență. Înveți viața nu din experiență, dar din carte” și altele.

Metoda ranjării (ordonării calităților, valorilor conform semnificației pentru personalitate). De exemplu, repertoriul calităților omului: amabil, practic, bun, puternic, deștept, principial, vesel, sănătos, generos, frumos, bărbătos etc.

Metoda generalizării caracteristicilor independente – permite de a “lumina” diverse “laturi” ale personalității educaților, ei fiind caracterizați de diferiți oameni – părinți, semenii, învățătorii, cunoscuți.

Pedagogul va studia și clasa în ansamblu, ca grup-colectiv: relațiile interpersonale în clasă, coeziunea, opinia publică, unitatea de valori și altele.

Una din metodele utilizate pe larg în acest scop este *Sociometria*. În condițiile repetării periodice ea ajută învățătorului să afle multe despre grup în ansamblu și despre fiecare discipol (cine din educați este lider, “stea”, acceptat, izolat; cine pe cine preferă în alegerea liberă; relațiile dintre fete și băieți; grupările din clasă și interrelațiile; coeziunea în cadrul colectivului, potențialul educativ al acestuia etc.

Pot fi utilizate și *jocuri pedagogice, etice* pentru studierea și educația discipolilor, spre exemplu, “Înștiințări amicale” (Eu caut prieten, care poate fi...), “Eu îți voi dărui ție... pentru că... (în lanț se includ toți elevii clasei).

Instrumentariul diagnosticului nu trebuie să solicite un timp îndelungat și forțe considerabile pentru pregătirea și promovarea studiului, prelucrarea rezultatelor obținute.

Algoritmul analizei datelor și formulării obiectivelor educaționale va include:

1. Analiza datelor diagnosticului și evidențierea indicatorilor tipici și unitari.

2. Aprecierea acestor indicatori în raport cu criteriile bună creșterii personalității.

3. Evidențierea legăturii dintre diferiți indicatori pentru înțelegerea cauzelor devierilor, nivelului general de bună creștere al elevilor.

4. Formularea obiectivelor pedagogice.

5. Alcătuirea planului de lucru.

B. Planificarea muncii educative. Determinind obiectivele concrete de lucru cu clasa, pedagogul își întocmește programa sa, *planul muncii educative* – repertuarul de sarcini și activități cu grupa și/sau cu unii elevi, precum și cu învățătorii clasei și părinții pe o anumită perioadă de timp (de la un semestru pînă la un an). *Planificarea* – procesul de determinare a obiectivelor educative și a mijloacelor de atingere a acestora.

Specialiștii recomandă de a include în planul muncii educative următoarele compartimente: 1) analiza calității muncii educative din perioada precedentă; 2) scopurile și obiectivele activității educative (în anul curent); 3) direcțiile de structurare a conținuturilor proiectate; 4) activitatea individuală; 5) implicarea părinților; 6) evaluarea (monitorizarea) eficienței procesului educativ.

În calitate de surse ale planificării muncii educative vor servi:

- ✚ documentele de stat, regionale și locale cu privire la învățămînt, educație;
- ✚ recomandările științei pedagogice cu privire la educație și planificarea ei;
- ✚ planul muncii instructiv-educative a școlii;
- ✚ datele diagnosticului elevilor;
- ✚ recomandările învățătorilor clasei, doleanțele părinților și a elevilor;
- ✚ evenimentele curente și de perspectivă din lume, țară, oraș și sat.

1) Primul element al planului – „*Analiza calității muncii educative din perioada precedentă*” – presupune clarificarea următoarelor momente:

- eficiența scopurilor propuse și a planificării în ansamblu;
- dezvoltarea membrilor grupului (schimbări în sfera motivațională, necesitatea în autoeducație);
- dezvoltarea colectivului clasei (microclimatul social-psihologic, relațiile interpersonale, activismul social);
- interacțiunea pedagogică cu familia și colectivul părintesc;
- organizarea interacțiunii pedagogice a adulților care lucrează cu clasa;
- concluzii despre experiența pozitivă acumulată și momentele negative depistate.

2) „*Scopurile și obiectivele activității educaționale*” – reflectă orientările de scop ale activității educative a pedagogului.

Sistemele de învățământ funcționează în baza unor scopuri impuse, drept “imperative majore” difuzate cu titlu obligatoriu în organizarea și conținutul procesului educațional. Pe de altă parte, în situația educațională participă două persoane, dar au ele oare ambele scopuri? Pentru pedagog trebuie de răspuns clar “Da”, scopurile pedagogului fiind denumite scopuri educative.

Urmăresc oare discipolii careva scopuri în situația pedagogică? Bineînțeles, și cei educați, mai mult inconștient decit conștient, dar poate destul de conștient, urmăresc careva scopuri. Scopurile discipolilor exprimate în acțiunile și faptele lor sunt definite de specialiști drept scopuri ale acțiunilor. Particularitate acestor scopuri, este că ele pot fi doar în linii mari prevăzute, ipotetic ghicite, constituind întotdeauna niște presupuneri ale pedagogului.

Necătfînd la această situație nesigură, este foarte important ca ele să fie luate în considerare în proiectarea educativă. Discipolii vor ocupa în procesul educațional locul central, atunci cînd scopurile lor vor fi percepute în serios, ei fiind centrul și subiectul acțiunii educative.

Ambele părți participante în procesul de muncă pedagogică au scopuri. Însă doar constatarea acestui fapt nu este suficientă, se impune stabilirea unui consens. În practica acțiunilor, raporturilor dintre scopurile educative și scopurile acțiunilor pot lua diferite forme:

1) Pedagogul se oprește la scopuri educative și respinge scopurile acțiunilor.

2) Pedagogul lasă într-o parte scopurile sale educative, oprindu-se doar la scopurile acțiunilor.

3) Pedagogul vede concordanța dintre scopurile educative și scopurile acțiunilor, ele fiind în anumite împrejurări identice.

4) Pedagogul caută compromisul între aceste scopuri.

5) Pedagogul pune ambele forme de scopuri alături, atribuindu-le drepturi egale, găsind posibilitatea utilizării ambelor într-o singură situație. Important este ca pedagogul să-și analizeze scopurile sale educative și scopurile acțiunilor discipolilor și să ajungă la soluția corespunzătoare situației.

Așa dar, principalele note distinctive ale modelului alegerii scopurilor educative –asigurarea coerenței dintre formularea scopurilor cu analiza nevoilor de educație prin aducerea scopurilor generale la nivelul acțiunii educative concrete.

3) „*Dirjecțiile de bază ale proiectării educaționale*”. Există diferite variante de proiectare a acestui compartiment al planului. Unii autori pornesc de la ideea abordării educației în cadrul activității, evidențiind următoarele direcții de activitate educativă: cognitivă, valoric-orientată, de muncă, artistico-creativă, de asanare și cultură fizică, de comunicare, de joc. Se propun și alte arii de structurare a planului: “Persoana și identitatea sa (formarea conceptului de sine)”;

“Cultura dorințelor (formarea nevoilor, cerințelor de autorealizare)”;

“Cultura automanagerială (formarea abilităților de automanagement al propriei formări)”;

“Cultura comportamentului etic (dezvoltarea culturii comportamentale)” (vezi cetalii în Agenda dirigintelui, Chișinău, 2007].

4) “*Munca individuală*”. Un adevăr indiscutabil este faptul că fiecare copil se caracterizează prin particularități specifice ale individualității sale, care trebuie să devină ținta eforturilor educative.

Preocupările pedagogului vor fi:

- Studierea particularităților individuale ale educaților, determinarea caracteristicilor specifice ale individualității lor.

- Crearea condițiilor (în colectiv, în grup/clasă) pentru manifestarea și dezvoltarea posibilităților reale și potențiale ale educaților, realizarea intereselor și necesităților cu semnificație socială și personală a acestora.

- Acordarea ajutorului individual discipolilor care intimpină dificultăți în adaptarea la activitatea vitală a clasei, relațiile cu învățătorii și alți membri ai comunității școlare, îndeplinirea

normelor și regulilor de comportare în instituția de învățământ și în afara ei.

Interacțiunea cu părinții, administrația, serviciile social-psihologice ale instituției în scopul determinării traiectoriei individuale de dezvoltare a educaților, sprijinirii pedagogice a inițiativelor social-utile ale acestora, corecției devierilor în dezvoltarea intelectuală, morală și fizică a personalității lor.

Susținerea educaților în activitatea de autocunoaștere, autodeterminare și autodezvoltare.

5) “*Munca cu părinții*”. În cadrul acestui compartiment vor fi preconizate următoarele direcții de activitate:

- ✚ studierea familiilor discipolilor;
- ✚ iluminarea pedagogică a părinților;
- ✚ asigurarea implicării părinților în pregătirea și promovarea activității în cadrul grupului/clasei;
- ✚ dirijarea cu activitatea consiliului părintesc al clasei;
- ✚ munca individuală cu părinții;
- ✚ informarea părinților despre mersul și rezultatele instruirii, educației și dezvoltării
- ✚ discipolilor.

Formele și metodele de lucru cu părinții vor fi diferite. Astfel, pentru studierea familiei educaților, pedagogul va preconiza vizitarea familiilor, anchetarea, eseuri despre familie, concursul lucrărilor de creație ale discipolilor “Familia mea”, testarea, ateliere pedagogice, jocuri profesionale cu părinții, formarea băncii de date despre familie și educația familială.

În scopul iluminării pedagogice a părinților vor fi prevăzute lecții de pedagogie, psihologie, drept, etică, filosofie și igienă; adunări/ședințe părintești, consultații tematice, activități practice de examinare și analiză a diferitor situații de educație a copilului în familie și școală, comunicări despre literatura pedagogică, schimb de experiență, serate de întrebări și răspunsuri, ziua ușilor deschise etc.

Implicarea părinților în activitatea grupului/clasei va fi asigurată prin planificarea în comun a muncii educative, organizarea activităților creative colective: sărbători, serate, concerte, TVC-uri; vizionarea teatrului, expozițiilor; organizarea marșurilor turistice, călătoriilor, zilelor sănătății etc.

Dirijarea cu activitatea consiliului părintesc va include: alegerea consiliului părintesc, acordarea ajutorului în planificarea și

organizarea activității lui, munca cu familiile socialvulnerabile, stabilirea legăturilor cu comunitatea.

Informarea părinților despre rezultatele instruirii și dezvoltării discipolilor va fi realizată prin intermediul adunărilor de părinți (tematice și de totalizare), convorbirilor individuale, controlului agendelor elevilor, elaborării cărților dezvoltării copiilor și atabelor rezultatelor activității lor de învățare, expedierii scrisorilor, notițelor-inștiințări, cărților poștale de felicitare și exprimare de grațitudine.

C) **Realizarea planului** (organizarea muncii educative). Activitatea educatorului și a copiilor este variată ca gen și formă de organizare. Deși fiecare pedagog lucrează în felul său, există forme de activitate, metode, mijloace tipice, ceea ce ne permite de a le aborda din perspectivă tehnologică. Ca exemplu poate servi metodică organizării activităților creatoare colective (sărbătorilor, marșurilor turistice, festivalurilor etc.). Structura, algoritmul organizării acestor activități presupune:

1. Crearea Consiliului coordonator al activității (sau a unui grup de inițiativă, temporară (3-5), sarcina căreia este de a organiza întreaga activitate, implicând în lucru toți participanții.

2. Elaborarea scenariului activității de către Consiliul coordonator, apelând la metoda asaltului de idei.

3. Întocmirea planului de acțiuni și repartizarea însărcinărilor tuturor participanților.

4. Pregătirea activității în baza organizării activității comune a copiilor, maturii urmînd să învețe discipolii acționînd împreună cu ei.

5. Promovarea nemijlocită a activității, declanșînd trăirile emoționale comune.

6. Organizarea ședinței finale a Consiliului pentru a face bilanțurile activității.

Ulterior, pentru fiecare activitate va fi desemnat un nou consiliu și noi grupe de pregătire.

Astfel, pas cu pas, elevii vor fi atrași în diverse activități și relații, ceea ce va îmbogăți experiența lor, va asigura o atmosferă psihologică favorabilă de prietenie, încredere, susținere reciprocă.

Tehnici de stimulare a situației de succes a celor educați. Se știe că doar activitatea care aduce succes și satisfacție înaltă subiectului poate deveni pentru el factor al dezvoltării.

Dacă copilul realizează un lucru fiind impus de maturi sau în virtutea necesității, această activitate nu dobîndește pentru el sens personalizat, nu devine prețioasă și necesară lui însuși.

Ea, dimpotrivă, poate aduce la rezultate contrar opuse, precum, bunăoară: indiferența față de artă, față de muncă; disprețul față de etichetă, dușmănie față de oameni, răutate față de succesul altuia etc.

Pedagogul trebuie să fie preocupat de faptul ca activitatea organizată să conțină în sine situația de succes. Situația de succes reprezintă trăirea subiectivă, situația de satisfacție deosebită generată de rezultatele eforturilor fizice sau psihice a însăși subiectului activității.

Senzația succesului apare la copilul care a reușit să infrunte frica sa, neputința sa, sfiala, timiditatea, dificultatea și altele. Nu există situație de succes în afara propriilor eforturi ale educatului. Psihologii (U. Glasser) menționează, că copilul care reușește să obțină succes în școală are toate șansele pentru succes în viață.

În practica educațională contemporană pot fi evidențiate două cauze care împiedică obținerea situației succesului: 1) subaprecierea individualității ca valoare socială; 2) profesionalismul scăzut al pedagogilor practicieni contemporani, care nu posedă tehnologia pedagogică relevantă.

Pentru a favoriza succesul activității sunt necesare *tehnici pedagogice specifice* de influență asupra educatului (unui copil aparte, sau grupei). În primul rînd, e necesară *înlăturarea fricii* în fața activității ca procedeu obligatoriu în vederea eliberării copilului de încordarea psihologică. Copiilor care de la bun început declară: „Eu nu pot...”, „Eu nu știu...”, „Eu nu am să reușesc...”, preferînd poziția pasivă de observare cu tristețe a succesului colegilor, li se va spune: „Aceasta e simplu; aceasta nu e dificil de făcut. Dacă nu vei reuși, nu-i nimic strașnic. Încearcă sau să încercăm împreună; dacă nu vom reuși – vom căuta altă modalitate”. În aceste condiții se scoate momentul de încordare, copilul eliberînduse de așteptarea insuccesului.

Pedagogii vor folosi în calitate de tehnici stimulatoare și intonația, mimica, plastica care fiind expresiv manifestate pot insufla copilului încrederea în succes și dorința de a se include în activitate.

Trebuie să recunoaștem, că situația succesului într-o anumită ipostază a ei este creată artificial din motiv că pedagogul o anumită perioadă de timp ignorează neajunsurile activității și focalizează accentul de apreciere pe aspectele ei pozitive. În continuare însă va urma corecția treptată indicîndu-se la neajunsuri, stimulîndu-se depășirea lor în comun, iar apoi și de sine stătătoare.

D) **Analiza eficienței activității educative** – componenta finală a ciclului tehnologic. Ce subînțelegem prin eficiența (calitatea) procesului educativ? În literatura de specialitate prin calitatea procesului educativ de regulă se subînțelege eficacitatea, rezultativitatea acțiunii educative din perspectiva asigurării atingerii scopului proiectat.

Specialiștii recomandă de a confrunta rezultatele recent obținute cu realizările perioadei precedente pentru a evidenția tendințele schimbărilor survenite. Așa dar, determinarea eficienței activității educative presupune confruntarea rezultatelor curente cu scopurile și realizările anterioare ale practicii educaționale.

În calitate de *obiective* pentru analiza eficienței procesului educativ pot fi stabilite:

- ◆evidențierea nivelului de bună creștere a copiilor;
- ◆determinarea satisfacției elevilor, pedagogilor și părinților în raport cu procesul educativ și rezultatele lui.

Investigarea eficienței procesului educativ solicită respectarea următoarelor *principii*:

1. În contextul paradigmei educației orientate spre personalitatea celui educat, copilul va fi examinat în calitate de scop, subiect și rezultat al procesului educativ.

2. În alegerea criteriilor, indicatorilor și metodicilor de studiere a calității activității educative se va reieși din principiul abordării sistemice, care presupune stabilirea interconexiunii componentei evaluative cu scopurile, obiectivele, conținutul și modalitățile organizării procesului pedagogic. Aceasta va exclude atitudinea subiectivă (îmi place sau nu îmi place) în selectarea mijloacelor diagnosticului.

3. Evaluarea rezultatelor dezvoltării personalității elevului constituie conținutul de bază al activității de determinare a eficienței procesului educativ.

4. În cadrul evaluării finale e necesar de determinat mijloacele pedagogice mai eficiente, precum și acele forme și modalități de organizare a procesului educativ, care în cea mai mică măsură au influențat dezvoltarea personalității elevilor.

5. Procesul de evaluare a eficienței activității educative nu trebuie să aducă daună celor investigați, iar rezultatele lui nu pot deveni un mijloc de presiune administrativă asupra pedagogului, părintelui sau elevului.

Analiza calității educației reprezintă în esență un nou diagnostic, despre rezultatele căruia urmează să fie informați elevii și părinții. De rind cu analiza orientată spre elevi, pedagogul permanent va realiza analiza îndreptată spre sine însuși – autoanaliza.

Încheind examinarea conținutului și structurii planului muncii educative, menționăm că sunt posibile și alte variante. Proiectarea este un lucru creativ, de aceea învățătorul-diriginte în drept de a-și alege varianta sa, care în cea mai mare măsură corespunde viziunilor sale pedagogice, conține informația necesară, fiind și comod pentru utilizarea în munca de zi cu zi.

Statut și rol

În școala primară învățătorul-diriginte este managerul activității nemijlocit educaționale, în clasa de elevi ce i s-a încredințat, și membru coordonator al echipei educative a clasei respective.

În contextul funcției de învățător-diriginte al clasei, se conturează o suită de așteptări ale lui: față de elevi, față de colegi de echipă – profesorii clasei; față de managerii școlii primare; față de comunitate.

De la elevii săi învățatorul așteaptă:

- să fie respectat în calitatea pe care o are;
- parteneriat activ cu el în tot ceea ce înfăptuiește în clasă în plan educativ (de la proiectarea pînă la finalizarea și evaluarea activității);
- să-și exprime verbal și nonverbal atitudinea față de conținuturi și strategii educaționale realizate cu clasa, ceea ce ar face posibilă realizarea pe trepte calitativ superioare a actului educativ.

De la colegii săi de echipă – învățătorul-dirigintel așteaptă:

- un parteneriat eficient pentru asigurarea bunului mers al vieții școlare a clasei la care este diriginte;
- luarea în calcul a sugestiilor sale în ceea ce privește viața clasei, precum și ajutor pentru realizarea obiectivelor propuse;
- recunoașterea meritelor în reușita clasei în raport cu efortul depus;
- păreri obiective și nepărtinitoare vizavi de aprecierea activității lui pentru obținerea gradului didactic.

De la managerii școlii, educatorul așteaptă:

- îndrumare și sprijin, în caz de necesitate;
- evaluare corectă (obiectivă) a activității sale;

- să fie informat la timp și în mod detaliat cu privire la schimbările în politica educațională a școlii;
- să i se ofere condiții optime de activitate cu clasa, de perfecționare și avansare în carieră.

De la familiile elevilor, învățătorul-diriginte așteaptă:

- să i se recunoască rolul și aportul în educarea copiilor;
- colaborare în plan educațional.

De la comunitate, învățătorul-diriginte așteaptă:

- recunoașterea importanței pe care o are calitatea sa de diriginte al copiilor școlii primare pentru formarea armonioasă a tinerilor generații de copii;
- parteneriat eficient în ceea ce privește înfăptuirea activităților educative extrașcolare;
- susținere din partea businessmenilor locali, sponsorizări.

Cerințe față de învățătorul-diriginte

Elevii așteaptă de la învățătorul-diriginte:

- să fie ca un adevărat părinte și prieten, căruia să i se poată adresa cu speranță și încredere;
- evaluarea corectă a eforturilor lor, ceea ce au bun și mai puțin bun;
- să sprijine și să contribuie la realizarea unor relații pozitive în interesul clasei, la formarea unui climat favorabil dezvoltării lor;
- să-i pregătească pentru o integrare eficientă într-o societate democratică;
- să-i învețe a munci în echipă ajutându-se unul pe altul, nu izolat;
- să-i călăuzească în procesul de evoluție spre propria carieră.

Colegii de echipă – profesorii clasei – așteaptă de la învățătorul-diriginte:

- parteneriat în problemele instructiv-educative, înțelegere, profesionalism, sprijin, respect reciproc;
- colaborare în soluționarea problemelor de conflict pedagogic.

Managerii școlii așteaptă de la învățătorul-diriginte:

- să-și îndeplinească integral sarcinile prevăzute de fișa de post, astfel încât clasa lui să nu ridice probleme colectivului școlii, să nu confunde democrația cu anarhia;
- să contribuie energic la eficientizarea activității educative la nivelul școlii primare;

- implicarea activă a clasei, al căreia manager este, în soluționarea problemelor școlare analizate la orle de dirigenție, ședințele cu clasa.

Familiile elevilor așteaptă de la învățătorul-diriginte:

- sprijin și înțelegere pentru copiii lor;
- să contribuie la o evaluare corectă a posibilităților copiilor și la asigurarea șanselor egale pentru fiecare dintre ei;
- să fie competent în plan educațional, corect în luarea deciziilor, bun cunoscător al particularităților de vârstă și individuale ale copiilor.

Comunitatea așteaptă:

- ca învățătorul-diriginte școlii primare, prin atribuțiile sale complexe și importanța muncii sale, să contribuie la dezvoltarea copiilor, la formarea unor personalități apte să se încadreze eficient în comunitate, să acționeze în corespundere cu idealul educațional național.

Așadar, În practica educațională, statutul și rolurile prescrise și asumate îi arată cadrului didactic sarcinile, atribuțiile care conduc la atingerea cu succes a obiectivelor formării- dezvoltării elevilor.

Statutul indică poziția ocupată de cadrul didactic in structura socială, poziție care are asociate drepturi și obligații. Statutul educatorului are caracter complex și multidimensional. Acesta include:

- ❖ *statutul politico-moral:* rezultă din interacțiunea exigențelor, prescripțiilor, îndatoririlor legate de conduita etico- morală, de totalitatea comportamentelor, atitudinilor, motivațiilor educatorului;
- ❖ *statutul profesional-științific:* rezultă din cerințele privind nivelul de pregătire psihopedagogică și ansamblul de priceperi, deprinderi, aptitudini ale profesorului;
- ❖ *statutul psihopedagogic:* rezultă din interacțiunea exigențelor legate de construcția diferitelor componente ale personalității educatorului și ansamblul de priceperi, deprinderi, aptitudini care îi aparțin acestuia;
- ❖ *statutul psihosocial:* rezultă din interacțiunea exigențelor legate de interrelaționarea umană și ansamblurile de cunoștințe, priceperi, deprinderi aptitudini, motivații ale educatorului, din punct de vedere personal.

Rolul reprezintă aspectul dinamic și situațional al statutului de educator în aplicarea drepturilor și îndatoririlor care sunt

precizate formal în conducerea procesului instructiv-educativ. Rolul este un concept complex care include:

- ✚ așteptarea celorlalți pentru ca dirigințele să aibă o anumită conduită dedusă din rolul prescris;
- ✚ percepția rolului- conduita concretă;
- ✚ jucarea rolului- acțiuni care confirmă sau infirmă așteptările;
- ✚ conținutul acțiunilor;
- ✚ intensitatea implicării;
- ✚ evaluările efectelor asupra elevilor;
- ✚ autoevaluarea;
- ✚ reglarea pe parcurs.

Învățătorul-diriginte reprezintă:

- ✚ autoritatea publică, ca reprezentant al statului;
- ✚ furnizor de cunoștințe;
- ✚ ducator;
- ✚ evaluator al elevilor;
- ✚ partener al părinților în activitatea educativă;
- ✚ membru în colectivul școlii;
- ✚ coleg.

Dirigințele se afirmă ca o personalitate conștientă, rațională, responsabilă, motivată și competentă. Acest lucru are loc prin învățarea, exersarea și perfecționarea rolurilor derivate din statut.

Rolurile învățătorului-diriginte în activitatea instructiv-educativă:

- *planificare:* activitățile cu caracter instructiv-educativ, determinarea sarcinilor și obiectivelor pe nivele diferite, structurarea conținuturilor esențiale, întocmirea orarului clasei;

- *organizare:* activitățile clasei, fixează programul muncii, structurile și formele de organizare; constituie și determină climatul și mediul pedagogic;

- *comunicare:* informațiile științifice, seturile axiologice sub forma mesajelor, stabilește canalele de comunicare și repertoriile comune.

Construirea unui climat educațional stabil, deschis și constructiv presupune:

Conducerea activității desfășurate în clasă, direcționând procesul de formare și dezvoltare a competențelor școlare, apelându-se la normativitatea educațională. Dirigințele are rol de „dirijor”, ajutând construcția sentimentelor și a ideilor comune.

Coordonarea acțiunilor clasei în globalitatea lor acțiunile instructiv-educative ale clasei. Urmărește mereu o sincronizare între obiectivele individuale ale elevilor cu cele comune clasei, evitându-se în acest fel suprapunerile sau risipa. Acest lucru duce la solidificarea relațiilor din clasa-grup.

Îndrumarea elevilor pe drumul cunoașterii prin intervenții punctuale adaptate situațiilor apărute, prin sfaturi și recomandări care și fie potrivite comportamentelor și reacțiilor elevilor.

Motivarea activității elevilor prin formele de întăriri pozitive și negative. Se recomandă utilizarea aprecierilor verbale și a reacțiilor nonverbale pentru a se ajunge la comportamente pozitive; apelarea la simțul civic pentru corectarea tendințelor negative ivite în comportamentele elevilor; încurajarea și manifestarea solidarității cu unele momente de „suflet” prin care trece clasa sau unii membri ai săi.

Consilierea elevilor în activitățile școlare, dar și în cele extrașcolare, prin ajutorare prin sfaturi, prin orientare culturală a acestora. Un rol deosebit îl are dirigintele prin intervenția în orientarea școlară și profesională, dar și în cazurile de patologie școlară.

Controlul elevilor în scopul cunoașterii stadiului în care se află activitatea de realizare a obiectivelor, dar și nivelele de performanță ale acestora. Controlul are un rol reglator și de ajustare a activității și atitudinilor;

Evaluarea elevilor în concordanță cu competențele/subcompetențele și obiectivele proiectate într-o etapă au fost atinse prin instrumente de evaluare (sumativă, prin prelucrări statistice ale datelor recoltate și prin elaborarea sintezei aprecierilor finale).

Eficiența îndeplinirii rolurilor ca învățător / institutor depinde și de gradul în care acesta conștientizează și utilizează adecvat faptul că prescripțiile sunt mai clar definite sau nu, că au valoare diferențiată, că permit o libertate variată de aplicare, că sunt mai mult sau mai puțin variate și dorite. Cu toate acestea, uneori, învățătorul/institutorul se află în situații conflictuale.

Situații conflictuale:

- situație conflictuală apare din raporturile sale cu părinții și cu instituția școlii. Unii părinți solicită acordarea unei atenții speciale pentru copiii lor, dar dirigintele trebuie să acorde aceeași atenție tuturor elevilor, în egală măsură. Învățătorul-diriginte se orientează

după principiul „stimulare și selecție”, iar acest lucru vine în contradicție cu obligația de a pretinde performanțe tuturor elevilor;

- un conflict de rol apare și între formarea de competențe școlare și calitatea de educator a dascălului. La unii învățători-diriginți predomină preocuparea pentru formarea de competențe, alții sunt preocupați mai ales de formarea personalității elevilor.

Eficiența îndeplinirii rolurilor va depinde de relația conștientizată și respectată între așteptarea celorlalți și percepția proprie a dascălului.

Așadar, rolul învățătorului-diriginte în școala primară de astăzi:

- reelaborează și negociază curriculumul;
- dispune de scheme de interpretare, generatoare de noi conținuturi, sensuri și semnificații, acordate aspectelor tematice;
- maxime responsabilități față de comportamentele și intervențiile cadrului didactic.

Învățătorii sunt singurii adulți într-un grup de copii. În fața lor, ei devin reprezentanții lumii adulților, lumea pentru care îi pregătesc pe aceștia.

Iată că, învățătorul-diriginte nu are alt rol decât acela de a fi un “manager deșept”, care să se poată îmbogăți atât din punct de vedere financiar, cât și din punct de vedere sufletesc. Întreaga sa activitate va avea la bază o motivare, o dorință de mai bine, atât pentru propria lui persoană, dar și pentru beneficiarii de educație.

3.1.1. Profilul de competență al învățătorului-diriginte la clasa de elevi

Modul în care învățătorul-diriginte unei clase de elevi va onora așteptările tuturor factorilor interesați, precum și pe ale sale este în mare măsură influențat de profilul său de personalitate, care ar putea fi prezentată astfel:

Cunoștințe:

- generale în domeniul psihologiei vîrstelor; al managementului clasei de elevi și al activității explicit educative; în domeniul teoriei educației și metodicii lucrului educativ;
- de psihologie generală, psihologie socială (psihologia grupurilor școlare); de pedagogie diferențiată;
- de cultură generală și în domeniul igienei școlare și personale etc.

Trăsături de personalitate și abilități:

- competența de a elabora și a realiza proiecte educative de perspectivă și operative;
- priceperea de a selecta corect tematica unui conținut și strategiile activităților educative;
- flexibilitate în realizarea diferențiată a activităților educative, inclusiv meditațiile didactice și timpul liber;
- capacitatea de a realiza un parteneriat activ cu elevii și profesorii clasei la organizarea activităților extradidactice și extrașcolare;
- empatie, onestitate, demnitate, spirit întreprinzător, intuiție profesională, creativitate, tact pedagogic, gândire critică, obiectivitate și discernământ în evaluarea comportamentelor elevilor, dragoste pentru copii, simțul umorului, spirit democratic;
- abilitatea de a stabili relații cordiale între elevi;
- deprinderea și capacitatea de a analiza probleme de conflict pedagogic, din mai multe unghiuri, și de a lua decizii corecte;
- capacitatea de a elimina formalismul din activitate.

Relații interumane

La acest capitol învățătorul- diriginte urmează să cunoască:

- structura și sintonicitatea colectivului clasei;
- principiile organizării și funcționării unui colectiv școlar;
- etapele de constituire și dinamica dezvoltării acestuia;
- particularitățile funcționării parteneriatului în echipa educativă de profesori ai clasei;
- statutul și rolul său;
- arta comunicării și a soluționării conflictelor;
- documente cu privire la drepturile copilului;
- arta consilierii;
- profilaxia bolilor la copii, în special provocate (transmise) prin relații interumane;
- normativitatea instituției de învățământ și principii juridice, de cultură civică;
- tehnici simple de investigare (cercetare) a fenomenelor psihopedagogice în activitatea școlară;
- sistemul de protecție a copiilor în Republica Moldova;
- modalități de întreținere a relațiilor interumane.

Trăsături de personalitate și abilități:

- a comunica cu copiii ușor, verbal și nonverbal;
- a exprima logic și cu fermitate o cerință;
- a asculta activ și a aduna sugestii, îndeosebi de la elevi;
- a obține informații „delicate” și a fi discret;
- a stimula relațiile pozitive dintre elevi, dintre elevi și profesori/părinți ;
- a ține ședințe individuale și colective de consiliere;
- a stimula relații pozitive între elevi de sex opus;
- comportament empatic;
- simțul umorului și al demnității;
- spirit de colaborare și colegialitate;
- exigență și autoexigență;
- comportament flexibil, în funcție de vârsta celor cu care interrelaționează;
- sociabilitate, fermitate și suplețe;
- sensibilitate estetică;
- curiozitate intelectuală;
- spirit patriotic și internaționalist;
- a simula interes și pentru ceea ce îi interesează doar pe elevi;
- maleabilitate, dar nu indolență;
- gândire critică;
- încredere în elevi și autoîncredere;
- altruism;
- spirit gospodăresc și întreprinzător etc.

Acest profil al învățătorului-diriginte nu are intenția de a cuprinde tot ceea ce-l caracterizează. Totuși, este important ca fiecare cadru didactic, implicat în realizarea procesului educativ, să reflecteze asupra acestor calități și abilități, să înțeleagă caracterul complex, ordonat, științific al muncii învățătorului-diriginte la clasa de elevi și să depună maximum de eforturi pentru a-și adecva imaginea profilului de manager al procesului educațional cerințelor pedagogice actuale.

Cadrele didactice de predare a disciplinelor secundare și învățătorul-diriginte trebuie să formeze o echipă care își cunoaște foarte bine elevii, rolul important pe care-l au în formarea personalității lor și care intercorelează benefic în atingerea unor obiective comune.

Indiferent de nivelul ontogenetic la care se raportează echipa de educatori, membrii acesteia vor ști că eficiența muncii lor în plan educațional ține de fiecare în parte și de toți deopotrivă.

Echipa are un rol substanțial atât în ceea ce privește procesul informativ-formativ, cât și, mai ales, în ceea ce privește procesul educativ propriu-zis. Ea însăși poate fi un model de relație socioafectivă pentru elevii care caută modele.

3.2. Parteneriatul în echipa didactică educativă

Echipa didactică educativă a clasei ce promovează parteneriatul educativ centrat asupra dezvoltării elevului se caracterizează prin:

- Obiectivele pe care își propune să le îndeplinească;
- Competența profesională a membrilor ei;
- Relațiile dintre parteneri (învățător-profesori);
- Stilurile de comunicare; tipuri de decizii și dinamica dezvoltării echipei;
- Proiectele operative elaborate și conținuturile selectate pentru atingerea obiectivelor;
- Strategiile și formele activităților educative;
- Poziția cadrelor diactice în echipă;
- Valorile, normele, principiile respectate în cadrul clasei, în funcție de cele stabilite în școală;
- Rezultatele obținute de către colectivul clasei și de fiecare elev în parte în raport cu obiectivele propuse;
- Imaginea echipei educative și a clasei ei, credibilitatea acesteia în mediul exterior (școală, comunitate) în care își desfășoară activitatea;
- Relațiile învățător-profesori – elevi;
- Suita de activități cu caracter managerial.

3.3. Stiluri manageriale

Stilul managerial al învățătorului-diriginte desemnează felul în care el organizează și conduce activitatea educativă a clasei de elevi în afara lecțiilor, pentru realizarea obiectivelor propuse, presupunând anumite abilități, îndemnări sau priceperi ale acestuia.

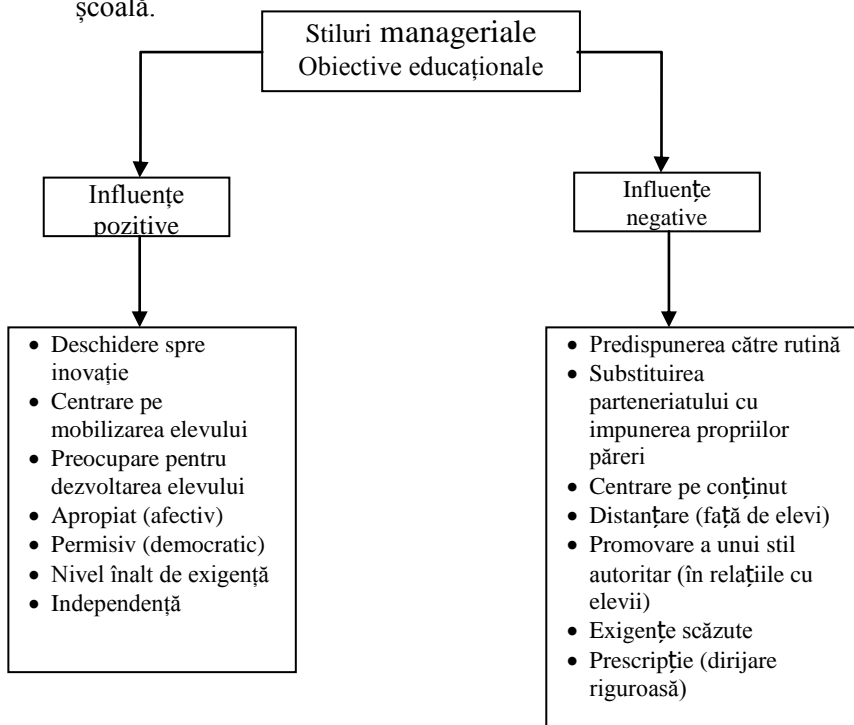
Stilul managerial are un caracter personal, fiind oarecum unic pentru fiecare învățător. El reflectă concepția și atitudinile pedagogice ale acestuia, competența și capacitatea lui profesională. **Stilul este forma de exprimare a originalității comportamentale a**

învățătorului și sursa generatoare, în același timp, de noi practici educative.

Marea majoritate a acestor comportamente sunt în general verbale, în sensul că învățătorul-diriginte-manager al clasei de elevi organizează și dirijează activitatea lor în afara lecțiilor prin intermediul unor instrucțiuni, indicații, sugestii, întrebări, dispoziții, consilieri, decizii, critici, stimulări, recomandări, colaborări, sfaturi etc.

Cei mai mulți învățători au moduri proprii, specifice de a organiza activitatea educativă, de a dirija colectivul clasei, tind, din inerție, să revină cu regularitate la aceleași metodologii, la modalități de colaborare cu elevii, ceea ce conferă o anumită stabilitate, durabilitate, constituind astfel un stil al său de activitate educativă cu clasa de elevi.

Stilurile manageriale influențează într-un fel sau altul modul în care elevii se raportează la învățător, la sarcina încredințată, la atitudinea față de învățătură, la atmosfera (climatul) din clasă sau din școală.

Diferitele stiluri se pot constitui în funcție de câteva dominante constante, în stare să caracterizeze conduita managerială a învățătorului (ca, de exemplu, în schema nr.4).

3.3.1. Note definitorii ale stilurilor manageriale

A. Stilul creativ

Învățătorii adepți ai acestui stil dovedesc:

- flexibilitate în comportament;
- receptivitate la ideile și experiențele educative noi, eficiente;
- atașament față de comportamentul explorativ;
- îndrăzneală în formularea obiectivelor, selectarea conținuturilor, elaborarea strategiilor educative;
- independență în gândire și acțiune, stimulând și elevii să tindă spre acest deziderat;
- tendința de a-și asuma riscuri;
- disponibilitate de a încerca noi practici, noi procedee, noi metode, noi idei;
- deschidere spre modernizarea procesului educativ.

B. Stilul rutinar

Învățătorii adepți ai acestui stil:

- manifestă o suplețe profesională redusă;
- sunt rigizi, dogmatici;
- au un spirit refractar la schimbare, la inovație;
- sunt predispuși spre convențional, spre conservatism;
- acceptă doar lucrurile care converg cu optica lor inițială;
- tratează, de obicei, cu refuz solicitări ce presupun înnoirea.

C. Stilul centrat pe conținut

Învățătorii cu acest stil:

- sunt atașați subiectelor abordate în activitățile educative;
- elaborează în mod independent și detaliat conținutul celor prevăzute în proiectele educative;
- definesc lista elevilor ce urmează să reproducă conținutul selectat de ei și insistă asupra memorării lui;
- exercită un control riguros asupra modului de expunere (exprimare) a fiecărui copil, organizează în perioada pregătirii activității multe repetiții;
- sunt severi, pretind o prezentare a conținutului conform scenariului elaborat de ei;

- organizează activități educative ca scop în sine și pentru sine.

D. Stilul centrat pe formarea personalității elevului Adeții acestui stil

- fac din conținutul și strategia educativă elaborată un instrument de exersare, de formare a trăsăturilor de caracter, de cultivare a inteligenței, a sensibilității afective, a puterii de judecată, a imaginației, a spiritului gospodăresc și de echipă etc.;

- abordează o tratare diferențiată și afectuoasă a elevilor, individualizează secvențele activității educative;

- stabilesc un parteneriat autentic cu elevii în desfășurarea activității, pentru a atinge obiectivele propuse;

- raportează în permanență conținuturile noi la viața și experiența proprie a elevilor, la diferite aspecte ale vieții lor intelectuale, morale, civice, estetice, de orientare școlară și profesională, urmărind cum progresează aceștia din toate punctele de vedere.

Stiluri clasificate după relația educatorului cu elevii clasei

În literatura de specialitate veți remarca următoarele stiluri:

Stilul autoritar

Învățătorul :

- determină strategia activității educative;
- formulează obiectivele;
- dictează tehnicile și etapele de realizare;
- generează tensiuni, agresivitate, stres.

Stilul democratic

Învățătorul :

- discută problemele cu elevii;
- elaborează în comun obiectivele și definesc căile de realizare;
- adoptă decizii în echipă;
- stimulează participarea tuturor în funcție de particularitățile individuale;
- asigură climatul psihologic favorabil pentru un parteneriat autentic.

Stilul permisiv

Învățătorul:

- lasă întreaga libertate de decizie și acțiune pe seama elevilor;

- intervine doar cu informații suplimentare de strategii și conținut, ducând la insuficiența activității.

În condițiile actuale, datorită schimbărilor care se produc în relațiile, situațiile, rolurile, problemele ce țin de realizarea procesului educativ în școala primară, este evidentă necesitatea perfecționării continue a stilurilor manageriale ale educatorului clasei de elevi.

Ca atare, înțelegerea, dezvoltarea, valorificarea potențialului fiecărui Învățător depinde de cunoașterea și înțelegerea regulilor practice de optimizare a activității lui.

3.3.2. Reguli practice pentru eficientizarea activității manageriale a învățătorului

- Acordați atenția cuvenită formării propriei culturi manageriale!

- Nu exagerați rolul experienței empirice!
- Deveniți model pentru elevii clasei!
- Stabiliți-vă criteriile de observare, de analiză a acțiunilor!
- Descoperiți informațiile utile pentru fiecare situație!
- Cunoașteți-vă elevii pentru a vă putea face înțeleși!
- Sesizați la timp factorii care influențează pozitiv și care negativ!

negativ!

- Evitați promisiunile care nu le puteți onora!
- Obișnuiți să cereți și să ascultați opinii, dar și să țineți cont de ele!

de ele!

- Când greșiți, recunoașteți și corectați-vă în mod firesc!
- Evitați volumul mare de sarcini!
- Nu uitați că un educator-manager al clasei se apreciază după rezultate, după nivelul de realizare a obiectivelor, nu doar după ceea ce face, ci și cât de mult face!

- În conceperea și realizarea unei activități, străduiți-vă să satisfaceți echilibrat cerințele colectivului clasei și ale fiecărui elev în parte!

- Apreciați obiectiv și la timp activitatea elevilor!
- Creați climatul de disciplină, responsabilitate, ordine!
- Preveniți erorile, evitați starea de neliniște și stres!
- Utilizați metode active, participative în procesul de realizare a obiectivelor!

a obiectivelor!

- Stabiliți relații de parteneriat cu elevii și cu echipa educativă a clasei!

- Preocupați-vă intens de evoluția firească a colectivului și a fiecărui elev!
- Colaborați cu comunitatea în definirea priorităților și în realizarea lor!

Și altele (care pot fi adăugate de dumneavoastră)!

3.3.3 Funcții/roluri manageriale ale învățătorului

Managementul clasei de elevi se definește prin atribuții/funcții sau roluri specifice activității educaționale.

Literatura de specialitate definește următoarele componente:

Planificarea activităților educative în afara lecțiilor; formularea obiectivelor pe diferite niveluri; structurarea conținuturilor esențiale; stabilirea graficului de repartizarea a timpului liber.

Organizarea procesului de pregătire a materialelor și desfășurarea activităților clasei – extradidactice și extrașcolare; valorificarea potențialului elevilor și adaptarea formelor și structurilor de organizare la el; instituirea climatului și mediului pedagogic în clasă.

Luarea deciziilor cu privire la modalitățile de acțiune, alegându-se cele plauzibile realizării obiectivelor propuse ...

Determinarea căilor de comunicare cu elevii, elaborarea mesajelor, ceea ce asigură un dialog continuu cu elevii dintr-un climat educațional stabil, deschis și constructiv.

Conducerea activității clasei, direcționând procesul de continuare a învățării în afara lecțiilor, dar și pe cel al formării personalității elevilor prin apelul la normativitatea educațională.

Coordonarea multitudinii de activități la clasă, urmînd în permanență realizarea unei sincronizări între obiectivele individuale ale elevilor cu cele comune ale clasei, precum și evitând suprapunerile ori risipa de eforturi și contribuind la întărirea solidarității și parteneriatului clasei.

Îndrumarea elevilor spre cunoaștere și formarea lor firească, prin intervenții punctuale adaptate situațiilor respective, prin sfaturi și recomandări care să susțină comportamentele și reacțiile pozitive ale elevilor; supravegherea obținerii unei conexiuni inverse, prevenirea situațiilor de criză educațională, corecție și perfecționare.

Motivarea activităților efectuate de către elevi prin formele de întăriri pozitive și negative; utilizarea aprecierilor verbale și a reacțiilor nonverbale în sprijinul consolidării comportamentelor pozitive; reorientarea valorică, prin intervenții cu caracter umanist, a

tendențelor negative identificate în conduitele elevilor; încurajarea și manifestarea solidarității cu unele trăiri ale elevilor din colectiv.

Consilierea elevilor în cadrul activităților școlare și extrașcolare prin ajutoare, sfaturi, orientare culturală, școlară și profesională și în cazuri de patologie școlară.

Verificarea elevilor în scopul identificării stadiului în care se află activitatea de realizare a obiectivelor, precum și a nivelurilor de performanță ale acestora. Controlul nu are decât un rol reglator și de adecvare a activităților și atitudinilor elevilor.

Evaluarea nivelului în care obiectivele dintr-o etapă sau alta au fost atinse, prin diverse instrumente de evaluare; prelucrarea și analiza fenomenelor interacționale din clasă; elaborarea aprecierilor. Judecățile emise vor constitui o bază temeinică a procesului de caracterizare a elevilor.

3.4 Învățătorul-consilier al întregii clase și al fiecărui elev în parte

În instituția de învățământ în care nu este un profesor investit cu funcția de consilier școlar acest rol îi revine învățătorului clasei de elevi. Activitatea de consiliere contribuie la sprijinirea elevilor în soluționarea unor probleme de ordin școlar, familial, personal și care ca scop asistarea elevului în a-și folosi propriile resurse, ca să se autodezvolte într-o direcție pozitivă.

Pentru a se afirma ca partener, consilier al elevului/grupului de elevi, învățătorul trebuie să realizeze în primul rând o centrare pe elev/grup, urmărind în mod prioritar să conștientizeze că modul în care relaționează cu elevul/grupul este esențial în atingerea obiectivelor propuse.

Dan Butnaru consideră că această relație este necesară să se bazeze pe:

- acceptare reciprocă;
- cooperare;
- încredere;
- empatie;
- confidențialitate;
- afectivitate;
- respect reciproc;
- onestitate.

Numai dacă sunt îndeplinite aceste condiții, se poate vorbi de existența unui context favorabil comunicării, ceea ce este fundamental în relația profesor/educator, consilier – elev/grup.

Reguli de consiliere

1. Nu dați sfaturi!
2. Nu puneți întrebări care încep cu „De ce?”!
3. Acordați prioritate sentimentelor!
4. Referiți-vă la ceea ce este de strict interes „Aici și acum”!
5. Nu judecați pe alții!
6. Nu criticați!
7. Adaptați-vă comportamentul în funcție de cel consultat!
8. Evitați etichetările!
9. Evitați mesajele verbale sau nonverbale amenințătoare!
10. Nu căutați să impuneți propriile valori!
11. Nu interveniți înainte de a identifica problema!

3.5. Climatul educațional în clasa de elevi

Ioan Jinga remarcă climatul educațional ca un ansamblu de condiții și factori care influențează comportamentul și starea de spirit ale elevilor dintr-o clasă și își pune amprenta atât asupra rezultatelor activității elevilor, cât și asupra atmosferei generale din clasă.

Implicit climatul poate contribui la maximalizarea influențelor educative pozitive sau la minimalizarea unor posibile efecte negative.

În mod inevitabil, actul explicit educativ, ca și actul de instruire, se realizează încă din primele zile de școală în contextul unor relații dinamice și al anumitor atitudini reciproce între educatori și elevi, profesori și elevi; între elevi și elevi, elevi și clasa de elevi. Acestea sunt relații multidimensionale, cu o pronunțată încărcătură psihologică, sociologică și pedagogică. Ele determină constituirea unui climat psihosocial, care poate favoriza sau defavoriza optimizarea activității explicit educative, organizată în afara lecțiilor.

În funcție de climatul ce predomină în clasă:

- se vor elabora obiectivele educaționale;
- se vor proiecta situațiile de consiliere;
- va avea loc adaptarea elevilor la cerințele general stabilite;
- se vor elabora strategiile activităților explicit educative;

- se vor forma însușiri morale, trăsături de caracter, responsabilități;
- elevii sunt motivați pentru învățatură și tot ce se petrece în clasă;
- se va menține interesul elevilor pentru un parteneriat în acțiune ori va surveni o apatie pentru tot ce se petrece în jurul lor;
- se vor pune în evidență rezultatele educației exprimate prin comportamentul elevilor;
- va predomina sentimentul de siguranță și ocrotire în mediul în care elevii își desfășoară activitatea sau de apărare în unele situații de conflicte.

Pornind de la aceste considerații, se poate afirma că eficiența întregii activități educaționale este determinată în mod substanțial de climatul format în clasa de elevi.

Climatul favorabil amplifică posibilitățile pozitive ale elevilor. Iar climatul nefavorabil (negativ, blocant) descurajează, frânează, generează un moral scăzut, static, pesimist, marcat de dezacorduri, neînțelegeri și chiar ostilități între ei.

Multe dificultăți de învățare, carențe în pregătirea și educarea elevilor, în formarea colectivului clasei rezultă din relațiile defectuoase, încordate – dintre elevi, dintre educator și elevi, dintre membrii echipei educative, profesori și elevi.

Promovarea unui învățământ formativ îl obligă pe învățătorul-diriginte să asigure instituirea unui climat favorabil dezvoltării personalității elevului.

3.5.1 Caracteristici ale relației învățător-elev

Deoarece relațiile învățător-elevi se stabilesc în cadrul procesului educativ, în condițiile unei munci comune și unitare a învățătorului cu elevii, ele capătă anumite particularități ce le caracterizează (precum urmează în tabelul de mai jos).

Tabelul nr.5

Caracteristici ale relației învățător -elev	
Influența ei asupra climatului clasei	
Pozitivă	Negativă
Învățătorul: <ul style="list-style-type: none"> • Își identifică responsabilitățile în raport cu cele ale clasei. • Manifestă dragoste, respect, încredere, simțul dreptății și al 	Învățătorul: <ul style="list-style-type: none"> • Se prezintă în fața clasei numai în calitate de organizator al activității. • Este lipsit de orice vibrație

<p>măsurii, exigență, grijă și interes față de elevi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Are tact pedagogic. • Știe cum să organizeze munca individuală și în colectiv. • Cunoaște elevii sub mai multe aspecte și îi tratează individual. • Stabilește cu elevii relații dinamice, în funcție de vârsta copilului, nivelul de dezvoltare și situațiile concrete în care se desfășoară activitatea educativă. • Este adeptul relațiilor de apropiere, principiale. • Tinde să sporească continuu independența, inițiativa și creativitatea elevilor. • Cooperează cu elevii, asigură relații de parteneriat. • Încurajează manifestarea spontaneității. • Promovează egalitatea șanselor educaționale. • Nu subminează demnitatea și încrederea în sine a elevilor. • Nu stârnește teamă, ci impune stimă. • Stimulează elevii să fie buni cetățeni, îi încurajează să se implice în viața comunității. 	<p>emoțională, afectivă.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lasă ca activitatea clasei să se desfășoare la voia întâmplării. • Nu cunoaște particularitățile individuale ale elevilor. • Acordă prioritate relațiilor personale cu unii elevi, neglijându-le pe cele oficiale. • Este adeptul liberalismului pedagogic, neagă orice intervenție autoritară a sa. • Promovează relațiile de dirijare și ordine, pe severitate și admonestarea elevilor. • Stimulează supunerea necondiționată. • Insistă pe respectarea docilă, pasivă a cerințelor, a indicațiilor sale. • Blochează exprimarea liberă a opiniilor, insistă asupra memorării textelor, a conținuturilor, a rolurilor repartizate de el. • Stimulează sentimentul de repulsie și etichetare între elevi. • Subminează demnitatea și încrederea în sine a elevilor. • Stârnește teama, neliniștea. • Stimulează relațiile de conflict dintre elevi. • Nu ține seama de experiența, interesul și judecata elevilor în atingerea obiectivelor propuse.
---	---

Relațiile descrise mai sus nu sînt statice, ci dinamice - ele se îmbogățesc și se adîncesc permanent, se diversifică și se nuanțează în raport cu înaintarea copilului în vîrstă, cu dezvoltarea personalității sale, cu situațiile concrete în care se desfășoară procesul explicit educativ, cu climatul psihosocial de ansamblu în care se desfășoară procesul de învățămînt

3.5.2. Organizarea clasei

Ioan Nicola definește clasa de elevi ca un microgrup specific alcătuit din membri aproximativ de aceeași vîrstă, purtătorii unui anumit statut social, cel de elevi, ai unor particularități de vîrstă și individuale ce influențează în mare măsură calitatea interacțiunilor.

Astfel, **clasa de elevi** reprezintă o colectivitate cu un anumit grad de omogenitate, ceea ce face posibilă stabilirea întregului proces explicit educativ în concordanță cu particularitățile de vîrstă ale elevilor. O asemenea organizare asigură manifestarea rolului de conducător al educatorului în desfășurarea procesului explicit educativ și, în același timp, oferă posibilitatea formării unor convingeri, atitudini și conduite. Dar, pe fondul trăsăturilor psihofizice caracteristice diferitelor vîrste, elevii aceleiași clase se disting prin anumite particularități individuale.

Dintre cele care au o incidență mai mare asupra randamentului lor școlar, asupra comportamentului, pot fi amintite: dezvoltarea intelectuală, pregătirea dobîndită anterior, starea psihică, starea de sănătate, capacitatea de efort, nivelul de socializare ș. a.

Conform literaturii de specialitate (I. Jinga, T. Cosma, I. Damșa), formarea colectivului clasei se caracterizează prin:

- statute și roluri specifice ale membrilor săi;
- factori educativi care influențează pe fiecare dintre elevi;
- relații interpersonale ce pornesc de la elevi către colegi și colectiv, de asemenea, de la colegi (colectiv) către fiecare elev în parte;
- funcții diverse în colectiv, executate atît de liderii formali, cît și de cei informali, dar în maniere și cu efecte diferite;
- dinamica de dezvoltare și constituire inegală, trecînd prin trei etape distinctive ce se intercondiționează și se completează reciproc.

3.5.3. Etapele constituirii colectivului de elevi

Analiza proceselor de constituire a colectivului clasei de elevi permite identificarea următoarelor etape:

Prima etapă — de evaluare interpersonală. Colectivul nu este încă structurat, elevii încearcă să se cunoască, să afle cît mai multe informații unii despre ceilalți, pentru a ști cum să stabilească relațiile dintre ei; sînt preocupați de modul în care îi apreciază liderii formali și cei neformali ai clasei, de atitudinea față de ei a întregului grup. Reacțiile de contact dintre elevi sînt spontane. Educatorul este preocupat să cunoască fiecare elev, să-l ajute să se integreze în

colectiv, însărcinările le adresează direct; urmărește cum se manifestă elevii în diverse situații educative; valorifică potențialul lor; stimulează dezvoltarea firească a fiecăruia.

➤ *A doua etapă* — de constituire și încheiere a structurii socioafective. Se formează și se consolidează diferite structuri socioafective de comunicare formală și neformală, de conducere etc. Apar tensiuni, conflicte între elevi. Educatorul îi antrenează în formarea colectivului pe liderii formali și cei informali; însărcinările le încredințează prin intermediul lor; tinde să formeze sentimentul de responsabilitate a fiecărui elev, să-i familiarizeze în continuare cu regulile de ordin intern și urmărește însușirea și promovarea lor.

A treia etapă — de stabilizare a unei structurii socioafective dominante. Colectivul este structurat și se află într-un echilibru relativ favorabil; elevii cunosc obiectivele lui și tind să le realizeze; ei acționează în numele colectivului; se stabilește un parteneriat eficient în interiorul clasei și în exteriorul ei. Educatorului îi revine rolul de coordonator (moderator) al activității colectivului. Cerințele sînt înaintate atît de educator, cît și de colectiv.

3.5.4. Sîntalitatea colectivului

Ce este sîntalitatea și ce loc ocupă ea în imaginea clasei de elevi? Același autor apreciază sîntalitatea colectivului clasei ca un ansamblu de trăsături -l caracterizează, privit ca un tot, ca un întreg care se deosebește de alte colective- *sîntalitatea*, înțeleasă ca personalitate a grupului respectiv și investigată în literatura de specialitate românească de profesorul Ioan Nicola, și problematica liderilor, care în cazul clasei poate fi un subiect extrem de delicat, mai ales la nivel de identificare, diagnoza și coordonare din partea cadrului didactic. Ambele subiecte solicita mai mult decît oricare. Sîntalitatea surprinde deci ceea ce este propriu unui grup concret de oameni așa cum se manifestă în procesul viu al vieții sociale.

Analogia dintre personalitate și sîntalitate se justifică dacă avem în vedere geneza și conținutul celor două categorii. După cum personalitatea rezultă din intensitatea și modul în care sunt dispuse diversele componente psihice, tot așa și sîntalitatea derivă din conținutul și modul în care se manifestă diferitele trăsături generale într-un grup concret.

Sîntalitatea desemnează, cu alte cuvinte, „individualitatea” unui grup, atît în ceea ce privește geneza și constituirea sa, cît și funcționalitatea acestuia, ca unitate relativ independentă. Din ce se constituie de fapt conținutul sîntalității? S-ar părea la o privire

superficială, că este vorba de un ansamblu de trăsături particulare, diferite radical de la un grup la altul. Cunoașterea lor nu ar fi posibilă decât printr-un studiu, de tip biografic, al grupului respectiv. În esență, conținutul psihosocial al sintalității este dat de modul în care reunește și exprimă diferite trăsături generale în cazul unui anume grup, de nuanțele pe care le generează aceste trăsături în procesul devenirii sale și al relațiilor pe care le întreține cu mediul extern, cu societatea în ansamblul său. Întregind cele de mai sus putem spune că sintalitatea exprimă o realitate emergentă, expresie nemijlocită a interacțiunii dintre membrii grupului, a conviețuirii lor.

Personalitatea nu este deci un simplu receptor al fenomenelor grupale, ea îndeplinind un rol activ în apariția și cristalizarea lor. Pornind de la această interdependență complexă dintre sintalitate și personalitate vom putea elabora o metodologie adecvată în vederea cunoașterii multiplelor aspecte ale acestei interdependențe așa cum se manifestă ele într-un grup real și în același timp vom putea adopta o strategie eficientă de acțiune și intervenție în vederea ameliorării funcționalității și a amplificării eficienței sale.

Costatăm, sintalitatea este un concept operațional și metodologic care scoate în evidență particularitățile grupului ca un tot unitar și impune o viziune structural funcțională asupra relațiilor dintre grup și membrii săi.

Clasa de elevi reprezintă cadrul psihosocial al desfășurării activității instructiv-educative și tot odată un important mediu de comunicare și socializare. Sintalitatea desemnează „personalitatea grupului clasă” privit ca ansamblu dinamic sub raport structural, funcțional, relațional, interacțional sau poate reprezenta „totalitatea trăsăturilor ce caracterizează un colectiv concret privit ca un tot, ca un întreg prin care se deosebește de altele”.

Acceptarea lui ne obligă totodată să intervenim diferențiat, cu metode adecvate pentru cunoașterea grupului și a personalității fiecărui membru al său, după cum intervențiile ameliorative din exterior vor fi orientate nuanțat în funcție de cele două realități, individuală și grupală, și a interdependenței dintre ele.

Stabilim, cu cât colectivul va fi înzestrat cu o gamă din ce în ce mai variată de trăsături pozitive, cu atât climatul educațional va fi mai favorabil.

Pentru bunul mers al procesului educativ nu este suficientă cunoașterea particularităților individuale ale elevilor care formează colectivul clasei, ci ar mai trebui ca educatorul să cunoască relațiile

ce-i caracterizează pe membrii lui — relații care formează sintonia colectivului unei clase de elevi.

Cu cât educatorul va cunoaște mai bine sintonia colectivului clasei sale, cu atât el va dispune de un suport mai sigur al optimizării și perfecționării activității explicit educative, cu atât mai ușor va reuși să depășească neajunsurile formalismului și ale verbalismului, să impună desfășurarea unor activități participative, dinamice, concrete, practice și strâns legate de opțiunile elevilor, de cerințele vieții.

Cunoașterea și înțelegerea colectivului unei clase de elevi presupune:

- + identificarea trăsăturilor particulare care o definesc în raport cu alte clase (inclusiv cele paralele);
- + găsirea elementelor specifice ale clasei în cauză;
- + definirea statutului pe care îl are fiecare elev în clasa lui; stabilirea "beneficiilor" educative pe care poate să le aducă parteneriatul educator-elev, elevi-educator, educator-colectiv de elevi, colectiv-elev; considerarea valorilor fundamentale pe care este întemeiată clasa de referință;
- + identificarea trăsăturilor pozitive și negative din cadrul colectivului clasei;
- + descoperirea elementelor care sînt preluate din modelul comun al școlii-internat;
- + definirea modelului comun de viață acceptabil pentru toți elevii clasei;
- + descoperirea trăsăturilor specifice fiecărui elev pe care ei vor să le păstreze fără să contravină modelului clasei, obiectivelor ei fundamentale.

Situațiile educative diferă foarte mult sub aspectul gradului și intensității contactelor dintre elevi și diriginte, dintre elevi și elevi.

Desigur, raporturile oficiale (formale) au întotdeauna prioritate față de cele pur personale. Oricum, și primele, și relațiile neoficiale, întotdeauna necesare, sînt de la om la om, personale. Unde realizarea raporturilor oficiale este asigurată, unde dirigintele este cu adevărat diriginte, și elevul cu adevărat elev, acolo își pot face loc și simpatia personală, și prietenia, și sentimentul părintesc, iar climatul psihosocial va fi unul favorabil dezvoltării personalității copilului.

Astfel, un bun diriginte este acela care cunoaște variate căi de studiere a sintonității colectivului clasei sale, avînd ca atare posibilitatea să-și adapteze munca la diferite circumstanțe, să confere

activităților educative de organizare a colectivului flexibilitate și eficiență. În această direcție învățătorul va:

☉ *Studia documentele școlare.* Învățătorul completează zilnic catalogul clasei, agendele elevilor, produsele activității lor la lecții, deasemenea împreună cu ceilalți profesori la clasă studiază caracteristica clasei, referințele psihopedagogice ale elevilor, produsele activității lor în afara lecțiilor.

☉ *Colabora cu alți profesori ai clasei.* Parteneriatul învățătorului cu ceilalți profesori ai clasei presupune soluționarea următoarelor probleme:

- Studiarea temeinică a sintalității clasei și a particularităților individuale ale fiecărui elev în parte de către toți profesorii ce formează echipa educativă.
- Formularea în comun a obiectivelor fundamentale, în raport cu caracteristicile particulare ale clasei și etapa concretă de formare a ei.
- Acumularea și completarea continuă, prin contribuția tuturor, a unui sistem de informații privind problemele concrete ale elevilor.
- Adaptarea măsurilor educative la particularitățile de vîrstă și individuale ale elevilor, la sintalitatea colectivului din care ei fac parte.
- Preocuparea pentru realizarea unui mod unitar de tratare a elevilor, formularea cerințelor și exigențelor față de elevi.
- Grijă față de participarea activă a elevilor la lecții, la activitățile extradidactice și extrașcolare, evaluarea și aprecierea ritmică a acestora.
- Evitarea atît a exigențelor, cît și a indulgenței excesive din partea învățătorului sau a unor profesori.
- Evaluarea în comun și aprecierea rezultatelor muncii educative în vederea eficientizării și optimizării acesteia.

Literatura de specialitate sugerează o serie de forme de cooperare între învățătorul clasei și profesorii care predau la aceeași clasă.

● **Ședințe** ale învățătorului cu colectivul didactic al clasei (cel puțin o dată pe semestru). La ședință se recomandă a pune în discuție principalele probleme ale clasei.

● **Informarea curentă.** Este o formă operativă de colaborare. Se realizează din inițiativa învățătorului sau a unui profesor, care se confruntă cu probleme în clasa respectivă. Se desfășoară ori de cîte

ori este nevoie, în funcție de situațiile pedagogice conflictuale ce apar în clasă.

●**Interasistențe.** Interasistența prevede asistența învățătorului la orele profesorilor care predau în clasa respectivă și a profesorilor (în special, a celor ce întâmpină dificultăți) la activitățile educative în afară de lecții.

3.6. Evaluarea activității învățătorului-diriginte

După cum consideră R.Ausubel, evaluarea este "punctul final într-o succesiune de evenimente, care cuprinde următorii "pași": stabilirea obiectivelor educaționale prin prisma comportamentului așteptat de la elevi; proiectarea și executarea programului de realizare a obiectivelor propuse; măsurarea rezultatelor după aplicarea programului elaborat.

Evaluarea învățătorului-diriginte este o parte integrantă a întregului sistem de apreciere aplicat în școală. Calitățile unui diriginte (formator al personalității elevului), competențele și abilitățile lui profesionale au fost deja prezentate în subcapitolele de mai sus.

Din perspectiva Managementului educațional, literatura de specialitate, aducem în atenția învățătorilor-diriginți câteva date și criterii de evaluare așa cum se aplică acestea în școală-menite să furnizeze informații necesare "reglării" și "ameliorării" activității, ca aceasta să se desfășoare în condițiile unei perfecțiuni continue.

Un bun diriginte va fi foarte atent cu propria imagine, de care pot depinde multe, inclusiv cariera sa. Ca și în ceea ce privește activitățile și proiectele didactice, învățătorul-diriginte poate fi apreciat în diferite forme de evaluare: *evaluare externă; interevaluare; autoevaluare.*

Indiferent de formă, va trebui colectate date care confirmă că învățătorul-diriginte:

- se caracterizează bine la capitolele ce țin de competențe și abilități profesionale;
- și-a stabilit foarte clar obiectivele de lucru;
- corespunzător cu acestea, și-a elaborat proiectele de perspectivă și operative ale activității;
- respectă programul de lucru conform Fișei de post;
- se pregătește minuțios de fiecare activitate educativă (de formare);
- comunică elevilor obiectivele activității și rezultatele așteptate;

- este capabil să motiveze elevii pentru realizarea obiectivelor propuse, de formare a lor;
- dă indicații, sprijină și pune în valoare contribuția fiecărui elev, fără discriminare;
- este dispus să discute cu elevii în privința activităților, despre organizarea și desfășurarea acestora, să țină cont de opiniile lor;
- oferă fiecărui copil posibilități de manifestare, de exprimare a opiniilor personale și de participare la activitățile educative;
- promovează încrederea în sine și în eforturile cooperante, în echipe;
- oferă elevilor timp și posibilități de reflecție asupra muncii efectuate de către ei;
- mobilizează pe elevi să participe la procesul de evaluare;
- este capabil de ascultare activă și consiliere;
- își concentrează atenția asupra rezultatelor obținute de către elevi, dar nu asupra a ceea ce face el ca învățător-diriginte;
- asigură un parteneriat eficient cu întreaga echipă educativă a clasei și cu comunitatea;
- este capabil să evalueze corect realizarea obiectivelor propuse, precum și rezultatele, efectele procesului educativ;
- are un comportament respectuos, plin de grijă față de copii; îi tratează pe toți în mod imparțial și le oferă șanse egale pentru dezvoltare;
- instituie un climat psihologic favorabil pentru activitatea în colectiv, considerându-l pe fiecare elev o personalitate;
- își rezervă timp suficient pentru a discuta cu elevii, de la om la om, problemele lor personale — mai ales, cu cei timizi, complexați, frustrați, care nu se manifestă în cadrul activităților;
- cunoaște foarte bine conținuturile, problemele puse în discuție; se documentează cu profunzime și responsabilitate;
- organizează într-o succesiune logică activitățile, corelându-le permanent cu cele anterioare și cu practica elevilor;
- încurajează experiența elevilor, știe cum să corecteze cu tact greșelile lor și cum să aplaneze neînțelegerile dintre ei;
- este atent, în permanență, la nevoile elevilor;
- utilizează variate metode, procedee, strategii de educație (formare) și evită monotonia;
- aplică în mod eficient mijloacele existente în școală și contribuie din plin la elaborarea și confecționarea celor noi;
- manifestă entuziasm și optimism profesional;

- are simțul umorului;
- dacă a greșit, recunoaște momentan;
- asigură legături formale și informale cu elevii săi pe tot parcursul activității;
- întreține în ordinea cuvenită documentația școlară a clasei, asigurându-i funcționalitatea;
- este interesat să se autoperfecționeze, să-și dezvolte competențele de formator al personalității elevului;
- elaborează și realizează proiecte de cercetare aplicată, dând dovadă de creativitate în acest sens.

Evaluarea creativității educative a învățătorului-diriginte, conform surselor de specialitate, trebuie să răspundă la următoarele întrebări:

- Ceea ce s-a împlinit a fost și ceea ce s-a proiectat (rezultatele sînt pe măsura obiectivelor)?
- Ceea ce s-a făcut a reușit la modul eficient și efectiv? .
- Ceea ce s-a făcut are valoare formativă pentru elevi?

După Șerban Iosifescu, ca procesul de evaluare să fie eficient, este necesar să se centreze pe un șir de principii, printre care:

» principiul evaluării axată pe dezvoltare, ceea ce ameliorează performanțele individuale, de echipă și organizaționale;

» principiul evaluării multicriteriale și multiinstrumentale, care prevede aplicarea unei suite suficiente de criterii și instrumente de evaluare pentru aprecierea multiaspectuală a activității dirigintei;

» principiul aprecierii calitative și cantitative a rezultatelor;

» principiul valorii adăugate, care prevede diagnosticarea punctelor forte, a slăbiciunilor și, în general, a necesităților de formare; îmbinarea evaluării formative (de parcurs) cu evaluarea finală (sumativă);

» principiul centrării pe competențe și obiective operaționale, produse, efecte sau proces, care prevede urmărirea efectelor de schimbare, observabile la elevii cu care lucrează dirigințele, sau urmărirea activității elevilor în timpul programului și modul în care acesta este adaptat la necesitățile lor.

Ca urmare a implementării acestor principii, ar fi recomandabil să se schimbe instrumentarul evaluării, dar și să se respecte anumite condiții ale demersului evaluativ.

Condiții ale demersului evaluativ. Indiferent dacă este aplicat activităților, proiectelor, elevilor sau educatorilor, instrumentul de evaluare trebuie să îndeplinească o serie de condiții, printre care:

- ❖ Să fie formulat clar scopul evaluării și să fie adus la cunoștința tuturor celor implicați (cu cel puțin o lună înainte de a începe procesul de evaluare);
- ❖ Să se elaboreze și să fie anunțat obiectivele evaluării;
- ❖ Să se formeze echipa de evaluatori;
- ❖ Să se stabilească cine sau ce va fi evaluat;
- ❖ Să fie informați la timp și detaliat cei implicați — evaluatori și evaluați — asupra elementelor (pașilor) evaluării, obiectivelor și criteriilor acesteia;
- ❖ Să fie stabilite metodele, procedeele și mijloacele de evaluare;
- ❖ Să se definească timpul, locul, momentul și durata evaluării;
- ❖ Să fie pregătite materialele necesare evaluării (formulare, fișe, ghid uri, portofolii etc.).

Printre noile încercări de a eficientiza procesul de evaluare a dirigintelui, mai mult sau mai puțin obiective, literatura de specialitate sugerează câteva metode:

1. Portofoliul de evaluare a educatorului, care ar putea cuprinde:

- declarații de intenție;
- formulare de autoevaluare;
- proiecte de activitate;
- formulare (modele) de interevaluare;
- proiecte de experimente, cercetări;
- rapoarte privind realizarea proiectelor;
- diferite fișe de apreciere a diverselor genuri de activitate;
- înregistrări video;
- produse ale activității (rezultate ale proiectului) etc.

2. O altă metodologie este aceea care sugerează să fie apreciate nu atât calitățile personale ale dirigintelui, cât *însușirile lui de manager al clasei de elevi*. Metoda recomandă observarea modului în care dirigintele înțelege și pune în practică atribuțiile sale .

Respectiva metodă presupune, în principal, clarificarea funcțiilor manageriale ale dirigintelui și delimitarea lor prin întrebări care să reflecte elementele fundamentale ale activității lui.

De exemplu pentru evaluarea funcției de planificare, un diriginte ar trebui să fie apreciat cu ajutorul următoarelor întrebări (itemi):

- Proiectele elaborate de către el corespund condițiilor de structură și conținut?

- Sînt respectate toate etapele planificării?
- Stabilește el competențe specifice/subcompetențe pe termen lung (de perspectivă) și pe termen scurt (operative) pentru clasa respectivă? Ele sînt corelate cu cele curriculare?
- Planificarea este adaptată la sîntalitatea colectivului clasei și la particularitățile individuale ale elevilor?
- Dirigintele asigură realizarea proiectelor elaborate? Le adaptează periodic la noile schimbări?
- La alegerea unei decizii din multitudinea de alternative, recunoaște și acordă prioritate celei cu efect favorabil în soluționarea problemelor?
- Proiectele elaborate sînt reale, funcționale?
- A stabilit și a formulat criteriile de evaluare a activității proiectate?

Pentru evaluarea funcției de organizare, dirigintele ar putea fi apreciat cu ajutorul următorilor itemi:

- Colaborează cu colectivul clasei?
- Se abține de a lua decizii unipersonale?
- Înțelege și stimulează relațiile favorabile din interiorul colectivului?
- Stabilește un parteneriat eficient cu echipa educativă a clasei?
- Cunoaște bine sîntalitatea colectivului clasei și particularitățile fiecărui elev?
- Oferă fiecărui elev posibilități de manifestare?
- Tematica activităților educative curriculare și extracurriculare este orientată spre organizarea clasei? Etc.

Ținem să menționăm că în urma evaluării, autoevaluării, interevaluării, se stabilesc măsurile de recuperare, de reorientare sau adecvare a conținuturilor și strategiilor manageriale ulterioare. Prezentăm mai jos un Ghid de evaluare a activității învățătorului-diriginte care a fost aplicat în cadrul concursului "Cel mai bun pedagog al anului"(Secvență)

Criterii	Punctaj	
	Prevăzut	Acordat
1. Îndeplinirea obligațiilor profesionale prevăzute de Fișa de post (se va evalua conform Fișei de post).		
2. Prezentarea unei activități educative- ore de dirigenție și activități		

Criterii	Punctaj	
	Prevăzut	Acordat
extracurriculare demonstrative (se va aprecia conform „Ghidului de evaluare a activităților educative”).		
<p>3. Activități de perfecționare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - manifestă inițiativă în lansarea unor probleme și soluționarea lor; - receptează pozitiv orice idee inedită venită din partea colegilor și a elevilor; - conlucrează cu colegii pentru soluționarea unor probleme educative (de formare a elevilor); - stabilește obiective de autoperfecționare și le realizează; - susține un ritm rezonabil de progresare, implementînd metodologii noi; - se implică în activitatea comisiei metodice, a consiliului profesoral, în seminarii; - prezintă comunicări de ordin metodic, elaborate pe baza studiilor, a cercetărilor independente; - cercetează problemele ce țin de educația copiilor cu nevoi speciale, elaborează îndrumări metodice funcționale; - își poate planifica, elabora, realiza și autoevalua programele de autoperfecționare; - își fructifică activitatea de autoperfecționare prin elaborarea diverselor materiale-suport (proiecte, scenarii, programe, comunicări, îndrumări etc). 		
<p>4. Aportul la integrarea copiilor în comunitate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizează eforturile elevilor conform unui plan cu obiective clare de orientare școlară și profesională; - desfășoară activitățile într-o succesiune logică, firească; - fructifică plener timpul disponibil, respectînd programul de lucru; 		

Criterii	Punctaj	
	Prevăzut	Acordat
<ul style="list-style-type: none"> - dă dovadă de abilități profesionale la elaborarea strategiilor, a diverselor forme de activitate educativă formal/nonformal în acest scop (excursii, discuții, concursuri); - angajează elevii, prin responsabilități de organizare și conducere a activităților, inclusiv de evaluare; - este deschis spre colaborare cu părinții; - depune eforturi pentru reducerea absențelor, pentru menținerea unui nivel de disciplină, pentru respectarea regulamentului școlar; - aplică forme eficiente de organizare și dirijare a procesului de integrare a elevului în comunitate 		
<p>5. Spirit inovator, creativ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - propune idei inedite, după ce le analizează; - inițiază activități cu clasa ce se deosebesc prin originalitate și profunzime educativă; - colaborează cu reprezentanți mass-media, consultă presa de specialitate, cea pentru copii; își expune propriile opinii; folosește cele mai variate și mai adecvate forme de activitate educativă; - confecționează mijloace-suport pentru desfășurarea activităților educative; - promovează un stil original și eficient de organizare a activităților; - are un număr impunător de activități educative originale, apreciate cu calificative înalte; - posedă diverse materiale metodice — rezultate ale propriei creații; - organizează cu clasa expoziții, cercuri, activități demonstrative și completează fondurile cabinetului metodic. <p>6. Conduita socioafectivă:</p> <ul style="list-style-type: none"> - are tact; este discret cu elevii și colegii; - găsește ușor căi de comunicare cu elevii 		

Criterii	Punctaj	
	Prevăzut	Acordat
și colegii, cucerindu-le respectul și încrederea; - este neimpulsiv, calm, echilibrat; instituie o atmosferă de lucru favorabilă, netensionantă; - stimulează apropierea afectivă, conlucrarea, tonalitatea echilibrată, catalizatoare; dă dovadă de inteligență; - nu este sarcastic, nu-i ironizează și nu-i discreditează pe elevi în momente dificile; - stabilește un parteneriat activ cu profesorii clasei; soluționează cu mult tact și profesionalism problemele de conflict pedagogic.		

Concluzii și recomandări:

Punctaj total _____ Nota _____

Semnătura evaluatorului

Semnătura dirigintelui evaluat

Îndrumare metodică: Grila de evaluare, valabilă pentru fiecare item (criteriu), este următoarea: 10 - excelent; 9- foarte bine; 8 - bine; 7 - medie; 6 -satisfăcător; N — această activitate n-a fost depistată.

Evaluatorul acordă pentru fiecare criteriu câte un calificativ ce reflectă plener opțiunea lui privitoare la conduita dirigintelui antrenat în concurs.

Interpretare. Punctajul maxim posibil pentru secvența evaluată (descrisă mai sus) este de 520 (52 de itemi x 10).

Calificativul pentru calitate se obține calculându-se media valorică: punctajul obținut-Media valorică-numărul de criterii

Cîștigător al concursului va fi dirigintele care va obține o medie valorică mai mare, dar nu mai mică de 7 (șapte) puncte.

Așadar, deși aplicarea metodelor de evaluare descrise anterior prezintă unele dezavantaje (necesită mult timp, pricepere și o bună cunoaștere a principiilor de activitate a dirigintelui clasei), practica demonstrează că, în felul acesta, evaluarea se realizează cu mai multă claritate.

Sfaturi metodice:

Caracteristica clasei (se realizează de învățătorul-diriginte, pe baza informațiilor personale și de la echipa de profesori ai aceleiași clase de elevi, de regulă, la sfârșitul anului școlar sau/și la sfârșitul ciclului de învățământ).

1. Date privitoare la clasa respectivă

Componența clasei a fost formată din elevi, dintre carefete șibăieți.

Vârsta medie a elevilor

Procentajul de promovabilitate .., cu media generală a clasei ...

Starea sănătății elevilor

Elevii cu comportament conflictual

Elevii cu rezultate școlare deosebite

Elevii care ridică diferite probleme

2. Disciplinaritatea elevilor:

- Sinalitatea colectivului, comportamentul de grup
- Intervenții educative:
- Rezultate obținute
- Intervenții educative de perspectivă.

3. Relațiile și dinamica colectivului clasei (totalitatea transformărilor din interiorul colectivului; gradul de coeziune al colectivului; scopul imediat și cel de perspectivă ale colectivului):

Rezultatele la concursuri, olimpiade:

- Aprecieri privind progresul sau regresul clasei:
- Activități educative realizate cu clasa și apreciate de elevi:.....
- Concluzii generale:.....

Pentru elaborarea caracteristicii clasei este necesar ca învățătorul-diriginte:

- să comunice cu ceilalți și profesori ai clasei, ori de câte ori apare o ocazie (comunicări orale ocazionale);
- să ia în calcul situația elevilor, discutată în mod organizat la consiliul profesoral de la sfârșitul semestrului sau al anului școlar;
- să aplice pentru studierea elevilor diverse metode educative:
 - ❖ observația pedagogică;
 - ❖ discuțiile colective și individuale,
 - ❖ analizele activității școlare;
 - ❖ caracterizarea și autocaracterizarea;
 - ❖ chestionarea orală sau scrisă;
 - ❖ testele (de personalitate, inteligență și aptitudini);
 - ❖ studiul de caz;

❖ metoda aprecierii obiective a personalității etc.

Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare:

1. Identificați caracteristicile relației diriginte-studenți manifestate în cadrul grupei Du-stră. Caracterizați climatul ei.
2. Caracterizați climatul echipei educative a grupei.
3. Elaborați un tabel (după modelul alăturat), în care să înscriseți-blocajele ce pot surveni în comunicarea diriginte-elev/student și modalitățile de prevenire a lor.

№. crt	Blocaje în comunicarea educator-elev	Măsuri de prevenire și eliminare

4. Dacă ați fi coordonatorul (îndrumătorul) unui diriginte începător, cu ce l-ați sfătui să pornească la drum? Cu alte cuvinte, cum ar fi bine să-și înceapă activitatea de manager al clasei în prima zi după numirea sa în funcție? Stabiliți o listă de priorități.

5. Întocmiți câte o listă a criteriilor de evaluare pentru două funcții ale dirigintelui, care — în opinia dumneavoastră — ar trebui luate în considerație la evaluarea propriei activități.

Jurnal de unitate

Ce am învățat:

Ce pot să aplic:

**Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru
Unitatea 3**

Tehnica: *Cartela deschisă a elementelor structurale*

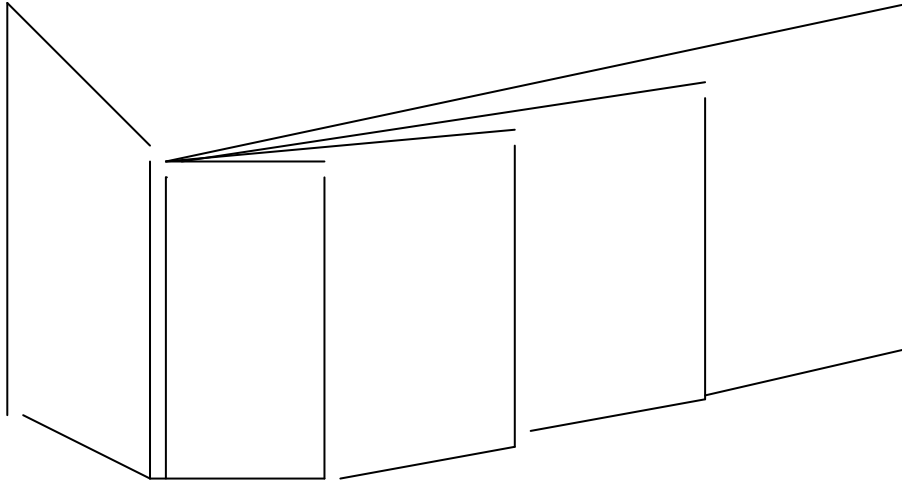
Text științific:

3.1. Învățătorul clasei de elevi. Statul și rol

3.1.1. Profilul de competență al învățătorului – diriginte al clasei de elevi

3.2. Parteneriatul în echipa didactică educativă

Analizați textul 3.1, 3.1.1, 3.2 din suport și utilizând instrumentul prezentat mai jos, alcătuiți o listă cu cuvinte-cheie, apoi dați o definiție a conceptului de învățator-diriginte

Reflecții:

Tehnica: Matricea de analiză criterială

Text: 3.3. Stiluri manageriale

3.3.1. Note definitorii ale stilurilor manageriale

3.3.2. Reguli practice pentru eficientizarea activității manageriale a învățătorului

3.3.3. Funcții/roluri manageriale ale învățătorului

Sarcină: Structurați și completați progresiv ceea ce cunoașteți despre Stilurile manageriale, studiind prealabil textele: 3.3 (1,2,3)

Probleme esențiale	Ce știu deja	Ce am flat	Reflecții

Tehnica: Arborele ideilor

Text: 3.5. Climatul educațional în clasa de elevi

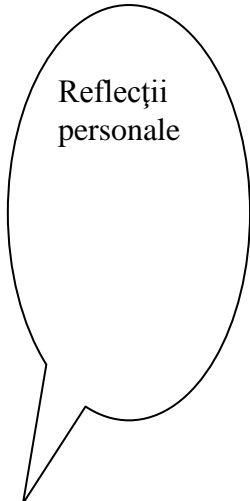
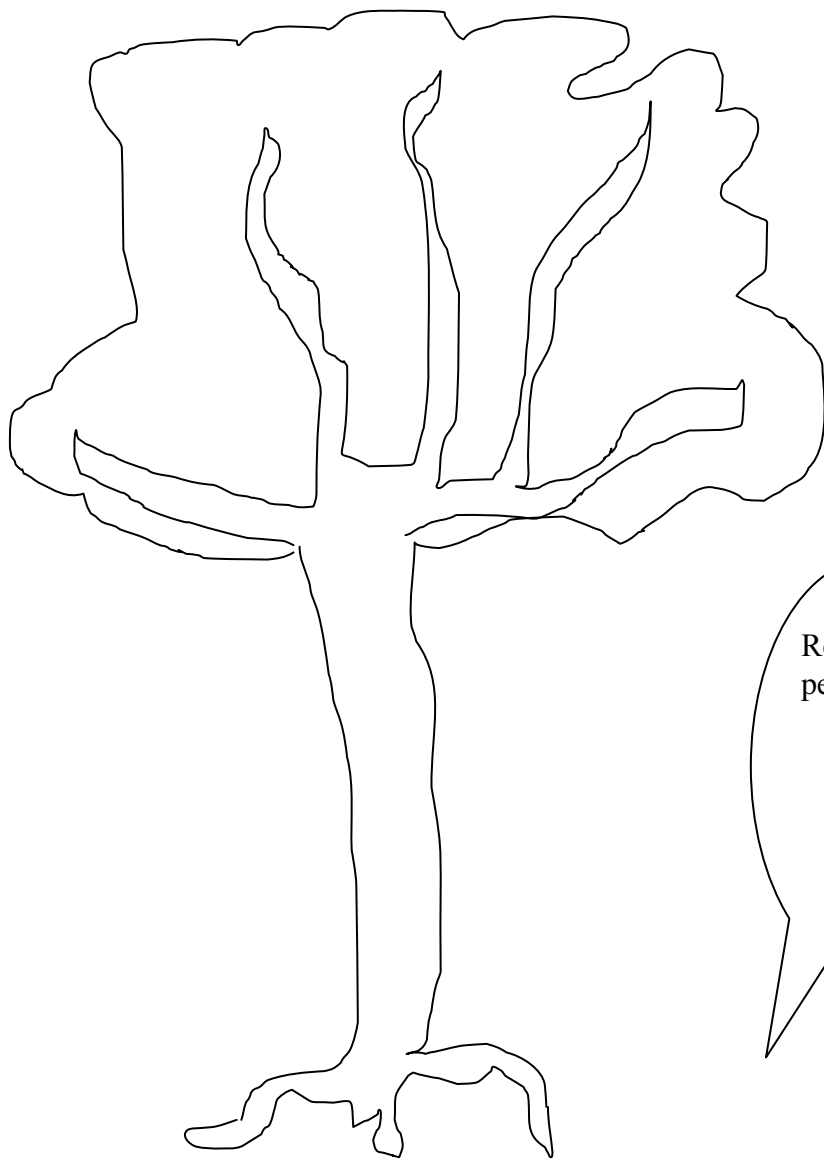
3.5.1. Caracteristici ale relațiilor – elev-învățător

3.5.2. Organizarea clasei

3.5.3. Etapele de constituire a colectivului de elevi

3.5.4. Sinalitatea colectivului

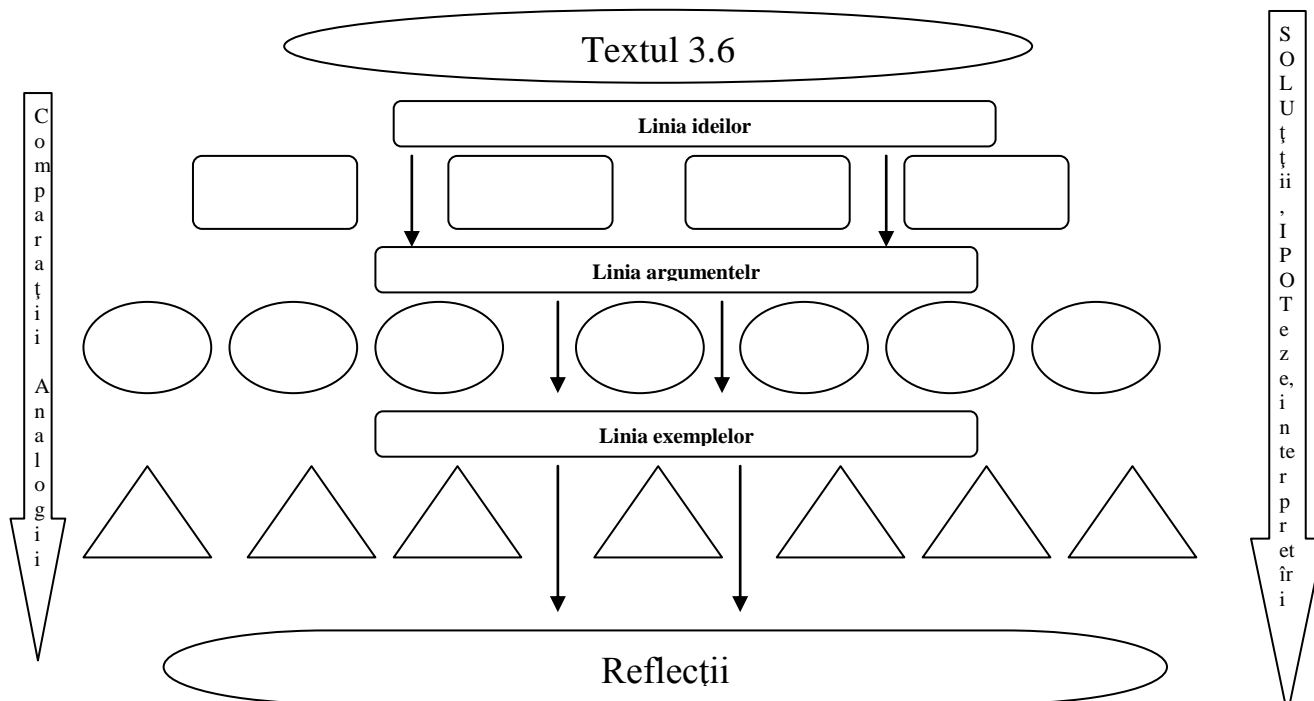
Sarcină: Studiați textele suportului de curs 3.5 (1,2,3,4) precizați ce ar putea reprezenta rădăcinile arborelui, reprezentând grafic relațiile dintre cele 4 probleme sub forma unui arbore cu cinci ramuri, care pornesc din tulpina climatului educațional

Reflecții
personale

Tehnica: Diagrama sintetizării unui text
Text: 3.6. Evaluarea activității învățătorului

Sarcină: Elaborați o lucrare pe baza textului științific 3.6, identificând succesiunea ideilor, argumentelor și exemplelor. Realizați apoi comparații și analogii, propunând soluții și ipoteze. La ce reflecții vă invită conținutul studiat?

Repere bibliografice

1. Andrei, A., Ghidul tînarului profesor, Ed. "Spiru Haret", Iași, 1997.
2. Bontaș, L, Pedagogie, Ed. "ALL", București, 1996.
3. Cerchez, N., Elemente de management școlar, E.Ș.H., București, 1995.
4. Coste, V., Management în școli, Ed. "Spiru Haret", Iași, 1995.
5. Gondiu, E., Atestarea cadrelor didactice, Ed. "Cartier", Chișinău, 1998.
6. Gondiu, E., Didactica în prezentare grafică, Ed. "Arc", Chișinău, 1998.
7. Ionescu, M., Particularități ale eșantionării în verificare și fixare, "Revista de pedagogie", 8/1998.
8. Jinga, I., Management instructional, E.D.P., Bucureșb, 1993.
9. Nicola, N., Tratat de pedagogie școlară, E.D.P., București, 1993.
10. Niculescu, R., Pedagogie generală, E.S., 1996.
11. Rădulescu, E., Tîrcă, A., Școala și comunitatea, Ed. "Humanitas Educațional", București, 2002.

Unitatea 4. Metodele de educație utilizate în cadrul orelor de dirigenție

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- să reproducă esența metodelor și a procedeeleor educative;
- să identifice diferențele care există între metodă și procedeu de educație;

La nivel de aplicare:

- să extindă funcțiile metodelor educative;
- să determine notele definatorii ale metodelor interactive/activ-participative;
- să coreleze componentele educației conform, scrisorii metodice (2013) și a orelor de dirigenție și metode;

La nivel de integrare:

- să construiască tehnologii de aplicare a unor metode educative;

- să argumenteze avantajele și limitele aplicării unor metode educative.

4.1 Conceptul de metode educative

Cuvîntul metodă provine de la grecescul "**methodos**" (**ados** - cale, drum; **metha** - către), ceea ce înseamnă "cale urmată pentru realizarea unui scop bine definit".

Ioan Cerghit menționează că în practica școlară metoda se definește drept o cale de urmat în vederea atingerii unor obiective educative dinainte stabilite. Referindu-se la procesul explicit educativ, concluzionăm că metoda este o cale eficientă de organizare și dirijare a acestui proces, un mod comun de colaborare a educatorului cu elevii săi în vederea realizării obiectivelor (cum ar fi cele de educație intelectuală, educație cetățenească educație corporală, educație pentru timpul liber etc.)

Fiecare metodă educativă (exercițiul, jocul educativ, conversația etică, studiul de caz etc.) este reprezentată de o suită de **tehnici**, mai limitate de acțiune, numite **procedee** ce descrie o metodă înseamnă, de fapt, a prezenta această suită de procedee care o formează. De exemplu, metoda jocului educativ poate include un flux de procedee, printre care explicația, demonstrația, exemplul, exersarea, stimularea etc.

Varietatea procedeelelor pe care le întrunește metoda educativă o fac ca atare mai atractivă, mai interesantă, mai eficientă. Prin urmare, valoarea unei metode derivă din calitatea și eficiența educativă a procedeelelor care o potențiază, o formează.

Literatura de specialitate demonstrează că folosirea oricărei metode didactice (dezbaterea, problematizarea, povestirea etc.) poate avea și efecte educative.

În strategia activității explicit educative metodele și procedeele ocupă o poziție aparte, datorită valențelor instrumental-operative ale acestora în formarea trăsăturilor comportamentale, în dezvoltarea emoțiilor și sentimentelor personalității.

Ansamblul metodelor utilizate în procesul explicit educativ, care sunt în majoritatea lor metode comune cu cele folosite în procesul didactic, constituie metodologia procesului educativ (metodologia educației).

În opinia noastră, este important ca educatorul să asigure ansamblului de metode, utilizat în procesul educativ, dinamism, flexibilitate, suplețe, permanență, deschidere spre înnoire, racordare la cerințele actuale ale educației, prin realizarea tuturor funcțiilor acestora.

Prin urmare, în ceea ce privește metodologia activităților explicit educative, rămâne la latitudinea diriginților care le concep și le aplică să aleagă metodele, procedeele și mijloacele cele mai adecvate în raport cu toate **criteriile permanente** de mai jos:

- ❖ specificul activității educative;
- ❖ obiectivele ce se stabilesc a fi realizate;
- ❖ nivelul dezvoltării elevilor și particularitățile lor individuale, în

literatura de specialitate sunt enumerate mai multe funcții ale metodelor de învățămînt care, cu anumite adaptări, pot fi definite ca funcții ale metodelor educative.

Metodele de educație utilizate în cadrul orelor de dirigenție au un pronunțat caracter euristic, exprimat în orientarea activității elevilor spre descoperirea prin forțe proprii și sub îndrumarea dirigintelui, a unor soluții la problemele cu care se confruntă colectivul de elevi sau conturarea unor puncte de vedere personale. Din strategia de lucru a dirigintelui fac parte metode cum sunt: dezbateră, problematizarea, studiul de caz, jocul de rol, exemplul, exercițiul, contactul nemijlocit cu viața, cu realitatea, asaltul de idei, povestirea, prelegerea cu oponent etc. Propunem o scurtă analiză a metodelor și procedeele la orele de dirigenție.

Dialogul (dezbaterea) este forma principală de desfășurare a orelor de dirigenție, acel dialog înțeles ca mijloc total de comunicare care cuprinde nu numai un schimb de informații, ci și împărtășire de sentimente, idei, experiențe. Dialogul trebuie să permită puncte de vedere contradictorii și să stimuleze participarea unui număr cît mai mare de elevi.

Expunerea, ca metodă în care predomină acțiunea de comunicare orală a unei teme sau probleme, în desfășurarea orelor de dirigenție urmează să ocupe un loc restrîns. În cadrul lor expunerea se face prin explicație.

Povestirea, lectura unor fragmente din opere liberare, dicționare explicative, enciclopedii, presă sunt procedee utilizate în cadrul orelor de dirigenție tematice și sporesc mult eficacitatea metodelor verbale.

Metoda referatelor (în condiții bine precizate) se recomandă să se utilizeze în clasele IX-XII. La folosirea ei profesorul-diriginte e dator să acorde consultații și sprijin elevilor ce elaborează referatele, precum și să recomande tuturor elevilor studierea unor surse bibliografice speciale pentru a participa activ în discuțiile la tema expusă sub formă de referat.

Exercițiul (moral) pentru fixarea unor deprinderi este o metodă educațională în care predomină acțiunea practică reală. Ea implică automatizarea acțiunii educaționale prin consolidarea și perfecționarea operațiilor de bază care asigură realizarea unei sarcini educaționale la niveluri de performanță prescrise și repetabile. Exercițiul ca metodă la orele de dirigenție urmărește următoarele obiective: familiarizarea elevului cu acțiunea care urmărește să fie automatizată; antrenarea operațiilor necesare pentru desfășurarea acțiunii respective; integrarea anterioare în structura acțiunii, consolidată deja la nivelul unui stereotip dinamic; sistematizarea acțiunii în funcție de scopul general și specific al activității respective; integrarea acțiunii automatizate în activitatea respectivă [5, pag.164].

Exemplu, aprobarea și dezaprobarea sunt metode utilizate de dirigenți în orele tematice, precum și în cele de organizare a clasei, mixte, cu invitați etc.

Demonstrația, proiecții, audiții, prezentarea unor tablouri, organizarea unor expoziții, prezentarea de albumuri, jocuri etc. se aplică la orele de dirigenție și în calitate de metode și de procedee pentru eficientizarea altor metode.

Analiza psihologică a produselor activității elevilor, ancheta (chestionarul), testul se utilizează în ultimul timp mai des la orele de dirigenție.

Studiu de caz este o metodă clasică deosebit de eficientă în cadrul orelor de dirigenție cu conținut civic. Orice instrument internațional în domeniul drepturilor omului, orice lege sau alt act normativ intern vor deveni inteligibile pentru elevi dacă vor fi studiate prin prisma unui caz real sau inventat. Cerând elevilor să

rezolve o situație concretă conform prevederilor legale, ei vor fi mult mai motivați să studieze acele prevederi legate, vor reține mai mult din textul citit și vor putea să le explice corect atunci când vor fi puși în situații similare în viața din afara școlii.

Autocaracterizarea (individuală și a grupului) și *caracterizarea* reciprocă vor ocupa o pondere importantă în strategiile de desfășurare folosite în cadrul orelor de dirigenție, deoarece ele contribuie substanțial la responsabilitatea elevilor și la formarea deprinderilor de comunicare și colaborare în grup, ceea ce reprezintă două obiective majore ale dirigenției.

Munca în grup trebuie promovată în cadrul orelor de dirigenție în vederea cultivării obișnuinței elevilor de a colabora, de a comunica între ei, de a se iniția în tehnica muncii de echipă.

Pe lângă dezbatere, există și alte modalități de desfășurare a orelor de dirigenție: *vizite la muzee, grădina botanică, acasă la un sculptor, pictor, compozitor, invitarea unor specialiști, personalități (medici, arhitecți, pictori); organizarea de serbări sau alte activități cultural-artistice etc.*

În aprecierea reușitei orelor de dirigenție trebuie să se aibă în vedere: măsura în care acestea se integrează în ansamblul activității educative, desfășurate la o clasă sau alta; actualitatea și relevanța valorilor culturale, sociale, estetice, spirituale pe care le vehiculează; puterea de sugestie a exemplurilor de viață pe care le oferă; confruntările de idei și schimbul de opinii pe care le declanșează; apelul larg la disponibilitățile psihice ale elevilor etc.

4.2 Funcțiile metodelor

În literatura de specialitate sunt enumerate mai multe funcții ale metodelor de învățământ care, cu anumite adaptări, pot fi definite ca funcții ale metodelor educative.

Selectând metodele în raport cu criteriile enumerate mai sus, profesorul urmează să construiască structura lor astfel, încât ele să realizeze următoarele funcții:

Funcția formativ-educativă – de exersare și dezvoltare a proceselor psihice (echilibrul emotiv, trăsături de voință, spirit de concentrare, imaginație etc.) și motorii, de influențare și modelare a firii și caracterului elevului, a aptitudinilor comportamentale, a opiniilor, a sentimentelor, a calităților de personalitate etc.

Funcția motivațională – de stimulare a curiozității elevului, de trezire a interesului și a dorinței de cunoaștere diverse fenomene ale vieții sociale și a acțiunii adecvate, de provocare a necesității și tendinței de a se transforma spre bine, de energizare a forțelor interioare.

Funcția normativă – de a orienta „cum” anume să se procedeze, încât să se obțină cele mai bune rezultate educative în condițiile existente: prin intermediul metodei (dezbateri, simulări, dileme etc.), educatorul stăpânește acțiunea educativă, o dirijează și, în parteneriat cu elevii, o corectează și o reglează continuu.

Funcția operațională – cea de intermediere între elev și conținutul activității, între obiective de realizat și rezultatele obținute.

Funcția cognitivă – de organizare și dirijare a cunoașterii, de dezvoltare a interesului față de cunoaștere, de trezire a dorinței de a acționa în acest sens, de trecere a unor căi personale de acumulare a noilor cunoștințe [3,23,27].

4.3 Metode interactive de educație

Specialiștii în domeniu susțin că problema esențială de care depinde înfăptuirea educației eficiente este problema implicării, a angajării celui anterior în actul propriei formări.

Această aserțiune este definitorie pentru metodele interactive. Ele au capacitatea de a stimula participarea activă și deplină, fizică și psihică, individuală și colectivă a elevilor la procesul educației, leagă trup și suflet elevul de ceea ce face el, până la identificarea cu obiectivele propriei formări [4, 20, 21].

În opinia specialiștilor, metodele interactive trebuie privite ca o prioritate în educație, pentru că:

- antrenează elevii în discuții active;
- îi mobilizează la o cooperare eficientă;
- facilitează și intensifică schimbul spontan de informații și idei;
- provoacă opinii proprii și noi impresii;
- asigură confruntarea de opinii și alternative în cadrul clasei de elevi;
- aduc elevii în contact nemijlocit cu situațiile de viață reală, cu problemele ei;

- implică elevii în soluționarea problemelor practice ale vieții (în mod special, a celor școlare);
- dezvoltă spiritul de creație, de inițiativă și parteneriat;
- dezvoltă gândirea critică;
- oferă posibilități de autoafirmare;
- susțin intenția elevilor de a se integra în comunitate;
- au un pronunțat caracter euristic etc.

Cu alte cuvinte, metodele interactive de educație au un pronunțat caracter formativ-educativ.

Așadar, reconsiderarea finalităților și a conținuturilor educației este însoțită de reevaluarea și înnoirea metodelor aplicate în practica educativă.

4.4 Sistemul metodelor educative

Literatura de specialitate definește o suită de metode ce își au rostul lor concret în procesul educativ, în general, și în cel explicit educativ, în mod particular. În condițiile dezvoltării democratice, conținutul metodelor educative, metodica aplicării lor presupune asigurarea realizării obiectivului global — dezvoltarea liberă, armonioasă a omului și formarea personalității creative, care ulterior să se adapteze la edițiile de continuă schimbare a vieții. (Legea învățământului din Republica Moldova).

Metodele și procedeele aplicate în desfășurarea activității educative sînt similare cu cele folosite în predarea-învățarea disciplinelor de învățămînt; totuși, după cum s-a subliniat mai sus, în destule cazuri, ele sînt altele și altfel se utilizează, în raport cu genul de activitate educativă, cu tema și natura acesteia: conversația sau dezbateră, metoda exemplului, a exercițiului, a aprobării, a dezaprobării; metoda asaltului de idei, a observației/ a studiului de caz, a convingerii, a demonstrației, a simulării, a modelării, a jocului de rol; metoda expunerii, a explicației, a povestirii, a prelegerii cu oponent; problematizarea, metoda de antrenament etc.

Clasificarea metodelor de educație constituie sistema de metode aranjate după un anumit indice calitativ sau cantitativ. Clasificarea ajută de a evidenția în metode ce este general și specific, esențial și întîmplător, teoretic și practic, asigurînd astfel

alegerea conștientă și implementarea lor efectivă. Sprijinindu-se pe clasificare, pedagogul nu numai că își reprezintă mai clar sistema de metode, dar și înțelege mai bine semnificația, semnele caracteristice ale diferitor metode și modificații.

În pedagogie nu există o clasificare strict științifică a metodelor după un anumit indicator din cauza diversității lor, nedeterminării semnelor și hotarelor dintre ele și alte categorii pedagogice.

În mod convențional pot fi distinse două grupe de metode:

1) *metodele de influență directă*; 2) *metodele de influență indirectă*.

Metodele de influență directă se materializează prin influența nemijlocită a educatorului asupra educatului (prin intermediul convingerii, moralizării, cerinței, ordinului, amenințării, pedepsei, incurajării, rugămintii, sfatului).

Metodele de influență indirectă presupun: crearea de condiții, situații și circumstanțe speciale, care stimulează pe discipol să-și schimbe propria atitudine, să-și exprime poziția sa, să realizeze o faptă, să manifeste caracter; utilizarea opiniei publice a grupei de referință, bunăoară a colectivului (școlar, studentesc, profesional), acceptat ca important pentru discipol, precum și a omului cu autoritate pentru educat (tatălui, savantului, pictorului, omului de stat, omului de artă), precum și a mijloacelor mass-media (televiziune, radio, publicitate).

În pedagogia contemporană deseori drept indice al clasificării metodelor este acceptată orientarea modalității de influență spre o sferă sau alta a personalității: spre conștiință, comportament sau sfera emoțional-afectivă a educatului. Astfel se evidențiază metode orientate preponderent spre formarea cunoștințelor, opiniilor, aprecierilor, convingerilor personalității – *metode de formare a conștiinței sau metode de formare a convingerilor*: povestirea, conversația, discuția, disputa, metoda exemplului și a.

Există metode direcționate prioritar spre formarea obișnuințelor, stereotipurilor comportamentale, reacțiilor comportamentale tipice – *metode de organizare a activității și formare a experienței comportamentale*: exercițiul, deprinderea, dispoziția, cerința, crearea situațiilor educaționale.

A treia grupă de metode, numite uneori auxiliare *sint îndreptate spre corecția și stimularea comportamentului*: competiția, jocul, incurajarea, pedeapsa.

Clasificările nominalizate ale metodelor de educație, ca și oricare alte clasificări, sint destul de convenționale, dat fiind că personalitatea se formează ca un tot, nu pe părți, că conștiința, atitudinile, aprecierile și comportamentul se formează in unitate, in orice împrejurări și sub influența unor acțiuni intenționale sau intimplătoare.

Există oare metode bune și rele? Căutarea răspunsului la această întrebare ne îndreaptă atenția spre calitatea profesională a educatorului, nivelul de competență a acestuia.

Este știut faptul că metoda ca atare este neutră, rolul decisiv revenindu-i modului de aplicare a ei de către specialist. De aceea “cea mai bună metodă”, de fapt, nu există. Cu alte cuvinte, nu poate fi vorba despre metode bune sau rele, ci doar despre niște metode apreciate ca relevante sau nerelevante în raport cu scopul concret al educației, cu particularitățile individuale ale discipolilor, cu condițiile concrete ale procesului educativ.

Nu metoda ca atare constituie faptul cel mai important, ci semnificația pe care o are această metodă pentru persoana care o aplică și pentru ceea spre care ea este îndreptată.

Pătrunderea pedagogică în viața copilului către care trebuie să tindă educatorul presupune cucerirea inimii copilului, adresarea către mișcarea firească a acestei inimi în direcția, în care noi vrem să-l îndreptăm. Pe această cale există un mare pericol al transformării celor mai profunde și corecte “sfaturi” și “indicații” într-o ritorică abstractă, care cituși de puțin nu atinge inima, nu lărgeste viziunea inimii celui educat, generind adeseori “neputința” educației, “rezistența” ei.

Experiența demonstrează, că educația dispune de o forță constructivă doar în cazul, in care ea este capabilă să aprindă inimile discipolilor. Aceasta nu se poate obține prin mijloacele intelectului, prin explicații, convingeri, adică prin forța cuvintului. Bineînțeles, cuvintele pot aprinde și insuflați, mai ales, sufletele tinere. Însă taina lor este totuși nu în materialul lor intelectual; cuvintele aprind, dacă in ele este pus foc, ele acționează, dacă după cuvinte se află insufletirea, elanul fierbinte și profund al

aceluia, care le pronunță. În plus, este necesar, ca cei care ascultă chiar și astfel de cuvinte să aibă sufletul deschis față de ele, să le primească fără ironie, fără bătaie de joc sau grosolanie.

Se impune astfel o “consonanță” socială preventivă, pentru ca să se instaureze o *anumită armonie spiritual-afectivă* între educator și cel educat și atunci cuvintele simple, în mod firesc vor pătrunde în sufletul ascultătorului. În această consonanță spiritual-emoțională și constă toată taina “influenței” educative. Cuvintele pedagogului vor intra în sufletul discipolului, trezind în el efortul de răspuns, declanșând răsunset. Noi, pedagogii, deseori nu observăm, că copiii nu ne ascultă – în sensul atenției spirituale, nu exterioare, cuvintele noastre sunind astfel ca o ritorică goală și iritantă pentru ei.

Prezența armoniei spiritual-afective este condiția preventivă a “inriuririi” educative.

Cum să o obținem? În primul rind trebuie să ținem cont de existența chiar și la copii, a unor deosebiri profunde, a *tipurilor* de oameni. Practic noi observăm destul de bine (mai ales la alți oameni), că anumite două persoane niciodată nu vor putea “să se înțeleagă”, pentru că totul îi irită una în alta, ceea ce, din start, elimină posibilitatea unui răsunset armonios. Aceste simpatii și antipatii intuitive nu sunt fatale și de neînlăturat. Ambele părți pot să se acomodeze reciproc, pot să “învețe” a găsi “tonul” convenit; răbdarea și hotărârea, calmul și insistența pot aduce la îmbunătățirea esențială a percepției reciproce.

Totuși, dificultățile și obstacolele relațiilor sociale, așa cum ele se constituie în dezvoltarea lor “firească” pot fi depășite doar dacă singuri educatorii vor urma – măcar și neindeminatic – binele. Întilnirea cu binele, când acest bine este sincer și determină profund atitudinea noastră față de oameni, față de copii, totdeauna își va găsi răsunsetul în sufletul lor.

Discipolii vor absorbi în sine razele binelui, și mai devreme sau mai târziu, aceasta se va răsfringe asupra lor. Pornind de la adevărul că metode întru totul “relevante” pentru toate situațiile pedagogice nu există, educatorul se folosește, de obicei, de un *complex* de metode pentru atingerea scopurilor preconizate, creindu-și strategia de influență pentru o anumită perspectivă.

Oricare ar fi ea, nici o metodă în sine (avînd avantaje, dar și inconveniente/dezavantaje/ limite) nu asigură și nu poate asigura reușita activității educative, ci doar folosirea ei în combinație cu alte metode și procedee în mod adecvat, în raport cu situația concretă de la nivelul clasei, cu care educatorul își desfășoară activitatea.

Dat fiind faptul că există o multitudine de activități educative ce corelează cu ansamblul de metode educative în raport cu componentele educației, vom arăta corelația dintre componentele educației, ale activității educative și metode, în funcție de ciclul școlar la care se referă, precum se vede din tabelul următor.

Corelația dintre componentele educației, activității educative și metode

Componenta și subcomponenta activității educative	Activități educative	
	Treapta primară	Treapta primară (metode)
<p>A. Managementul grupului educat</p> <p>Organizarea clasei, formarea sintalității colectivului de elevi</p> <p>Educația pentru activitatea managerială</p>	<p>Activități de amenajare a clasei</p> <p>Reuniuni cu clasa</p> <p>Aniversări</p> <p>Ședințe de clasă</p> <p>Drumeții</p> <p>Excursii</p> <p>Concursuri</p> <p>Teatru de păpuși</p> <p>Jocuri distractive</p> <p>Munca în echipe cooperante</p> <p>Serbări tradiționale ale clasei, ale școlii</p>	<p>Explicație</p> <p>Exercițiu</p> <p>Joc de rol</p> <p>Conversație etică</p> <p>Dialog moral</p> <p>Povestire</p> <p>Exemplu pozitiv</p> <p>Supraveghere pedagogică</p> <p>Aprobare</p> <p>Dezaprobare</p>
<p>B. Formarea stilului personal de lucru și muncă intelectuală</p> <p>Educația pentru munca de calitate</p> <p>Asigurarea succesului la</p>	<p>Meditații didactice</p> <p>Expoziții de produse ale activității elevilor</p> <p>Activități obștești</p> <p>Excursii la ateliere de lucru</p> <p>Sărbători tradiționale ale</p>	<p>Demonstrație</p> <p>Exemplu</p> <p>Explicație</p> <p>Povestire</p> <p>Joc de rol</p> <p>Aprobare și</p>

Componenta și subcomponenta activității educative	Activități educative	
	Treapta primară	Treapta primară (metode)
învățtură Educația pentru munca privată și cea socială	muncii Ore educative	dezaprobare Supravegherea (observarea) pedagogică
C. Educația prin și pentru cultură și artă Educația pentru valori. Cultura estetică Educația pentru recep- tarea valorilor culturale naționale	Vizite la expoziții Expoziții de lucrări personale (desene, modelaje etc.) Concurs de afișe Audiții muzicale Vizionare de filme, casete pentru copii Cercuri artistice Serbări tradiționale naționale Excursii în aer liber	Povestire Explicație Exemplu Joc de rol Conversație Demonstrație Observație Stimulare
D. Educația pentru sănă- tatea și securitatea perso- nală Educația pentru mediu, cultura ecologică • Protecția civilă • Protecția rutieră • Protecția consumatorului	Intîlniri cu specialiști Cercuri de educație rutieră Patrule "verzi" și "albastre" Vizionare de materiale audiovizuale Ore de conduită rutieră și protecție civilă Vizite în spații comerciale Ore de igienă socială și personală Lecturi tematice	Exemplu Povestire Conversație Exercițiu Supraveghere pedagogică Joc de rol Explicație Demonstrație Observație Aprobare Dezaprobare Lectură Demonstrație

Componenta și subcomponenta activității educative	Activități educative	
	Treapta primară	Treapta primară (metode)
E. Educația pentru timpul liber	Cercuri artistice Serbări tradiționale Vizionarea emisiunilor televizate pentru copii Excursii, drumeții Activități gospodărești și de autoservire Activități obștești	Povestire Explicație Exemplu pozitiv Conversație Exercițiu Supraveghere pedagogică Joc de rol Demonstrație Lectură dirijată Stimulare
F. Educația pentru viața de familie Educația pentru viața privată Cultura sexelor	Întâlniri cu personalități publice Înscenări Serbări ("Astăzi e ziua ta", "E ziua mamei") Vizionări de casete video pentru copii Zile de odihnă în familie	Povestire Conversație Exercițiu Explicație Joc de rol Modelare Lectură dirijată
G. Formarea profilului cetățenesc, integrarea în comunitate Educația pentru o societate democratică Dezvoltarea personalității elevului Educația juridică, prevenirea delincvenței Dezvoltarea carierei Educația gândirii critice a abilităților comunicării eficiente	Aniversări ale zilelor de naștere, onomastici Ore educative Activități de caritate Activități pe arii/domenii Activități artistice și de cultură fizică Vizite la diferite locuri de muncă Clubul decelușilor "Vreau să știu" Lectură dirijată de educator	Povestire Conversație Exercițiu moral Explicație Joc de rol Exemplu pozitiv Observare pedagogică

4.5 Principii și reguli de utilizare optimă a unor metode educative

Modulul în care educatorul reușește să aleagă, să combine și să organizeze, într-o succesiune logică, un ansamblu de metode, materiale și mijloace în vederea atingerii anumitor obiective definește ceea ce se numește strategie educativă.

4.5.1 Utilizarea simulării în procesul educativ

Ce este o simulare? Simularea este, de obicei, definită ca o reprezentare a unui fapt, a unei situații, ca un model care decupează anumite aspecte ale realității. Ea le permite participanților să acumuleze experiențe similare cu cele din viață. Deși simularea e doar o reflectare a realității, elevii învață prin implicare personală experiențe ce le-ar putea fi destul de utile ulterior.

Această metodă de educație înglobează diverse tehnici, care sînt aplicate adesea în mod integrativ sau complementar. De pildă:

De ce simularea se folosește în cadrul procesului educativ?

Utilizarea simulărilor permite atingerea celor mai variate obiective:

- Crearea unei motivații puternice pentru învățare;
- Participarea activă a tuturor elevilor, în calitatea lor de subiecți educaționali;
- Dezvoltarea interacțiunii de grup (de regulă, simularea are loc într-un grup dinamic);
- Facilitează dezvoltarea gîndirii critice, a argumentării, a capacităților comprehensive, investigatoare și comunicative etc.

Care este rolul dirigintei în pregătirea unei simulări?

În primul rînd, dirigintele studiază cu atenție necesitățile și capacitățile elevilor pentru un design de succes al simulării. Este important ca el să știe clar ce vor lua elevii de la simularea în cauză, de ce cunoștințe, abilități, aptitudini dispun elevii în etapa dată, cum le va dezvolta pe toate acestea simularea proiectată, cum poate fi proiectat, organizat, evaluat respectivul proces etc.

De pildă, implicarea elevilor în simularea unui proces judiciar presupune estimarea din partea dirigintelui a minimului de cunoștințe juridice pe care ar trebui să-1 posede elevii.

În această etapă dirigintele pregătește materialele didactice-suport (descrierea situațiilor, a condițiilor și regulilor de joc, a scenariilor etc.)

În timpul simulării dirigintele este de fapt un facilitator — implicarea lui nemijlocită ar trebui să fie minimă; de asemenea, minim ar trebui să fie și ajutorul acordat elevilor, mai cu seamă în procesul de soluționare a problemelor apărute în cadrul simulării. Simularea decurge bine atunci când dirigintele nu deține "adevărul absolut", ceea ce asigură libertatea de gândire a participanților, creativitatea lor, fapt ce le permite să-și asume întreaga responsabilitate pentru tot ce realizează ei în timpul simulării. În această etapă dirigintele exercită, de asemenea, controlul asupra timpului, observă derularea acțiunii, ia notițe utile la debriefare (evaluare). În cadrul evaluării, care se face împreună cu elevii, dirigintele acceptă toate punctele de vedere exprimate de către elevi, chiar unele dintre ele sînt contrare opiniei lui. În această fază sînt plauzibile dezbaterile diversei păreri.

4.5.2 Stimularea creativității elevilor

Ce este creativitatea? Termenul creativitate provine de la latinescul creare și înseamnă "a zămisli" "a făuri", "a naște". "Cuvîntul creativitate nu descrie o persoană; descrie idei, comportamente și produse originale și oportune. Orice persoană normală este capabilă de o activitate creativă într-un anumit domeniu, la un anumit moment. Este greșit să spunem despre o persoană că este creativă; întotdeauna trebuie să precizăm domeniul. Creativitatea, în sensul cel mai larg al cu vîntului, este sinonimă cu productivitatea" (după T. Amabile).

Un aspect al creativității pedagogice reprezintă raportarea la conceptul psihologic de creativitate, care desemnează dispoziția — existentă în stare potențială la orice individ și la orice vîrstă — de a produce ceva nou și relevant la scară socială și individuală.

Creativitatea ca produs se dobîndește ca abilitatea de a realiza ceva nou (idee, teorie, model, metodă, tehnologie etc.) prin

activitate, prin experiență, necesitând foarte multă muncă, dar creativitatea ca proces necesită evoluție în timp, dezvoltări și, uneori, retrageri ale factorilor și elementelor noi, învingerea unor obstacole etc.

Produsul creator de tip pedagogic reflectă capacitatea educatorilor, învățătorilor, profesorilor de "a produce" corelații instructionale și educaționale noi în raport cu realizările anterioare. Produsul creator reflectă complexitatea corelațiilor subiect-obiect, corelații angajate la nivelul acțiunii educaționale/didactice, prin multiplicitatea corespondențelor pedagogice necesare între obiectivele pedagogice — conținuturile pedagogice — strategiile de predare-învățare-evaluare, direcționate special pentru realizarea unui învățământ prioritar formativ.

Domeniul educației dezvoltă un spațiu și un timp pedagogic deschise creativității în plan: individual (creativitatea cadrului didactic, creativitatea elevului); colectiv (creativitatea colectivului didactic, creativitatea clasei de elevi, creativitatea microgrupurilor de elevi); social (creativitatea organizației școlare, creativitatea comunității educaționale, naționale, teritoriale, locale).

Procesul de creație (după Sorin Cristea) presupune parcurgerea a patru etape:

- ✚ preparția (pregătirea): creativitatea nu pornește de la un loc gol, de la nimic; ea se bazează pe un fond ideatic și acționai aperceptiv; ea înseamnă și învățare (pregătire) nouă, prin documentare și experimentare (analize, raționamente, sinteze, calcule, prelucrări, formulare de ipoteze, "modele" de date noi etc.), care se restructurează cu cele aperceptive;
- ✚ incubația (dezvoltarea "naturală"): asocieri, disocieri, combinări, recombinații, restructurări de date, structuri, modele, teorii, tehnologii etc., în mod inconștient, subconștient, preconștient (în vise) și conștient, care creează datele, ideile, structurile, modelele, soluțiile etc. noi, cu asigurarea condițiilor interne și externe;
- ✚ inspirația (iluminarea): apariția bruscă a noului, a creației, a noilor idei, modele, sisteme, structuri, teorii, tehnologii

etc., în mod inconștient, subconștient, preconștient și conștient;

- ✚ verificarea (controlul): creația, fiind un rezultat al factorilor subiectivi și obiectivi, are nevoie de controlul veridicității, autenticității valorii, aplicabilității și eficienței în plan teoretic sau aplicativ.

Personalitatea creatoare este o altă dimensiune a creativității (după Sorin Cristea) care evidențiază resursele sistemului psihic uman, capacitatea acestuia de a angaja un proces creator, susținut la nivelul conștiinței individuale, cu scopul de a produce ceva nou, original eficient. Creativitatea cu referință la personalitatea creatoare: "este dispoziția de a face ' de a recunoaște inovațiile valoroase" (H.D. Lasswell); "e aptitudinea de a vedea (sau de conștientiza) și de a reacționa." (Erich Fromm).

Personalitatea creativă de tip pedagogic presupune proiectarea și realizarea cap_a citații de organizare a unor: tehnici de organizare a aptitudinilor creative și de deblocare a acestora pentru atingerea unor stadii productive la niveluri de creativitate superioară-strategii manageriale de "expansiune a formelor de învățare creativă", angajate la nivel de educație permanentă (Popescu-Neveanu). Trăsăturile-cheie ale persoanelor cu niveluri înalte de creativitate sînt: autodisciplinarea în raport cu munca; perseverența; independența-tolerarea situațiilor neclare; nonconformismul în raport cu stereotipurile societății-capacitatea de a aștepta recompensa; motivarea proprie pentru o muncă de calitate-dispoziția de asumare a riscurilor. Dacă aceste trăsături de personalitate nu apar în mod natural, ele pot fi dezvoltate în copilărie și chiar la maturitate. Un stil de lucru creativ este marcat de: harul de a face lucrurile bine; capacitatea de concentrare a eforturilor și a atenției pe perioade lungi de timp; capacitatea de a abandona ideile neproductive și de a lăsa temporar deoparte problemele mai dificile; tenacitatea în fața dificultăților; dorința de a munci cu perseverență.

Cîteva stiluri de gîndire observate adesea la adulții și la copiii creativi: "spargerea tiparelor" (renunțarea la vechile modele de a gîndi un lucru); înțelegerea complexităților (conștientizarea faptului că majoritatea lucrurilor nu sînt simple); deschiderea față

de noi opțiuni (pe o perioadă cât mai lungă de timp); suspendarea judecății (generarea cât mai multor idei, fără a le evalua pe loc; aceasta este cheia brainstorming-ului); gândirea deschisă (încercarea de a găsi cât mai multe relații între diverse idei); memoria precisă (să vă puteți aminti cât mai multe lucruri despre ceva concret); spargerea "scenariilor" (renunțarea la obiceiurile tocite de vreme); predicția inedită (încercarea de a vedea lucrurile altfel decît sînt concepute ele în mod normal de dumneavoastră sau alții); folosirea trucurilor (sau a indiciilor care pot ajuta să vă gândiți la idei noi; de exemplu: "Jucați-vă cu ideile", "Cercetați paradoxurile").

Eleului i se va oferi posibilitatea de a-și dezvolta capacitățile creative dacă:

- ✚ va avea educatori și profesori cu spirit creator;
- ✚ i se va dezvolta încrederea în forțele proprii - atît în timpul lecțiilor, cît și în cel al activităților explicit educative; va fi încurajat să pună întrebări;
- ✚ orele educative, alte activități organizate în timpul liber al lor vor avea un caracter inedit, creativ;
- ✚ îi vor fi adresate întrebări provocatoare;
- ✚ i se vor pune unele sarcini care nu vor fi evaluate;
- ✚ se va ține seama mai ales de succes în activitatea lui de orice gen.

Condițiile stabilirii unui climat creativ: încurajarea independenței în gândire; limitarea constrîngerilor; încurajarea comunicării; acceptarea unui risc; încurajarea întrebărilor; trenarea în discuții; sugerarea unor performanțe; acceptarea stimulativă în comparație sine; circulația ideilor; evaluarea întîrziată (după E.Joiță).

Capacitățile necesare unei persoane pentru a crea (după Teresa Amabile) sînt: cunoștințele și deprinderile în domeniul în care are de gînd să creeze (pictură, sculptură, fizică nucleară, chimie, fotbal sau repararea unei motociclete); capacitatea de a gîndi și de a lucra în mod creativ; motivația de a se implica în activitate.

Spiritul creativ se manifestă în toată plenitudinea sa cînd oamenii sînt motivați, în primul rînd, de interesul, de bucuria, de satisfacția și de provocarea activității respective, și nu de presiuni

externe. O astfel de motivație este intrinsecă. Aspecte importante ale motivației intrinseci: pasiunea este motivația de a-ți asuma realizarea unei activități pentru că este interesantă, plăcută, plină de satisfacții sau provocatoare; competența (copiii vor căuta, cu mai multă tenacitate și bucurie, activități care le dau sentimentul că stăpînesc ei înșiși un lucru); autodeterminarea sau sentimentul că faci ceva pentru că ai propriile motive de a-l face și nu pe ale altora. Copiii au nevoie să simtă nu numai că au reușit în ceea ce au întreprins, dar și că alegerea le-a aparținut. Motivația extrinsecă vine din afară. Oamenii sînt motivați extrinsec atunci cînd fac ceva pentru a atinge un scop ce nu este parte componentă a activității înseși: de exemplu, pentru a cîștiga bani, pentru a cuceri un premiu, pentru a fi recunoscuți, pentru a evita o pedeapsă, pentru a respecta un termen, pentru a executa ordinele altcuiva sau pentru a căpăta o evaluare satisfăcătoare. Motivația și creativitatea copiilor pot fi diminuate prin folosirea greșită a evaluării, a recompensei și competiției sau prin restrîngerea exagerată a capacității de alegere.

Sub influența diferiților factori, creativitatea poate fi blocată. Printre blocajele creativității, enumerate de elevi, mai frecvente sînt: "timiditatea, teama de necunoscut, teama de critică, neîncrederea în forțele proprii, lipsa dorinței de afirmare, a capacității de afirmare, tendința de a amîna realizarea unor obiective, preferarea poziției de mijloc, lipsa interesului pentru creație" (M. Caluschi). Asupra creativității influențează negativ: modalitățile de evaluare rigidă, recompensa, competiția, constrîngerea, restrîngerea capacității de alegere. Școala influențează negativ creativitatea prin intermediul următorilor factori: evaluarea (chiar dacă evaluarea pedagogului este numai orală și chiar dacă este pozitivă, copiii care se așteaptă la evaluări dese din partea profesorului sau a educatorului ajung să fie mai puțin motivați și mai puțin creativi); atitudinile educatorului/profesorului; învățatul pe de rost; eșecul; presiunea conformismului (cadrele didactice nu sînt singurii factori care blochează creativitatea în școală; copiii își pot submina unul altuia creativitatea prin presiuni egalizatoare); sistemul (în cazul în care copiii, potențial creativi, resping sistemul de învățămînt, atunci sînt două variante posibile: schimbarea sistemului sau

flexibilizarea lui, așa încât să permită o varietate de stiluri de învățare și de interese).

Blocaje ale creativității în timpul activității educative/ Blocaje intelectuale

*Conformismul, exprimat prin dorința unor cadre didactice și prin insistența lor ca toți elevii clasei lor să se poarte și să gândească la fel.

*Neîncrederea în fantezie: unii profesori manifestă această neîncredere simultan, apreciind exagerat rațiunea logică și raționamentele.

*Rigiditatea algoritmilor de învățare, de realizare a oricărei alte activități. Profesorii nu le permit elevilor să-și elaboreze propriii algoritmi de acțiune, să se abată de la cei dictați de ei sau de profesorii clasei (în timpul meditațiilor didactice, al realizării conținuturilor orelor educative etc.).

*Critica permanentă. Educatorul, colegii de clasă critică ideea, sugestia elevului/colegului lor de îndată ce el a formulat-o. Astfel blochează venirea altor idei în conștiința

Blocaje emotive

Teama de a nu greși, de a nu se face de rîs; graba de a accepta prima idee venită în cap-tendința exagerată a unor elevi de a-i întrece pe ceilalți (uneori la îndemnul educatorului "Cine răspunde mai repede?").

Asupra creativității pot influența următorii factori: ereditatea este factorul care poate evidenția de la nașterea copilului elementele potențiale de creativitate (flexibilitatea, fluența senzitivitatea cerebrală etc.), dar și calitățile analizatorilor și caracteristicile temperamentale-capacitățile intelectuale (calitatea și nivelul lor): inteligența; memoria; imaginația și gândirea-aptitudinile (lat. aptus — apt, propriu, dotat) reprezintă sistemul integrat al elementelor senzomotorie, cognitive, afectiv-motivaționale și voliționale, care asigură efectuarea cu succes a unei activități; ele pot fi transformate în aptitudini speciale: artistice, tehnice matematice, economice, pedagogice etc. Aptitudinile stau la baza talentelor și genilor. Ultimii se realizează la un înalt nivel de performanță, de creativitate, numai prin foarte multă și intensă muncă de instrucție și de activitate în diverse domenii. "În creație este nevoie de 99% transpirație și 1%

inspirație" (Edison); caracterul (gr. character - semn, amprentă, particularitate) reprezintă totalitatea trăsăturilor psihocomportamentale esențiale și stabile ale personalității, prin care acestea se manifestă ca o unitate bine conturată în contextul relațiilor și situațiilor sociale, direcționale spre binele altora, spre realizarea unor idealuri și deziderate de grup. El se manifestă prin altruism, onestitate, generozitate, modestie, franchețe, entuziasm, principialitate, admirație, fermitate, curaj, spirit de independență etc., calități care pot dinamiza creativitatea; mediul sociocultural include: condițiile ambientului natural; condițiile mediului educațional; condițiile mediului social. Mediul în care persoanele învață, investighează, se preocupă de înnoiri etc. este favorabil creativității. Unele elemente ale mediului pot frâna creativitatea: inerția în gândire și acțiune; rigiditatea în abordarea problemelor, descurajarea, resemnarea sau timiditatea; inhibiția în fața autorității și prestigiului unor personalități; absolutizarea gândirii convergente, în loc de gândirea divergentă — care stimulează dispersia analitico-sintetică și soluționarea problemelor prin mai multe variante, alegând-o pe cea optimă; lipsa de stimulare a creativității ș.a.; motivația (mobilurile și stimulii) poate fi un factor de dinamizare a creativității. Motivele intrinseci (spiritul inventiv, pasiunea pentru un domeniu etc.) și motivele extrinseci (recompensele ș.a.) dinamizează creativitatea; efortul de pregătire și investigație. Fără efort, nici pregătirea și nici creativitatea nu pot ajunge la nivelurile înalte ale performanței.

Creativitatea poate fi stimulată folosindu-se următoarele metode și procedee: brainstorming, sinectica, delphi, Phillips 66, graffiti, jocul didactic, cubul, clustering (ciorchine), studiul de caz, dezbateri, proiect, portofoliu, mesaje, vizualizarea creativă, alcătuirea problemelor, situații nestandard, creația literară (versuri, ghicitori, proză scurtă) etc.

Pentru a crea o atmosferă favorabilă creativității, se pot utiliza mesajele sau jocurile educative în funcție de activitatea ce se desfășoară. Elevii și diriginții pot utiliza în scris sau oral, înainte de activitățile educative (ore educative, meditații didactice, ore ecologice etc), diverse mesaje. În urma folosirii mesajelor, se constată mai multe beneficii:

- crearea bunei dispoziții; motivarea pozitivă a elevilor înainte de activitatea educativă;
- sporirea încrederii în forțele proprii;
- creșterea dorinței de autoafirmare;
- dezvoltarea originalității, a capacității de exprimare și comunicare;
- sporirea interesului față de activitatea educativă;
- amplificarea dorinței de a se încadra activ în conținutul ei;
- tendința de a colabora cu toți cei implicați în activitate (diriginte, colegi de clasă) etc.

Exemple de mesaje:

- ›Uită de probleme și calcă pe planeta creativității;
- ›Uită-te în jur și vezi frumosul din lucruri; doar el te va ajuta să progresezi;
- ›Alătură-i creierului inima și vei vedea cât de multicoloră este lumea!

Elevii trebuie să înțeleagă că creativitatea îi poate ajuta la soluționarea diferitelor probleme. Exemple de probleme: 1) Atât profesorii, cât și elevii, când scriu cu cretă pe tablă. își prăfuiesc degetele. Cum am putea evita prăfuirea degetelor în acest caz?: 2) În localitatea dvs. există probleme ecologice. Identificați-le și găsiți căile de soluționare a acestor probleme. Pentru stimularea creativității elevilor, la soluționarea acestor probleme pot fi folosite diverse metode și/sau procedee (tehnici), cum ar fi:

1) 6-3-5 (se lucrează fără să se discute în grupuri de 6 elevi; fiecare elev scrie câte 3 idei (soluții) pentru problema respectivă și astfel foaia cu tabelul, ce va fi prezentat mai jos, circulă, făcând 5 mișcări în cadrul grupului de 6, pînă ajunge la elevul de la care a pornit, apoi, în cadrul grupului de 6, sînt discutate toate ideile și sînt selectate cîteva mai originale, care vor fi prezentate celorlalți elevi).

<i>Prenumele</i>	<i>ideea (soluția) I</i>	<i>ideea (soluția) a II-a</i>	<i>ideea (soluția) a III-a</i>

2) licitație (fiecare participant găsește o soluție pentru problema abordată o prezintă într-un mod cât mai original în cadrul "licitației").

Un alt aspect deosebit de important al creativității este stabilirea unor conexiuni originale între diferite cuvinte și idei (care, aparent, parcă nu au nimic în comun) în acest scop, elevii primesc o listă de cuvinte distribuite pe două coloane (sau o elaborează singuri în urma unui brainstorming), după care, stabilind diverse conexiuni între cuvintele de pe cele două coloane, obțin niște îmbinări de cuvinte pe care apoi le pot utiliza la alcătuirea, de exemplu, a unei istorioare.

Pornind de la ideea că a formula o întrebare este o artă, iar arta merge mână în mână cu creativitatea, mă gândesc cât de valoros este pentru elevi (dar și pentru diriginți!) să poată formula corect întrebări. Ce fel de întrebări sînt acestea? Desigur, nu stimulează creativitatea întrebările literale (adică acelea care solicită răspunsuri de tipul "da" sau "nu") și nici acelea care, formulate pe baza unui text, solicită reproducerea lui. E bine ca diriginții să încurajeze întrebările elevilor ce țin de atitudinile argumentate pe care le au aceștia în legătură cu ceva sau cineva. Astfel de întrebări solicită răspunsuri de tipul următor: Eu cred că....., deoarece; În opinia mea....., Întrucît; Pornind de la faptul că, eu consider

Uneori, pentru stimularea creativității, este recomandabilă muzica (în special, cea clasică sau ușoară).

De exemplu pe un fundal muzical cu elevii se poate organiza o călătorie imaginară: „Cînd pășești pe pămîntul creativității, nu uita să te lași de toate grijile și problemele. Dă-i frîu liber imaginației! Să zboare cît mai liber!

- Imaginează-ți și scrie despre:

- O călătorie pe o insulă nepopulată. De ce te-ai duce acolo? Ce ai lua cu tine? Ce ai face acolo? Ce crezi că ți-ar plăcea și ce nu ți-ar plăcea acolo? Etc.;

- Imaginează-ți că ești: - regele animalelor;- mașină; - președinte de țară.

Pune-ți întrebări și scrie ideile tale pe tema dată. Exemple de întrebări: Cum m-aș simți în calitate de? Ce aș putea să fac? De ce aș face asta? Ce n-aș face? De ce? etc.

O tehnică a creativității, deasemenea care poate fi aplicată, este Cinquain -Poezie de cinci versuri:

- un singur cuvînt care denumește subiectul (substantiv);
- 2 cuvinte care descriu subiectul (2 adjective);
- 3 cuvinte care exprimă acțiunea (verbe, eventual la gerunziu);
- 4 cuvinte care exprimă sentimentul față de subiect;
- un cuvînt care exprimă esența subiectului (reexprimarea esenței).

Exemplu:

Apa

Incoloră, inodoră

Îngheață, dizolvă, se volatilizează

Apa e izvorul vieții

Miracol

Sarcini de dezvoltare a creativității

- Scrie cîte un "Cinquain" pornind de la cuvintele: natură, cosmos, mamă, dra, goste, viitor etc.

- Stabilește diferite conexiuni între cuvintele ce urmează și scrie o istorioară, utilizîndu-le pe toate: soare, nisip, rechin, mare, cățel, ochi, plajă, prieten, cîntec, scrînciob, binoclu, vapor, stea, putere, castel.

•Cînd ieși afară, privește atent(-ă) înjur. Încearcă să observi fenomenele ce au loc. În special, fii atent la cele mai ciudate, neobișnuite. (De exemplu: unele corpuri plutesc pe apă, iar altele se scufundă sau castraveții din curte arătau foarte bine înainte de ploaie, iar după — au început să li se usuce frunzele.) Pune-ți întrebări de tipul celor de mai jos în legătură cu aceste fenomene.

•Care sînt cauzele apariției acestui fenomen? Cum poate fi explicat el? Ce cred eu despre acest fenomen? De ce cred așa? Care sînt argumentele mele în sens? etc.

Blocajul creativității. "Un blocaj, o barieră este un fenomen, o însușire sau ori condiționare, internă sau externă, care obstrucționează manifestarea potențialului creativ. Blocajele pot fi recunoscute, înțelese și depășite prin antrenament."(M. Caluschi, L. Stog)

4.5.3 Strategii de educație pentru mediu și cultura ecologică

"Comitetul de pregătire al Conferinței Organizației Națiunilor Unite privind mediul înconjurător și dezvoltarea, întrunit la Geneva (1991), a subliniat faptul că educația ambientală la toate nivelurile de pregătire și pentru toți oamenii are o importanță majoră în promovarea dezvoltării pe glob" (Extras din "Carta Internațională a educației prin geografie. Educația pentru mediu și dezvoltare").

Mediul ambiant se află într-un pericol iminent al dezechilibrelor ecologice, în special prin poluarea aerului, apei, solului, organismelor, cu efecte negative asupra sănătății populației. Evitarea și soluționarea multiplelor probleme de mediu (despădurirea, deșertificarea, încălzirea globală a climei, eroziunea solului, apariția găurilor de ozon, consecințele dezastrelor naturale etc.) necesită un sistem unic de instruire și educație pentru mediu a întregii populații, mai cu seamă a tinerei generații.

Educația pentru mediu are drept obiectiv formarea unui anumit comportament față de mediu și față de dezvoltare, prin aplicarea dictonului: "Gîndește global și acționează local"- Se afirmă că pentru viitorul Pămîntului și al omenirii cultura ambientală globală va fi hotărîtoare — ea va deveni o necesitate pentru fiecare individ și o cerință pentru societate, deoarece

mediul nu cunoaște granițe naționale. Educația pentru mediu este cel mai eficient mijloc de conservare a naturii.

Dacă Legea protecției mediului ne obligă să respectăm principiile care stau la baza acesteia, mentalitatea populației trebuie educată în spiritul conservării elementelor naturii. Iată de ce educația pentru mediu, favorizată de interdisciplinaritate, trebuie să devină o preocupare permanentă și coerentă a tuturor cadrelor didactice.

Educația pentru mediu, prin imperativul ei, prin obiectivele propuse și prin vitalitatea conținutului, ocupă un loc primordial în curriculumul școlar.

Acțiunea omului asupra mediului a dus la deteriorarea unor vaste ecosisteme, la epuizarea solurilor și a resurselor de apă potabilă, la dispariția unor specii vegetale și animale etc. Întrucât omul este parte integrantă a naturii, depinzând de resursele acesteia, protecția mediului este de o importanță capitală pentru existența sa.

Degradarea mediului are loc prin acțiuni antropice:

- Despăduriri abuzive;
- Deștelenirea stepei, silvostepei, savanei;
- Vînat și pescuit abuziv;
- Incendieri;
- Radiații. Experiențe nucleare;
- Zgomote cu intensitate mare;
- Introducerea de soiuri de plante cultivate;
- Poluanți;
- Diverse construcții (industriale, civice);
- Conflicte militare;
- Modificări genetice;
- Creșterea necesarului alimentar;
- Deșeuri și reziduuri.

Protecția mediului, incluzînd conservarea acestuia, s-a conturat ca o problemă globală a omenirii, în strînsă legătură cu mondializarea vieții economice, creșterea producției pe mapamond. Toate acestea sînt corelate cu sporirea explozivă a populației, extinderea procesului de urbanizare, de industrializare și, respectiv, cu mărirea fără precedent a cerințelor de energie,

materii prime, apă, hrană etc. Aceste procese au intrat în conflict cu resursele limitate ale planetei.

Problema protecției mediului nu poate fi abordată și rezolvată separat, ci împreună cu celelalte probleme cu care se confruntă omenirea: criza de energie, de materii prime, de apă și alimente, sărăcia, explozia demografică etc. Acestea trebuie soluționate simultan, întrucât de ele depind prosperitatea materială și progresul spiritual al omenirii într-un mediu sănătos.

Problema protecției mediului este una dintre prioritățile lumii contemporane. În ultimul timp s-au înregistrat multe semnale de alarmă vizînd dimensiunile crizei ecologice, perspectivele deteriorării unor componente ale biosferei, ca urmare a creșterii necontrolate a populației, a urbanizării, a industrializării etc. Astfel, aerul, apele, solul, vegetația, lumea animală sînt tot mai amenințate.

Conservarea naturii va deveni eficientă și reală numai atunci cînd va face parte integrantă din comportamentul tuturor.

Educația pentru mediu este o educație prin și pentru valori; ea trebuie promovată la toate vîrstele, prin conținutul unor discipline diverse (geografie, biologie, chimie, fizică etc.), în esență avînd un caracter transdisciplinar.

Educația pentru mediu vizează în mod esențial formarea conștiinței și a atitudinii de responsabilitate a omului pentru interrelațiile lui cu mediul înconjurător.

Obiectivele educației pentru mediu pot fi concepute astfel:

- Asimilarea unui volum de cunoștințe și formarea capacităților intelectuale care să permită elevilor înțelegerea unității biodiversității, necesitatea conservării și protecției naturii;
- Cunoașterea raporturilor omului cu natura, ale civilizației cu mediul ambiant;
- Cunoașterea cauzelor care au dus la deteriorarea mediului și la urgentarea măsurilor pentru evitarea dezastrului ecologic;
- Formarea motivațiilor, a convingerilor și atitudinilor privind situația biosocială a omului;

- Necesitatea armonizării comportamentului individual cu cerințele mediului;
- Necesitatea schimbării mentalității populației privind mediul înconjurător.

Poluarea aerului, a apelor, a solului pune în pericol viața a tot ce este viu pe planetă: plante, animale, om. Circa 60% din substanțele poluante care se elimină în atmosferă revin mijloacelor de transport, deosebit de toxice fiind gazele de eșapament de la automobile.

Cel mai mult suferă de pe urma gazelor de eșapament orașele mari ale Republicii Moldova. Platanul este una dintre speciile de arbori rezistenți la acțiunea substanțelor nocive de pe străzile orașului Chișinău.

La realizarea unor programe concrete de educație pentru mediu a elevilor, în cadrul activităților educative, în spiritul menținerii echilibrului ecologic al localităților natale, ar putea fi întreprinse o serie de acțiuni complexe, care să fie motivate, să corespundă nevoilor elevilor și să țină seama de capacitatea lor.

Acestea s-ar putea centra pe:

© Organizarea de concursuri, festivaluri, simpozioane, conferințe, spectacole în natură, aplicații de teren (într-un spațiu convenabil, mai ales dacă ridică probleme de poluare, de degradare sau risc - la albia și lunca unui râu, la o alunecare de teren, la un teren recent despădurit și degradat, pe un sol erodat). Aceste activități pot fi organizate și realizate sub genericele: "Soarta Terrei este în mâinile noastre"; "Protejînd natura, apărați omul"; "Pămîntul — o planetă prețioasă"; "Acum este timpul pentru un Pămînt nepoluat"; "Fiecare dintre noi are dreptul la un mediu curat" etc.

Activitățile menționate mai sus pot fi însoțite de amenajări, igienizări, acțiuni stradale de informare, sensibilizare a publicului asupra problemelor de mediu din localitate, distribuirea unor chestionare, pliante.

© Organizarea de expoziții complexe (de pictură, grafică, desen, rapoarte și studii despre starea ecologică a mediului din localitate, despre amenajarea unor trasee sau terenuri etc.);

© Asocierea elevilor în cluburi cu vocație ecologică, al căror scop ar fi susținerea și promovarea soluțiilor necesare

pentru schimbarea mentalității și a comportamentului populației privind protecția mediului;

☉ Acțiuni de Ziua Mondială a Pământului (22 aprilie); Ziua Mondială a Protecției Mediului (5 iunie) etc.

☉ Acțiuni de igienizare și ecologizare a zonelor de agrement din localitate, a parcurilor etc;

☉ Ajutor la amenajarea locului de joacă pentru copii;

☉ Informarea și educarea populației privitor la mediu, prin intermediul mass-media (articole în ziarurile locale, emisiuni de radio, TV);

☉ Intermediere între școală, populație, administrația locală, organisme guvernamentale, agenți poluatori;

☉ Colaborarea și cooperarea cu Agenția de Protecție a Mediului și implementarea unor proiecte de acțiuni locale de protecție, conservare și îmbunătățire a propriului mediu de viață;

☉ Plantarea pomilor și îngrijirea lor an de an.

Educația pentru mediu va avea un efect cu atât mai durabil, cu cât realizarea conținuturilor la toate disciplinele se va sprijini pe formare de comportamente pentru mediu, iar cunoștințele căpătate își vor găsi un ecou în activitățile explicit educative.

Organizarea Postului Ecologic

Postul Ecologic școlar este o formațiune benevolă a elevilor din școli, care efectuează în afara lecțiilor activități de educație pentru mediu. Obiectivele Postului Ecologic sînt:

- organizarea activității de educație pentru mediu în localitatea natală;
- organizarea olimpiadelor, a concursurilor în domeniul cunoașterii mediului înconjurător;
- organizarea și participarea la acțiunile de salubritate, crearea spațiilor verzi și amenajarea teritoriului și a monumentelor naturale;
- editarea gazetelor de perete, a foilor volante referitoare la protecția mediului;
- plantarea arborilor și îngrijirea parcurilor.

Pentru realizarea activităților educative enumerate mai sus, e necesar a se folosi o suită de metode și procedee educative, printre care: demonstrația, exercițiul practic, modelarea,

descoperirea, problematizarea, sondajul de opinie, trainingul brainstormingul, explicația, jocul de rol etc.

Sarcini care pot fi propuse elevilor:

1. Nu poluăm mediul

- Să identifice în localitatea natală factori de degradare și surse de poluare a mediului. Să noteze în caiet, pe baza observațiilor de teren, efectele constatate.

- Să completeze tabelul de mai jos.

Componentele mediului	Surse de degradare	Efecte ale degradării

Reflecțați, împreună cu elevii, asupra celor înregistrate. Propuneți elevilor să scrie o listă de acțiuni ce ar trebui întreprinse pentru a ameliora situația în cauză. Discutați la o oră ecologică a clasei cauzele poluării mediului și elaborați un proiect comun de acțiune pentru a contribui la ocrotirea mediului.

2. Cîtă apă consumăm?

Obiectivul este stabilirea consumului de apă de persoană. Ca să putem folosi rațional apa, este necesar să evaluăm consumul ei în diferite ipostaze.

•Faceți o listă a modurilor de folosire a apei în școala-internat/clasă, internat, cantină etc). încercați să analizați atent problema și să oferiți cât mai multe utilizări.

•Calculați cîtă apă folosiți zilnic.

•Evaluati cîtă apă folosește clasa voastră zilnic (utilizare medie pe zi).

•După ce ați făcut aceste estimări, încercați să măsurați efectiv consumul de apă al vostru, al clasei voastre, al internatului în care locuiți.

•Cu datele obținute faceți comparații între clase, cicluri școlare, zile, luni.

3. Apa potabilă

- Stabiliți dacă în localitatea voastră apa se bea de la robinet, din fântîni, din izvoare sau este supusă unui tratament prealabil.

- Încercați să stabiliți care sînt standardele de calitate a apei în localitatea voastră.

- Încercați să aflați care sînt testele de calitate a apei și cine le efectuează.

- Care este prețul apei. Cum credeți, ce influențează acest preț — cheltuielile pentru un standard al apei sau alte tipuri de costuri.

- Încercați să stabiliți duritatea apei din localitatea voastră. Cea mai bună metodă este să stabiliți concentrația ionilor de calciu și de magneziu în apă. Cea mai simplă metodă este să se evapore apa într-un vas de sticlă și să se urmărească dacă apare un inel alb de săruri.

4.5.4 Contribuții educative prin metoda jocului

Dintre metodele activ-participative de educație, cu rezultate foarte interesante, jocul este considerat cel mai eficient pentru vîrsta școlară mică.

Metodica aplicării acestei metode variază de la caz la caz, în funcție de: motivul aplicării ei, obiectivele educative urmărite, conținutul jocului, particularitățile individuale și de vîrstă ale elevilor, starea emoțională a grupului etc. Totuși, cîteva componente esențiale ale metodei rămîn stabile, în opinia mea.

Pasul 1: Concretizarea motivului care face necesară intervenția educativă.

Pasul 2: Selectarea sau alcătuirea conținutului jocului, formularea obiectivelor.

Pasul 3: Pregătirea sau confecționarea materialelor (placaje, elemente decorative, accesorii ale personajelor etc).

Pasul 4: Formularea unui plan, conform căruia se va aplica metoda jocului și stabilirea metodelor educative conexe ei.

Pasul 5: Pregătirea elevilor, motivarea lor pentru joc.

Pasul 6: Descrierea jocului.

Pasul 7: Explicarea regulilor jocului, distribuția rolurilor.

Pasul 8: Demonstrarea și exersarea elementelor principale ale jocului.

Pasul 9: Desfășurarea jocului.

Pasul 10: Analiza rezultatelor jocului, stimularea elevilor.

Elevii ghidați de diriginte trag concluzii și formulează anumite reguli de comportare (să jucăm cînstit, să nu trișăm, să

cooperăm în depășirea dificultăților, să respectăm opinia fiecăruia, să fim creativi etc).

În procesul aplicării acestei metode educative, dirigenții urmăresc:

- să formeze deprinderi de comportare civilizată;
- să obțină integrarea în colectiv a copiilor timizi, retrași;
- să dezvolte atenția, puterea de voință, imaginația lor;
- să-i obișnuiească să găsească în mod independent soluții la diferite situații-problemă;
- să le redea încrederea în forțele proprii;
- să le creeze posibilitatea de a-și manifesta capacitățile individuale;
- să contribuie la dezvoltarea gândirii logice, creative;
- să le ofere prilejul de a-și valorifica unele trăsături de caracter: voința, curajul, îndrăzneala, perseverența;

Metoda jocului este cu atât mai eficientă în clasele primare, cu cât e mai atractivă prin temă, conținut, aplicare și strategie.

4.5.5 Activități de lectură în procesul educațional

Cum să formăm o comunitate de cititori? Alegerea și recomandarea textelor pentru lectură extracurriculară.

Necesitatea de a citi diferite texte literare și nonliterare este determinată de avalanșa informațională, dar și de nevoia de impresii noi. La orice vîrstă de școlarizare și în viața adultă, oricine are abilitatea de a citi și-o exersează în funcție de circumstanțe.

Scoală și întreg demersul educațional sînt de neconceput în afara lecturii. Avînd acces liber la o bibliotecă virtuală a omenirii, orice persoană își alege textele pentru lectură și își structurează singură informația, pe baza activității sale mintale.

Importanța lecturii textelor artistice pentru satisfacerea unor cerințe estetice (nu doar cognitive, prescrise de curriculum), pentru detectarea și interpretarea problemelor general-umane reflectate în literatură nu poate fi supraapreciată. Dar interesul pentru lectură nu apare de la sine. Factorii care ar putea provoca și menține acest interes sunt un model comportamental demn de urmat și concursul de circumstanțe care ar putea stimula interesul pentru lectură.

Modelul comportamental care poate fi urmat:

- ❖ Existența/prezența în imediată vecinătate a unui adult sau coleg care citește;
- ❖ Referințele frecvente ale profesorilor și educatorilor la cărți din fondul de aur al literaturii române și universale;
- ❖ Disponibilitatea / oportunitatea de a discuta textele citite, de a le valorifica mesajul;
- ❖ Priceperea de a aplica în activitatea instructivă cotidiană cunoștințele căpătate prin lectură.

Concursul de circumstanțe care ar putea stimula interesul pentru lectură:

- ❖ Popularizarea (pe diverse căi) a cărților și a publicațiilor periodice interesante pentru elevii de această vârstă;
- ❖ Accesibilitatea cărților pentru care se manifestă interes;
- ❖ Relevanța textelor propuse pentru lectură;
- ❖ Valorificarea de către adulți și colegi a experienței de cititor;
- ❖ Conștientizarea dependenței propriului succes școlar de cantitatea și lecturilor făcute;
- ❖ Autoaprecierea justă a propriei experiențe de cititor.

Criterii de selectare a textelor pentru demersul educațional

În procesul selectării textelor propuse pentru lectură individuală și în grup, precum și pentru discuție colectivă, se vor lua în considerație :

◆ Corespunderea cu obiectivul cognitiv și formativ al activității. Cum și educația cuprinde diferite aspecte ale pregătirii pentru viața socială, textele pe care le vom citi copiilor și împreună cu ei trebuie să vizeze diferite aspecte ale vieții și să reflecte diverse soluții ale problemelor abordate.

◆ Valoarea artistică incontestabilă a operei selectate.

Există în literatura universală suficiente cărți adresate în particular copiilor de diferite vârste, și acestea nu trebuie să lipsească din demersul educațional. Chiar dacă evenimentele se referă la alte timpuri și locuri decât cele cunoscute elevilor, o convorbire prealabilă (o evocare adecvată) ar putea să depășească dificultatea receptării mesajului. Este o cale de a dezvolta copiii,

fără a-i obliga să învețe, ci doar făcându-i curioși. Deoarece obiectivul lecturii lor nu este învățarea istoriei literaturii, nici studiul literaturii ca știință, accentul analizei în acest caz se poate deplasa de la cognitiv spre afectiv, spre interpretări și accepții personale.

◆ Valențele etico-morale ale mesajului.

Textul citit și discutat trebuie să permită atingerea unor obiective atitudinale, promovînd precepte și valori acceptate în comunitatea etnică, în societatea dată. În contextul circumstanțelor de viață ale copiilor de la școli-internat, posibilitatea de a discuta cu un adult despre cele citite și de a le racorda la viața cotidiană și la propria experiență nu poate fi supraapreciată. Sarcina educatorului care se angajează într-o discuție cu elevii este nu atît de a oferi soluții și a răspunde la întrebări, cît de a ghida un schimb constructiv de opinii.

◆ Accesibilitatea de vîrstă a textelor.

Personajele textelor selectate nu trebuie să fie neapărat copii de aceeași vîrstă cu elevii pentru care am selectat textul, dar problemele și limbajul lui trebuie să fie accesibile. Copiii trebuie să fie pregătiți pentru înțelegerea conflictului și a soluționării lui, pentru interpretarea comportamentului unor personaje.

◆ Volumul rezonabil al textului.

Pentru lectura cu voce tare, în grup, trebuie alese texte de proporții mici, povești povestiri, nuvele nu prea mari — citirea lor să dureze atît cît poate să rămînă atent un copil de vîrstă respectivă. Cu timpul, textele de proporții (chiar romane) pot fi fragmentate și citite pe capitole.

◆ Valențele formative ale lecturii și ale discuției pe baza textului artistic și a celui publicistic.

Nu doar textul artistic, ci și cel publicistic scoate în relief diverse probleme care se pretează discuției. Acesta poate fi un articol de ziar sau un eseu, un reportaj sau o schiță, o scrisoare la redacție sau materialele unei mese rotunde.

Lectura și interpretarea unui asemenea text poate găsi tangențe cu viața cotidiană a copiilor și poate provoca discuții aprinse. De exemplu, textul Anei Blandiana *Strada pisicilor* abordează o problemă stringentă pentru elevi: pisicile și cîinii vagabonzi.

Este important ca în acest text publicistic, propus pentru lectură și discuție, să se găsească tangențele cu problemele relevante pentru elevi. Astfel, textul poate servi ca imbold pentru discuția:

Cum trebuie să se comporte omul cu animalele maidaneze? Oscilația între protecția acestor animale (câini și pisici vagabonde, care trăiesc în preajma școlii, a internatului, a spitalelor etc.) și izolarea/închiderea/ lichidarea lor, la scara orașelor contemporane mari, va permite lansarea diferitelor opinii și exprimarea diferitelor atitudini. Problema pare actuală pentru școlile din oraș și în situații concrete discuția s-ar putea încheia cu formularea unor soluții argumentate.

Dar mai importantă decât soluțiile oferite va fi conștientizarea problemei în sine, raportarea ei la sine, la viața personală.

Strategii de abordare a textelor de diferite stiluri funcționale. Dat fiind impactul diferitelor texte asupra formării personalității elevului, este corect ca și demersul educațional să se centreze nu doar pe texte literare, ci și pe texte publicistice și științifice.

Strategia abordării oricărui text literar se va construi pe o activitate de evocare, prin care se vor scoate în relief — anticipativ — problemele luate în discuție.

Strategia abordării unui text nonliterar se va centra pe identificarea și valorificarea informațiilor relevante pentru înțelegerea aceluia text. Considerăm că informațiile adiacente interpretării textului pot fi deduse, lansate de elevi sau oferite de profesor.

Informațiile țin de:

◆ Autorul textului: cine este, ce cultură reprezintă, de ce etnie este, în ce epocă și unde a trăit;

◆ Contextul cultural al producerii textului: în ce limbă a fost scris, despre ce locuri sau evenimente se amintește etc.

Pregătindu-și elevii pentru a citi un text publicistic cum este Strada pisicilor, dirigintele va preciza cine este autoarea, despre ce oraș este vorba, iar lectura textului va completa informațiile pe care le dețin deja elevii. Orașul pe care se poate

înfîmpla să nu-l fi vizitat elevii va căpăta în ochii lor dimensiuni reale și va prinde viață.

Tehnicile de lectură captivantă, care i-ar implica total pe elevi, sînt cele construite pe surpriză și — stilistic vorbind — pe efectul așteptării înșelate: lectura ghidată și presupunerea prin termeni.

Esența acestor tehnici rezidă în stabilirea unor pauze în momentele cele mai tensionate ale pînzei narative și măiestria de a provoca discuții, de a le ghida și canaliza spre o diversitate de idei. Ca să nu mai vorbim despre impactul acestor discuții asupra abilităților de comunicare și asupra cizelării modelelor comportamentale, e suficient să remarcăm motivația pentru o lectură atentă și pentru detectarea argumentelor în text.

Pentru succesul discuției, este important să li se ofere tuturor elevilor ocazia să-și spună opiniile și să se asculte unii pe alții. Pentru organizarea mai riguroasă a discuției, astfel încît și ascultarea reciprocă, și implicarea în proces să fie mai sigură, se poate recurge tehnica masa rotundă/cercul.

Discuția poate porni de la un text de proporții sau de la un fragment mai mic, conține o problemă discutabilă:

Tehnica masa rotundă (în varianta scrisă) — cercul (în varianta orală) se construit pe principii similare brainstorming-ului/brainwriting-ului, dar, în plus, îi obligă pe toți participanții să-și expună opinia, să contribuie la soluționarea problemei etc.

În cadrul cercului sau al mesei rotunde, toți participanții, pe rînd, în consecutivitatea care sînt așezați, vorbesc într-un subiect sau scriu în continuarea celor notate deja de colegi

Nimeni nu se poate eschiva atunci cînd îi vine rîndul!

În funcție de sarcina pe care trebuie s-o rezolve, se creează echipe mici de cîteva persoane sau dirigintelui îi încadrează pe toți elevii în același cerc.

De la un anumit elev, care scrie primul, foaia circulară din mână în mână, în același sens (bunăoară, orar), și fiecare își prezintă opinia în discuție sau își dă contribuția la definire

După ce se încheie un cerc, se analizează și se generalizează informația acumulată în acest fel.

Este oportun să se comenteze cum s-au modificat opiniile pe parcurs, ce i-a motivat pe copii să scrie sau să spună acest

lucru, dacă au vrut de la început să scrie anume așa. Textul se pretează discuției în mai multe probleme:

- Desenul animat este un refugiu pentru omul obosit.
- Tocmai faptul că cei slabi și simpatici sfârșesc invariabil prin a învinge este încurajator.
- De ce recitim o carte sau revedem un film?
- De ce adultul simte nevoia de basm?

Pentru cercetarea unui text științific, pentru învățarea unei informații noi, este utilă și recomandabilă aplicarea tehnicilor de lectură intensivă, de interogare multiprocesuală și a interviului în trei trepte.

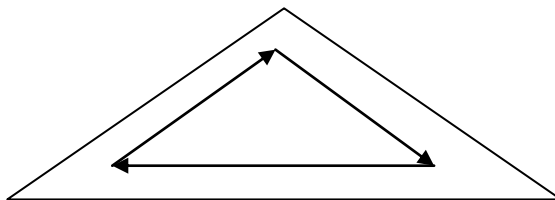
Lectura intensivă este o tehnică de lucru pe textul științific și are drept obiectiv formularea unor întrebări la care se va căuta un răspuns în timpul citirii. Tehnica respectă etapele-cadru și în faza pregătitoare - evocare - se stabilește o sarcină ce ar focaliza atenția participanților asupra materialului ulterior. Spectrul de strategii posibile pentru evocare este vast; strategiile pot fi combinate.

La finele evocării, profesorul s-a documentat asupra cunoștințelor actuale ale elevilor privind subiectul respectiv și a pregătit terenul pentru realizarea sensului.

Urmează realizarea sensului - lectura parțială a textului, care nu durează mai mult de 15-20 min., după care se verifică:

- Dacă s-a atestat răspunsul la întrebări;
- Dacă informația din text coincide cu ideile anterioare ale elevilor. Activitățile se reiau în aceeași consecutivitate pentru următorul fragment (următoarele fragmente), modificându-se doar tehnica de evocare și reflecție.

Interviul în trei trepte este o tehnică de învățare prin colaborare, în cadrul căreia partenerii se interviuează reciproc în legătură cu un anumit subiect. În timpul interviului, un al jreilea membru al echipei îndeplinește funcția de secretar și înregistrează toate informațiile, prin rotație, fiecare dintre participanți este și interviuat, și secretar, și persoană care interviuează. Grafic, tehnica se prezintă astfel:

Se creează echipe de câte 3 persoane și se urmărește să se distribuie rolurile și să se decidă asupra schimbărilor ulterioare de rol. Elevii au la îndemână textul (poate fi chiar și un paragraf din manual) și pot să-l utilizeze atât pentru formularea întrebărilor, cât și pentru a găsi răspunsul.

Fiecare elev are timp limitat pentru interviu, de exemplu, 3 minute.

Tehnicile menționate se pot aplica, în clasele medii, pe texte de tipul celui citat mai jos.

La încheierea activității, se vor pune în discuție întrebările pe care elevii înșiși le vor considera interesante. Esențial în aplicarea acestor tehnici este faptul că elevii nu doar citesc textul și încearcă să-l memorizeze sau să-l înțeleagă, ci și analizează informația din diferite ipostaze și își activează diferite inteligențe.

O tehnică de cercetare în profunzime a textului literar sau științific este interogarea multiprocesuală. Pentru început, profesorul va formula întrebări din toate domeniile (de toate tipurile) și, după ce vor fi prezentate răspunsurile adecvate la aceste întrebări, se va examina modalitatea de a construi întrebarea.

Interogarea multiprocesuală constă în formularea unor întrebări de niveluri diferite și lansarea lor în consecutivitatea firească a operațiilor intelectuale (după B.Bloom, adaptat de Sanders). Măiestria de a lansa o întrebare adecvată situației și de a o valorifica din plin — tehnică ce stă la îndemână profesorului — se va completa pe măsură ce elevii vor asimila și ei diverse tehnici de formulare a întrebărilor.

Se dă textul:

FURNICILE

Nu este surprinzător faptul că furnicile par să se găsească peste tot. Ele sînt un grup de insecte foarte rezistente, cu o

structură socială și colonială complexă. Capacitatea lor de a găsi hrana poate fi adesea observată când un șir lung de furnici intră în casă la o hrană preferată. O legendă a băștinașilor din America povestește că, demult, Pământul era acoperit de apă. Creatorul a făcut apoi furnici, care s-au înmulțit în număr mare și au format uscatul. Legenda susține că acesta este motivul pentru care întotdeauna găsim furnici, oriunde am săpa în pământ.

Există peste 6 000 de specii de furnici, cunoscute în toată lumea. Deși cele mai multe specii trăiesc în zona tropicală, există multe și în regiuni temperate, iar viața lor zilnică este organizată printr-o structură socială complexă. Cuiburile furnicilor sînt de obicei subterane și pot rezista mulți ani. Fiecare cuib poate să conțină mai multe milioane de indivizi și are o regină înaripată, masculi și mii de lucrătoare care nu se înmulțesc și nu zboară — acestea se văd cel mai adesea mișunînd în căutarea hranei. Unele lucrătoare cu fălcile foarte mari, cunoscute ca furnici-soldați, sînt specializate în apărarea cuibului. Ele atacă cu sălbăticie prădătorii din apropiere.

Furnicile construiesc multe tipuri de cuiburi, unele colonii stabilindu-se sub pavaje în timp ce furnica de lemn formează movile imense de ace de pin și din rămurele, cu o înălțime de peste 150 cm și diametrul de 300 cm. Fiecare cuib are o mulțime de galerii prin care furnicile circulă liber, și camere în care sînt crescuți larvele și puii. Aceste larve sînt hrănite de către lucrătoare.

În zona tropicală, armata de furnici-legionari trăiește la suprafața solului, deplasîndu-se în grupuri mari. Aceste coloane de furnici feroce străbat pădurea, omorînd și mîncînd orice animal le iese în cale.

Furnicile țesătoare, care cuibăresc în copaci, își fac cuiburi din frunze, legînd frunzele laolaltă cu fire de mătase. Firul de mătase este produs de către larve, pe care furnica matură le ține între fălci ca pe niște ace de cusut vii, în timp ce frunzele sînt legate laolaltă pentru a forma cuibul.

Furnicile înrobitoare și-au dezvoltat o tehnică proprie de creștere a puilor. Ele nu au furnici lucrătoare, dar jefuiesc cuiburile altor specii. Lucrătoarele capturate sînt duse în cuib, unde îngrijesc puii noilor stăpîni.

În timp ce albinele sînt utile omului datorită mierii pe care o produc, furnicile și viespile, deși uneori supărătoare, sînt importante pentru reducerea numărului de insecte dăunătoare.

Întrebări posibile:

Întrebările literale cer informații exacte și răspunsurile pot fi găsite în text. Elevul trebuie doar să repete ceea ce s-a afirmat deja, pentru a răspunde corect. Aceste întrebări reclamă un efort minim din partea elevului, dar riscurile de a da un răspuns greșit sînt mari. Tocmai pentru acest tip de întrebări este certă limita dintre corect - greșit.

- Despre ce categorii de furnici relatează textul?

- Cîte specii de furnici sînt cunoscute?

Întrebările de traducere reclamă o modificare a informației, o restructurare a ei în imagini diferite. Textul verbal lecturat se va completa prin întrebări de felul: Ce ați văzut? Ce ați auzit? Ce ați simțit? etc. Aceste întrebări creează o nouă experiență senzorială, care trebuie tradusă în limbaj verbal. Și explicarea cuvintelor, traducerile propriu-zise dintr-un idiom în altul se pretează, în linii mari, acestui tip de întrebări.

- Cum arată regina furnicilor?

- Ce înseamnă cuvîntul pavaj?

Întrebările interpretative cer descoperirea conexiunilor dintre idei, fapte, definiții, valori. Elevul trebuie să-și dea seama cum se leagă diverse concepte pentru a avea n sens. Aceste enunțuri interogative se vor structura pe relevarea unor legături și ,e îndemnul de a le argumenta: De ce unele categorii de furnici sînt supranumite soldați, țesătoare, înrobitoare?

Întrebările aplicative oferă posibilitatea de a rezolva probleme autentice, probleme de logică sau de a dezvolta raționamentele dintr-un text. Răspunsurile la acest fel de întrebări cer o racordare a modalității de a gîndi logic la diferite probleme și situații din viața cotidiană.

- Ce se întîmplă cu un furnicar la moartea reginei?

- Cum trebuie să procedeze un om care se întîlnește cu furnicile-legionari?

Întrebările analitice se formulează pentru a cerceta în profunzime problema sau textul literar, examinîndu-le din unghiuri diferite. Prin formularea acestui tip de întrebări (gen

Există și alte opinii privind cazul descris? V-au convins argumentele autorului? etc.), profesorul creează oportunitatea de a vedea lucrurile din diverse perspective, de a analiza minuțios problemele și de a-și expune logic argumentele și contraargumentele.

- Ce a dus la formarea în natură a atîtor specii de furnici?

- De ce într-un furnicar indivizii au funcții diferite?

Întrebările sintetice încurajează rezolvarea creativă, nestandard a problemelor. Pentru a răspunde la întrebările sintetice, elevii vor face apel la toate cunoștințele pe care le au și la experiență, vor oferi scenarii alternative de soluționare a problemelor, întrebările de tipul: Ce ar fi putut face personajul...? Cum s-ar fi dezvoltat subiectul dacă...? obligă elevul să se implice personal și să propună o soluție, fără să o aibă de-a gata.

- Ce se întîmplă într-o grădină unde stăpînul stîrpește furnicile?

- Lupta cu insectele dăunătoare poate afecta și furnicile?

Întrebările evaluative reclamă aprecieri din partea elevilor, urmînd ca ei să dea calificativele bun/rău, corect/greșit, în funcțiile de standardele definite chiar de către dîșii și cu referire la un subiect studiat. Abordarea unor întrebări evaluative îi dă elevului posibilitatea de a-și personaliza procesul de învățare, de a-și însuși cu adevărat noile idei și concepte. Sînt aplicabile atît pe texte literare, cît și pe lucrări științifice.

- Pentru cine este folositoare munca furnicilor?

- De ce furnica este un simbol al hărniciei?

Abordarea științifică a textului artistic, preconizată de studiul literaturii, cade pe seama profesorului de limbă. Totuși, temele de acasă la această disciplină reclamă producerea textelor inspirate din opere literare. Una dintre modalitățile de a declanșa procesul de scriere pe baza lecturii, de a-și ordona și monitoriza lecturile este respectarea lanțului reacția cititorului - agenda cu notițe paralele - jurnalul triplu.

Prima etapă este orientată spre reacția imediată la încheierea lecturii. Elevul își notează primele impresii, își conștientizează starea postlectorală. Tehnica va fi eficientă pentru un text proaspăt, la care nu s-a lucrat încă în clasă.

Agenda cu notițe paralele/jurnalul dublu constă în:

- ✚ Pregătirea unei foi de caiet, divizată în două printr-o linie verticală;
- ✚ Selectarea unui pasaj din text: pasajul trebuie să aibă o semnificație aparte pentru cititor sau să conțină o imagine care l-a mișcat. Acest pasaj va fi un enunț, un vers sau doar o îmbinare ieșită din comun;
- ✚ Înscrierea citatului ales în prima coloană a agendei;
- ✚ Comentarea scrisă a citatului în coloana a doua a agendei,
- ✚ Citirea comentariilor.

Agenda în trei părți/jurnalul triplu are, în raport cu agenda cu notițe paralele, încă o coloană, destinată corespondenței cu profesorul sau cu alți colegi care au citit același text.

Activitățile de acest fel pregătesc procesul de elaborare a comentariilor și a textelor metaliterare.

Corelarea lecturii cu alte activități intelectuale

Procesul de lectură, pentru a se atinge obiectivele instruirii, trece prin toate domeniile cognitive și cuprinde întreg ciclul instruirii.

Lectura nu apare, în condiția unei instruirii de calitate, drept activitate spontană și izolată, de asemenea, ea nu poate fi rodul unei improvizații. Orice activitate educativă, axată pe lectură, cere o conversație introductivă sau o altă evocare și trebuie să se soldeze cu discuții sau pe scriere cu baza textului.

Lectura pentru înțelegere și cunoaștere este momentul de acumulare a informației, care devine suport pentru alte lecturi și pentru progresul elevului.

Lectura pentru aplicare vizează raportarea textului citit la necesitatea de a soluționa probleme, de a lua decizii și nu poate fi substituită de transmiterea orală a informațiilor. De fapt, acest fel de lectură, corelat cu practicile cotidiene, îl pregătește pe elev pentru viață, confruntându-l cu situații care nu-i sînt familiare. Acest gen de lecturi deschide probleme virtuale și se întregeste în procesul discuțiilor.

Analiza textelor citite formează abilități de muncă intelectuală, necesare pentru lărgirea și revalorificarea cunoștințelor. Abilitatea de a analiza un text citit, la care se poate reveni ori de câte ori e nevoie, creează premisele pentru

interpretarea/analiza la auz a unor probleme, a situațiilor din viață. Abilitatea de a analiza și de a califica lucrurile ține de competența de a purta o discuție pe baza textului citit, iar ulterior și de a polemiza.

Raportarea lecturii la sinteză și evaluare ține de operațiile superioare. O sinteză matură, ca și evaluarea argumentată, se poate face doar în cazul când elevul dispune de suficiente informații, acumulate tot prin lectură, și de suficiente modele de structurare a argumentelor.

Cercul se închide, pentru a utiliza lectura precedentă ca informație pentru înțelegerea unui alt text.

4.5.6 Dezbaterea

Conform opiniei lui Ioan Bontaș, dezbaterea este un dialog între diriginte și elevi sau între elevi și elevi (clasele mari), cu caracter bivalent. Ea poate fi individuală — de la om la om, de un caracter apropiat și natural. Ea poate fi în grup, sub formă de dialog, cu participarea membrilor grupului. Ea se poate transforma în discuție, care permite ca fiecare să-și expună opinia, punctul de vedere asupra problemei.

Obiectivele dezbaterii pot fi:

- efectuarea unor analize de caz (pornind de la un caz concret, specific colectivului respectiv de elevi);
- soluționarea unor probleme ce țin de comportamentul elevilor;
- examinarea, în scopul calificării în comun, a unor adevăruri, idei, reguli, principii general-umane;
- consolidarea și sistematizarea informațiilor deținute deja de către elevi în legătură cu tema supusă dezbaterii (reguli de circulație rutieră, activități în comunitate, reguli de comportare în internat etc.);
- soluționarea unor probleme educative complexe, care solicită alegerea de către elevi a uneia din mai multe alternative;
- dezvoltarea capacității de comunicare, de exprimare verbală și creativitate colectivă.

Potrivit Rodicăi M. Niculescu, metoda dezbaterilor, ca și oricare altă metodă educativă, are avantaje și limite/dezavantaje.

Avantaje:

- dă o formă socializată activităților educative;
- face posibilă interacțiunea dintre participanții la dezbateri, creînd o atmosferă de deschidere, de receptivitate, de responsabilitate și activism;
- contribuie la democratizarea climatului în colectivul de elevi, de încadrarea lor eficientă în soluționarea diverselor probleme ale clasei;
- stimulează gîndirea și exprimarea liberă, dar elevată.

Limite:

- poate asigura uneori participarea la dezbateri doar a unor elevi;
- poate determina inhibiții la unii elevi, cînd educatorul nu-i motivează suficient, înainte de începutul dezbaterilor;
- dacă nu este bine aplicată, poate determina pierderea esenței, abaterea de la subiect, neatingerea obiectivelor propuse.

Această metodă educativă se aplică, de regulă, începînd cu clasele gimnaziale.

4.5.7 Metoda asaltului de idei (brainstorming)

Ca procedeu de lucru, brainstorming-ul folosește tot discuția/ dezbateri, motiv pentru care uneori este prezentată ca o variantă a respectivei metode.

După Ioan Bontaș, asaltul de idei (brainstormingul) este o modalitate complexă de a elabora (a crea) în cadrul unui anumit grup, în mod spontan și în flux continuu, anumite idei, metode, soluții etc. noi, originale, necesare rezolvării unor teme sau probleme teoretice sau practice.

Reprezentarea metodicii de aplicare a acestuia se va face pe baza unui exemplu concret după următorul scenariu.

Contextul în care se realizează metoda — ora educativă.

1. Descoperirea/identificarea situației existente din cîmpul de realități ale activității colectivului clasei.

În clasa de elevi se constată o deteriorare sensibilă a relațiilor de parteneriat, exprimată prin izolarea unor elevi, egoismul altora, indiferență, apatie față de rezolvarea problemelor generale ale colectivului clasei.

Soluționarea reală a multiplelor probleme cu care se confruntă o clasă de elevi și, în particular, fiecare elev poate avea loc numai prin transformarea parteneriatului într-o realitate școlară.

2. Formularea problemei, a temei dezbaterilor și elaborarea unui plan de aplicare a metodei.

Notă: Dirigintele își schițează și câteva idei de rezervă.

3. Începutul ședinței asaltului de idei.

Dirigintele prezintă elevilor problema în cauză: "în ultima perioadă, în relațiile dintre elevii clasei noastre se observă manifestarea unor tendințe ce contravin parteneriatului autentic - acestea se reflectă în dezbinarea colectivului în timpul activității educative, în scăderea disciplinei școlare... Care ar putea fi cauzele acestei situații și ce trebuie de făcut pentru a o soluționa?"

3.1. Elevii, dirijați de dirigintele-animator al brainstormingului, emit (elaborează) idei, de abordare sau soluționare a problemei, fără nici o restricție. Elevul-"secretar" înregistrează toate ideile enunțate de către colegi (nu neapărat mot-a-mot, ci gândul, sugestia, opinia; totuși, înregistrarea nu trebuie să omită nimic valoros).

Notă: Secretarul nu notează numele celor ce emit idei.

3.2. Încheierea ședinței de brainstorming (asalt de idei) este recomandabilă pentru momentul în care dirigintele consideră că s-a emis (adunat) un număr suficient de date necesare pentru soluționarea problemei discutate, dar nu mai devreme de timpul programat.

4. Analiza datelor rezultate din abordarea problemei poate fi realizată la două niveluri:

- individual, realizată de către diriginte (cu o decizie privitoare la cadrul în care se va continua această analiză);
- în colectivul echipei, realizată de către diriginte și alți profesori la clasă, dacă se constată necesitatea implicării lor în soluționarea problemei în cauză.

5. Alegerea soluției considerate a fi optimă. Punerea în practică a soluției (soluțiilor).

1. Definitivarea ei, în cazul unor rezultate pozitive, sau reluarea cău țării, dacă finalitățile nu sînt cele așteptate.

2. Consecințele

Sugestii metodice de aplicare a asaltului de idei

(dupa Ana Stoica)

Regulile brainstormingului de grup

1. Nu criticați ideile celorlalți, nu vă autocenzurați ideile!
2. Dați frâu liber imaginației.
3. Produceți un număr cât mai mare de idei!
4. Preluați ideile celorlalți și perfecționați-le!

În clasa de elevi se poate lucra frontal cu toată echipa.

Organizarea și desfășurarea unei ședințe

• Pregătirea dirigintelui se face în funcție de problema ale cărei soluții urmează a fi găsite, dar două lucruri rămân obligatorii: elaborarea planului de formulare a metodei; formularea obiectivelor.

• Mobilizarea elevilor în funcție de subiect și de vârsta elevilor: ședința poate fi inițiată fără pregătirea din timp a elevilor sau mobilizarea se face anunțându-i cu o săptămână înainte. La una dintre orele educative, în etapa ei finală, elevii (este vorba de cei din clasele mari) sînt invitați în scris, menționîndu-se ziua, ora și locul ședinței; li se comunică problema ce urmează să fie pusă în dezbateri. Este recomandabil ca în invitație să fie sugerate, orientativ, și cîteva idei de soluționare a problemei.

• Conducerea ședinței de brainstorming (asaltul de idei) este efectuată de către un moderator (animator), care ar putea fi dirigintele-expert în organizarea ședinței asaltului de idei, invitat în mod special, și de către un secretar (ales din rîndurile elevilor; dacă echipa de participanți este mai mare, pot fi 2-3 secretari).

• Așezarea în sală în cerc sau în jurul unei mese pătrate. Moderatorul/educatorul ia loc oriunde, elevii participanți își pot schimba locurile, de la o ședință la alta, uneori chiar în timpul ședinței. Secretarii însă stau neapărat pe laturile opuse, vizavi, pentru ca fiecare să vadă din față o jumătate dintre participanți. Ei își stabilesc de la bun început persoanele pe care le vor avea în atenție, fiecare notînd doar ideile exprimate de către acestea. Secretarii nu fixează numele emitenților de idei.

• Afișarea regulilor asaltului de idei - ele sînt scrise pe o planșă mare și expuse la vedere.

Reacțiile verbale ce produc blocaje sînt sancționate/interzise pe loc de către educator/ moderator. După trei intervenții, "distructive" pentru elanul creator al grupului, de la care un participant nu s-a putut abține, participantul/elevul cu pricina este rugat să se retragă din echipă (regulă pe care elevii-participanți trebuie să o cunoască la începutul ședinței).

Notă: Un elev poate fi foarte inteligent și creativ atunci cînd lucrează individual - este însă foarte posibil ca el să nu fie compatibil cu specificul acestei metode (asaltul de idei) Dirigintele se va ocupa în timp de formarea abilităților de comunicare la elev.

Desfășurarea ședinței

1. Dirigintele reamintește problema, face o prezentare succintă a ei.

2. Sînt aduse la cunoștința tuturor regulile asaltului de idei.

3. Actualizarea soluțiilor deja existente, pregătirea terenului pentru dezbateri: elevii -participanți caută să-și amintească și să inventarieze (oral sau notînd pe o foaie din fața fiecăruia) toate modurile cunoscute în care a mai fost soluționată problema, ceea ce scutește echipa de un eventual consum inutil de energie, dacă membrii ei s-ar strădui să elaboreze idei deja cunoscute și puse în practică; elimină din start răspunsurile neoriginale.

Cerințe de respectat

- ✚ fiecare exprimă o singură idee, la o intervenție (chiar dacă în minte i-au venit mai multe);
- ✚ au prioritate, la luare de cuvînt, cei cărora le-a venit o idee pornind de la propunerea enunțată de către antevorbitori;
- ✚ se vor încuraja asociațiile de idei;
- ✚ intervențiile se vor face sub formă de enunțuri scurte;
- ✚ asupra duratei se va conveni de la început (30-50 min.) și va ține atît cît s-a stabilit;
- ✚ timpul-limită poate fi depășit doar dacă ședința se desfășoară eficient și surplusul de timp alocat nu afectează activitățile ulterioare;

✚ în nici un caz nu trebuie abandonată dezbateră problema înainte de termenul anunțat.

1. Evaluarea rezultatelor.

La sfârșitul ședinței, un grup de evaluatori alcătuit din moderator și 2-3 membri-parti-cipanți la ședință vor fi rugați să mediteze în continuare la problema discutată și să rețină ideile exprimate în procesul activității.

2. Secretarii, împreună cu evaluatorii, vor inventaria, după ședință, toate ideile, înre-gistrându-le pe o singură listă, de un exemplar al căreia va dispune orice membru al echipei. Fiecare va marca ideile pe care le consideră realizabile (se vor alege ideile comune).

Echipea de evaluatori este cea care hotărăște soarta de mai departe a ideilor selectate; de regulă, se elaborează planul de aplicare a lor, pentru soluționarea problemei pusă în discuție.

Notă: se va întocmi lista ideilor acceptate; ea va fi adusă la cunoștința tuturor elevilor ivafi depusă în "Banca de idei" a clasei (o mapă specială cu această destinație).

Rolul dirigintelui-moderator

1. Stabilește data și locul ședinței, pregătește materialele-suport necesare; se gîndește din timp la cîteva soluții, pentru a putea intra în circuitul ideilor de la bun început; își pregătește el însuși o listă cu idei de rezervă.

2. Conduce discuțiile, ședința propriu-zisă.

- încurajează participarea tuturor elevilor, făcînd un apel discret la cei timizi ("Acum, să auzim și părerea celor care încă n-au luat cuvîntul"; " Să încercăm a discuta prin rotație");

- îi laudă pe cei care merită în mod egal, cu același entuziasm, apreciind absolut toate ideile: "bun", "excelent", "grozav", "bravo", "perfect" etc;

- admite orice, mergînd pînă la accentele critice la adresa propriei persoane sau a stilului său de conducere;

- scoate echipa din impasuri (pauze mai lungi), prin unul dintre următoarele procedee:

- emite o idee din lista proprie de rezervă;

- folosește îndemnuri: "Să încercăm a formula încă vreo 10 idei"; "Sîntem aproape de o cifră rotundă (de exemplu, 100), să

încercăm a o acoperi cu ideile noastre noi" etc, sau poate opri discuția și cere câteva minute de concentrare individuală;

- acordă prioritate ideilor derivate;
- nu bruschează elevii participanți și nu încalcă el însuși regulile pe care le promovează metodică asaltului de idei;
- hotărăște cine dintre elevi va participa la evaluarea ideilor;

• culege "ideile de dimineață" — idei cu care pot veni elevii a doua zi;

• pentru menținerea motivației, ulterior va aduce la cunoștința elevilor-participanți modul în care au fost valorificate ideile propuse.

Reacții verbale interzise în ședința asaltului de idei
(Expresii ucigașe)

- ✚ Nu sîntem pregătiți pentru...
- ✚ Este ceva depășit, demodat...
- ✚ Să discutăm despre asta altă dată...
- ✚ Clasa noastră este prea neputincioasă pentru una ca asta...
- ✚ Clasa noastră este prea bună pentru așa ceva...
- ✚ Mai întîi, să ne îmbunătățim rezultatele la învățătură...
- ✚ Mai întîi, să fim disciplinați...
- ✚ Dacă de patru ani merge tot așa, înseamnă că e lentă...
- ✚ Ce om cu spirit naiv s-a gîndit la asta?...
- ✚ Tot ce pot să vă spun este că nu se poate...
- ✚ Să gîndim de șapte ori...
- ✚ Doar timpul va hotărî...
- ✚ Vor crede că sîntem extravaganti...
- ✚ Nu "ține" la mine...
- ✚ Niciodată n-ai să mă convingi...
- ✚ N-o luați prea repede...
- ✚ Nu văd cum ar arăta "visul tău"...
- ✚ Nu cred că o putem realiza...
- ✚ Nu face parte din subiectul nostru...
- ✚ Cere multă bătaie de cap...
- ✚ Nu ne privește pe noi...
- ✚ Da, dar...
- ✚ E prea devreme ca să...

- ✚ E prea târziu pentru a...
- ✚ Asta ne va complica existența...
- ✚ Nu-i de nivelul nostru...
- ✚ Elevii clasei noastre nu vor putea...
- ✚ Nu merge...
- ✚ Nu prea avem talente pentru așa ceva...
- ✚ Direcția nu va accepta...

Brainstorming scris

Metodica aplicării

Clasa se împarte în echipe a câte 10-15 elevi (la dorință).

Fiecare echipă se așază în jurul mesei sau direct pe dușumea, în cerc.

Fiecare elev are o foaie albă, iar în centrul mesei există una suplimentară.

1. Dirigintele enunță problema.

2. Fiecare elev scrie pe foaia lui o idee.

3. Cel care a terminat primul înlocuiește foaia de pe masă cu fila sa și scrie altă idee, pe foaia luată de pe masă.

4. Între timp, altul a terminat și face același lucru cu foaiade masă, pe care găsește, de această dată, o idee. Elevii trebuie să adauge ajută idee, inspirându-se, eventual, de la ceea ce este scris pe foaie. Dacă dorește, poate să continue ideea celui alt. Acțiunea continuă în acest mod, pînă cînd dirigintele decide încetarea ei.

Avantaje:

- ✚ este mai profundă decît metoda asaltului de idei oral;
- ✚ îndrăznesc și cei timizi;
- ✚ se respectă ritmul celor lenți;
- ✚ oferă o gamă mai variată de idei decît 6-3-5.

Limite/inconveniente:

- ✚ este mai lentă decît asaltul de idei oral;
- ✚ este mai superficială decît 6-3-5.

Brainstorming cu schițe/cu desene

Subiectul: Clasa viitorului

1. Se discută problema în toată clasa pentru a o înțelege. Nu se dau soluții.
2. Clasa se împarte în echipe a câte 4-6 elevi.

3. Fiecare elev execută o schiță a modului în care vede el rezolvarea problemei. Se lucrează individual, în tăcere, timp de 5-10 minute.
4. Foile se deplasează spre vecinii din dreapta, în câteva runde. Fiecare modifică sau completează, dacă vrea.
5. Dirigintele colectează schițele pentru a le evalua — timp în care elevii discută perspectivele clasei viitorului, în echipă, formulează argumente în sprijinirea opțiunilor lor.
6. Se poate selecta o schiță; echipa dezvoltă soluția finală, la nevoie luînd și elemente din alte schițe.

Avantaje:

- ✚ Sînt cumulate valențele muncii individuale cu cele ale efectului de grup. Metoda conduce la idei aprofundate.

Inconveniente:

- ✚ Se desfășoară foarte lent, din motivul că nu toți elevii își pot expune ideea într-o schiță.

Sugestii de subiecte pentru asaltul de idei

- ✚ Să construim școala viitorului!
- ✚ Vom merge în excursie!
- ✚ Se apropie sărbătorile de iarnă.
- ✚ Ce facem în caz de...?
- ✚ Dezordinea este mama nenorocirii.
- ✚ În curînd ne vom lua zborul.
- ✚ Să organizăm o meditație didactică eficientă.
- ✚ Timpul de odihnă — noi îl organizăm.
- ✚ Pași spre viitor...
- ✚ Cum să facem cinste clasei/școlii în care învățăm?
- ✚ Odihnește-te după muncă prin muncă.
- ✚ Cum poate fi îmbunătățit controlul privind îndeplinirea deciziilor luate de colectivul clasei?
- ✚ Care este portretul-robot al unui elev contemporan?
- ✚ Cum se manifestă factorii de susținere și de rezistență la schimbare în clasa de elevi?
- ✚ Care sînt condițiile de reușită pentru un elev?
- ✚ Cum se poate maximaliza motivarea elevilor pentru îndeplinirea temelor de acasă?
- ✚ Care sînt consecințele unei programări și organizări defectuoase a timpului liber al elevilor? Ce este de făcut?

- ✚ Să construim o structură ideală a zilei școlare.
- ✚ Întocmiți o listă de idei pentru celebrarea aniversării școlii noastre, a zilei de naștere a unui coleg.
- ✚ Sugerați cel puțin 6 idei pentru a face sala de clasă mai plăcută.

Din cele expuse mai sus, după opinia noastră, succesul oricărei activități educative este condiționat de alegerea și aplicarea cu pricepere a metodelor și procedeele de educație.

Analizând achizițiile din acest domeniu, dirigintele urmează să scoată în evidență următoarele:

- care este sistemul de metode ce pot fi aplicate în activitatea educativă;
- ce metode a învățat să practice în mod corect, pe care le poate utiliza cu succes;
- ce metode nu a experimentat niciodată sau a făcut acest lucru, dar fără succes;
- în ce măsură, din perspectiva formării personalității elevilor, el poate satisface solicitările (necesitățile) partenerilor săi — elevii;

O astfel de inventariere îi va oferi dirigintelui imaginea a ceea ce mai are de învățat, din punctul de vedere al metodologiei procesului educativ, ca o primă treaptă pentru elaborarea unor strategii educative reale (nu imaginare sau ideale) și realizarea lor eficientă, fapt ce îl va feri de utilizarea abuzivă a aceluiași metode educative.

Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare:

1. Pornind de la studierea conținutului dat, menționați câteva procedee pe care le veți folosiți mai des pentru formarea a cel puțin trei metode educative (la alegere).

Evidențiați acest lucru în tabelul de mai jos.

Metoda educativă	Procedee care o formează
1.	
2.	
3.	
4.	

2. Reflectați asupra celor scrise și răspundeți la următoarele întrebări:

- Procedeele incluse în metodă o fac interactivă?

Care sînt avantajele și dezavantajele acestor metode?

Argumentați! (Analizați fiecare metodă educativă în parte.)

Cerința de mai sus poate fi îndeplinită cu ajutorul următorului tabel.

Avantaje	Dezavantaje
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

- Ce fel de dificultăți ați întâmpinat aplicînd aceste metode în activitățile educative desfășurate cu clasa?

- Care au fost soluțiile ce v-au scos din impas în diverse situații de aplicare a acestor metode?

Jurnal de unitate

Ce am învățat:

Ce pot să aplic:

Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 4

Tehnica: P-I-C-I-V-I-R

Text: 4.1, 4.2, 4,3

Sarcină: Folosind textul suport, alegeți două probleme care aprofundează unitatea dată și pe care s-o realizați independent. Marcați pașii metodologici parcurși, pentru a dovedi cunoașterea și înțelegerea ei științifică, completînd tabelul sau diagrame de mai jos de mai jos.

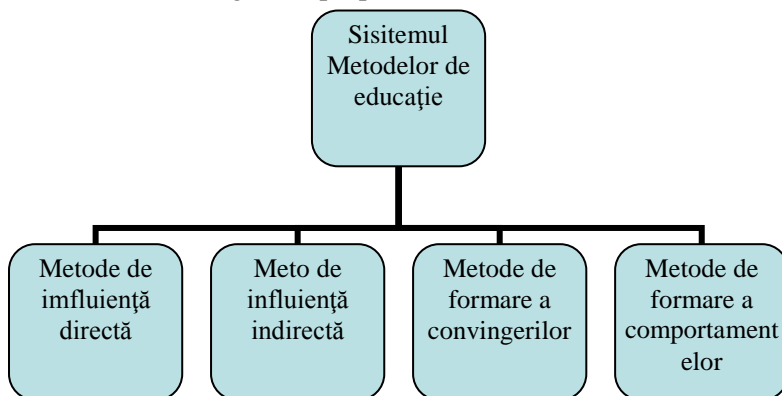
Probleme	Întrebări	Cuvinte cheie	Ipoteze	Verificare	Întrebări	Reflecții
.....

Tehnica: Diagrama ideilor esențiale

Text: 4.4 Sistemul metodelor de educație

Sarcină: 1. Studierea textului suport 4.4. Distingerea metodelor de educație din text

2. Analiza și studierea Ghidului de implementare a curriculumului la Dirigenție cl.a IV-a. Selectarea metodelor și tehnicilor de educație; repertizarea exemplor pe sistemele de metode, conform diagramei propuse

Repere bibliografice

1. Amabile, Teresa M., Creativitatea ca mod de viață, Știința și Tehnica, București, 1997
2. Bontaș, Ioan, Pedagogie, Ed. "ALL", București, 1996. — 3. Colecția revistei "Didactica Pro", 2000-2002.
3. Cosma, Traian, Ora de dirigiență în gimnaziu, Ed. "Plumb", Bacău, 1994.
4. Coste, Valeriu, Managementul în școli, Ed. "Spiru Haret", Iași, 1995.
5. Cristea, Sorin, Dicționar de pedagogie, Grupul Editorial "Litera", "Litera Internațional" Chișinău-București, 2000.
6. Day, Jennifer, Vizualizarea creativă împreună cu copiii, Ed. "Teora", 1998.
7. George, Văideanu, Tehnologia procesului educațional. Pedagogie. Ghid pentru profesori, vol. 2, Editura Universității "Al. I. Cuza", Iași, 1986.
8. Ioan, Cerghit, Metodele de învățământ, E.D.P., București, 1980.
9. Rawlinson J. Geoffrey, Gândire creativă și brainstorming, Ed. CODECS, București, 1998.
10. Jinga, Ioan, Istrati, Elena, Manual de pedagogie, Ed. "ALL Educațional" S.A., București, 1998.
11. Lupan, E., Dicționar de protecția mediului, Ed. "Lumina Lex", București, 1997.
12. Macavei, Elena, Pedagogie, E.D.P., București, 1997.
13. Marilyn, Fryer, Predarea și învățarea creativă, Editura Uniunii Scriitorilor, Chișinău 1996.
14. Partin, Z., Rădulescu, M.C., Dicționar ecologic, Ed. "Garamond", București, 1995.
15. Pîrvu, C, Îndrumar pentru cunoașterea naturii, E.D.P., București, 1981. Psihopedagogie, Ed. "Spiru Haret", 1994.
16. Pîslaru, V., Introducere în teoria educației literar-artistice, Ed. "Museum", Chișinău, 2001.
17. Temple, C, Steele, J.L., Meredith, K.S., Inițiere în metodologia Lectură și scriere pentru dezvoltarea gândirii critice. Supliment al revistei "Didactica Pro", nr. 1, 2001.

18. Temple, C, Steele, J.L., Meredith, K.S., Strategii suplimentare de promovare a gândirii critice. Supliment al revistei "Didactica Pro", nr. 4, 2002.
19. Văсарu, Gh., Mic dicționar ecologic, Ed. "Dacia", Cluj-Napoca, 1997.
20. Zăvoianu, Ion, coordonatorul lucrării Studii geografice cu elevii asupra calității mediului înconjurător, E.D.P., București, 1981.
21. Баканина, Ф., Винокурова, Н., Камерилова, Г., и др., Современные проблемы экологии, Изд. "Просвещение", Москва, 1997.
22. Дерябо, С, Ясвин, Е., Экологическая педагогика и психология, Изд. "Феникс", Ростов-на-Дону, 1996.
23. Дорст, Ж., До того как умерла природа, Москва, 1968.
24. Захлебный, А., Школа и проблемы охраны природы, Москва, 1981.
25. Койбовски, Е., Экология для любознательных или о чём не узнаешь на уроке, Изд. "Академия Развития", Ярославль, 1998.
26. Константинов, В., Охрана природы, Изд. "Академия", Москва, 2000.
27. Новиков, Ю., Природа и человек, Изд. "Просвещение", Москва, 1991.
28. Реймерс, Н., Природопользование: словарь справочник, Изд. "Просвещение", Москва, 1991.

Unitatea 5. Variabile de proiectare a orelor de dirigenție în context curricular

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- să identifice locul proiectării educative în ansamblul activităților managerului unei clase de elevi/dirigintelui;
- să enumere responsabilitățile dirigintei față de elaborarea planurilor de organizare și desfășurare a orelor de dirigenție;

La nivel de aplicare:

- să extindă cerințele față de elaborarea proiectului orei de dirigenție/ore educative în cheia educației centrate pe elev;

La nivel de integrare:

- să anticipeze structura și modul de elaborare a proiectului orei de dirigenție în clasele primare în cheia educației centrate pe elev;

- să prezente algoritmul de proiectare a orelor de dirigenție în baza modelului ERRE de proiectare și în funcție de dimensiunile/componentele educației școlii prietenoase copilului.

5.1 Referențialul teoretic de proiectare a orelor de dirigenție

După A. Andrei, proiectul se constituie ca o succesiune de momente, etape, pași, modalități de acțiune pe care formatorul/educatorul, pe calea rațiunii anticipatoare, și le propune spre realizare pentru a da viață intenției cu care efectuează o activitate cu scop educativ.

Această funcție managerială se condiționează reciproc cu organizarea și este capabilă să asigure adoptarea unor decizii optime și să regleze microprocesele educaționale.

Proiectarea presupune flexibilitate, adaptabilitate și creativitate, asigurând rezolvarea adecvată și cu succes a unor situații imprevizibile determinate de varietatea și evoluția nivelului de pregătire, a stărilor psihice și relaționale, ca și altor aspecte educaționale neprevăzute (difícil de prevăzut).

Prin urmare, calitatea unui proiect derivă din capacitatea acestuia de a se adecva, de a fi cel mai indicat sau oportun într-o situație determinată, anumită. Proiectul-șablon, subliniază A. Andrei, nu prezintă valoare instrumentală într-o acțiune educativă care se vrea eficientă.

Direcțiile principale ale organizării și proiectării orei de dirigenție.

- durata procesului educativ, pe cicluri de studii – anual, semestrial și pe fiecare activitate educativă (oră);
- obiectivele specifice și operaționale pentru fiecare dimensiune/componentă a educației;
- conținutul educației, selectat în raport cu dimensiunile/componentele educației pentru cicluri de studii, clase și fiecare activitate educativă;

- strategii educative – metode educative, mijloace (materiale) – suport, procedee de educație, forme de activitate educativă etc;
- moduri /forme de organizare și desfășurare a activităților educative – frontale, pe echipe sau individuale;
- cooperare cu diverși factori și desfășurare a activităților educative – frontale, pe echipe sau individuale;
- cooperare cu diverși factori educaționali – profesori, părinți, elevi, comunitate etc.;
- evaluarea rezultatelor educației și realizarea feedback-ului educativ.

Cunoscuta cercetătoare în științe ale educației Rodica M. Niculescu (1996) susține că activitatea educativă în procesul de învățământ este o activitate artizanală, ce ține de finețe. Ea vizează o complexitate de domenii cu acțiuni clare, componente bine delimitate, corelate cu dimensiunile (componentele) educației, iar proiectarea – ca funcție managerială – se realizează pe următoarele planuri, ceea ce se rederă incontestabil și la orele de dirigiență:

- Proiectarea formelor de desfășurare a activității în corelație cu fiecare dintre domeniile educației.
- Proiectarea tematicii orelor educative, avându-se în vedere componentele implicare, principiile acțiuni educative, în integralitatea acestora, dorințele elevilor și cerințele programei educative.
- Proiectarea activităților extradidactice și extrașcolare astfel încât ele să se integreze organic în ansamblul evenimentelor educative și să răspundă aceluiași principii, fără să suprasolicite eforturile elevilor, generând, în mod firesc, neparticiparea la aceste activități.
- Proiectarea activităților – pentru toate componentele acestora – cu părinții.

În acest context *demersul proiectiv va corespunde următoarele cerințe:*

1. „Proiectul educativ trebuie să precizeze valorile spre care profesorul și elevii își vor orienta eforturile” evaluarea rezultatelor educației și realizarea feedback-ului educativ.

2. Profesorul trebuie să cunoască exact obiectivele pe care le are de îndeplinit.
3. Profesorul va cunoaște sintonicitatea colectivului clasei și fiecare elev în parte, pentru a gândi împreună cu ei activități care să corespundă atât obiectivele, cât și dorințelor și intereselor acestora.
4. Profesorul va avea o idee clară despre aspectele complementare ale domeniilor în care se vor desfășura activitățile și va trebui să răspundă, prin proiectare, acestei complementarități.
5. Proiectarea trebuie să se realizeze în corelație cu activitățile educaționale din anii anteriori și cu cele ce vor urma, pentru a se evita repetările supărătoare și ineficiența.
6. Proiectarea educativă trebuie să aibă un caracter real, evitându-se planificarea unor obiective care nu pot fi realizate.
7. Proiectarea va cuprinde procesul educațional în complexitatea și integralitatea acestuia.

În practica școlară, proiectul educativ detaliat este realizabil mai greu la început, însă, treptat, profesorul deprinde algoritmul proiectului educativ, se convinge de utilitatea acestuia, implementându-l fără eforturi speciale, astfel trecându-se de la proiectul detaliat la schița de proiect (după caz).

Ulterior, documentul în cauză se elaborează în mod detaliat doar pentru situații speciale:

- activități educative demonstrative;
- activități destinate inspecțiilor speciale.

Proiectarea educativă trebuie să respecte o suită de legități/principii:

1. Să se raporteze la toate componentele activității educative.
2. La repartizarea numărului de ore, să se țină cont de ciclul școlar și de sintonicitatea colectivului.
3. Obiectivele specifice și cele operaționale prevăzute pentru fiecare componentă să fie corelate cu vârsta elevilor și cu preferințele lor.
4. Tematica activităților educative trebuie să asigure alimentarea tuturor dimensiunilor / componentelor educației.

5. Să se asigure o tematică diferită pentru fiecare ciclu școlar sau o abordare a acelorași teme din diverse perspective.
6. Totalitatea temelor prevăzute pentru fiecare componentă trebuie să vizeze coerența, succesiunea logică, buna distribuție a lor pe parcursul anilor școlari, pe trimestre, luni, ceea ce ar asigura realizarea integrală a obiectivelor generale, detaliate pe obiective specifice, respectiv, operaționale.
7. Să se valorifice potențialul educativ al fiecărei teme, vizînd două sau mai multe componente ale activității educative.

Este important că, în cazul proiectării și desfășurării orelor de dirigenție nu este nevoie să fie gîndite cu rigoarea unei lecții la clasă. În desfășurarea lor vor surveni situații spontane, care deturneză proiectul inițial. O astfel de activitate, fiind bine moderată de educator, le poate oferi elevilor, sub aspect educativ, reținerea în mintea și în sufletul lor a unor cunoștințe ori sentimente necesare pentru viață.

Valeriu Coste definește orizonturile planificării drept o perioadă în care urmează să se realizeze anumite obiective. În acest sens pot fi identificate toate orizonturile de planificare/proiectare cunoscute, cu specificația că acestea se îngustează pe măsură ce „coborîm” la nivelul managementului clasei de elevi.

În general, în activitatea profesorului – dirigenție se întîlnesc următoarele tipuri de proiecte:

- proiectarea educativă pe termen lung (pentru un an sau semestru);
- proiectarea educativă pe termen scurt (pentru o zi sau o oră).

Proiectarea educativă pe plan mintal „poate îmbrăca o formă materială”.

- prescurtată (schița planului/proiectului educativ);
- detaliată (planul/scenariul/proiectul complet al activității educative).

Propunem exemple concrete în direcția dată:

***Proiect de activitate educativă/oră de dirigenție
(după S. Cristea, 2000) – model orientativ -***

1) Tema activității educative/orei de dirigenție: reflectă obiectivele pedagogice generale ale educației intelectuale-morale-tehnologice-fizice, noile educații.

2) Subiectul activității educative/orei de dirigenție: reflectă un obiectiv specific, din categoria celor stabilite în cadrul programelor activității educative adoptate la nivel central, teritorial, local, care vizează, cu prioritate, realizarea unei dezbateri.

3) Tipul activității educative/orei de dirigenție: dezbateri proiectată conform obiectivelor specifice și metodei adaptate cu prioritate/exercițiul moral, convorbire morală, problematizare morală, asalt de idei cu conținut moral etc.

4) Scopul activității educației/orei de dirigenție/exprimă sintetic obiectivele generale/competențele specifice și subcompetențele asumate.

5) Obiectivele concrete/operaționale/deduse de profesor-diriginte din scopul activității educative/orei de dirigenție – schema de elaborare acțiunile elevului (observările actuale potențiale) – resurse umane (conținutul preponderent etic – metodologiei/vezi metodele folosite în cazul educației morale – modalitățile de evaluare: orientativă, stimulativă, pozitivă):

6) Conținutul activității educației/orei de dirigenție/corespunzător obiectivelor specifice/competențelor și concrete/operaționale asumate, orientate în sensul valorilor morale.

7) Metodologia realizării activității educative/orei de dirigenție (stabilită conform obiectivelor concrete/operaționale) angajează: exerciții morale, exemple morale, convorbiri morale, studii de caz, asalt de idei, cu mijloace pedagogice adecvate (material documentar ilustrativ, bibliografic, informatizat etc.).

8) Scenariul pedagogic

- captarea atenției/motivarea elevilor (pentru dezbateri etică proiectată) din punct de vedere: moral, intelectual, tehnologic, estetic, fizic;

- actualizarea informațiilor anterioare importante pentru desfășurarea dezbaterii etice proiectate/vezi raportul asupra

situației la învățătură și disciplină prezentat de elevi din conducerea clasei;

- pregătirea elevilor pentru dezbateră etică/verificarea materialului documentar necesar (ilustrativ, bibliografic, informatizat etc.) și a modului în care au fost îndeplinite sarcinile prevăzute anterior (referate, conspecte, informații suplimentare, mijloace de instruire disponibile/casetofon, video, calculator etc.):

- comunicarea obiectivelor concrete ale activității/comunicare axiologică – accent pe valorile morale ale temei, subiectului, supus dezbaterii;

- realizarea dezbaterii, în mod prioritar de dezbateră etică, valorificând, în funcție de specificul colectivului clasei de elevi: procedeul pedagogic al exemplificării (metodele consacrate din știință, artă, economie, politică, filozofie, religie etc; din viața socială, din viața comunității educative locale, din viața școlii și a clasei de elevi); metoda pedagogică a dezbaterii implicată la nivelul următoarelor strategii pedagogice: exercițiul moral, convorbirea morală, demonstrația morală, cercetare/investigație morală, problematizare morală, studiul de caz moral, asalt de idei, cu conținut moral;

- sistematizarea și fixarea ideilor importante, rezultate din dezbateră etică provocată la nivel de: atitudini comportamentale, strategii de analiză-sinteză, evaluare critică a unor situații de viață, cunoștințe și capacități susținute, pedagogic, psihologic, psihologic și social, la nivel de educație: moral-intelectuală-tehnologică-estetică-fizică;

- asigurarea circuitelor de conexiune inversă, extremă și internă, necesare pentru autoreglarea activității educative pe tot parcursul desfășurării acesteia, în funcție de nivelul (calitativ și cantitativ) de participare al elevilor la dezbateră etică proiectată;

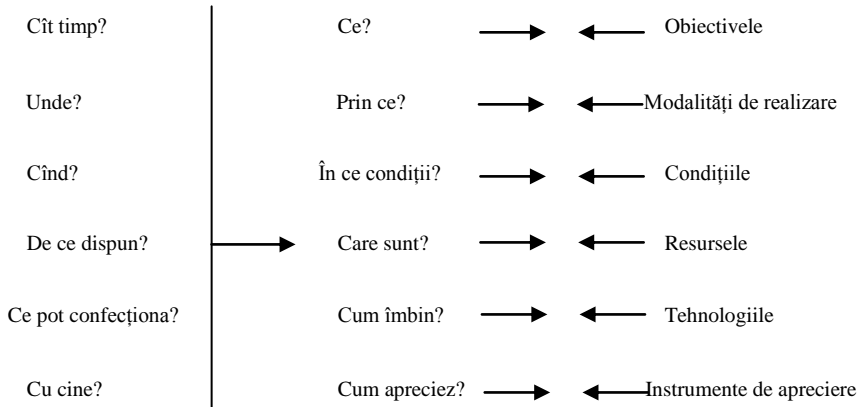
9) Concluzii

- în legătură cu activitatea educativă realizată.

Proiectul educativ definește valorile în slujba cărora se pune o instituție, o echipă (clasă), un organism anumit și care fundamentează un anumit tip de intervenție educativă. Dacă valorile constituie elementul central al culturii, logic este ca și educația – care este întotdeauna selectivă – să se desfășoare tot prin raportare la valori.

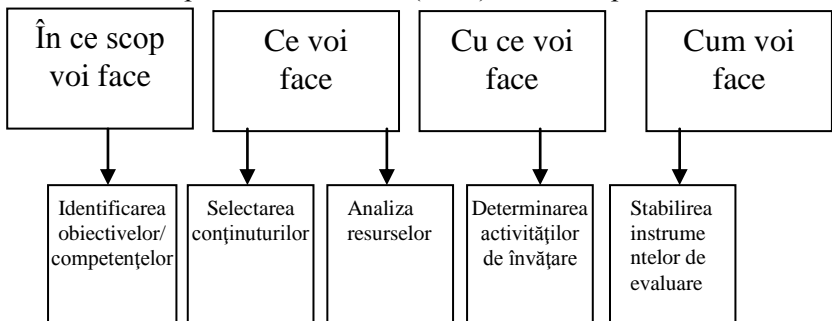
Proiectarea reprezintă, de asemenea, o succesiune de etape, a căror extensiune deprinde atât de sintalitatea colectivului clasei, de conținutul proiectului, cât și de concepția educatorului/proiectantului vizavi de modul în care el înțelege să elaboreze proiectul de acțiune managerială.

Proiectarea orelor de dirigenție pentru o oră se constituie ca o serie de răspunsuri la o suită de întrebări formulate într-o suită de întrebări formulate într-o succesiune logică, precum

(după Adina Andrei)

În opinia lui S. Cristea (2001) acestea reprezintă

Pe acest fundal de descriere a specificului proiectării orei educative se pot indica și un șir de cauze care minimalizează eficacitatea acesteia.

5.2 Proiectarea orei de dirigenție în cheia educației centrate pe elev

Proiectarea didactică în cheia educației centrate pe elev se bazează pe următoarele **principii**:

- Principiul individualizării; principiul alegerii; principiul creativității și succesului;
- Principiul increderii și susținerii.

Particularitățile proiectării didactice în cheia educației centrate pe elev vizează:

- stabilirea scopului dominant: dezvoltarea capacităților individuale ale elevilor;
- formularea sarcinilor în baza așteptărilor pe termen scurt și lung ale fiecărui elev și a părinților;
- construirea strategiilor didactice care să contribuie la dezvoltarea calității de subiect al fiecărui elev;
- proiectarea unor resurse didactice care facilitează învățarea individualizată/ diferențiată/ prin cooperare;
- implicarea indirectă a elevilor și a părinților în procesul de proiectare a lecției;
- luarea în considerare a condițiilor prelabile și a factorilor motivanți ai învățării - aspecte importante în ECC.

Pași în elaborarea unui proiect didactic în cheia educației centrate pe elev:

1. Documentați-vă în prealabil asupra conceptului *educație centrată pe elev* (principii, particularități), ca să puteți elabora ulterior proiecte didactice în cheia acestui concept.

2. Faceți observație asupra elevilor, identificați care sînt interesele, aptitudinile, tipurile de inteligență ale acestora, precum și nivelul de motivare pentru activitate.

3. Nu neglijați discuțiile cu părinții, profesorii, pentru a identifica așteptările pe care le au aceștia vizavi de performanțele copilului.

Proiectul didactic
lecția de dirigenție
Proiectul didactic al
lecției de dirigenție
Model

Data realizării _____

Clasa _____

Locul desfășurării _____

Autorul proiectului educativ _____

Subiectul _____

1. Competența specifică/obiectiv cadru _____

2. Subcompetențele/obiective de referință _____

3. Obiectivele operaționale _____

4. Tipul orei _____

5. Eșalonarea în timp

6. Strategii de realizare _____

6.1. Metodele și procedeele (MPn) _____

6.2. Formele de activitate (Fn) _____

6.3. Metodele de evaluare și de stimulare (ME n) _____

7. Materialele suport (M Sn) _____

8. Reperete bibliografice _____

9. Motivarea intenției de inițiere a activității educative: _____

Desfășurarea orei

Etapele activității	Repertoriul învățătorului	Activitatea desfășurată de către elevi	O	M P	F	M S	ME Metodele de evaluare și de stimulări
1	2	3	4	5	6	7	8

Evocare							
Realizarea sensului							
Reflecție Extindere							

Proiectarea lecției de dirigenție se va realiza urmărindu-se tipologiile de lecții centrate pe formarea de competență, recomandate de către pedagogia contemporană, dar și de experții în elaborarea curriculumului modernizat(2012) din Republica Moldova (1. lecții de formare a capacităților de dobândire a cunoștințelor 2. lecții de formare a capacităților de înțelegere a cunoștințelor 3. lecții de formare a capacităților de aplicare a cunoștințelor, 4. lecții de formare a capacităților de analiză-sinteză a cunoștințelor, 5. lecții de formare a capacităților de evaluare a cunoștințelor, 6. lecția mixtă), dând prioritate tipului de lecție mixtă.

Lecția mixtă vizează următoarele caracteristici: lecție centrată prioritar pe realizarea interdependenței obiective – conținuturi – metodologie - evaluare și a corelațiilor pedagogice învățator-elev, elev-elev, elev-învățător și cu secvențele sale de rigorii: Organizarea clasei (moment organizatoric); Reactualizarea structurilor anterioare, verificarea temei pentru acasă; Prezentarea optimă a conținutului; Consolidarea materiei și formarea capacităților: a)- la nivel de reproducere; b. - la nivel productiv, cu unele transferuri în alte domenii; Evaluarea: curentă, fără aprecieri cu note pentru materia nouă; sumativă, cu aprecieri cu note pentru materia studiată anterior; Bilanțul lecției. Concluzii; Anunțarea temei pentru acasă. (*Observații:* În structura lecției, secvențele „Bilanțul lecției. Concluzii” și „Anunțarea temei pentru acasă” pot fi, la dorință, schimbate între ele. În funcție de necesitate, verificarea temei pentru acasă poate fi atât cantitativă, cât și calitativă. Concluziile lecției vor conține atât aspecte cantitative, cât și aspecte calitative.)

Din perspectiva metodologiei curriculumului pentru învățământul primar conform scrisorii metodologice și manageriale de organizare a procesului educațional în învățământul primar pentru anul de studii 2012-2013 se va face o alegere privind structurarea lecției după **secvențele instructionale** cunoscute:

- *captarea atenției,*
- *reactualizarea structurilor anterioare,*
- *prezentarea optimă a conținutului,*
- *consolidarea materiei și formarea capacităților: la nivel de reproducere; la nivel productiv, cu unele transferuri în alte domenii;*
- *evaluarea: curentă, fără aprecieri cu note pentru materia nouă; sumativă, cu aprecieri cu note pentru materia studiată anterior;*
- *bilanțul lecției;*
- *concluzii;*
- *anunțarea temei pentru acasă.*

Evenimentele instruirii stabilite de Robert Gagné:

- *Captarea atenției* - este o condiție esențială a desfășurării normale a lecției. Elementele de noutate, inedit, elementele surpriză precum și sublinierea importanței subiectului analizat, situațiile problemă, chiar o glumă bună pot constitui factori importanți ce stârnesc interesul elevilor pentru lecție și pe tot parcursul acesteia.
- *Enunțarea obiectivelor* – are rolul de a conștientiza finalitățile urmărite. Obiectivele trebuie formulate clar, cu precizie și pe înțelesul elevilor.
- *Actualizarea cunoștințelor* – cunoștințele anterior asimilate stau ca suport pentru achiziția altora noi în etapele următoare; în această etapă profesorul reactualizează acele „idei ancoră” (cunoștințe, deprinderi, capacități, abilități etc.) fără de care învățarea nu poate înainta.
- *Prezentarea noului conținut, a sarcinilor de învățare și dirijarea învățării*- profesorul pune pe elevi în situații cât mai favorabile însușirii noilor cunoștințe, deprinderi, etc. în conformitate cu obiectivele stabilite.

- *Obținerea performanței* – echivalează cu producerea comportamentelor dorite, achiziționarea de cunoștințe și deprinderi, etc.
- *Feed-back-ul* – se realizează prin verificare orală, aplicarea unor teste sau chestionare cu scopul identificării nivelului la care s-a produs învățarea.
- *Evaluarea* – înregistrează gradul în care obiectivele au fost îndeplinite; evaluarea este cea care va oferi date în legătură cu modul în care se va desfășura *retenția* (reținerea celor asimilate în timpul lecției - se realizează prin exerciții aplicative, reluări, realizarea unor conexiuni și are rol de fixare) și *transferul cunoștințelor* (posibilitatea de a le utiliza și aplica în situații diverse). Urmează stabilirea *temelor și sarcinilor de muncă independentă pentru acasă* (I. Jinga, E. Istrate, *Manual de pedagogie*, Ed. All, București, 1996)

Deasemenea după **cadrul de învățare ERRE**: *evocare, realizarea sensului, reflecție și extensie.*

Atenție! într-un proiect didactic nu se vor întâlni ambele forme de structurare a etapelor lecției, doar una, la alegere.

Modelul „Evocare - Realizarea sensului - Reflecție” (ERR), (J. L. Meredith, K. S. Steele, 1995) configurat ca un cadru de gândire și de învățare propice dezvoltării gândirii critice și integrării creative a informațiilor și conceptelor. Această structură integrată de predare-învățare oferă o concepție despre instruire și un mecanism de organizare a activității în orice situație de învățare sau într-o lecție și se fundamentează pe următoarele întrebări:

1. Evocare	2. Realizarea sensului	3. Reflecție
Care este subiectul? Ce știu deja despre el? Ce aștept, vreau și/sau ar trebui să aflu despre el? De ce trebuie să aflu aceste lucruri?	Ce înțeleg din aceste informații noi?	Ce am aflat? Ce mi se pare mai important? Ce semnificație au pentru mine noile achiziții? De ce cred asta? Cum integrez noile achiziții în sistemul celor dobândite anterior?

1. **Evocarea** este prima etapă în procesul de formare a competențelor. În timpul evocării se realizează mai multe activități cognitive importante. În primul rînd este creat un context, în care elevul își amintește ce știe despre un anumit subiect, începe să se gîndească la subiectul pe care în curînd îl va examina în detalii. Este important faptul că, prin această activitate inițială, elevul stabilește un punct de plecare bazat pe cunoștințele, experiența proprie de învățare, la care se pot adăuga altele noi.

Procesul de învățare este un proces de conectare a noului la ceea ce este deja cunoscut. Informațiile prezentate fără un context sau cele pe care elevii nu le pot corela cu altele deja cunoscute se uită foarte repede. Cei care învață își clădesc înțelegerea pe fundamentul oferit de cunoștințele și convingerile anterioare. Astfel, ajutîndu-i pe elevi să reconstruiască aceste cunoștințe și convingeri, se identifică neînțelegerile, confuziile și erorile de cunoaștere. Atunci cînd planificăm a forma competențe, gîndim în primul rînd la condițiile prealabile care vor asigura calitatea procesului. În acest context, evocarea, prin esența ei, oferă posibilitatea de a identifica condițiile prealabile și a construi ulterior în baza lor învățarea.

Un alt aspect important al evocării este de a-l implica activ pe cel care învață. Învățarea este un proces activ și nu unul pasiv. Deseori se întîmplă ca elevii să stea pasivi în clasă, ascultîndu-l pe profesorul care gîndește în locul lor, în timp ce ei stau în bănci luînd notițe sau visînd cu ochii deschiși. Elevii trebuie să-și exprime cunoștințele scriînd și/sau vorbind. În felul acesta, cunoștințele fiecăruia sînt conștientizate și este exteriorizată "schema" preexistentă în legătură cu un anumit subiect sau idee. Construind această schemă în mod conștient, elevul poate să coreleze mai bine informațiile noi cu ceea ce știa deja, deoarece contextul necesar pentru înțelegere a devenit evident. Comunicînd, elevii se sprijină și se completează reciproc, conturînd experiențe comune.

Durabilitatea înțelegerii depinde de procesul de corelare a informațiilor noi cu schemele preexistente, de aceea un alt aspect al etapei de evocare este motivarea pentru explorarea subiectului și stabilirea scopului propriu în această investigație. Interesul și

scopul sint esențiale pentru menținerea implicării active a elevului în învățare. Cind există un scop, procesul de învățare devine mai eficient. Există, însă, două tipuri de scopuri: cel impus de profesor și cel stabilit de elev. O învățare durabilă poate fi asigurată dacă elevul este conștient de scopul învățării. Fără un interes susținut, motivația pentru reconstruirea schemelor cognitive sau pentru introducerea de noi informații în aceste scheme este mult diminuată. Pornind de la premisa că una din condițiile formării competențelor este disponibilitatea, evocarea este resursa incontestabilă pentru crearea acestei condiții.

2. A doua etapă a cadrului pentru gândire, învățare și formare de competențe este **Realizarea sensului**. La această fază cel care învață vine în contact cu noile informații sau idei. Un asemenea contact poate lua forma lecturii unui text, a vizionării unui film, a ascultării unui discurs sau a efectuării unui experiment. Aceasta este etapa în care profesorul are influență minimă asupra elevului, menținându-se implicarea lui activă în procesul de învățare.

Sarcina esențială a realizării sensului este, în primul rând, de a menține implicarea și interesul, stabilite în faza de evocare. Există diferite strategii de predare care pot fi folosite pentru a-i ajuta pe elevi să rămână implicați.

Un instrument util în acest sens sint tehnicile de învățare, pentru că le permit elevilor să-și monitorizeze în mod activ înțelegerea. Etapa realizării sensului este esențială în procesul de deoarece aici elevii acoperă domenii noi de cunoaștere, aspect important în procesul de formare a competențelor.

O altă sarcină la realizarea sensului este de a susține eforturile elevilor în monitorizarea propriei înțelegeri. Cei care învață sau citesc în mod eficient își monitorizează propria înțelegere cind intilnesc informații noi. În timpul lecturii, cititorii buni vor reveni asupra pasajelor pe care nu le înțeleg. Elevii care ascultă o prelegere pun întrebări sau notează ceea ce nu înțeleg, pentru a cere ulterior explicații, dar cei care învață în mod pasiv trec pur și simplu peste aceste goluri în înțelegere, fără a sesiza confuzia sau omisiunea.

În plus, cind elevii își monitorizează propria înțelegere, ei completează cu noi informații schemele cognitive inițiale. Ei

corelează în mod deliberat informația nouă cu ceea ce le este cunoscut. La nivelul realizării sensului se incurajează stabilirea de scopuri, analiza critică, analiza comparată și sinteza etc., lucruri foarte utile în etapa a doua de formare a competențelor.

3. A treia etapă a cadrului este **Reflecția**, ea fiind și etapa ulterioară în procesul de formare a competențelor. La această etapă elevii își consolidează cunoștințele noi și își restructurează activ schema cognitivă inițială, pentru a include în ea noi concepte. Pornind de la ideea că învățarea înseamnă schimbare care se manifestă sub forma unui alt mod de a înțelege, de a se comporta, a gândi, aceasta este etapa în care elevii însușesc cu adevărat cunoștințe și abilități noi. Această schimbare are loc doar atunci când cei care învață se implică activ în restructurarea tiparelor vechi, pentru a include în ele noul.

Reflecția, ca etapă importantă în procesul de formare a competențelor, urmărește câteva lucruri esențiale:

- crearea condițiilor pentru ca elevii să exprime în propriile lor cuvinte ideile și informațiile atestate/asimilate.

- generarea unui schimb sănătos de idei între elevi, prin care să-și dezvolte vocabularul și capacitatea de exprimare. Discutind la etapa de reflecție, elevii se confruntă cu o varietate de modele de gândire. Este un moment al schimbării și reconceptualizării în procesul de învățare. În baza scemelor cognitive inițiale se constituie scheme noi, completate cu informațiile procesate în timpul învățării.

- Crearea contextului pentru exteriorizarea atitudinilor în raport cu cele învățate.

Toate acestea mobilizează sistemul de cunoștințe, abilități și atitudini pe care elevii le posedă la moment, lucru foarte important pentru formarea competențelor.

4. Etapa **Extindere** urmează după reflecție. Dacă la reflecție s-a conturat sistemul de cunoștințe, abilități și atitudini, pentru a definitiva ciclul firesc de formare a competenței, este nevoie de a le aplica în diferite situații de integrare. Astfel, corelația dintre teorie și practică devine evidentă. Elevii realizează un transfer de cunoaștere. Pentru a realiza acest lucru, ei aplică cele însușite la ore în situații de integrare simulate. De ex: Imaginați-vă că..., studii de caz etc.. O altă sarcină este de a

implica elevii în rezolvarea sarcinilor în condiții de integrare autentice. Ținem să menționăm că nu toate temele din disciplinele academice oferă posibilitatea de a utiliza situații autentice, dar acolo unde este posibil trebuie să le planificăm. O situație autentică înseamnă o situație reală din viață, o problemă care necesită rezolvare și care stimulează mobilizarea resurselor interne și externe ale elevilor. Astfel, ei își dezvoltă competențe, care devin pe parcurs modele comportamentale obișnuite, firești. Profesorii creează context pentru simularea, exersarea competențelor necesare la locul de muncă, sarcini care îi pun în situația de a ieși din cadrul clasei, orei, școlii în comunitate, la o întreprindere, în familie, cămin etc. Prin proiectarea inițiativelor de a participa la acțiuni publice, lecția se derulează și dincolo de cadrul școlii, ca modalitate de dezvoltare a responsabilității civice, profesionale, a spiritului de observare și antrenare a creativității, în beneficiul comunității în care funcționează școala. Astfel, învățarea capătă sens, sporește motivația, implicând activ aspecte intrinseci și extrinseci.

Specificul fiecărei etape la toate trei componente (pe orizontală) :

Evocare, realizarea sensului, reflecție, extindere – etape ale unui cadru de Învățare și gândire, care creează contextul necesar, facilitează formarea competenței. Prezentăm 6 pași care facilitează metodologic formarea competențelor:

Evocarea, pe drept cuvânt, poate fi considerată prima etapă în formarea competențelor. Sarcinile care vor facilita acest proces vor fi cele de tipul *Implică-te!*

Aplicarea acestui tip de sarcini permite ca elevii să realizeze următoarele:

- conștientizarea nivelului de dezvoltare, informare în raport cu sarcina propusă;
- identificarea experienței proprii;
- exteriorizarea cunoștințelor, abilităților, atitudinilor la subiect;
- crearea condițiilor prealabile pentru formarea / dezvoltarea competenței.

Toate acestea reprezintă schema cognitivă inițială, un anumit nivel de dezvoltare a competenței.

La realizarea sensului se propun sarcini de tipul:

1. *Informează-te!* (lectură, ascultare activă)

2. *Procesează informația!* (reproducerea, traducerea, interpretarea, aplicarea, analiza materialului nou). Aplicind acest tip de sarcini, se pot obține următoarele rezultate:

- Se completează, se modifică schema cognitivă a elevului.
- Se asigură prelucrarea și înțelegerea ei de către elev.
 - Se menține implicarea prin sarcini care facilitează contactul cu informația nouă și procesarea ei.

La reflecție elevilor li se propun sarcini de tipul:

1. *Comunică și decide!* (în unele situații, în funcție de sarcina didactică, acest pas este aplicabil și la etapa de realizare a sensului).

2. *Apreciază!*

Aplicându-le, se ating următoarele rezultate:

- Menținerea implicării prin schimb sănătos de idei.
- Formarea și exprimarea atitudinilor.
- Restructurarea durabilă a schemelor cognitive inițiale.
- Condiționarea schimbărilor comportamentale.
- Constituirea unui sistem de cunoștințe, abilități și atitudini cu referire la subiectul studiat.

La extindere se propun sarcini de tipul *Acționează!* Ele facilitează obținerea următoarelor rezultate:

- Elevii realizează un transfer de cunoaștere.
- Aplică cele însușite la ore în situații de integrare simulate.
- Aplică cele însușite în situații de integrare autentică.
- Facilitează mobilizarea resurselor interne și externe la rezolvarea de probleme simulate sau autentice.
- Își dezvoltă competențe, care devin pe parcurs modele comportamentale obișnuite, firești.

Prin proiectarea inițiativelor de a participa la acțiuni publice, lecția derulează și dincolo de cadrul școlii, ca și modalitate de dezvoltare a responsabilității civice, a spiritului de observare și antrenare a creativității, în beneficiul comunității în care funcționează școala.

Așadar, cadrul metodologic ERRE și acești 6 pași exprimați în sarcini concrete facilitează formarea competențelor.

Aplicarea metodologiei descrise în practica educațională a evidențiat următoarele:

☉ Elevul își conturează un stil propriu de învățare, care îl ajută să atingă noi performanțe, să-și dezvolte noi competențe.

⚡ Procesul de învățare este mai bine înțeles de către elev și el are șansa de a fi realmente un partener adevărat pentru profesor, acceptându-l și el ca partener.

» Prin parcurgerea acestor etape se poate demonstra posibilitatea de a obține rezultatul scontat al învățării sub formă de competențe.

♦ Cadrul ERRE are o valoare metodologică incontestabilă, dar foarte multe lucruri depind de îndemânarea sau vocația profesorului.

Sumînd cele relatate anterior (Ceghit, I., Neacșu, I., Negreț-Dobridor, I., Pănișoară, O., et.al) vom constata de prezența unelor avantaje și puncte tari ale proiectării constructive pe care trebuie să le cunoască cadrul didactic:

- elevii nu mai sunt obligați să respecte un anumit ritm (comun tuturor) de lucru;

- fiecare are sarcini dozate, gradate, propuse în variantele de anexe ale proiectului;

- respectarea riguroasă a exigențelor formale de elaborare a proiectului este eliminată.

- manifestarea liberă, creativă, adaptarea la specificul situației, al momentului, situației, atît a profesorului, cît și a elevilor sunt promovate integral;

- proiectele iau în calcul și o mai bună și eficientă raportare la diversitatea de situații în care se putea desfășura una și aceeași activitate educativă;

- nu mai este vizat comportamentul strict precizat și măsurat, accentul cade pe formarea de capacități, competențe, atitudini, pe construirea înțelegerii proprii și prin colaborare, pe rapoarte la situații reale ale profesiei didactice;

- nu cuantifică progresul, aproape exclusiv prin comportamente exterioare manifeste, observabile și măsurabile, ci pe baza unor competențe și experiențe formate în situații diverse de învățare; accentuează și rolul activității în grup, socială: atît a profesorului, în proiectarea și realizarea concretă a activității

(team teaching), cât și a elevului prin învățarea prin cooperare, colaborare (team learning);

- diversifică variantele acționale ale profesorului și ale elevului, aplicînd variante de proiectare pentru aceeași activitate;

- se bazează pe un curriculum centrat pe finalități (competențe);

- presupune, implică activitatea prin comunicare, prin motivare intrinsecă, prin colaborare/cooperare și nu o instruire bazată pe respectarea și aplicarea de reguli, adică tehnică, dirijare, conducere, inginerie; proiectele constructive sunt ele însele artefacte, în continuu proces de construire, perfectibil și adaptabil la diversitatea de situații de educație pe care le anticipează.

Literatura de specialitate elucidează în direcția dată și o serie de variabile și algoritmul tradițional de proiectare a orelor de dirigenție la nivel de obiective cadru / competențe specifice:

- ⊙ a stabili motivul care determină realizarea orei de dirigenție (în ce măsură ea le este necesară elevilor în etapa dată);

- ⊙ a identifica ce trebuie să știe și/sau să facă elevii la sfîrșitul activității date;

- ⊙ a compara ceea ce-și propune să realizeze învățătorul (în baza proiectării de lungă durată, cerințelor curriculare) cu obiectivele educaționale ale școlii reliefate la scrisorile metodice, care vin de la ME pentru fiecare an de studiu.

Exemplu: *Cunoaștere*: cunoașterea esenței valorilor naționale și fundamentale, importanței studierii lor pentru viață; cunoașterea și acceptarea semnificațiilor personale și sociale ale conviețuirii colective; analiza critică și selectivă a informațiilor; cunoașterea informațiilor despre lumea profesiilor și universul școlilor;

Aplicare: dezvoltarea capacității de interacțiune socială, a independenței și responsabilității; asumări de roluri, responsabilități; dezvoltarea capacității decizionale; acceptarea unui stil de viață de calitate;

Integrare: prevenirea atitudinilor negative față de sine și viață; valorizarea relațiilor interpersonale; adaptare și deschidere la noi tipuri de învățare; receptivitatea la emoțiile celorlalți; stimularea acțiunilor practice pentru un stil de viață de calitate.

Deasemenea, sursele de specialitate constată că proiectarea unei asemenea activități de ducăție ca ore de dirigenție presupune realizarea unei concordanțe între trei puncte cheie:

- ❖ **Obiective** – *Spre ce tind?*
- ❖ **Metode, materiale, mijloace și experiențe sau exerciții de învățare** – *Cum să ajung acolo?*
- ❖ **Evaluarea** - *Cum voi ști când am ajuns?*

Prin corelarea celor trei puncte cheie se proiectează activitatea într-un *set de acțiuni realizate în mai multe etape*:

- Analiza generală, prin consultarea programei, sau a altor materiale suport;

- Determinarea competenței specifice, a subcompetențelor și a obiectivelor operaționale;

- Selectarea și organizarea conținutului educativ;

- Alegerea și combinarea metodelor și procedeele educaționale pentru situațiile concrete, în acord cu secvențele de conținut, particularitățile elevilor, obiectivelor activității;

- Selectarea unor mijloace artistice sau proiectarea unor materiale cerute de fiecare eveniment al activității;

- Stabilirea modalităților de activitate cu elevii (activitate frontală, abordare individualizată, lucrul în grupuri sau pe grupe de nivel, activitate combinată);

- Alegerea metodelor și instrumentelor de evaluare corespunzătoare pentru a constata nivelul realizării obiectivelor propuse.

Așadar, în direcția dată, proiectul de activitate cuprinde o articulare ideatică, scriptică a mai multor elemente componente, ce sunt repartizate, de regulă, în două părți:

1. *Partea introductivă* (informații din care se deduc coordonatele activității: subiectul/tema activității, data, ora, clasa, propunător, subcompetența specifică/subcompetențe, forma de activitate);

2. *Partea ce vizează desfășurarea propriu-zisă* a activității extracurriculare (obiective operaționale, conținuturi, situații/activități de învățare, strategii didactice, evaluare).

Nu există un model unic, absolut, pentru derularea activității. Se pot structura modele diferite de desfășurare a

activităților, în funcție de: obiective, conținuturi, activități, locuri de desfășurare a activității, mod de organizare a elevilor.

Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare:

1. Proiectul unei ore de dirigenție se constituie dintr-o serie de răspunsuri la o suită de întrebări formulate într-o succesiune logică, precum am arătat anterior. Reflecțați la modul și nivelul de elaborare și realizare a proiectului, la ora de dirigenție în clasele primare.

2. Pornind de la cunoștințele acumulate recent, de la experiența de care dispuneți, identificați câteva blocaje de eficientizare a acestui proces și întocmiți o listă de acțiuni care ar putea ameliora situația în acest sens.

.....
.....
.....

3. Determinați specificul fiecărei etape de proiectare a orei de dirigenție în baza modelului ERRE, completând tabelul de mai jos.

Etapa	Ce face profesorul	Ce face elevul	Ce importanță are etapa în procesul de formare a competenței
--------------	---------------------------	-----------------------	---

Evocare

Realizarea

sensului

Reflecție

Extindere

Jurnal de unitate

Ce am învățat:

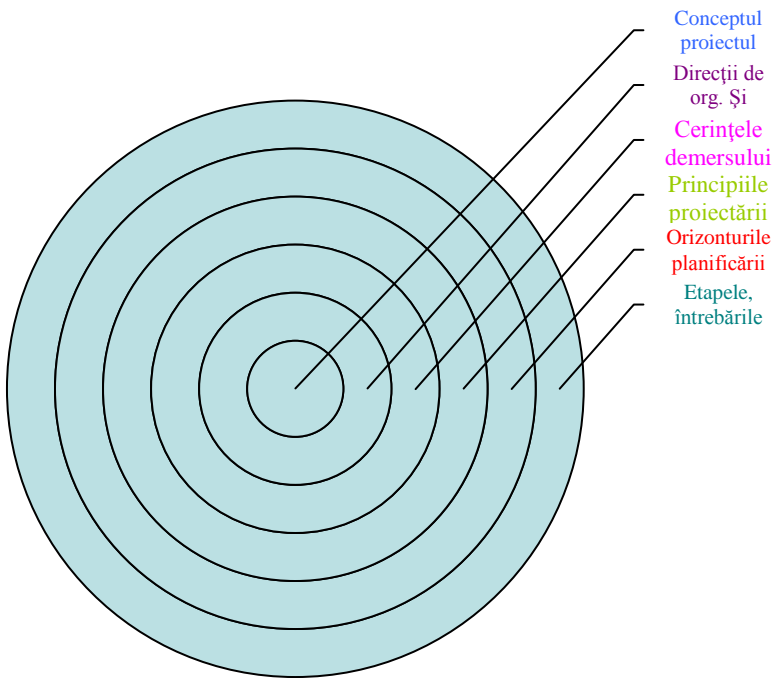
Ce pot să aplic:

**Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste
pentru Unitatea 5**

Tehnica: Spirala referențialului teoretic de proiectare a orelor de dirigenție

Text: 5.1 Referențialul teoretic de proiectare a orelor de dirigenție

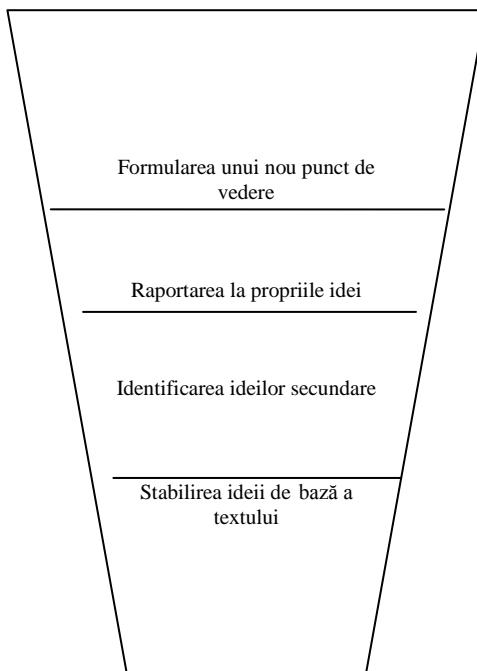
Sarcina: Pentru a exprima înțelegerea accețiunilor științifice despre proiectarea orelor de dirigenție, studiați textul din unitatea suport 5.1, analizați cuvintele cheie ilustrate de la general la particular din spirala de mai jos prezentată și detaliați-le la mod concret, completând spațiile corespunzătoare din spirală. Completați diagrama reflecțiilor ca viitori învățători la subiectul dat.

Tehnica: Mineritul Proiectării orei de dirigenție în cheia educației centrate pe elev

Text: 5.2. Proiectarea orei de dirigenție în cheia educației centrate pe elev

Sarcina: Studiați conținutul textului 5.2 și identificați ideile de bază și a ideile secundare din text; analizați fiecare idee prin identificarea argumentelor științifice și exprimați-vă punctul de vedere propriu în legătură cu acestea. În final formulați concluzii și reflecții personale la acest subiect cercetat.

Repere bibliografice

1. Bontaș, I., Pedagogie. Tratat, București: Ed. BIC.ALL, 2001, - 40p.
2. Ceghit, I., Neașu, I., Negreț-Dobridor, I., Pănișoară, O., Prelegeri pedagogice, Iași: Ed. Polirom, 2001 – 480p.
3. Cosma, T., Ora de dirigenție în gimnaziu, București, Ed. Polirom, 2005, - 185p.

4. Cucos, C., Educația. Dimensiuni culturale și interculturale, Iași: Ed. Polirom, 2000, - 350p.
5. Damșa, I., Drăgan, L., Iliescu, M., Dirigintele în sistemul muncii școlare, București: EDP, 1983, - 197 p.
6. Granaci, L., Sărbători. Obiceiuri, tradiții. Activități extracurriculare. Ghid pentru cadrele didactice, Chișinău: Ed. Epigraf, 2006, - 176 p.
7. Nicola, I., Tratat de pedagogie școlară, București: Ed. Aramis, 2002, - 480 p.
8. Păun, E., Școala – o abordare sociopedagogică, Iași; Ed. Polirom, 1999, - 286 p.
9. Țârcovnicu, V., Pedagogie generală, Timișoara, Ed. Flacăra, 1975, - 245 p.
10. Ursu, V., Metodologia educației, Chișinău: Ed. Pontos, 2010, - 300p.
11. Văideanu, G., Tehnologia procesului educațional. Pedagogie. Ghid pentru profesori, vol. 2, Iași: Ed. Universitatea „A.I. Cuza”, 1986 – 314p.

Unitatea 6. Activități educative de suplینire a timpului liber al elevilor în clasele primare

La nivel de cunoaștere:

- să definească conceptele: ședință cu clasa; meditație didactică; activități extracurriculare;

La nivel de aplicare:

- să estimeze cu exactitate importanța, rolul, funcțiile și obiectivele specifice meditației didactice în școala;
- să modifice codul de conduită a elevilor în timpul meditației didactice;
- să stabilească legături între meditația didactică și activitățile extracurriculare;

La nivel de integrare:

- să aprecieze corect valențele și limitele meditației didactice în ceea ce privește asigurarea unei învățări sistematice, independente;
- să dezvolte rigoriile de realizare a evaluării activităților educative.

6.1 Timpul liber al elevului

Bugetul general de timp și timpul liber

După I. Bontaș (2001) timpul liber ar trebui să devină o dimensiune reală, valoroasă și eficientă a împlinirii relevante a vieții omului și nu în sensul de a fi irosit, de a fi folosit la îndeplinire fără nici un țel și nici în sensul de a fi folosit numai pentru destindere, distracții, divertisment etc.

În literatura de specialitate sînt prezentate diverse modele orientative ale structurării bugetului de timp pentru 24 de ore. Noi am selectat modelul cu o medie statistică săptămînală (6 zile lucrătoare), care este structurat astfel: 4-6 ore pentru activități didactice/ curriculare obligatorii conform orarului (în funcție de ciclul școlar); 4-5 ore pentru studiul individual (cu manualul, cu cartea, în bibliotecă, pregătirea temelor pentru acasă etc.); 3-6 ore de odihnă activă (scurte plimbări, activități cultural-artistice, sportive, de divertisment etc.); 2-3 ore pentru rezolvarea problemelor gospodărești (masa, ordine în curtea școlii, în casă, deplasări etc.) și 7-8 ore pentru somn.

Modelul bugetului de timp este necesar pentru buna organizare și proiectare a activității și vieții populației școlare.

Fără o programare în timp a activității și vieții elevilor nu poate fi vorba de o pregătire eficientă a lor pentru integrarea în comunitate.

Această programare însă trebuie să aibă un caracter dinamic, flexibil și creativ, care ar oferi posibilitatea remodelării, în funcție de tipul școlii, a obiectivelor ei fundamentale, potrivit ciclurilor școlare, condițiilor concrete ale etapelor de activitate curriculară și extracurriculară a elevilor, zilelor de odihnă și vacanțelor școlare.

Așadar, timpul liber în bugetul general de timp școlar este perioada ce-i rămîne elevului după îndeplinirea activităților curriculare obligatorii prevăzute de orar.

Ca sugestie metodică în direcția dată, ca viitori învățători pornind de la ideea că trebuie să realizați un parteneriat autentic cu elevii clasei, solicitați-le părerile cu privire la organizarea activităților educative: ora de circienție, activitatea extracurriculară, ședința de clasă, meditația didactică.

Înainte de realizarea acestei idei, este bine să organizați o activitate ce i-ar face pe elevi să se simtă în largul lor, lucrînd în

echipe a cîte 2-3 persoane, așa încît se convingă de faptul că părerea lor contează, că aportul fiecăruia este important pentru întregul colectiv.

După realizarea acestei activități, elevii vor fi capabili: - să identifice rolul lor în buna organizare a timpului liber; - să se pătrundă de simțul responsabilității pentru activitățile în care sînt antrenați;- să gîndească critic și să lucreze creativ.

Algoritmul activității:

- ✚ Împărțiți elevii în grupe de 4 sau 6, dînd fiecărei echipe cîte o fișă de lucru "Ce ai face tu?".
- ✚ Fiecare echipă pune în discuție coordonatele indicate în Fișa de lucru. Urmează dezbateri cu privire la:
 - dacă este bine plasată în timp coordonata respectivă;
 - ce simte respectivul elev cînd se apropie ora desfășurării ei;
 - ce ar schimba el în conținutul activității date.
- ✚ După ce s-au încheiat discuțiile și s-au scris notițe pe o fișă suplimentară, va fi completată fișa de lucru a elevului.
- ✚ După ce toate grupele au completat Fișa de lucru a elevului, fiecare echipă delegă un lider, desemnat de către membrii ei anterior, pentru a prezenta clasei opiniile lor.
- ✚ Fișele de lucru ale elevilor, cu sugestiile lor fixate, sînt adunate de către educator și el va ține cont de ideile expuse în procesul proiectărilor educative operaționale.

Fișa de lucru a elevului

Echipe nr. _____

_____ Data _____

Coordonate ale bugetului general de timp	Opiniile mele
1.	
2.	
3.	
4.	

Timpul liber trebuie să le ofere elevilor posibilitatea de a opta pentru activități la alegerea lor.

Ioan Jinga consideră că autodeterminarea activității, a preocupărilor din timpul liber implică o opțiune pentru o anumită activitate, o decizie care reprezintă debutul unei activități pe care individul o va desfășura.

Funcțiile timpului liber:

- ❖ Funcția de informare — să contribuie la îmbogățirea orizontului de cunoștințe și informații din domeniile științei, tehnicii, culturii, artei, literaturii, managementului etc.
- ❖ Funcția de formare-dezvoltare — să stimuleze dezvoltarea intelectuală, gândirea critică, gândirea creatoare, inteligența, spiritul novator; să cultive talente, valori morale, spiritul de cooperare și cel întreprinzător etc.
- ❖ Funcția de destindere-recreere.
- ❖ Funcția de divertisment-distrație.

Autorul Ioan Jinga consideră că educației elevilor pentru timpul liber trebuie să i se acorde o atenție deosebită, în acest scop urmărindu-se atingerea acestor obiective:

- cunoașterea și însușirea diverselor modalități de organizare și petrecere a timpului liber;
- identificarea și cultivarea corespondențelor optime dintre interese, aptitudini, talente și posibilități de exersare și dezvoltare a lor;
- inițierea, susținerea și dezvoltarea comportamentului ludic;
- cunoașterea unor modele și tehnici de planificare a vieții personale, în vederea dezvoltării sentimentului de satisfacție a trăirii timpului;
- formarea unui stil de viață civilizată;
- cunoașterea specificului național privind petrecerea timpului liber în vederea valorizării tradițiilor și obiceiurilor naționale;
- identificarea surselor de stres și a căilor de evitare a lor și identificarea modalităților de relaxare;
- cultivarea unei atitudini optimiste în viață.

Activitățile desfășurate în timpul liber în școala-primară urmează să corespundă intereselor, aptitudinilor și înclinațiilor elevilor; să fie îndrumate în mod competent de către învățătorii-manageri ai claselor de elevi. Ele vor fi concepute în bună măsură de

către elevi, fapt care le va oferi prilejul să-și îmbogățească experiența socială, să participe la realizarea propriei instruirii și educații.

Activitățile educative nu trebuie să repete manualul și programa școlară, ci să solicite participarea elevilor în funcție de aptitudini, interese, dorințe, sex, situație concretă etc., ceea ce favorizează individualizarea proceselor educaționale.

Realizarea obiectivelor generale ale educației pentru timpul liber prevede particularizarea lor la treapta primară, gimnazială și liceală (vezi unitatea 1).

În direcția dată se poate folosi în practica educațională conversația în cerc, ca pe o modalitate de lucru cu clasa, în timpul săptămânii, și să se evalueze efectul și eficiența acesteia la sfârșitul termenului stabilit. (Metodica realizării – vezi unitatea 4)

Deasemenea, în direcția dată am selectat și eșalonat exemple de teme ce pot fi discutate cu elevii așezați în cerc:

- ✚ Cel mai bun lucru pe care-l fac în timpul liber...
- ✚ Aș vrea să mă joc mai des...
- ✚ Prietenul meu colecționează...
- ✚ Timpul liber îl folosesc pentru...
- ✚ Într-o vacanță sper să...
- ✚ Timpul îmi poate fi prieten...
- ✚ Timpul liber îmi poate fi dușman...
- ✚ Pasiunile mele...
- ✚ Stăpînul timpului meu liber este...
- ✚ Timpul nu se mai întoarce...
- ✚ Aș dori ca în timpul liber...
- ✚ Nu-mi place cînd în timpul liber...
- ✚ Activitățile impuse mă fac să simt că...
- ✚ Mă întristez cînd înțeleg că am pierdut atîta timp...

Lipsa de programare sau programarea și organizarea defectuoasă a bugetului general de timp le provoacă atît învățătorilor, cit și elevilor suprasolicitare, surmenaj, nervozitate, care se exprimă prin:

- stare de alarmă - lipsă de concentrare, iritabilitate, insomnii, erori frecvente;
- stare de agitație - tonus ridicat, pierdere a încrederii în forțele proprii și în potențialul elevilor;

- stare de epuizare - scădere vizibilă a capacității de lucru, apatie, indiferență și chiar sindrom al depresiei.

Măsuri prioritare adoptate ca timpul liber să contribuie din plin la formarea personalității elevilor :

Elevul trebuie îndrumat:

- să-și construiască concepte fundamentale de timp;
- să se obișnuiască cu îndeplinirea regimului zilnic, ca mod de ordonare și economisire a timpului;
- să se antreneze în diferite forme de odihnă activă, creativă, în aer liber;
- să-și lărgască aria și volumul de interese pentru lectură, pentru natură, pentru jocuri și sport, pentru viața artistică și socială;
- să-și însușească valorile de participare și responsabilitate;
- să trăiească sentimentul apartenenței și bucuriei.

6.2 Ședința cu clasa

Literatura de specialitate recomandă să se aloce în programul școlar timp pentru o discuție „fulger” cu clasa. Astfel de discuții pot fi foarte eficiente nu numai pentru dezvoltarea capacităților de comunicare, ci și pentru a întări relațiile personale și a contura sentimentul de identitate a clasei".

Întîlnirile de acest fel pot avea loc în fiecare săptămînă, în pauze, sub diferite forme, în funcție de abilitățile dirigintelui care facilitează discuția.

Dsfășurarea acestora vizează un șir de cerințe:

- ❖ Durata unei adunări este de 5-10 minute.
- ❖ Ședințele trebuie planificate în mod chibzuit și conduse, de regulă, de către diriginte.
- ❖ Conținutul acestor reuniuni poate fi legat de o temă care să acopere o perioadă de 3-4 săptămîni; este de preferat ca ele să fie în relație cu lecțiile de diriginție.
- ❖ Se pot aborda teme legate de probleme ale școlii, clasei, comunității, țării, lumii etc.
- ❖ Stilul prezentării trebuie să varieze pentru a menține interesul elevilor. Prelegerile vor fi evitate.
- ❖ Pe lîngă prezentarea scurtă a unei teme /idei și transmiterea unui mesaj, adunările cu elevii oferă un bun prilej de a face diferite

anunțuri, a evidenția succese ale clasei/școlii/elevilor, a înmîna diplome sau a declara sancțiuni.

- ❖ Vor fi relevate toate tipurile de realizări și succese, nu numai cele la învățatură: toleranța, punctualitatea, sprijinul acordat celor din jur, performanțele sportive, artistice etc.
- ❖ Cînd ședințele vor deveni o obișnuință a vieții clasei, atunci ele vor putea fi moderate de către unii elevi. Aceasta ar fi o bună ocazie de a dezvolta la elevi competențele de adresare către un public larg.

Literatura de specialitate (Ellie Keen, Anca Tîrcă) eșalonează o serie de reguli privind demararea acestora:

- ❖ Adunarea în cerc: Formați un cerc perfect rotund și explicați elevilor că trebuie să fie atenți.

- ❖ Stabilirea agendei de lucru: Menționați obiectivele și scopurile adunării.

- ❖ Stabilirea regulilor desfășurării întîlnirii: Stabiliți și reamintiți elevilor regulile pentru discuție ce au loc pe parcursul unei întîlniri de acest fel (nu întrerupem discursul nimănu, nu rîdem de ce spun ceilalți colegi).

- ❖ Identificarea partenerilor: Puneți în perechi elevii ce vor discuta problema sau tema luată în considerare.

- ❖ Punerea în discuție a problemei: De exemplu, "Există voci care s-au plîns că în ultima vreme pe terenul de joacă e gălăgie. Ce putem face pentru a rezolva această problemă?"

- ❖ Acordarea unui timp de gîndire individuală: Acordați copiilor un minut de liniște/ tăcere în care să gîndească asupra problemei, individual.

- ❖ Semnal de atenție — "liniște": Stabiliți un semnal (de exemplu, ridicarea mîinii), pentru încheierea discuției cu partenerul și încercarea discuției în grup (cu toată clasa).

- ❖ Discuția în doi/cu partenerul: Cereți elevilor ca, în perechi, să-și împărtășească opiniile unul altuia (3-5 minute); treceți printre ei, pentru a-i ajuta pe cei care interacționează încet.

- ❖ Discuția în grup/cu toată clasa: Invitați cîteva perechi de elevi să împărtășească ideile lor întregii clase; invitați pe ceilalți e'levi sa reacționeze la aceste idei, sa întrebări lămuritoare; dacă se ajunge la un acord, stabiliți și listați acțiunile ce trebui întreprinse;

planificați implementarea acestora și, în final, fixați data următoarei întâlniri.

❖ Închiderea ședinței: Există o varietate de modalități pentru a încheia ședința de clasă.

Tipuri de ședințe de clasă

Probleme academice/legate de învățatură: ›De ce trebuie să învățăm asta? ›Ce te-ar putea ajuta să-ți poți face temele mai bine? ›Crezi că s-ar putea îmbunătăți învățarea în timpul meditațiilor didactice? ›Cum? ›Continuați...

Ședință pentru ameliorarea situației clasei: Ce schimbări ar fi necesare pentru îmbunătățirea situației clasei (jocuri noi, alt design al clasei, modalități inedite de organizare a activității în echipă etc.)?

Ședințe de rezolvare a unor probleme pedagogice conflictuale (individuale și de grup, reclamații și recomandări/sugestii); — ședința corectitudinii.

Ședințe de corectitudine/nepărtinire: "Cum putem rezolva acest conflict?" (de exemplu: certuri/dispute legate de curățenia în clasă și în dormitoare, comportamentul la masă — într-un mod care să satisfacă majoritatea și să fie corect pentru toți?); "Ședința veștilor bune" (sau a știrilor importante): "Cine are de comunicat o veste bună?/ o știre importantă?"; Momentul bucuriilor și al bunelor aprecieri: "Pe cine ai vrea să feliciți/lauzi?"; Faza complimentărilor reciproce. Elevii se așază în cerc. Pornind de la unul dintre ei, acțiunea se desfășoară în sensul acelor de ceasornic. Unul după altul, fiecare elev spune ce-i place sau ce admiră la vecinul din stînga lui.

Ședință de stabilire a anumitor norme. Ce reguli sînt necesare pentru desfășurarea orelor de meditație didactică (pentru pregătirea de somn; pentru o călătorie etc).

Ședință de stabilire a unor obiective. Discutați ce vă propuneți pentru dimineața/ziua/săptămîna/excursia ce urmează/semestrul școlar respectiv.

Ședința de evaluare a nivelului de respectare a regulilor stabilite. Cereți elevilor să scrie și apoi să discute, răspunzînd la următoarele întrebări: "Care este codul moral al clasei?"; "De ce s-a elaborat el?"; "Care articole (reguli) din conținutul lui sînt acceptate de către voi?" "Dacă ar fi să schimbați o regulă, cum a-ți modifica-o?"; "Cum putem s-o facem mai eficientă?"; "Sînt reguli ale Codului mai puțin respectate?"; "De ce?".

Ședința Runda-fulger. Ședința se organizează în cerc. Elevilor li se propune să completeze o propoziție de genul celor pe care vi le sugerăm mai jos: "Cei care nu doresc să completeze propoziția nu sînt obligați s-o facă..." După ce fișa cu propoziția dată a încheiat cercul, educatorul poate folosi răspunsurile individuale ale elevilor ca punct de plecare pentru o discuție interactivă.

Exemple de asemenea propoziții de început: "Ce-mi place mie în clasa mea..."; "Mă întreb de ce..."; "Mă întreb ce voi face cînd..." "Mă deranjează să..."; "Mă simt bine cînd..."; "Aș dori să..."; "De cîte ori intru în cantină, mă gîndesc că...";

Reflecție asupra învățămîntelor . "Ce am înțeles din această activitate?"; "Am desprins o idee nouă sau un lucru practic?"

Ședință de prezentare. Un elev (sau doi) prezintă exemple din munca lor — un proiect, o poveste; ceilalți membri ai clasei pun întrebări sau fac comentarii la această prezentare.

Ședință de reclamații și recomandări/sugestii. Regula de respectat este să poți face o reclamație în legătură cu o problemă, dar și să oferi o sugestie pentru corectarea.

Ședință de analiză a problemelor clasei. "Despre ce problemă, referitoare la întreaga clasă, putem discuta?"

Ședință de evaluare a eficienței deciziilor luate. "Ce efect are soluția/ modificarea asupra căreia am căzut de acord?"; "Putem îmbunătăți ceva în această privință?"

Ședință de elaborare a unor proiecte. "Ce proiecte de grup ați vrea să realizați?"; "Ce teme ați dori să discutați la orele educative?"; "Ce excursii ați vrea să faceți?"; "Care ar fi cel mai interesant/eficient mod de a învăța la un obiect?" (se concretizează, în timpul meditației didactice).

Situații dificile. "Ce ar trebui să faceți/ce ați face dacă:

- ați găsi un portmoneu cu o sumă de bani în el în curtea școlii/sau în stradă; a-ți vedea pe cineva furînd ceva din dulapul colegului; ați vrea să vă purtați frumos cu un coleg nou, pe care ceilalți îl consideră ciudat;

- un coleg v-ar cere să copieze lucrarea pe care ați terminat-o;

- doi elevi din clasele mari hărțuiesc un copil din clasele primare și îl fac să plîngă;

- un coleg de clasă o hărțuiește pe eleva din banca de alături?"

Afacerile clasei. Ședință în care este pusă în discuție orice problemă, ce merită atenție, propusă de către un elev.

Banca de sugestii ale celor din clasă. O cutie cu bilețele (sugestiile) se deschide în fața elevilor; din ea se extrage o fișă. Apoi se dă citire sugestiei în cauză, aceasta fiind propusă întregii clase.

Ședință de analiză generală a proiectelor anterioare. "Ce am înțeles/realizat din conținutul proiectului?"; "Ce nu am realizat?"; "Ce am putea perfecționa?"

Ședință axată pe tradițiile clasei. "Ce tradiții avem?"; "Cum promovăm tradițiile naționale în clasa noastră?"; "Ce tradiții noi s-au constituit?"

Ședință de analiză generală a întrunirilor anterioare. "Ce v-a plăcut în ședințele clasei noastre?"; "Ce nu v-a plăcut?"; "Ce am realizat în cadrul lor?"; "Ce putem îmbunătăți?"

6.3 Meditația didactică

Meditația didactică (**lat. meditatio** "reflecție; pregătire"; **prin extensiune** - "pregătire suplimentară a lecțiilor cu profesorul").

După Ioan Bontaș, meditațiile didactice reprezintă activitatea elevilor în clase (săli speciale) în care-și pregătesc independent lecțiile și temele pentru a doua zi de școală sub supravegherea și îndrumarea unui pedagog.

Meditațiile didactice sînt prevăzute în bugetul de timp zilnic, în afara orelor din orar. Ele sînt organizate pentru pregătirea lecțiilor și temelor de acasă de către elevi (continuarea învățării începute la lecții) cu scopul promovării obiectivului educației centrate pe elev de „a-l învăța să învețe”.

Prin complexitatea sarcinilor lor, meditațiile didactice contribuie la aprofundarea, îmbogățirea și fixarea cunoștințelor, precum și la formarea și dezvoltarea capacităților și atitudinilor, ele constituind o componentă activă a studiului individual.

Studiul individual în timpul rezervat meditațiilor didactice este "...o formă de activitate multidimensională și variată de învățare independentă, liberă și personală, ceea ce reprezintă o formă fundamentală de perfecționare a personalității elevului." (Ioan Jinga).

Înarmarea elevilor cu tehnici de învățare pentru o asimilare nu superficială, ci critică, permanentă, sistematică și creativă

constituie în etapa actuală problema-cheie a procesului educației și autoeducației în școala primară.

Caracteristicile meditației didactice:

- » Au un caracter intensiv și sistematizat.
- » Solicită o pregătire anticipativă a dirigintelui pentru coordonarea ei.
- » Există "situații educative" (după Mircea Ștefan) cărora li se atribuie o valoare formativă.
- » Creează condiții ca elevii să învețe din ceea ce fac singuri și împreună cu alții, sub îndrumarea învățătorului-manager al clasei.
- » Oferă autonomie în procesul de elaborare a planului personal de învățare, de stabilire a tehnicilor și a strategiilor de muncă intelectuală.
- » Facilitează realizarea obiectivelor educației intelectuale.
- » Oferă condiții optime de parteneriat educațional.
- » Au valoare socială (Conținutul și strategia lor asigură formarea relațiilor de colaborare, bazate pe încredere și cooperare, pe sprijin acordat de către învățător elevilor precum și pe colaborarea elevi-elevi, ceea ce-i pregătește pe aceștia de integrarea activă și pozitivă în societate).

6.3.1 Obiective specifice meditației didactice

În literatura de specialitate după Ioan Jinga, Ioan Bontaș, Traian Cosma meditația didactică are un șir de obiective specifice. Generalizând accepțiunile date am stabilit următoarele obiective specifice:

- ✚ Inițierea și familiarizarea elevilor cu folosirea unor instrumente auxiliare pentru îndeplinirea temelor de acasă, îmbogățirea cunoștințelor și competențelor (dicționare, enciclopedii, creștomatiji etc).
- ✚ Susținerea elevilor pentru a-și forma un stil de muncă intelectuală ordonată, eficientă, civilizată.
- ✚ Stimularea elevilor în vederea stabilirii unor conexiuni între cunoștințele asimilate în clasă și cele pe care urmează să le studieze în mod independent.
- ✚ Orientarea elevilor spre însușirea artei (tehnicii) de a învăța singuri și continuu.

- ✚ Susținerea elevilor în formarea stilului personal de muncă intelectuală și dezvoltarea atitudinii pozitive față de studiu, precum și a capacității de alternare a activității cu odihna.
- ✚ Inițierea și familiarizarea elevilor cu tehnicile de pregătire a lecțiilor în grupuri de muncă intelectuală (după caz), grupuri de cercetare, grupuri de autoinstruire etc.
- ✚ Cultivarea tendinței de respectare de către elevi a unui regim rațional de muncă și de odihnă, în concordanță cu cerințele de igienă ale activității intelectuale.
- ✚ Eliminarea factorilor de oboseală și surmenaj intelectual.
- ✚ Formarea la elevi a unor procedee speciale de studiu, în funcție de particularitățile persoanei care învață, conținutul și complexitatea sarcinii.
- ✚ Formarea priceperii de folosire a surselor documentare și de întocmire pe această bază a unor planuri de idei, conpecte, fișe etc.
- ✚ Susținerea activității de învățare a elevilor pentru consolidarea unor cunoștințe teoretice sau aplicative însușite la lecțiile din orar.
- ✚ Stimularea elevilor cu rezultate bune la învățătură pentru obținerea unor performanțe superioare și crearea șanselor egale pentru cei cu capacități de învățare mai lentă.
- ✚ Adaptarea strategiilor didactice de muncă intelectuală independentă la particularitățile individuale, precum și la varietatea situațiilor de viață ale elevilor.
- ✚ Asigurarea formării capacităților de aplicare a celor învățate.
- ✚ Formarea la elevi a capacităților de a-și autoevalua și autoaprecia rezultatele muncii intelectuale.
- ✚ Formarea la elevi a abilităților personale de a-și stabili un regim propriu de muncă intelectuală în cadrul meditațiilor didactice, relaționat cu nevoile și posibilitățile proprii.
- ✚ Însușirea abilității de încadrare în program și de respectare a orelor alocate pentru meditația didactică, organizându-și cât mai rațional și mai eficient activitatea de învățare.
- ✚ Conștientizarea de către elevi a importanței învățăturii pentru realizarea unei munci calitative.
- ✚ Motivarea elevilor pentru perseverență, hărnicie, sirguință, răbdare, ordine, ambiție în procesul de învățare.

După Ioan Bontaș, însușirea tehnicii studiului individual are influențe benefice asupra calității, a performanțelor și eficienței învățării și a perfecționării, căci ceea ce-ți însușești singur, ceea ce descoperi singur devine convingere personală, atât în plan teoretic, cât și în plan practic, asigurând o pregătire temeinică valoroasă, competentă, viabilă și creativă.

Pornind de la ideea că pentru a învăța temeinic, eficient, economic și bine este necesar ca elevii să fie învățați să învețe sistematic, deaceia este benefic să li se propună să se antreneze în acest scop, conducându-se de următoarele „îndemnuri” (I. Jinga, I. Negreț).

I. Planificați studiul în mod riguros!

☉ Nu începe să studiezi fără a-ți planifica timpul de care vei avea nevoie.

☉ Nu începe să studiezi materia fără să-ți reamintești tot ce ai de tăcut (consultă, în acest scop, agenda elevului) și să identifici dificultățile acesteia!

☉ Consultă-ți "Calendarul de studiu săptămânal", raportând materia de învățat la timpul disponibil, în funcție de dificultățile acesteia (operează modificări dacă crezi că este necesar)!

☉ Asigură-ți un "timp de rezervă"!

II. Organizează-ți studiul în mod științific

2.1. Elaborează-ți un plan de studiu! Adică:

☉ Înainte de a începe să faci temele de acasă, stabilește-ți obiective clare de realizat!

☉ Analizează dacă ai toate materialele necesare pentru a începe lucrul (caiete, materiale bibliografice, manual etc).

☉ Înlătură tot ce e de prisos pe masa de lucru și ce te-ar putea distra din continuitatea învățării. Aranjează-ți lucrurile necesare în ordinea în care le vei folosi.

☉ Organizează-ți munca în așa fel, încât să poți verifica dacă ai realizat ceea ce ți-ai propus!

III. Studiază eficient!

3.1. Respectă cu strictețe calendarul și planul de studiu!

☉ Fii perseverent!

☉ Nu-ți pierde încrederea în forțele tale niciodată!

☉ Apelează la îndrumările învățătorului sau ale colegilor (după caz), dar numai după ce te-ai convins că nu poți depăși un anumit obstacol.

☉ Învăță să aplici tehnicile de muncă intelectuală (să citești rapid și eficient, să faci adnotări, să iei notițe, să rezolvi probleme, să elaborezi rezumate, să consulți dicționare etc).

☉ Alternează, în procesul învățării, disciplinele sau temele "mai ușoare" cu cele "mai grele".

☉ După fiecare 40-50 de minute de concentrare și învățare, ia-ți câte o pauză de 5-10 minute, pentru refacerea potențialului intelectual.

IV. Valorifică eficient calitatea îndeplinirii temelor de acasă (rezultatele studiului)

☉ Amintește-ți tehnicile de autoevaluare și recapitulează încă o dată ceea ce ai realizat. Confruntă cu obiectivele preconizate, ca să te convingi că le-ai atins (vezi modelul de mai jos ce valorifică eficiența calității îndeplinirii temelor de acasă).

Fișă de lucru a elevului

Itemii	Totdeauna	Foarte des	Uneori	Niciodată
1. Deseori, începi să studiezi fără să-ți planifici timpul de care ai nevoie?				
2. Consulți agenda elevului pentru a-ți reaminti ce sarcini ai pentru acasă și pentru a identifica dificultățile lor?				
3. Elaborezi la sfârșit de săptămână calendarul de studiu pentru săptămână ulterioară?				

Obiectiv general: Această activitate poate fi concepută pentru a-i obișnui pe elevi, în mod conștient, să învețe sistematic.

Obiective operaționale: După realizarea repetată a acestei activități elevii vor fi capabili:

O₁ — să urmeze o succesiune logică de organizare a muncii intelectuale în condițiile meditațiilor didactice;

O₂ — să-și planifice studiul individual în mod riguros;

O₃ — să îndeplinească în mod calitativ și la timp temele de acasă.

La această activitate se poate reveni modificând strategia de desfășurare pînă atunci cînd învățătoarea se va convinge că elevii sînt capabili să-și organizeze creativ munca intelectuală în timpul meditațiilor didactice.

Ca viitoare cadre didace este necesar de reținut următoarele sfaturi metodice în direcția dată:

*Demonstrați-le cum eforturile lor vor conduce la crearea unei atmosfere de învățare mai eficientă și mai plăcută pentru toți, inclusiv pentru dîșii. Convingeți-i că învățarea eficientă în cadrul meditațiilor didactice le va oferi o mai mare șansă de reușită școlară.

*Ajutați-i să obțină satisfacția rezultatului așteptat și a aprecierii obiective.

*Oferiți-le prilejul să se încredințeze că sînteți un partener al lor, că înțelegeți dificultățile pe care le întîmpină și că le puteți veni în ajutor ori de cîte ori este nevoie.

*Încurajați-i și îndemnați-i să se sprijine unul pe altul (dar să nu copieze unul de la altul).

*Luați în calcul tendința lor de a-și elabora independent programul personal de lucru, într-o succesiune și într-un ritm propriu.

*Explicați-le ce înseamnă responsabilitatea tuturor pentru imaginea colectivă a clasei.

*Lăsați-i să înțeleagă cum se formează un parteneriat eficient în timpul meditațiilor didactice, între ei și dumneavoastră.

*Sprijiniți cultivarea sentimentelor de bucurie, de satisfacție pentru că pot învăța continuu.

*Încurajați-i să persevereze în depășirea independentă a dificultăților.

*Convingeți-i că fiecare dintre ei poate să învețe ceea ce trebuie învățat. Explicați-le că aceasta nu este doar o spusă, ci un adevăr demonstrat științific.

*Explicați-le care sînt prioritățile unei învățări sistematice.

*Sprijiniți-i să-și realizeze sarcinile date pentru acasă cu economie de timp și de efort, obținînd o satisfacție a reușitei.

*Creați și mențineți în sala de meditație didactică o atmosferă de entuziasm pentru munca independentă de însușire a adevărilor științei și culturii, îmbinată cu o atmosferă de stimă, de respect reciproc.

*În colaborare cu elevii, asigurați condiții necesare de învățare, pentru a obține succes oricât de mic, dar succes totuși. Aceasta este o cale sigură de a menține interesul pentru învățatură, pentru cunoștințe.

*Antrenați-i pe elevi în însușirea tehnicilor și în folosirea instrumentelor de muncă intelectuală, specifice disciplinelor de învățământ prevăzute de curriculumul școlar .

*Stimulați cooperarea elevilor pentru a soluționa probleme dificile și interveniți cu tact și profesionalism, atunci când aceștia au nevoie de îndrumare pentru a merge mai departe.

*Puneți la dispoziția elevilor materialele didactice-suport de care au nevoie pentru a-și pregăti temele de acasă (hărți, scheme, mulaje, dicționare, manuale etc).

*Apreciați eforturile intelectuale pe care le depun elevii și arătați-le acest lucru folosind expresii de felul: "Ești pe o cale corectă, într-un timp relativ scurt ai reușit să consulți bibliografia", "Ai utilizat corect manualul", "Ai aplicat corect formulele" etc.

*Ascultați-le doleanțele și problemele pe care le au. Dacă e cazul, izolați-vă și discutați în ședințe de consiliere.

*Evitați formulările critice negative la adresa învățării elevilor, când se comit greșeli. Încercați să înțelegeți, personal, de ce s-a comis greșeala în cauză ori sfătuiți-i pe elevi să meargă la profesorul specialist, pentru a-l întreba cum o pot corecta. Nu există elevi care nu fac greșeli, dar sînt elevi care nu le corectează la timp.

*Încercați să soluționați împreună cu colectivul clasei problemele de conflict pedagogic. Nu reclamați vinovații presupuși la învățătoare, la director. Cel care îi reclamă pe elevi demonstrează neputința lui de a-i educa.

*Oferiți elevilor posibilitatea să-și aleagă modalitățile și durata relaxărilor după ce au îndeplinit însărcinările obligatorii, în conformitate cu planul personal.

*Dați tonul pentru o muncă serioasă, dar nu fiți rigizi și distanți. Fiți toleranți, amabili și optimiști cu elevii. Canalizați discuțiile pe un făgaș natural, de sfat și ajutor didactic, care să ducă

la perfecționarea relațiilor învățător-elev, la relații de cooperare, încredere, responsabilitate, respect și ajutor reciproc.

*Cînd elevii lucrează independent, vorbiți cît mai puțin cu putință și numai cu o voce scăzută.

*Atrageți atenția și vorbiți cu voce tare numai cînd ați constatat că este necesară o explicație, o observație comună, prevenirea unei situații dificile etc.

6.3.2 Cod de conduită a elevilor în timpul meditațiilor didactice

Codul de conduită la meditațiile didactice este stabilit de învățătoare împreună cu elevii, incipient elevii fiind familiarizați cu scopul și esența acestor forme de activitate de după programul obligatoriu. În acest sens elevii li se poate propune următorul conținut: „Vreau să te bucuri de timpul consumat pentru studiul individual în orele de meditații didactice. Doresc ca tu să fii mereu alături de mine și colegii tăi, pentru a participa la propria ta formare. Ești rugat să ne ajuți și să ne sprijini în a fi alături de tine și a te ajuta prin acceptarea și respectarea acestui cod de conduită în timpul meditațiilor didactice”.

Tu însuși

- Tu ești responsabil de imaginea școlii și a clasei tale.
- Tu trebuie să fii punctual. Să intri în sala destinată meditației didactice cu cel mult 10 minute înainte de începerea activității.
- Tu vei intra în sală curat și îngrijit, avînd toate materialele necesare pentru a începe operativ lucrul.
- Tu vei lucra conform planului personal și ritmului propriu, dar nu vei deranja fără motiv pe ceilalți colegi.
- Tu vii la meditațiile didactice ca să-ți îndeplinești sarcinile și temele date pentru acasă. Vei continua să înveți cele începute în clasă.
- Tu vei învăța conștiincios, sistematic, depunînd maximum de efort.

Tu și colegii

- Respectul, amabilitatea și politețea pe care școala dorește să ți le arate trebuie, la rîndul tău, să le arăți celorlalți.
- Elevii clasei, inclusiv tu, nu trebuie să deranjeze bunul mers al meditațiilor didactice și vor urma instrucțiunile date la lecții și în timpul activității de pregătire a temelor pentru acasă.

•Fiecare elev are dreptul de a învăța fără a fi întrerupt nemotivat.

•Grija față de proprietatea școlii este responsabilitatea tuturor. Fiecare elev, inclusiv tu, va arăta grijă față de bunurile ce sînt în sala pentru meditații didactice (mobilier, utilaje, materiale-suport etc). Veți fi atenți să nu le deteriorați.

•Fiecare elev va păstra starea igienică a sălii unde-și pregătește lecțiile.

•Trebuie să respecti dreptul celorlalți elevi de a învăța, persoana și bunurile lor.

•Ieșirea din sala de meditație didactică se va face în ordine și liniște (cîte unul).

Tu și învățătorul

•Învățătorul clasei tale este dispus să te ajute, să te sprijine și să te încurajeze în muncă, sperînd să te vadă că depui tot efortul pentru a atinge succese școlare de care ești capabil.

•Tu nu trebuie să deranjezi orele de meditație didactică, deoarece nu procedezi corect față de educatorii și profesorii tăi.

•Tu ești un partener al educatorului în asigurarea bunului mers al meditației didactice; exercită-ți cu demnitate rolul.

•Elevii clasei, inclusiv tu, vor prezenta educatorului, în timpul stabilit, produsele muncii lor (rezultate din îndeplinirea temelor de acasă), spre a confirma nivelul de atingere a obiectivelor preconizate.

6.3.3 Proiectarea meditațiilor didactice

Analiza existentă în practica pedagogică denotă faptul că proiectarea meditației didactice este deosebit de anevoioasă, cu toate că necesitatea ei a fost recunoscută de marea majoritate a cadrelor didactice implicate în acest proces. Nu putem ști exact cît de disfuncțională ar fi pentru lecțiile date a doua zi o meditație didactică organizată ineficient, dar un lucru este cert: învățătorul își stabilește obiectivele, își proiectează (cel puțin, la nivel mental) ceea ce va urma să realizeze împreună cu elevii clasei în timpul meditației didactice.

Proiectarea și proiectul meditației didactice - componentă a procesului educativ - continuă să fie necesare ca și în cadrul altor activități de acest gen. Ceea ce le deosebește însă de alte proiecte este libertatea mai pronunțată pe care o are învățătoarea în stabilirea

obiectivelor educației intelectuale pe care, împreună cu elevii, urmează să le realizeze.

După opinia învățătorilor practicieni, meditația didactică, ca orice activitate educativă, trebuie să se deruleze după un proiect bine chibzuit, deaceia acestui tip de proiect trebuie să i se acorde mai multă atenție în școlile primare.

Izvoarele de specialitate cercetate în direcția dată recomandă proiectarea unui sistem de meditații didactice (de exemplu, unul prevăzut pentru o săptămână în modelul de mai jos), însă existența proiectului nu trebuie să presupună rigiditate și formalism, ci flexibilitate, creativitate și inițiativă. Proiectul educativ al meditațiilor didactice va fi subordonat prioritar obiectivelor esențiale ale educației intelectuale, educației pentru munca de calitate și dezvoltarea carierei.

Model

MEDITAȚIA DIDACTICĂ
Calendar de studiu săptămânal
de la data de _____ până la

Luni		Mărti		Miercuri		Joi		Vineri		Observații
Disciplina	Timpu l neces ar	Discip lina	Timpu l neces ar	Discip lina	Timpu l neces ar	Discip lina	Timpu l neces ar	Discipl ina	Timpu l neces ar	
Limba română										
Matemati ca										
Științele										
Educația moral- spirituală										
Temp rezervă										

Luni		Mărti		Miercuri		Joi		Vineri		Observații
Disciplina	Timpu l neces ar	Discip lina	Timpu l neces ar	Discip lina	Timpu l neces ar	Discip lina	Timpu l neces ar	Discipl ina	Timpu l neces ar	
Total	3 ore									

Elevul clasei _____

După Romița B. Iucu, câteva elemente esențiale ale proiectării ar preciza: stabilirea operațională a obiectivelor sub forma abilităților intelectuale preconizate, ținând seama de obiectivele specifice curriculumului ciclului școlar respectiv, ale educației intelectuale, de educație pentru munca de calitate și dezvoltarea carierei; precizarea modalităților de organizare a activității elevilor pentru realizarea obiectivelor; stabilirea și eșalonarea în timp a responsabilităților pentru elevi (de continuare a învățării începute la lecții), dar și a responsabilităților manageriale ale cadrelor didactice (acțiuni concrete și termene precise).

Deoarece practica ne demonstrează că o activitate educativă este bine înfăptuită numai atunci când e bine gândită și temeinic pregătită, improvizația din mers le poate oferi surprize neplăcute chiar celor mai buni învățători, cu atât mai mult atunci când vine vorba de meditația didactică — activitate care în definitiv determină eficiența lecțiilor de a doua zi, capacitatea elevilor clasei de a continua învățarea.

Prin "stăpînirea" proiectării educative și elaborarea proiectelor, pot deveni eficienți și învățătorii cu aptitudini manageriale și pedagogice mai reduse (sau lipsiți de asemenea aptitudini), dar care, datorită anumitor împrejurări, desfășoară activități educaționale în clasele primare.

Meditația didactică, după Ioan Jinga, trebuie fundamentată psihologic (motivarea elevilor) și însoțită de demersul managerial al cadrului didactic. Tocmai simbioza dintre aceste două elemente fundamentale (încadrarea motivată a elevilor în activitatea de învățare pentru pregătirea temelor de acasă și dirijarea științifică a acestui proces de către profesor) asigură succesul meditației

didactice. Deși, după cum subliniază același autor, nu se pot da rețete, modele general valabile de proiecte pentru lecție, cu atât mai puțin pentru meditațiile didactice, totuși se relefează un model în forma grafică, proiectul educativ al meditației didactice poate fi și util, și mai simplu de realizat fiind elaborat pe fișe:

- ✚ Fișa nr. 1 ar putea cuprinde unele date generale, precum: clasa , săptămîna pentru care se proiectează sistemul de meditații didactice; locul desfășurării lor; învățătorul-autor de proiect; calendarul orientativ de studiu săptămînal (vezi mai sus).
- ✚ Fișa nr. 2 ar pune în evidență lista elevilor cu capacități de învățare lentă și a celor capabili de performanțe înalte.
- ✚ Fișa nr. 3 ar putea conține obiective specifice fundamentale și obiectivele operaționale.
- ✚ Fișa nr. 4 ar îngloba lista materialelor-suport necesare.
- ✚ Fișa nr. 5 ar fixa modalități de continuare a motivării pentru procesul de învățare;
- ✚ Fișa nr. 6 și următoarele se vor alcătui pe secvențe ale activității independente a elevilor, pentru a pregăti temele de acasă, subliniind abilitățile intelectuale ce se formează, și a proiecta activitățile învățătorului pentru coordonarea acestui proces de formare a personalității elevilor.
- ✚ Va fi elaborat un număr de fișe mai mic sau egal cu totalul obiectivelor operaționale ale meditației didactice (sau al pașilor algoritmului de muncă în timpul ei).
- ✚ Ultima fișă va cuprinde modalități de evaluare (orală) a eforturilor depuse de către elevi (prin examinarea produselor activității lor) și a nivelului de atingere a obiectivelor.

Ținem să menționăm, că o importanță deosebită învățătorul-diriginte trebuie să acorde fazei de pregătire și organizare a meditației didactice, faza de cunoaștere ale stărilor de oboseală și surmenaj la vârsta școlară mică.

După Pavel Mureșan oboseala intelectuală este un proces complex ce angajează modificări biochimice, fiziologice și psihologice multiple în limite normale, obiective, avînd un caracter reversibil și temporar. Surmenajul este un proces ce angajează modificări biochimice, fiziologice și psihologice în multiple, în limite ce se apropie de anormal (patologic), rezultat al suprasolicităților și a căror recuperare necesită măsuri speciale.

I.Neacșu marchează factorii ce provoacă oboseala și surmenajul intelectual:

- ✚ insuficiența somnului (durata, calitatea, condițiile);
- ✚ regim alimentar nerațional, neechilibrat;
- ✚ zgomotul și ritmul rapid al mediului în care se desfășoară activitatea;
- ✚ activități obligatorii cu durată mare și ritm exagerat de desfășurare;
- ✚ absența unor pauze între activități;
- ✚ nerespectarea principiului dozării progresive, creșterea și apoi scăderea, a intensității, efortului în timpul zilei și al săptămânii (orare dificilă);
- ✚ insuficiența timpului de repaus după masă, a jocurilor și a altor activități recreative cu rol de antrenare psihomotorică;
- ✚ solicitări nervoase mari înaintea somnului de noapte;
- ✚ relații conflictuale;
- ✚ mod nerațional de utilizare a timpului liber;
- ✚ absența unui antrenament intelectual adecvat;
- ✚ absența sau excesele de ordin afectiv;
- ✚ ritm și bioritm neregulate la regimul activităților;
- ✚ condiții deficitare de mediu fizic școlar (spațiu, încălzire, iluminat etc);
- ✚ elemente specifice de personalitate (stare neuropsihică, particularități glandulare etc);
- ✚ factori individuali specifici;
- ✚ boli, stare constituțională, fumat, alcool;
- ✚ volum mare de cunoștințe ce trebuie însușite în timp scurt etc.

Evidența gradului de oboseală a elevului se poate realiza zilnic ori săptămânal, conform testului AGOS (I.Ciotu și C.Voicu). În fișă de mai jos sînt specificate zece perechi de termeni-simptome, alese polarizat pe o scară cu șapte valori. Rezultatele se înregistrează pentru începutul (Î) și sfîrșitul (S) activității de învățare sau de studiu independent, cu nota care exprimă corect starea elevului în acel moment.

Termeni		7	6	5	4	3	2	1	Termeni
Puternic	Î								Slab
	S								

Termeni		7	6	5	4	3	2	1	Termeni
Relaxat	Î								încordat
	S								
Mulțumit	Î								Abătut
	S								
Proaspăt	Î								Moleșit
	S								
Interesat	Î								Plictisit
	S								
Plin de inițiativă	Î								Apatic
	S								
Plin de vigoare	Î								Epuizat
	S								
Binevoitor	Î								Iracibil
	S								
Vioi	Î								Somnolent
	S								
Energic	Î								Indolent
	S								

Interpretare:

Nota 4, de mijloc, reprezintă punctul de la care, în stînga fișei, către nota 7 are loc intrarea în zona lipsei de oboseală (nonoboseală), iar în dreapta — în zona oboselii.

În final, unim de sus în jos, cu o linie continuă, evaluarea pentru începutul activității, iar cu una întreruptă — cele pentru sfîrșitul activității.

Rezultatele ne vor arăta dacă elevul suferă sau nu de un sindrom de suprasolicitare nervoasă. În concluzie, vom organiza astfel activitățile școlare și extrașcolare, încît să evităm o atare situație.

Chestionar de evaluare a capacității de organizare a studiului independent în timpul meditațiilor (Răspundeți sincer prin "da" sau "nu")

Da	Nu	Itemii
		1. Obișnuiești să pregătești temele de acasă așezându-te în aceeași bancă?
		2. Crezi că există ceva care te abate de la desfășurarea studiului independent?
		3. Obișnuiești să-ți planifici independent, înainte de meditație, succesiunea obiectelor de învățămînt la care urmează să te pregătești pentru a doua zi?
		4. Masa de lucru (banca) conține ceva care te poate distra de la studii?
		5. Obișnuiești să faci scheme, grafice, desene, schițe ce ar sintetiza lectura?
		6. Cînd întâlnești un cuvînt necunoscut, obișnuiești să consulți dicționarul?
		7. Cînd îți pregătești lecțiile (studiezi), treci deseori peste graficele sau schemele din cărți sau din caietele de notițe din clasă?
		8. Obișnuiești să citești conținutul materiei în întregime înainte de a o studia profund?

6.4 Activitățile extracurriculare

Modelarea, formarea și educația omului cere timp și dăruire. Timpul istoric pe care îl trăim cere oameni în a căror formație caracterul și inteligența se completează pentru propria evoluție a individului. În școala contemporană eficiența educației depinde de gradul în care se pregătește copilul pentru participarea la dezvoltarea de sine și de măsura în care reușește să pună bazele formării personalității copiilor. În acest cadru, învățămîntul are misiunea de a-

i forma pe copii sub aspect psiho-intelectual, fizic și socioafectiv, pentru o cât mai ușoară integrare socială.

Complexitatea finalităților educaționale impune îmbinarea activităților curriculare cu cele extracurriculare, iar parteneriatul educațional, ca set de intervenție complementară, apare ca o necesitate. Степанова, Е., Н., Александрова, М. А. (2004) precizează că oricât ar fi de importantă educația curriculară realizată prin procesul de învățămînt, ea nu epuizează sfera influențelor formative exercitate asupra copilului. Rămîne cadrul larg al timpului liber al copilului, în care viața capătă alte aspecte decît cele din procesul de învățare școlară. În acest cadru, numeroși alți factori acționează, pozitiv sau nu, asupra dezvoltării elevilor.

După o binecunoscută clasificare UNESCO (Păun, E.,(1999)), educația extracurriculară și extrașcolară, adică educația de dincolo de procesul de învățămînt, apare sub două aspecte principale: educația informală – reprezintă influența incidentală a mediului social transmisă prin situațiile vieții de zi cu zi și educația non-formală, care se realizează fie în sistemul de învățămînt, fie în cadrul unor organizații cu caracter educativ.

Activitățile extracurriculare reprezintă activitățile în timpul liber al elevului. În bugetul general de timp școlar, timpul liber este perioada ce-i rămîne elevului după îndeplinirea activităților curriculare obligatorii prevăzute de orar.

În acest context activitățile extracurriculare, desfășurate în timpul liber al elevului urmează după A. Berușcă, L. Damșa, R. Niculescu, L. Granaci să corespundă intereselor, aptitudinilor și înclinațiilor elevilor; să fie îndrumate în mod competent de cadre didactice ai claselor de elevi. Ele oferă prilejul de îmbogățire a experienței sociale, de participare la realizarea propriei instruiți și educații .

Activitățile extracurriculare nu repetă manualele și programele școlare, dar solicită participarea elevilor în funcție de aptitudini, interese, dorințe, sex, situație concretă etc., ceea ce favorizează individualizare proceselor educaționale. Manifestările cultural-artistice și sportive trebuie și chiar și-au reluat cursul normal în școli: la fel și vizionarea filmelor și spectacolelor de teatru, întrecerile sportive, excursiile și vizitele; serile culturale, cenaclurile literare contribuie la educarea gustului pentru frumos și pentru

comportare civilizată. Fie că e vorba de cercuri cu caracter artistic, sportiv, științific sau de activități, jocuri, artă manuală, de activități, organizare în vacanță de excursii sau întâlniri, rolul principal în urmărirea elevilor revine învățătorului-diriginte.

Acestea sunt *activitățile extracurriculare și extrașcolare*. Înțelegem prin *activitatea extracurriculară* totalitatea acțiunilor educative organizate și desfășurate în afara planului de învățământ, dar strâns legate de acesta, sub conducerea cadrelor didactice [9,10,26]. Astfel de activități sunt cercurile de elevi, serbările școlare, competițiile sportive. *Activitatea extrașcolară* cuprinde totalitatea acțiunilor educative desfășurate în cadrul instituțiilor culturale, cum sunt teatrele, bibliotecile, casele de creație etc. Aceste instituții organizează activități instructiv-educative de tipul: prezentarea unor filme, spectacole, lansări de cărți, simpozioane etc. [10].

Activitatea în afara clasei și extrașcolară ocupă un loc important în ansamblul influențelor educative. Această activitate lărgeste orizontul cultural al elevilor, completând cu noțiuni noi volumul de cunoștințe însușite la lecții. Participarea elevilor la acțiunile instructiv-educative organizate în afara clasei și a școlii constituie, de asemenea, un mijloc de formare a competențelor. Activitatea extracurriculară aduce o contribuție însemnată și la educarea morală, estetică a elevilor, disciplinându-le acțiunile și lărgindu-le orizontul artistic. Activitatea în afara clasei constituie un mijloc de formare a deprinderilor elevilor de a-și folosi în mod rațional timpul liber [ibidem].

După Nicola, I. (2002) încadrarea elevilor în diferite forme ale activității în afara clasei și extrașcolare se realizează pe baza liberei alegeri, sub îndrumarea cadrelor didactice, care îi pot sugera fiecărui copil ce formă de activitate este mai potrivită pentru interesele și înclinațiile lui iar durata activităților în afara clasei și extrașcolare este variabilă. O lecție are durata fixă de 45 min., iar o activitate în afara clasei sau extrașcolară durează de la o jumătate de oră pînă la 2 ore.

Таланчук, Н., М. (1999) verificarea, aprecierea și evidența rezultatelor activității în afara clasei și extrașcolare au forme specifice. Verificarea are un caracter practic. Spre deosebire de aprecierea făcută în cadrul orelor prin intermediul notelor, cea făcută

În afara orelor de clasă se concretizează prin intermediul calificativelor: slab, bine, foarte bine etc. Activitatea în afara clasei și extrașcolare este propice pentru manifestarea spiritului de independență și a inițiativei elevilor.

O altă particularitate a activității în afara clasei și extrașcolare o constituie legătura ei cu practica. Aplicarea cunoștințelor în cadrul activităților extracurriculare are și valoarea unui exercițiu de dezvoltare a aptitudinilor elevilor.

Întreaga activitate în afara clasei are un conținut variat, determinat de interesele cognitive ale elevilor și de dorințele lor. Prin activitățile la care participă ei își însușesc cunoștințe din domeniul științei, tehnicii, literaturii, artei etc. Acestea lărgesc orizontul lor cultural și le trezesc interesul pentru cunoștințe. Participând la acțiuni cu caracter cultural artistic, la manifestări cultural-artistice, vizionând spectacole de teatru și filme la cinematograful, elevii își cultivă dragostea pentru frumos. Un element al conținutului acestor activități îl constituie jocurile, exercițiile de gimnastică și manifestările sportive care întăresc organismul elevilor.

Așadar, activitățile educative în afara orelor de curs și extrașcolare generează relații de prietenie și ajutor reciproc, educă simțul responsabilității. Ele oferă condiții dintre cele mai prielnice pentru formarea conștiinței și conduitei cooperante. Libertatea de exprimare și relațiile cu ceilalți este mai mare și, astfel, posibilitățile de îmbogățire a experienței sociale se amplifică. Cadrul de acțiuni oferă cîmp larg manifestării inițiativei și participării în funcție de anumite preferințe, interese, preocupări etc.

Important este că în aceste activități elevii pot antrenați atât în desfășurarea, cât și în inițierea și organizarea lor.

Activitatea elevilor în cadrul lecțiilor la disciplinele școlare și cea desfășurată în manifestările extradidactice și extrașcolare se aseamănă în mai multe aspecte, dar și se deosebește atât după conținut, cât și după modul de desfășurare [24].

În primul rînd, conținutul lecțiilor la disciplinele școlare se stabilește în conformitate cu curriculumul școlar. Profesorul nu are dreptul să intervină cu modificări și completări. El este obligat să execute strict componentele indicate în actele normative. În activitățile extracurriculare și extrașcolare profesorul are mai multă libertate în alegerea subiectelor, în determinarea obiectivelor, în

selectarea informațiilor. Aceste conținuturi au un caracter flexibil și foarte variat, cuprinzând subiecte din domeniul științei, tehnicii, artelor, sportului, politicii, vieții cotidiene etc. Totuși, și aceste conținuturi nu se stabilesc în mod întâmplător, ci în baza anumitor principii [23].

În al doilea rând, înșiși elevii au libertatea în alegerea activității, precum și a modului de participare în cadrul acestora. Dacă prezența la lecții este absolut obligatorie, orice absență, chiar și cea motivată, fiind nedorită, atunci la manifestările extrașcolare elevul singur alege să se prezinte și să participe sau nu. Motivația participării la acele sau alte activități este o obligațiune a cadrelor didactice, dar și o îndatorire personală a fiecărui elev responsabil de propria formare. Elevii sunt îndrumați de profesori, care sugerează fiecărui elev ce activități să urmeze în dependență de interesele, preocupările și aptitudinile fiecăruia [ibidem, p. 85-89].

În al treilea rând, durata unei lecții școlare este de 45 minute. Profesorul nu are dreptul să încalce acest termen nici măcar cu un minut. Pe când activitățile extracurriculare, în special cele extrașcolare, pot dura de la o jumătate de oră pînă la 2-3 ore [10, 26, 23].

Întreaga activitate în afara clasei are un conținut variat, determinat de interesele cognitive ale elevilor și de dorințele lor. Prin activitățile la care participă ei își însușesc cunoștințe din domeniul științei, tehnicii, literaturii, artei etc. Acestea largesc orizontul lor cultural și le trezesc interesul pentru cunoștințe.

În literatura de specialitate sînt specificate o diversitate de forme de organizare a activităților extradidactice/extracurriculare și extrașcolare [1,3,5,10]. Acestea, potrivit clasificării acceptată de majoritatea specialiștilor teoreticieni și pedagogilor-organizatori, se pot ordona în cîteva grupuri: *activitatea colectivă / de masă; activități de grup / în cercuri; activități individuale* [25,31].

Ca de forme de *activitatea colectivă / de masă* putem remarca: *excursia și vizita, matineul, serbările școlare, șezătorile școlare, victorina, șezătorile, medalionul literar, serate literare, masa rotundă.*

6.5 Evaluarea activităților educative

Evaluarea, la nivelul clasei, a rezultatelor obținute de către elevi — produs al influențelor educative, exercitate de către diferiți factori formali și informări, solicită învățătorului implicarea într-un proces de evaluare a tot ceea ce face cu clasa al cărei manager este,

În mod special se preocupă de aprecierea reușitei orelor educative. În realizarea acestui proces e necesar ca învățătorul să aibă în vedere măsura în care acestea:

- se integrează în ansamblul muncii educative, desfășurate în clasă;
- asigură un caracter actual valorilor morale, civice, estetice, artistice, social-politice, democratice;
- puterea de sugestie a modelelor de viață pe care le oferă conținutul și strategiile lor;
- declanșarea confruntării de idei și a schimbului de opinii;
- oferă argumente rezultate din observarea atentă a vieții, a fenomenelor sociale;
- asigură adaptarea principiilor și a normelor generale la viața imediată a colectivului de elevi, a fiecărui elev în parte;
- apelează la disponibilitățile psihice ale elevilor, la stările sufletești de moment;
- sînt construite pe inteligența și discernămîntul elevilor, pe interesele și motivele lor;
- apelează la actele de voință și la tendința elevilor de a se desăvîrși;
- asigură condiții pentru participarea tuturor elevilor, pentru formarea unor relații de parteneriat eficient;
- dezvăluie gradul de atingere a obiectivelor preconizate;
- stimulează prin conținuturile și metodele utilizate gîndirea independentă, creativă și critică.

Evaluarea activităților educative trebuie:

- să-i ajute pe învățători să se dezvolte profesional, în avantajul personal și al clasei de elevi (în consecință, al școlii);
- să fie un proces în care elevii să nu se simtă amenințați, stresați;
- să fie văzută ca o experiență de perfecționare atît pentru învățător, cît și pentru elevi;
- să se desfășoare într-o atmosferă bazată pe respect reciproc și pe relații de parteneriat elev-elev, elev-clasă de elevi, elev-învățător, învățător-elev;

- să urmeze o schemă de reper, care este cunoscută dinainte (în perioada pregătitoare pentru măsura educativă) de către toți elevii. De exemplu, elevii trebuie să știe care activitate se va evalua, câți elevi vor fi încadrați în proces, cu ce criterii se va opera care sînt consecințele etc.

Învățătorul ghidează acest proces. De exemplu, pentru analiza abilităților de participare în cadrul activităților educative, evaluate la elevi, am putea stabili următoarele trei niveluri de performanță, în baza următoarelor criterii elaborate și expuse detaliat în tabelul 1.

Tabelul 1.

Nivel	Criterii de evaluare
I	Elevii s-au implicat și au lucrat conștient în timpul activității educative. Sarcinile distribuite au fost realizate și au fost aduse argumente la subiectul adecvat; au fost aduse propuneri alternative de pegătire a gazetei de perete (a altor materiale ilustrative) cu anumite soluții în rezolvarea sarcinilor. Elevii au stabilit relații între fenomenele tematicii subiectului propus discuției/cercetării și și-au expus punctul de vedere de la o etapă la alta, conștientizînd nivelul propriu de implicare prin autoevaluare.
II	Elevii au solicitat ajutor atît la implicare în activitate cît și la prestația în cadrul activității educative; rezolvă sarcinile propuse fără alternative de implicare personală; într-o măsură mică pot să se autoevalueze.
III	Elevii nu pot să-și elaboreze un algoritm de lucru; sarcinile distribuite sunt însușite superficial și inexact; nu pot să-și expună punctul propriu de vedere și să se autoevalueze.

Iar pentru analiza rezultatele activității în care au fost implicați elevii, datele obținute pot fi incluse în următorul tabel 2.

Tabelul 2.

Nr d/o	Capabilități	cl.			cl.		
		Niveluri de			Niveluri de		
		I	II	III	I	II	III
1	Participare și independență în activitatea educativă						
2	Rezolvarea sarcinilor și depășirea dificultăților întâlnite						
3	Expunerea punctului de vedere și autoevaluarea la finele activității						

Un pas avansat pentru evaluarea activităților educative ar constitui implicarea elevilor la elaborarea grilei; or, aceasta ar putea să-i facă mai critici, mai responsabili, mai conștienți față de propria învățare. Elevii pot fi antrenați, de exemplu, la alcătuirea criteriilor. Aceasta credem că le-ar spori motivația și interesul pentru realizarea sarcinii. Elevii vor înțelege că au un cuvânt spus, că opinia lor contează, că ei înșiși își definesc parametrii performanțelor lor.

Pentru a obține elaborarea unor criterii cu ajutorul elevilor vă propunem să realizați următorul exercițiu:

- ❖ Cereți fiecărui elev să numere personal cinci lucruri pe care le așteaptă de la o bună activitate educativă.
- ❖ Rugați elevii să lucreze în grup și să comenteze reciproc criteriile elaborate.
- ❖ Solicitați grupurile să întocmească o listă de criterii și o ordine de priorități pentru acestea.
- ❖ Notați pe tablă cele mai importante criterii formulate de fiecare grup, apoi pe cele care urmează ca importanță.
- ❖ Completați lista de criterii și comentați alegerea.
- ❖ Conveniți de comun acord la o listă cu criterii .

Sarcină de lucru , teme de reflecție, evaluare și autoevaluare:

1. Analizați modelele de distribuire a bugetului general de timp și caracterizați pe scurt coordonatele principale.

Modelul cu o medie statistică săptămânală (5 zile lucrătoare)

- 4-6 ore pentru activități didactice curriculare obligatorii conform orarului (în funcție de ciclul școlar);
- 4-5 ore pentru studiul individual (cu manualul, cu cartea, în bibliotecă, pregătirea temelor pentru acasă etc.);
- 3-6 ore de odihnă activă (scurte plimbări, activități cultural-artistice, sportive, de divertisment etc.);
- 2-3 ore pentru rezolvarea problemelor gospodărești (masa, ordine în curtea școlii, în casă, deplasări etc.) și 7-8 ore pentru somn .

Bugetul de timp la școlarii mici (în ore)

Componentele regimului zilei	cl.I	cl.a II-a	cl. a III-a	cl.a IV-a
Activitatea în cadrul școlii	3-4	4	4	4-5
Pregătirea lecțiilor	1	1 ^{1/2}	1 ^{1/2} -2	2-2 ^{1/2}
Drumul la școală și înapoi, plimbare în aer liber, sport, jocuri de mișcare	3 ^{1/2}	3 ^{1/2}	3 ^{1/2}	3 ^{1/2}
Ocupații în afara clasei și în afara școlii: activități la libera alegere, lecturi, muzică, ajutor în familie etc.	1	1-2	1-2	1-2
Gimnastica de dimineață, autoservire, luarea mesei	2 ^{1/2}	2 ^{1/2}	2 ^{1/2}	2 ^{1/2}
Somn	1-1 ^{1/2}	1		
ziua	11-11 ^{1/2}	11-11 ^{1/2}	11-11 ^{1/2}	10-10 ^{1/2}
noaptea				

2. Ce măsuri prioritare ar trebui adoptate ca timpul liber să contribuie din plin la formarea personalității elevilor, la destinderea, fortificarea, recreerea și menținerea capacității lor de a susține un efort?

3. Pornind de la experiența pe care o aveți și de la ideea că obiectivele bine formulate asigură calitatea activității desfășurate, faceți o analiză a obiectivelor specifice formulate meditației didactice.

Ce măsuri prioritare ar trebui adoptate ca meditația didactică să realizeze obiectivele preconizate?

La rezolvarea cerințelor de mai sus vă puteți folosi de următorul tabel.

Obiective	Dificultăți	Consecințe	Măsuri de ameliorare

Jurnal de unitate

Ce am învățat:

Ce pot să aplic:

Instrumente reper de învățare cognitiv-constructiviste pentru Unitatea 6

Scheme reper pentru unitatea 6

Tehnica: Lanțul „S” al interpretărilor

Text: 6.1 *Timpul liber al elevului. Bugetul general de timp și timpul liber*

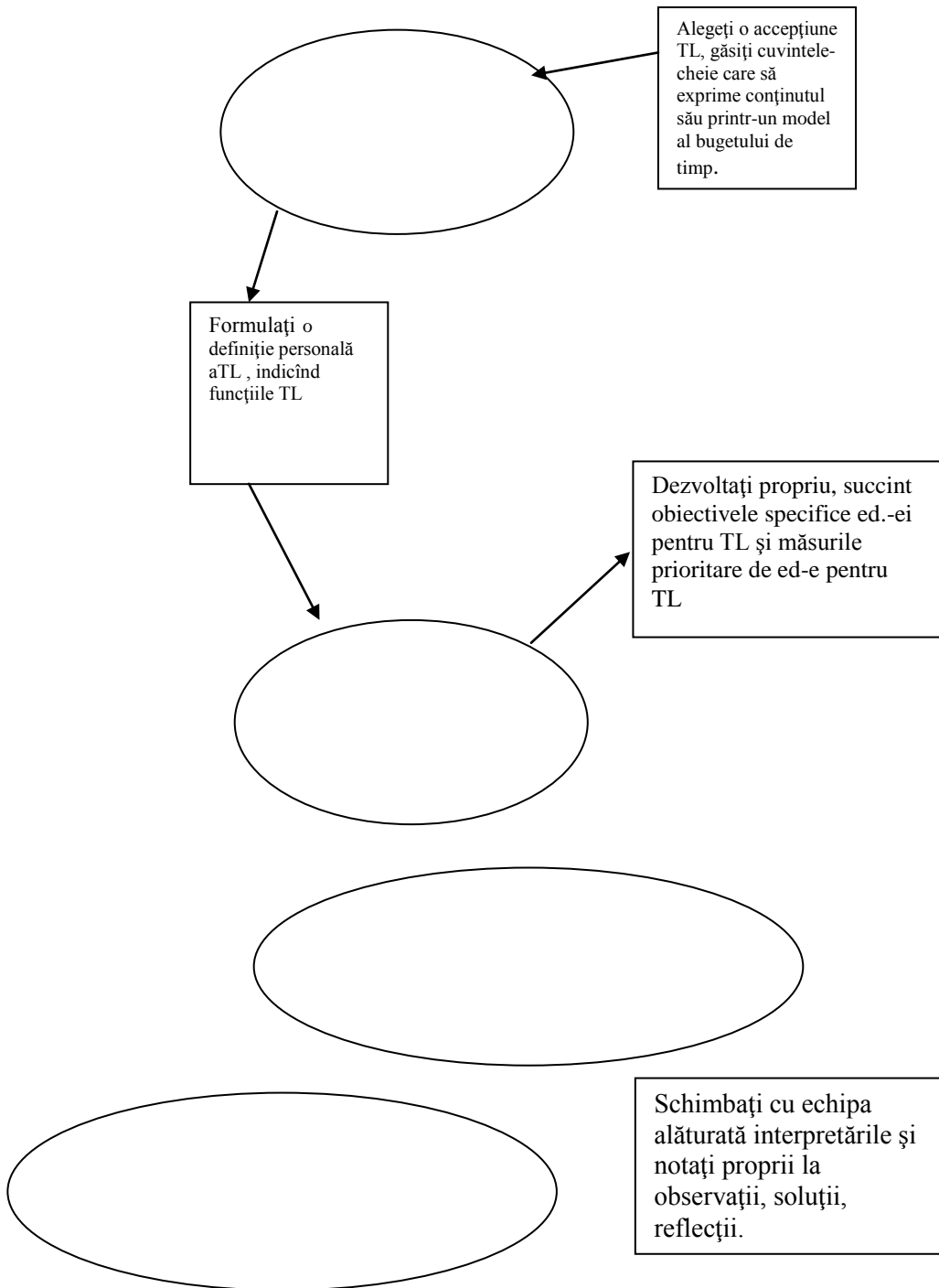
Sarcina: Descifrarea- explorați materialul suport 6.1 și identificați elementele-cheie ale problemei, complexitatea acesteia.

Definirea problemei-după analiza resursei informaționale, reflectați asupra problemei, stabiliți relații, conexiuni între elementele-cheie identificate în etapa anterioară pentru ca apoi să vă exprimați constatările, să puteți formula o definiție, prin confruntare, colaborare.

Dezvoltarea problemei: stabiliți relații între punctele-cheie/elementele problemei, plasării problemei într-un context mai larg; construiți cunoașterea formulând întrebări și ipoteze, propunând variante de soluționare, analizând dificultățile întâmpinate, realizând combinații.

Delegarea sarcinii: faceți observații asupra modului de construcție a soluțiilor la care a ajuns colegul pentru a constata și alte moduri de rezolvare de organizare a schemelor mentale.

Design-ul problemei: elaborați o reprezentare grafică a cunoașterii construite, evidențiind modul în care informațiile au fost interiorizate și procesate.

Tehnica: Matricea de analiză criterială

Text: 6.2 Ședința cu clasa

Sarcină: structurați și completați progresiv ceea ce cunoașteți despre Ședința cu clasa.

Probleme esențiale	Ce știu deja	Ce am aflat	Reflecții

Tehnica: Organizator grafic comparativ conceptual (OGCC)

Text: 6.3 Meditația didactică

Sarcină: Completați rubricile tabelului cu elementele caracteristice difinitorii a conceptului meditație didactică și a sintagmelor aferente acestui concept: obiectivele specifice MD; cod de conduită a elevilor la MD; proiectarea MD.

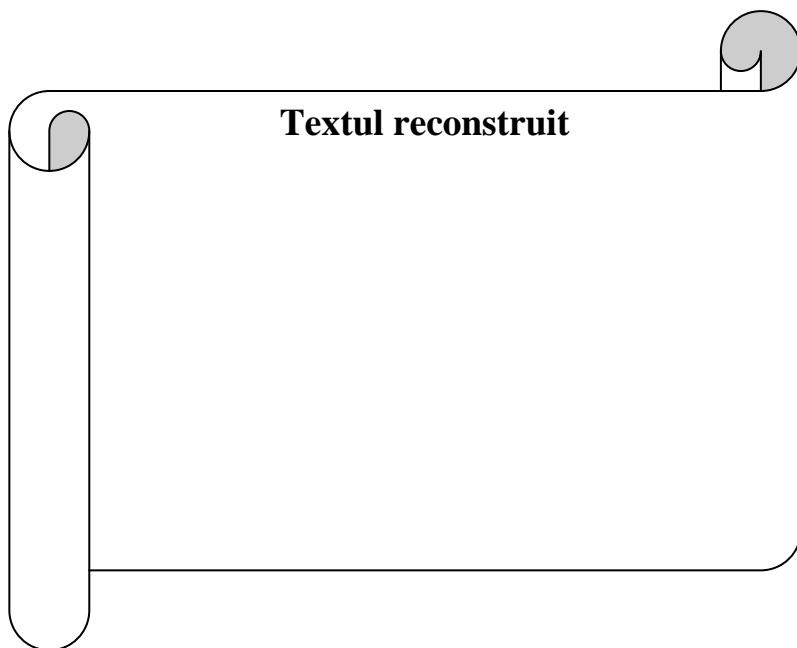
C A R C T E R I S T I C I	Meditația didactică	Obiectivele specifice MD	Cod de conduită a elevilor la MD	Proiectarea MD	

Tehnica: Diagrama reconstrucției proprii a unui text

Text: 6.4 Activitățile extracurriculare

Sarcină: Folosind textul suport 6.4 și reconstruiți propriul text pedagogic aferent doar de un nod al conținutului științific necesar învățătorului în practica educațională

Cuvinte cheie :

Textul reconstruit

Reflecții ca viitor învățător

Repere bibliografice

1. Andrei, Adina, Stan, Iuliana, Ghidul tînărului profesor, Ed. "Spiru Haret", Iași, 1997
2. Antonesei, Liviu, Paideia. Fundamentele culturale ale educației, Ed. "Polirom", Iași, 1996.
3. Bontaș, Ioan, Pedagogie, Ed. "ALL", București, 1996.

4. Bîrlageanu, Lavinia, Psihopedagogia artei, Ed. "Polirom", București, 2001.
5. Cosma, Traian, Ora de dirigenție în gimnaziu, Ed. "PLUMB", Bacău, 1994.
6. Damșa, Ioan, Drăgan, Ion, Toma-Damșa Măria, Activitatea educativă în învățământul preuniversitar, Ed. "Emia", Deva, 1999.
7. Drăgan, Ioan, Drepturile de muncă intelectuală, condiție a modernizării demersului instructiv-educativ, "Revista de pedagogie", nr. 9/1982.
8. Jinga, Ioan, Negreț, Ion, învățarea eficientă, Colecția "Paideia".
9. Jinga, Ion, Istrate, Elena, Manual de pedagogie, Ed. "ALL Educațional S.A."
10. Macovei, Elena, Pedagogie. Propedeutica, Didactica, E.D.P., București, 1997.
11. Macovei, Elena, Influența elementelor stresante asupra unor dimensiuni de personalitate în preadolescență, "Revista de psihologie", nr. 1, 1978.
12. Macovei, Elena, Familia și casa de copii, Ed. "Litera", București, 1989.
13. Mureșan, Pavel, învățare eficientă și rapidă, Ed. "CERES", București, 1990.
14. Niculescu, Mariana R., Pedagogie generală, Ed. "Scorpion", București, 1996.
15. Oprescu, Nicolae, Formarea atitudinii participative a elevilor în procesul instruirii, "Revista de pedagogie", nr. 4/1986.
16. Pătrașcu, Ioan, Cunoașterea psihopedagogică a elevilor în vederea ridicării nivelului la învățătură, "Revista de pedagogie", nr. 9/1985.
17. Sîntimbreanu, Mircea, Să stăm de vorbă fără catalog, Editura Politică, București, 1981.
18. Sen, Alexandru, Educație și terapie, E.D.P., București, 1997.
19. Șchiopu, Ursula, Psihopedagogia artei, E.D.P., București, 1999.

Sarcini pentru seminarii

Subiectul: Valorificarea idealului educațional la nivel de documente școlare

1. Emile Planchard susține că putem să „dirijăm omul spre idealul său în acord cu caracteristicile sale genetice și individuale. Problema se reduce la întrebări care necesită să fie formulate în prezenta unui copil:

- Ce este de făcut?
 - Pentru ce trebuie de făcut?
 - Cum trebuie făcut?”
- Care este părerea dvs. referitoare la posibilitatea realizării acestei afirmații?

2. Cu scopul de a-i educa pe elevi în spiritul parteneriatului activ și de a-i face să înțeleagă mai bine problemele ce țin de realizarea idealului educațional, este bine să inițiem un dialog ce ar cuprinde întrebări de natură filozofică, exemplu de mai jos reflectă scopul dat:

- Ce este viața?
 - Care-i sensul vieții?
 - V-ați gândit la un model de viață? Care este el? De ce l-ați ales pe acesta?
 - Cine ne-ar putea oferi modele de viață?
- Continuați șirul de întrebări în direcția dată.

3. Studiați și analizați următoarele documente școlare : scrisoarea metodică de organizare a procesului educațional (2012) ; conținutul Curriculumului de Dirigenție în cl.a I-IV-a (2007) ; Agenda dirigintelui (2003). Prin comparație a conținutului acestora, elucidați : idealul educațional, componentele educației prefigurate prin competențe specifice educaționale, completând tabelul de mai jos.

Scrisoarea metodică de organizare a procesului educațional (2012)		Curriculumul de Dirigenție în cl.a I-IV-a (2007)		Agenda dirigintelui (2003)	
idealul educațional,	componentele educației/competențele specifice	idealul educațional,	componentele educației/competențele specifice	idealul educațional,	componentele educației/competențele specifice

4. Pe baza Curriculumului de dirigenție (2007) realizați o detaliere a componentelor educației prefigurate prin competențe specifice și subcompetențe educaționale, comparând două clase, completând tabelul de mai jos.

Competența specifică/obiectivul cadru :.....	
Clasa a.....	Clasa a.....
Subcompetențe/obiective de referință	Subcompetențe/obiective de referință

Sarcină de evaluare în grupă (15¹)

Eseu : Orele de dirigenție

Plan : 1-particularități

2- etape

3- structură

Seminarul 2

Subiectul: Valențele managementului clasei de elevi în vizorul de formare a competențelor profesionale la viitorii învățători

1. Definiți componentele profilului de competență al învățătorului diriginte: **Cunoștințe** ; **Trăsături de personalitate și abilități** ; **Relații interumane** ; **Trăsături de personalitate și abilități** .

2. Analizați interferența caracteristicilor fiecărei componente și introduceți conținutul în tabelul de mai jos completând rubricile rezervate caracteristicii de mai sus.

Denumirea componentei	Caracteristici		
	Strict necesare	Necesare	Opționale
Cunoștințe: - generale în domeniul psihologiei vârstelor; al			

Denumirea componentei	Caracteristici		
<p>managementului clasei de elevi și al activității explicit educative; în domeniul teoriei educației și metodicii lucrului educativ;</p> <ul style="list-style-type: none"> - de psihologie generală, psihologie socială (psihologia grupurilor școlare); de pedagogie diferențiată; - de cultură generală și în domeniul igienei școlare și personale etc. 			
<p>Trăsături de personalitate și abilități:</p> <ul style="list-style-type: none"> - competența de a elabora și a realiza proiecte educative de perspectivă și operative; - priceperea de a selecta corect tematica unui conținut și strategiile activităților educative; - flexibilitate în realizarea diferențiată a activităților educative, inclusiv meditațiile didactice și timpul liber; - capacitatea de a realiza un parteneriat activ cu elevii și profesorii clasei la organizarea activităților extradidactice și extrașcolare; 			

Denumirea componentei	Caracteristici		
<ul style="list-style-type: none"> - empatie, onestitate, demnitate, spirit întreprinzător, intuiție profesională, creativitate, tact pedagogic, gândire critică, obiectivitate și discernământ în evaluarea comportamentelor elevilor, dragoste pentru copii, simțul umorului, spirit democratic; - abilitatea de a stabili relații cordiale între elevi; - deprinderea și capacitatea de a analiza probleme de conflict pedagogic, din mai multe unghiuri, și de a lua decizii corecte; - capacitatea de a elimina formalismul din activitate. 			
<p>Relații interumane</p> <ul style="list-style-type: none"> - structura și sintalitatea colectivului clasei; - principiile organizării și funcționării unui colectiv școlar; - etapele de constituire și dinamica dezvoltării acestuia; -particularitățile funcționării parteneriatului în echipa educativă de 			

Denumirea componentei	Caracteristici		
<p>profesori ai clasei;</p> <ul style="list-style-type: none"> - statutul și rolul său; - arta comunicării și a soluționării conflictelor; - aspecte fundamentale ale sociologiei familiei și ale asistenței sociale; - documente cu privire la drepturile copilului; - arta consilierii; - profilaxia bolilor la copii, în special provocate (transmise) prin relații interumane; - normativitatea instituției de învățământ și principii juridice, de cultură civică; - tehnici simple de investigare (cercetare) a fenomenelor psihopedagogice în activitatea școlară; - sistemul de protecție a copiilor în Republica Moldova; - modalități de întreținere a relațiilor interumane. 			
<p>Trăsături de personalitate și abilități:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a comunica cu copiii ușor, verbal și nonverbal; - a exprima logic și cu fermitate o cerință; - a asculta activ și a 			

Denumirea componentei	Caracteristici		
<p>aduna sugestii, îndeosebi de la elevi;</p> <ul style="list-style-type: none"> - a obține informații „delicate” și a fi discret; - a stimula relațiile pozitive dintre elevi, dintre elevi și profesori/părinți (tutori); - a ține ședințe individuale și colective de consiliere; - a stimula relații pozitive între elevi de sex opus; - comportament empatic; - simțul umorului și al demnității; - spirit de colaborare și colegialitate; - exigență și autoexigență; - comportament flexibil, în funcție de vârsta celor cu care interrelaționează; - sociabilitate, fermitate și suplețe; - sensibilitate estetică; - curiozitate intelectuală; - spirit patriotic și internaționalist; - a simula interes și pentru ceea ce îi interesează doar pe elevi; - maleabilitate, dar nu 			

Denumirea componentei	Caracteristici		
indolență; - gândire critică; - încredere în elevi și autoîncredere; - altruism; spirit gospodăresc și întreprinzător etc			

3. Pornind de la sursele studiate de specialitate, identificați, îndatoririle învățătorului-diriginte, comparându-le cu cele de mai jos, continuând itinerarul dat.

Învățătorul-diriginte:

- proiectează, organizează și conduce întreaga activitate educativă din clasa de elevi în conformitate cu dispozițiile orientative ale activității educative din școala primară și în funcție de opiniile elevilor;

- știe din ce motive trebuie protejat, în școala primară, fiecare copil din clasă;

- răspunde de orientarea școlară și pregătirea elevilor din clasa lui, în vederea integrării lor socioprofesionale;

- răspunde de formarea și consolidarea deprinderilor de autoservire și autogospodărire ale elevilor din clasa lui, de asigurare a igienei spațiilor folosite de componenții acesteia;

.....

4. Pasul 1. Raportați-vă la tipurile de stiluri (A- Stilul creativ; B- Stilul rutinar; C- Stilul centrat pe conținut; D- Stilul centrat pe formarea personalității elevului). În care vă recunoașteți?

Pasul 2. Alcătuiți separat patru liste, pe calificative (foarte bine, bine, suficient, absent), cu trăsăturile menționate la diferite tipuri de stiluri, completând tabelul de mai jos.

Stiluri și trăsăturile acestora	Calificative			
	Foarte bine	Bine	Suficient	Absent
A.				

Pasul 3. Puneți semnul „+” la rubrica celui calificativ care considerați că se potrivește mai bine cu trăsătura stilului pe care-l veți utiliza.

Pasul 4. Identificați în scris pe ce direcție urmează să se formeze stilul dumneavoastră. Ce veți face? Elaborați un plan operativ de autoformare.

Notă: Procedați la fel și cu cele trei tipuri de stiluri manageriale clasificate după relațiile cu elevii.

5. Pornind de la ideea că managerul unei clase influențează puternic și direct calitatea relațiilor în colectivul de elevi, analizați (prin reflectare) în ce măsură funcțiile/rolurile manageriale definite mai sus se vor regăsi în activitatea dumneavoastră profesională și completați tabelul următor.

Funcția/rolul managerului.Învățător al clasei	Activitatea în raport cu funcția			
	Loc foarte important	Loc important	Loc nesemnificativ	Nu îndeplinește această funcție
Furnizor de informații Model de comportament Creator al situațiilor de învățare Consilier și îndrumător Evaluator și terapeut educațional Organizator și				

Funcția/rolul managerului.învățător al clasei	Activitatea în raport cu funcția			
	Loc foarte important	Loc important	Loc nesemnificativ	Nu îndeplinește această funcție
coordonator de activități Inițiator de dialog activ cu elevii și parteneriat eficient Motivator și susținător al emoțiilor și al atitudinilor pozitive sau negative				

Pasul 1. Puneți semnul „+” în una dintre căsuțele ce reflectă locul funcției manageriale în activitatea dumneavoastră.

Pasul 2. Examinați atent tabelul și argumentați de ce unora dintre aceste funcții le acordați o importanță mai mare, iar altora – una mai mică.

Pasul 3. Scrieți despre profilul de competență și comportament al învățătorului manager al clasei (așa cum îl înțelegeți dumneavoastră).

6. Definiți printr-o variantă personală “climatul educațional în clasa de elevi”

7. Realizați o caracteristică a relațiilor învățător-elev și influența acestei relații asupra climatului clasei de elevi, completând tabelul de mai jos.

Caracteristici ale relației învățător-elev și influența acestei relații asupra climatului clasei de elevi	
Pozitivă	Negativă

3. Reflectați prin detalii concrete specificul relațiilor învățător-elev: relații autoritare, democratice și faceți o paralelă între avantajele și dezavantajele acestor relații.

Subiectul: Principii și reguli de utilizare optimă a unor metode educative

1. Selectați metode educaționale (procedee și tehnici) cu conținuturi formativ-educative specifice vârstei școlare mici, respectând cerințele curriculare actuale (2007) și prezentați-le la seminarii în fața colegilor de grupă organizând simularea aplicării acestor conținuturi educaționale.

2. Considerați că, în perioada promovării unei educații formative, în care activitatea de implicare a elevilor în propria formare ocupă un loc preponderent, se poate renunța la metodele clasice de educație? Dacă nu, atunci care modalități se pot utiliza pentru revitalizarea acestei categorii de metode educaționale (explicația, povestirea, exercițiul etc.), pentru accentuarea caracterului lor formativ?. Realizați oreflecție personală în direcția dată.

3. **Eseu: Modalități de stimulare a creativității la orele de dirigenție.**

Întrebări ajutătoare:

- Ce credeți despre posibilitatea unei persoane de a crea în mai multe domenii?
- Care este utilitatea stimulării creativității elevilor?
- Care este metodologia de stimulare a creativității?
- Cine poate evalua creativitatea elevilor?
- Cum poate fi evaluată creativitatea elevilor?

Subiectul: Proiectarea lecției de dirigenție

1. Selectați un subiect/temă la dirigenție

Determinați o competență specifică pe care doriți să o formați/dezvoltați. Formulați sarcini de tipul:

Implică-te

Informează-te

Procesează informația _____

Comunică și decide _____

Apreciază _____

Acționează _____

2. În baza subiectului selectat vă propunem să reflectați asupra conținutului acestuia pentru a găsi răspuns la următoarele întrebări pas cu pas:

Pasul 1. Care este competența curriculară specifică dirigenției la subiectul dat: _____

Pasul 2. Ce subcompetențe își va selecta învățătorul pentru organizarea și desfășurarea orei de dirigenție?

Pasul 3.

De ce condiții prealabile este nevoie pentru formarea / dezvoltarea competențelor ?

Ce situații de integrare planificăm (simulate sau autentice) pentru a crea context de mobilizare a resurselor interne și externe?

Pasul 4. Ce resurse informaționale și metodologice (literatura utilizată, metode, tehnici, procedee, forme de organizare a procesului de învățare) veți utiliza ?:

3. Elaborați un proiect didactic la dirigiență, consultând literatura de specialitate și piesele curriculare.

Subiectul: Meditația didactică

1. Studiul de caz

Învățătorul crede că pentru lecția de Științe elevii din clasa lui s-au pregătit bine. Totuși în desfășurarea lecției, se va întâmpla ceva care-l va pune pe gânduri. Citiți textul de mai jos și analizați acest caz.

"În timpul meditației didactice învățătorul a rugat-o pe Ana să o ajute pe Alina la pregătirea temei. Dar, fiind solicitată să

răspundă, n-a făcut față nici unei întrebări. Mai bine zis, toate răspunsurile ei au fost incorecte.

Învățătorul era pe punctul să o trimită la loc, în bancă, dar în acel moment Ancuța s-a ridicat și a declarat următoarele:

- Ea știe la perfecție tema. Am pregătit-o împreună; chiar eu am ascultat-o. Mi-a povestit toată tema, cuvînt cu cuvînt, fără nici o greșeală.

Lăsați-o să spună de la început, fără să-i puneți întrebări.

Învățătorul o ascultă. Și, mare minune: Lucica răspunde "ca la carte". În două minute de turuiala nu-și lăsă nici o clipă să respire, iar fața Ancuței, "tutorele" ei, \ se luminează toată de fericire.

- Îmi pare rău, zice învățătorul, dar nici așa nu-i bine.

Aprecierea lui era severă, dar justă. O temă nu se învață memorînd-o mecanic - "ea se cere înțeleasă".

(Test adaptat după Mircea Sîntimbreanu)

2. Răspundeți la următoarele întrebări:

- Considerați că ar fi caracteristice astfel de situații în activitatea clasei de elevi?

- Acceptați ideea de a propune unui elev să-l ajute pe altul la învățarea unei teme? De ce?

- Ce greșeală a comis învățătorul care a aplicat acest procedeu?

- În ce constă eroarea învățătorului?

- Cum credeți, învățătorul trebuie să le ofere elevilor îndrumări (sub formă de ghid orientativ), pentru învățarea independentă (în timpul meditațiilor didactice) la disciplina pe care o predă?

- Enumerați erorile tuturor factorilor implicați în acest caz (învățător, elevi).

3. Scrieți o listă de activități realizabile pentru a asigura o învățare conștientă și sistematică, în condițiile meditațiilor didactice.

4. Reflectați la modul în care dvs. vă veți implica în procesul de evaluare a propriilor măsuri educative aplicate în clasă.

Răspundeți la următoarele întrebări:

• Credeți că sînteți destul de bine informat asupra metodologiei evaluării și autoevaluării măsurilor educative?

• Știți cu ce dificultăți vă puteți confrunta în relațiile cu elevii, în procesul evaluării activităților educative la clasă?

5. Încercați să identificați cele mai frecvente eșecuri, în procesul evaluării activităților educative. Pentru fiecare, străduiți-vă să stabiliți natura, cauzele (cel puțin trei), consecințele acestora și căile de ameliorare a lor.

Întru îndeplinirea cerinței de mai sus vă puteți sprijini pe următorul tabel.

Eșecul	Cauzele	Consecințele	Căile de ameliorare
	1.	1.	1.
	2.	2.	2.
	3.	3.	3.

3. Reflectați asupra mesajului următorului text:

"Copiii au nevoie de perioade în care să poată experimenta, să poată face erori și să testeze diferite abordări fără a se teme de evaluarea și nereușita pe care o implică comiterea unei greșeli. Conform experienței sale, copiii sînt supravegheați într-atît, încît abia dacă îndrăznesc a face un salt în gîndirea lor, de teamă să nu fie criticați

Acest fapt îi forțează să adopte opțiunea cea mai sigură, evitînd experimentele și neînvățînd cum să-și descopere și să-și corecteze greșelile."

(Marilyn Fryer)

Decalog Zece porunci

(După Măria Montessori)

1. Nu atingeți niciodată un copil decît dacă vă invită el (într-un fel sau altul).
2. Nu vorbiți niciodată urît despre un copil în prezența sau absența lui.
3. Concentrați-vă pe întărirea și sprijinirea dezvoltării a ceea ce copilul are bun, astfel încît ceea ce e rău să fie eliminat treptat.
4. Fiți activi în pregătirea ambianței. Îngrijiți-vă cu meticulozitate și în mod constant de aceasta. Ajutați copilul să întemeieze relații constructive cu ambianța. Arătați locul în care sînt păstrate mijloacele de dezvoltare și demonstrați folosirea lor în mod potrivit.
5. Fiți întotdeauna gata să răspundeți chemării copilului care are nevoie de voi; ascultați și răspundeți copilului care apelează la voi.
6. Fiți neobosit în a relua abordarea obiectivelor pe care anterior le-a respins sau a căror utilizare corectă nu a înțeles-o. Faceți aceasta prin animarea ambianței, cu grijă și în liniște, prin cuvinte blînde sau printr-o prezență plină de afecțiune.
7. Respectați copilul care face o greșeală și care poate — chiar atunci sau mai tîrziu -să se corecteze el însuși, dar opriți ferm și imediat orice utilizare nepotrivită a ambianței lui și orice acțiune care pune în pericol copilul, dezvoltarea lui sau a altora.
8. Respectați copilul care se odihnește sau privește pe alții cum muncesc, sau chibzuiește la ce a făcut el sau la ce trebuie să facă. Nu-l distrageți, nici nu-l forțați la alte forme de activitate.
9. Ajutați-i pe cei care caută să facă ceva ori nu găsesc cu ce să se ocupe. Prezența dvs. trebuie să fie simțită de către copilul aflat în căutare; fiți discreți cu copilul ce a găsit.
10. Tratați-l întotdeauna pe copil cu cele mai bune maniere și oferiți-i tot ceea ce este mai bun în voi.

REȚINEȚI!

Zece reguli pentru a fi convingător

1. Gîndiți-vă din timp și formulați-vă în minte ceea ce vreți să le spuneți elevilor! Dacă sînteți nervos, confuz, puteți ușor pierde "terenul" — elevii vor refuza să vă înțeleagă.
2. Dacă știți ce și de ce vreți să spuneți ceva, următorul pas este să comunicați. Vorbiți clar, roștiți fraza o singură dată. Fiți convins de motivele dvs. și propria opinie.
3. Fiți capabil să vă argumentați poziția, atitudinea, să dați explicații, să justificați subiectul abordat.
4. Încercați să cuprindeți în cîmpul vizual toți elevii (dacă vorbiți cu clasa) sau să vă uitați la elevul căruia îi vorbiți. Observați reacția lor (lui).
5. Tonalitatea vocii să nu fie prea ridicată, dar auzită de către ascultători. Dacă mormăiți sau vorbiți încet, elevii nu vă vor lua în seamă. Nu strigați!
6. Stabiliți un contact vizual cu elevul (elevii) cu care vorbiți. Nu căutați în agendă, în geantă în timp ce vorbiți. Nu vă plimbați prin clasă.
7. Armonizați conținutul celor rostite de către dvs. cu expresia nonverbală. Nu fiți posac cînd spuneți că vă bucurați și nu zîmbiți spunînd că sînteți supărat.
8. Fiți atent la poziția corpului dvs. încercați să păreți relaxat, dar nu exagerați.
9. Îmbinați metodele verbale de comunicare cu cele nonverbale. Nu vă abateți de la subiectul inițial.
10. Să vă spuneți mereu în minte că veți reuși! ei vor reuși să înțeleagă. Respectarea regulilor de comunicare este tot atît de importantă cît este ceea ce vreți să le comunicați elevilor!
Succes!

Aspecte practice de aplicare a metodelor intercatice la lecțiile de dirigenție

La subiectul **Ajutor, am nevoie de cineva** pot fi preconizate următoarele obiective:

- să analizeze varietatea de situații în care ar putea avea nevoie de ajutor;
- să identifice locurile și oamenii care le pot acorda ajutor și asistență;

- să înțeleagă că și ei pot fi o sursă de ajutor pentru alții.

Pot fi utilizate următoarele cuvinte-cheie: situație, ajutor, susținere, sfat, probleme, prieteni, vecini, profesori, telefon, linie fierbinte, grupuri de voluntari. **Materiale:** creioane colorate, carioca, acuarelă, foi și bandă adezivă.

	Agendă	Timp estimativ
1.	Identificarea situațiilor în care copiii au avut nevoie de ajutor sau susținere	5 min.
2.	Crearea galeriei persoanelor care pot veni în	20 min.
	Reflecție și evaluare	10 min.
	Total	35 min.

Desfășurare: 1., *Cînd am avut nevoie de ajutor?* Se formează grupuri mici de 4-5 persoane, apoi elevii sînt rugați să-și amintească diferite situații în care au avut nevoie de ajutor sau de susținere și sînt încurajați-i să examineze o arie extinsă de situații, de la cazurile în care s-au rătăcit într-un magazin, s-au certat cu un prieten și cearta a degenerat în bătaie pînă la situații mai puțin dramatice, ca rezolvarea unui puzzle sau a unei probleme din tema pentru acasă. În ce alte situații s-ar mai putea avea nevoie de ajutor?

Se acordă tuturor copiilor posibilitatea să vorbească, stimulîndu-i, îndeosebi, pe cei timizi și retrași. Situațiile nu sînt comentate, pur și simplu elevii vor fi ascultați. Deasemenea învățătoarea va avea grijă ca și copiii să se asculte reciproc.

2. „Galeria ajutoarelor” Elevii sînt rugați să se gîndească individual la oamenii care îi ajută să-și păstreze sănătatea și să fie în siguranță. Sînt îndemnați să ia în considerare atît persoanele pe care le cunosc cît și persoanele pe care nu le cunosc, dar menirea lor este de a ajuta într-un mod sau altul. Învățătoarea le oferă materiale pentru a desena aceste persoane și a crea *Galeria persoanelor care ne pot ajuta* care va fi afișată în clasă

În etapa de reflecție și evaluare învățătoarea le va solicita elevilor să formeze un cerc și va iniția o discuție cu toată clasa despre

diferenții oameni care ne ajută și despre modul în care o fac.

- În ce situații avem nevoie de ajutor?
- Cum pot fi evitate unele situații riscante?
- Cui ne adresăm în primul rând când avem nevoie de ajutor?
- Unde putem merge când avem nevoie de ajutor?
- Care alți oameni ne mai pot ajuta când avem o problemă?
- Cum putem găsi o persoană de încredere cu care să vorbim când avem nevoie de ajutor?
- Care sunt persoanele care pot avea nevoie de ajutorul și susținerea noastră?
- Cum le putem ajuta? (încurajați copiii să numească situații în care pot acorda ei înșiși suport altora.)
- Cum le putem arăta acestor persoane că ne pasă de ele și că am dori să le ajutăm?

Apoi elevii vor fi rugați să formuleze idei practice relativ ușor de realizat privind felul în care îi pot ajuta pe cei din jur atunci când aceștia au nevoie. La finele orei învățătoarea le va înmîna certificate *Azi am făcut un lucru bun* copiilor care s-au abătut de la programul lor pentru a ajuta pe cineva din clasă sau școală.

Subiectul **Cupoanele voluntarilor** va viza următoarele obiective:

- să explice ce este munca voluntară;
- să înțeleagă necesitățile oamenilor asistați de voluntari;
- să manifeste angajament pentru a face lucruri bune.

Cuvinte-cheie utilizate: cupon, voluntar, lucruri bune, a avea nevoie, ajutor, angajament.

Materiale: foi albe sau colorate, materiale de colorat, foarfece, perforator, dantelă.

	Agendă	Timp estimativ
1.	Identificarea persoanelor care ar avea nevoie de ajutorul voluntarilor și a necesităților acestor	5 min.
2.	Confecționarea cupoanelor pentru lucruri bune	15 min.
	Reflecție și evaluare	15 min.
	Total	35 min.

Desfășurare:

1., Cine are nevoie de ajutorul nostru?" Elevii vor fi întrebați dacă au auzit vreodată cuvântul *voluntar* și dacă îi știu sensul. Învățătoarea le va relata că voluntar este persoana care face ceva de bunăvoie și dezinteresat (adică fără a primi vre-o recompensă bănească) în beneficiul altcuiva sau al întregii comunități. După ce va clarifica noțiunea, le va spune că oricine poate deveni voluntar, inclusiv ei!

Apoi elevii vor fi rugați să facă o listă sau să deseneze oameni cunoscuți care ar necesita ajutorul voluntarilor. Cine ar avea nevoie de o mână de ajutor în familia lor, printre vecini sau la grădiniță? Ce fel de asistență ar necesita fiecare dintre aceștia? Posibil, un vecin are nevoie să i se aducă produse alimentare. Altcuiva, care este bolnav sau singur, i-ar plăcea să i se facă o vizită. Ce lucruri bune ar putea face copiii acasă sau la grădiniță? Deasemenea se va face o listă cu răspunsurile copiilor pe tablă.

2. Cupoanele voluntarului. Elevii vor fi anunțați că în continuare vor crea cupoane pentru *lucruri bune* și li se va da hârtie colorată și foarfece pentru a tăia și a decora cupoane pentru fiecare persoană din lista lor. Apoi, copiii vor scrie pe aceste cupoane sarcinile. Când vor fi gata, cupoanele vor fi perforate și prinse cu dantelă. Ele vor fi păstrate într-o cutie specială (care a fost confecționată și decorată de copii).

Pe parcursul activității elevii vor fi încurajați să facă voluntariat completând toate cupoanele confecționate pentru a arăta că le pasă de alții. Iar pentru acasă li se va propune ca cineva din membrii familiei să le aprecieze cupoanele și lucrurile pe care le pot face ei pentru cei apropiați. Ulterior, se vor confecționa și alte cupoane.

În etapa de reflecție și evaluare învățătoarea va realiza o discuție folosind următoarele întrebări:

- Cine sunt persoanele care au nevoie de ajutorul vostru?
- Ce ați putea face pentru a le ajuta?
- Cum altfel ați putea acorda o mână de ajutor acasă, la școală sau în comunitate?

În sala de clasă va fi plasată o cutie a lucrurilor bune pe care le-au făcut copiii pentru alții, unde vor fi adunate toate cupoanele. Deasemenea învățătoarea va face totalul și va organiza o „petrecere" a voluntarilor.

La subiectul **Politețe-bunătate, respect, omenie și onoare** se va aplica „**Pictograma**” unde elevilor li se vor citi cuvintele *frig, cald, bucurie, prietenie, hărnicie, tristețe*, apoi li se va propune să redea prin desen și culoare obiectivele, fenomenele ce le reprezintă sau se asociază cu acestea. Conștienți de faptul că trebuie să realizeze sarcina didactică, copiii vor avea în final câte o variantă originală.

Alt exemplu de tehnică utilizată pentru dezvoltarea spiritului de libertate și responsabilitate la elevi poate fi „**Scierea liberă**” la subiectul **Ce înseamnă să fii liber acasă ?**. După o convorbire prealabilă despre esența libertății, limitele ei, apariția și importanța responsabilității, elevilor li se poate propune să mediteze asupra subiectului „*Ce înseamnă să fii liber acasă?*”. Ca suport teoretic pentru dialogul pregătirilor cu elevii va servi, alături de alte surse, materialul de mai jos.

Modul discuției poate-l constitui „*Omul, o creație liberă a naturii*”, apoi se va citi și analiza textele elaborate de Ștefan Tudor. De exemplu:

1. Natura a creat soarele departe, în cer. Lumina și căldura lui se răspîndesc liber de jur împrejur, ajung liber pe pămînt. Prin căldura și lumina lui, soarele a creat pe pămînt condiții de viață. În condițiile de viață care a apărut, natura a creat pe pămînt o nouă formă de existență a sa omul. Tu ești liber! Fiecare om, fiecare copil de pe pămînt, toți sunt liberi.

2. Fiecare om (copil) e liber, are libertate, pentru că fiecare om (copil) e o creație liberă a naturii, o părticică a naturii. Aici e locul să ne punem întrebarea: odată ce omul e liber, poate el să facă tot ceea ce îi trece prin cap.

Să vedem mai întîi, cum se întîmplă cu soarele. El răsare în fiecare dimineață și în fiecare seară apune. Niciodată nu se abate din drumul său nu iese în calea altor stele să se ia cu ele la harță.

Elevii vor reflecta în deplină libertate despre tot ce le-a venit în minte la subiectul *Ce înseamnă să fii liber acasă?*

Alte tehnici care vizează comunicarea prin schimbul de mesaje, în cadrul căruia se pot identifica diferențele celor ce au intrat în rețeaua relațională (comunicarea în baza toleranței).

De exemplu *mesajul*: „**Ascultați bine**”; *pregătire*: nici un fel; *timp necesar* 5 minute; *indicații*: nici una; *frecvență*: în mod regulat. *Desfășurare*: Comunicarea incorectă este o permanentă sursă

de stres, iar domeniul comunicării la care cei mai mulți dintre noi se pricep cel mai puțin este ascultarea. Pentru a vă dezvolta capacitatea de ascultare, detașați-vă conversațiile pe care le purtați, în mod regulat încercați să vedeți ce se petrece în realitate. În primul rând, aveți grijă să ascultați, să ascultați cu adevărat, nu să vă gândiți la altceva sau la ce veți spune. Folosiți semnele nonverbale pentru a sublinia faptul că ascultați. Înclinați-vă în față, folosiți contactul vizual, confirmați prin interjecții aprobative că ați auzit. Când ascultați, nu dați semne de nerăbdare, nu vă deplasați, nu vă jucați cu diferite lucruri.

Ciudat, dar este la fel de important să-i lăsați persoanei pe care o ascultați suficiente spații de tăcere pe care să le umple, în timp ce interlocutorul este stimulat de semnele nonverbale, se poate ca vorbirea să devină jenantă. Atunci când este un moment de tăcere, nu vă repeziți să-l umpleți, oricât de tentat ați să o faceți. Uneori, persoana care vorbește are nevoie de tăcere pentru a-și aduna gândurile. Dați această șansă.

În sfârșit, folosiți-vă cuvintele pentru a face interlocutorul să vorbească. Puneți întrebări deschise, pentru ca ei să poată să-și dezvolte subiectul, cu întrebări deschise, care obligă la răspunsul „da” sau „nu”. Atunci când este cazul, arătați ce ați înțeles dumneavoastră, pentru a confirma că există comunicarea reală. Și, în orice caz, arătați-vă interesat de discuție.

Feedback. Poate că acest început pare artificial, de aceea este nevoie de exersare regulată, în scurt timp însă veți fi considerat un bun ascultător. Nu subevaluați latura nonverbală. Aceste aspecte – de exemplu, contactul vizual – contează foarte mult pentru a fi perceput sau nu ca bun ascultător.

Rezultat. Atît pentru dumneavoastră, cît și pentru cei pe care îi ascultați, arta de a asculta elimină stresul de neînțelegeri și comunicare incorectă. În plus, îi creați interlocutorului senzația că este apreciat, întărindu-i sistemul de protecție împotriva stresului.

O altă tehnică care poate fi aplicată este mesajul „**O laudă**”.
Pregătire: nici un fel; *timp necesar:* 2 min; *indicații:* nici una; *frecvență:* în mod regulat. *Desfășurare.* Unii dintre noi ne pricepem să-i laudăm pe alții când au făcut un lucru bun – și așa e minunat, pentru că s-ar putea să se poarte și ei la fel ca noi. Primirea regulată a

unor încurajări împiedică instalarea senzației că nu suntem apreciați, care duce la stres.

Uneori însă nimeni nu vă laudă. Poate că aceia care ar trebui să o facă sunt mult prea ocupați sau, pur și simplu, nu se pricep să spună cuiva că a făcut un lucru, grozav (în acest caz, căutați ocazii ca să-i lăudați dumneavoastră pe ei, ca stimul). Poate că nu este nimeni care să o facă pentru dumneavoastră. Dacă este așa, nu vă sfiți să vă lăudați singur.

Cînd ați reușit, strigați „Da”! și faceți un gest de victorie, lăsați să vi se desfășoare în minte beneficiile, scăldați-vă un moment în senzația de triumf, puteți chiar să vă oferiți ceva bun – orice, de ia o tableță de ciocolată sau un prînz copios pînă la jucăria pe care v-o doriți.

Feedback. Pe mulți dintre noi ne reține gîndul că nu putem fi obiectivi și că oricum n-ar trebui să ne lăudăm singuri. Atunci cînd nu are cine să vă laude, nu vă sfiți să o faceți singuri – o mare parte din stres este îndepărtată prin deținerea controlului, iar controlul include capacitatea de a vă bucura de succesele obținute.

Rezultat. Nu e nevoie de mai mult decît să vă spuneți singur „A mers foarte bine” și să vă îngăduiți luxul unui zîmbet radios, dar impactul pe plan psihologic este considerabil. Fiți mai des mulțumit de dumneavoastră – știți bine că o meritați.

Tehnica **Gîndește-perechi-prezintă (GPP)** este o tehnică de cercetare prin discuții în perechi cu scopul adoptării unei decizii, formării unei opinii, unei atitudini comune. Ea poate fi administrată la orice etapă a lecției: Evocare/Realizare/Reflecție, constituind un element al unei strategii didactice interactive. Realizarea tehnicii GPP presupune următoarele etape:

1. Perechile de elevi primesc o sarcină, pe care fiecare elev o abordează mai întîi independent pentru a-și formula ideii proprii.
2. Opiniile formulate se discută critic în perechi, la finalul discuției realizîndu-se o soluție (opinie, decizie, atitudine etc.) comună.
3. Știind că soluția comună va trebui prezentată clasei întregi, partenerii de perechi decid asupra modalității de prezentare.
4. Perechile prezintă clasei întregi soluția obținută. Se organizează o discuție a soluțiilor prezentate, care, în cadrul unui nivel superior de discuție critică, cu implicarea mai activă a

pedagogului, va deriva în adoptarea unei soluții comune pentru întreaga clasă.

Aplicație: Subiectul: “*Apa e izvorul vieții*”.

Clasa de elevi este împărțită în perechi. Învățătoarea le poate propune următoarele sarcini:

- Numiți 3 reguli despre importanța apei în natură (independent);
- Discutați cu colegul și indicați 3 reguli comune (în perechi);
- Discutați în grup și fixați 3 reguli comune (în grup).

Desfășurare:

1. Elevii formulează independent opinii asupra importanței apei în natură (ex: apa este principala sursă a vieții, apa este mediul de trai pentru unele viețuitoare, etc.).

2. Elevii discută în perechi și stabilesc 3 reguli comune despre importanța apei (ex: apa se folosește la irigarea pământului, în industrie, în medicină, etc.).

3. Perechile de elevi se unesc în grupuri și fixează 3 reguli comune despre importanța apei (ex: apa servește ca sursă de viață pentru plante, animale și om, etc.).

4. Grupurile vor prezenta posterele obținute clasei întregi, după care se va organiza o discuție la soluțiile prezentate.

Tehnica Cubul. Metoda cubului presupune explorarea unui subiect, a unei situații din mai multe perspective. Se oferă astfel elevilor posibilitatea de a-și dezvolta competențele necesare unor abordări complexe și integratoare.

Etapele metodei: Realizarea un cub pe ale cărui fețe sînt notate cuvintele: *descrie, compară, analizează, asociază, aplică, argumentează*; anunțarea temei/subiectul pus în discuție; împărțirea clasei de elevi în 6 grupe, fiecare urmînd să examineze sarcina propusă din perspectiva cerinței de pe una din “fețele” cubului.

Aplicație : Subiectul: „*În lumea plantelor*”

1. Fiecare față a cubului se numerotează cu numere. Ele au indică speciile de plante: plante de cameră, plante decorative, plante decorative de stradă, plante de pădure, plante de grădină, livadă plante rare. Pentru fiecare față s-au utilizat 6 plicuri cu ilustrații de plante.

2. Se anunță sarcina : *să determine locul de creștere și dezvoltare a plantelor, caracterizându-le după aspectul și rolul lor în natură.*

3. Clasa de elevi se împărțe în grupuri de lucru, prin alegerea de către elevi a câte o imagine cu o plantă – fiecare plantă reprezintă grupul. Elevii în echipe vor alege un reprezentant care va arunca cubul și va numi cifra stațională. Conform cifrei se va lua plicul cu imaginile plantelor. Grupul va examina plantele, va discuta despre caracteristicile acestora. Conform numărului, grupului și a fațetei de pe cub, liderii grupurilor vor prezenta pe rând informația prelucrată.

Studiul de caz. Este o metodă de explorare directă, dar și una acțională. Aceasta constă în etalarea unor situații tipice, reprezentative pentru o clasă de fenomene ale căror trăsături sînt cercetate în profunzime, din mai multe puncte de vedere.

Studiul de caz urmărește : identificarea cauzelor care au determinat declanșarea fenomenului respectiv ; evoluția fenomenului comparativ cu fapte/eventimente similare.

Metoda respectivă folosește atît cunoașterea inductivă (pornind de la premise particulare se trece la concluzii generale), cît și cea deductivă (particularizînd și concretizînd unele aspecte de ordin general).

În aplicarea metodei studiul de caz se parcurg 6 etape și anume :

Etapa 1 : Prezentarea cadrului general în care s-a produs evenimentul și a cazului respectiv. Problema trebuie să fie prezentată cît mai clar, precis și complet.

Etapa 2 : Sesizarea nuanțelor cazului concomitent cu înțelegerea necesității rezolvării lui de către participanți : are loc stabilirea aspectelor neclare ; se pun întrebări de lămurire din partea participanților.

Etapa 3 : Studiul individual al cazului propus : documentarea participanților ; găsirea și notarea soluțiilor de către participanți.

Etapa 4 : Dezbateră în grup a modurilor de soluționare a cazului : analiza variantelor propuse în grup ; compararea rezultatelor obținute și analiza critică a acestora printr-o dezbateră liberă, moderată de învățător; ierarhizarea variantelor

Etapa 5 : Formularea concluziilor optime pe baza luării unor decizii unanime.

Etapa 6 : Evaluarea modului de rezolvare a situației-caz și evaluarea grupului de participanți. Totodată se fac predicții asupra importanței reținerii modalităților de soluționare în vederea aplicării lor la situații similare.

Studiul de caz este o metodă care apropie principiul de învățare de modelul vieții, al practicii, având mare valoare euristică și aplicativă.

Elevii vor fi obișnuiți : să adune informații; să le selecteze ; să le valorifice ; să anticipeze evoluția evenimentelor ; să elaboreze decizii eficiente, în mod argumentativ ; să examineze critic situația (cazul).

Profesorul va fi capabil să : prezinte cazul ; organizeze și conducă procesul de analiză a cazului ; dirijeze dezbaterile ; sugereze variante de soluționare (dar fără a impune) ; folosească interviul, ancheta, cercetarea documentelor etc.

Studiul de caz, prin natura sa, obligă pe elevi să caute și să găsească mai multe variante de soluționare a problemei în fața căreia se află. În această ipostază, studiul de caz nu urmărește dobândirea de noi cunoștințe, ci, mai degrabă, aplicarea practică a unor cunoștințe însușite deja, în condiții și sub forme noi, impuse de situația problemă ce urmează a fi soluționată prin gândire și imaginație.

Metoda studiului de caz aduce în atenție “cazuri de viață” , cazuri-problemă reale, concrete și semnificative. În alegerea cazului, învățătorul trebuie :

- să stabilească cu exactitate rolul studiului de caz în procesul de învățământ, acesta urmînd a se concretiza într-o sarcină precisă de învățare ;
- să asigure cadrul teoretic, conceptual, corespunzător analizei care se va întreprinde ;
- să aleagă un caz cu un grad de dificultate adecvat nivelului de pregătire teoretică și practică a elevilor, posibilităților de efort intelectual sau fizic al acestora.

Aplicarea acestei metode trebuie realizată în așa fel încît ea să devină o metodă euristică, adică să permită căutarea și descoperirea unor răspunsuri argumentate științific, să pună în evidență creativitatea în rezolvarea problemei.

În prezentarea studiului de caz învățătorul trebuie să aibă în vedere titlul acestuia, care trebuie să fie cît mai atractiv, mai

inventiv, să trezească curiozitatea și interesul, trebuie să descrie detaliat problema, să precizeze concret sarcinile de învățare. Efectuarea unei analize de caz presupune cunoașterea prealabilă de către

elevii a modului cum urmează să se desfășoare, a etapelor ce vor trebui parcurse.

Învățătorul are misiunea de a prezenta cazul, de a organiza și a conduce procesul de analiză, de a stăpâni orice situație ce poate să apară pe parcursul discuțiilor. Prin activitatea lui, va trebui să încurajeze participarea activă a grupului de elevi în elaborarea diferitelor ipoteze, opinii sau soluții, să mențină un curs normal și la obiect al activității.

În rezolvarea studiului de caz apar mai multe soluții care trebuie confruntate în vederea stabilirii unei ierarhii a acestora. Acest lucru poate fi facilitat prin întocmirea unor tabele în care să se treacă structurat diversele concluzii.

Aplicație : Subiectul : *Pădurea și viețuitoarele ei*

Etapa 1 : Clasa de elevi va fi împărțită în grupuri de lucru, prin alegerea de către elevi a câte o fișă colorată – fiecare culoare reprezintă grupul. Învățătorul va prezenta următoarea situație-problemă:

“E multă pădurea, păstreaz-o! E puțină pădurea, ocrotește-o! Nu e de loc – plantează-o!”.

Elevii vor fi chemați să talmăcească conținutul zicalei și să numească exemple de acțiuni de comportare în pădure.

Etapa 2 : Învățătoarea va verifica gradul de înțelegere a problemei emise și va realiza precizarea și lămurirea aspectelor neclare de către elevi.

Etapa 3 : Fiecare elev va studia individual cazul propus, va găsi și își va nota soluțiile în ceea ce privește afirmația de mai sus lansată.

Etapa 4 : Se va realiza dezbateră în grup în care vor fi incluși toți participanții. Elevii vor analiza exemplele de comportament propuse după care le vor aranja în mod ierarhic.

Etapa 5 : În această etapă elevii vor formula concluzii optime despre conținutul afirmației propuse și vor lua decizii unanim referitor la comportamentul adecvat în pădure.

Etapa 6 : Se va evalua modul de rezolvare a problemei și a variantele propuse de către fiecare grup.

Criterii	Strategie clasică	Strategie centrată pe elev
Rolul elevului	Urmărește prelegerea, expunerea, explicația profesorului	Exprimă puncte de vedere proprii
	Încearcă să rețină și să reproducă ideile auzite	Realizează un schimb de idei cu ceilalți
	Acceptă în mod pasiv ideile transmise	Argumentează; pune și își pune întrebări cu scopul de a înțelege, de a realiza sensul unor idei
	Lucrează izolat	Cooperează în rezolvarea problemelor și a sarcinilor de lucru
Rolul profesorului	Expune , ține prelegeri	Facilitează și moderează învățarea
	Impune puncte de vedere	Ajută elevii să înțeleagă și să explice punctele de vedere proprii
	Se consideră și se manifestă în permanență ca un părinte	Este partener de învățare
Modul de realizare a învățării	Predominant prin memorare și reproducere de cunoștințe, prin apel doar la exemple „clasice”, validate	Predominant prin formare de competențe și deprinderi practice
	Competiție între elevi, cu scopul de ierarhizare	Învățare prin cooperare
Evaluarea	Măsurarea și aprecierea cunoștințelor	Măsurarea și aprecierea competențelor
	Accent pe aspectul cantitativ (ce știe elevul)	Accent pe elemente de ordin calitativ (valori, atitudini)
	Vizează clasificarea „statică” a elevilor	Vizează progresul de învățare la fiecare elev

Caracteristici ale strategiilor clasice și ale celor centrate pe elev (Cucos C. (2002))

Învățarea prin competiție	Învățarea prin colaborare
Este o <i>formă relativ redusă de interacțiune</i> psihosocială, constând în <i>rivalitatea</i> sau/și bazându-se pe <i>concurența interpersonală</i> sau intergrupală, fiecare având <i>propriul scop</i> .	Este o <i>formă superioară de interacțiune</i> psihosocială, bazată pe <i>sprijin reciproc</i> , pe toleranță, <i>efort</i> susținut din partea tuturor către <i>acelși scop</i> .
<i>Motivația</i> provine din dorința de afirmare proprie.	<i>Motivația</i> este rezultatul acțiunii conjugate a tuturor membrilor ce urmăresc un destin comun.
Accentul de pune pe <i>produs</i> , pe ceea ce se obține în urma învățării	Atenția este îndreptată <i>asupra procesului de elaborare împreună, prin colaborare</i> , a demersurilor de realizare a sarcinii. Este împărtășită părerea că toți pot oferi alternative valoroase de soluționare a problemei, dacă le sînt oferite premisele necesare și sînt ajutați.
<i>Evaluarea</i> își exercită funcția de control prin raportarea la norma de grup. Acest fapt creează ierarhizări, determină apariția de comportamente ostile și de atitudini invidioase.	<i>Evaluarea</i> urmărește acordarea ajutorului imediat, avînd o funcție mult mai corectivă, ameliorativă, decît de sancționare, ducînd la reducerea stresului. Ea se realizează prin raportarea la progresul individului, și are în vedere atît participarea fiecărui membru la procesul elaborării în comun cît și rezultatele echipei.

Trăsăturile caracteristice cooperării și competiției
(Oprea C.L.(2006))

Data

Clasa III

Locul desfășurării: sala de clasă

Subiectul: „Sfatul ființelor vii”

Obiective specifice fundamentale:

- să manifeste interes pentru natură.

Obiective operaționale: La finele lecției elevul va fi capabil:

O₁ – să identifice, pe baza textului literar, problemele de existență a ființelor vii și neviei din natură, evidențiind mai multe exemple;

O₂ – să dea 2-3 exemple de ființe care locuiesc pe Terra, analizându-i problemele de pe poziția acestora;

O₃ – să ilustreze diverse secvențe din viața și activitatea ființelor naturii înconjurătoare prin relatări verbale;

O₄ – să identifice, prin rolul jucat, problemele cu care se confruntă ființele vii în condițiile de intervenire a omului în natură, vizând condițiile de viață ale acestora;

O₅ – să revadă impactul omului asupra existenței naturii, prin prisma rolului jucat, elucidând poziția lui ca „om” din exterior;

O₆ – să rezume diverse acțiuni întreprinse de om în vederea ocrotirii și protecției mediului înconjurător.

Eșalonarea în timp:

- durata 40 minute;

- transferul intensiv al celor însușite timp de o lună.

Strategii de realizare: Metode, procedee (MP); forme de activitate (F); materiale suport (MS)

Repere bibliografice: М. Паскаль, Методы и технологии экологического воспитания, Кишинёв, Курьер Мира, 2002, p. 88-90

Motivarea intenției de inițiere a activității educative:

De a da posibilitate elevilor să manifeste sentimentele de compătimire la durerea altor ființe din natură, să reacționeze la durerea altor ființe, la durerea tuturor oamenilor și formelor de viață de pe Planetă.

Desfășurarea activității

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevului	Obiective	Metode, procedee MP	Forme de activitate F	Materiale suport MS
I Evocare	<p>Învățătorul propune elevilor textul literar „Spune-mi”</p> <p style="text-align: center;">V. Nedelcu</p> <p>- <i>Spune-mi, nalbă, ce mai faci?</i></p> <p>- <i>Iată, împletesc copaci.</i></p> <p>- <i>Tu albină, ce aduni?</i></p> <p>- <i>Soarele din tei și pruni.</i></p> <p>- <i>Dar tu, codrule străbun?</i></p> <p>- <i>Vremuri vechi și noi adun.</i></p> <p><i>Și tot cânt din frunză-n frunză, drag</i></p> <p><i>Doina scumpului meleag.</i></p> <p>Întrebări:</p>	Elevii răspund la întrebări.	O ₁	Convorbire	Frontal	

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevului	Obiective	Metode, procedee MP	Forme de activitate F	Materiale suport MS
II Realizarea sensului	Cum se numește poezia? Cine/ce răspund la întrebări? Cum credeți, în afară de nalbă, albini, soare, codru, celelalte ființe din natura înconjurătoare vă propun să vă aranjați comod în sala de clasă. Învățătorul propune elevilor să-și regăsească, în memorie, o ființă (vie sau nevie) care dorește să vorbească prin prisma lor despre problemele arzătoare. De asemenea propune să-și amintească o întâmplare legată cu aceste ființe (animale, munte, deal, pământ etc.) care li s-a întipărit.	Toate viețuitoarele, dacă ar putea vorbi despre problemele sale de existență în natură: peștii – despre apa murdară, păsările – despre pădurile rărite, animalele – despre comportamentul omului cu acestea, solul – despre chimicalele introduse, apa – despre murdăria vărsată. După ce elevii vor găsi personajul imaginat, îl vor identifica cu sine, reprezentându-l verbal. Din timp la lecția de educația tehnologică se confecționează masca	O ₂	Reflecția frontală	Lucru în echipă	Măști
			O ₃			
			O ₄			

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevului	Obiective	Metode, procedee MP	Forme de activitate F	Materiale suport MS
III Reflecție	<p>Învățătorul propune elevilor să-și pună masca confectionată corespunzătoare imaginii alese și să se determine ce vrea să vorbească ființa aleasă prin prisma participantului (3-5 minute).</p> <p>Se propun elevilor să se cunoască cu celelalte ființe din grup și să relateze de la numele personajului ales despre noile senzații și noul rol jucat.</p> <p>Relatare: Toate ființele de pe Pământ s-au adunat la „Sfat” ca să-și spună despre bucuriile și probleme cu care ele se</p>	<p>personajului reprezentat.</p> <p>Elevii se împart câte 3 persoane în grupuri de lucru, punându-și măștile. Elevii vor expune propriile opinii despre condițiile de viață în natură - a imaginii preferate, dar nu despre condițiile de viață ale omului (3-5 minute).</p> <p>Elevii cu măștile îmbrăcate se pronunță asupra modului de viață și de trai pe Planeta Pământ. Fiecare reprezentant primind obiectul substituent, va relata despre problemele sale.</p> <p>Elevii din punctul propriu de vedere vor elucida problemele care le</p>	O ₅	Joc de rol	Individual	Obiecte din natură

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevului	Obiective	Metode, procedee MP	Forme de activitate F	Materiale suport MS
	<p>întâlnesc.</p> <p>Învățătorul în rol de conducător tot își va îmbrăca masca și va ține cont ca sensului elevii să nu-și preia rolul de „om”. Pentru ușurarea pronunțării elevilor la subiect, se utilizează un obiect (pană, glob, piatră), care va fi transmis pe cerc. De asemenea conducătorul va stimula prin mimică și gesturi relatările eroilor. După realizarea lucrului în echipe conducătorul propune unui elev din grup să preia rolul de „om” și să se expună din partea ființelor umane să intre în situația oamenilor față de</p>	<p>întâmpină oamenii în relație cu celelalte flinte vii. Este important ca participanții să se expună nu din punct de vedere personal, dar să relateze despre poziția „omului” din exterior. Acele personaje care și-au asumat rolul de oameni se așează în centrul cercului față-n față cu sfatul ființelor.</p> <p>Începe cu dialogul - adresarea ființelor la oameni și răspunsul oamenilor la ființe. La semnalul conducătorului grupul de „oameni” se întoarce la locurile sale, iar ceilalți participanți își asumă rolul de oameni, în așa mod ca toți elevii să treacă prin</p>	O ₆	Brainstorming scris		Postere, cariocă

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevului	Obiective	Metode, procedee MP	Forme de activitate F	Materiale suport MS
	<p>celelalte ființe Conducătorul anunță „Sfatului ființelor” și propune elevilor să se expună pe marginea celor discutate: ce calități le ajută oamenilor să supraviețuiască ca ele să contribuie la salvarea Planetei. Conducătorul mulțumește tuturor participanților la „sfat” și propune sași scoată măștile și să iasă din rolul jucat. Sfatul se încheie cu un cântec sau dans despre natură.</p>	<p>mijlocul cercului. La încheierea etapei solemne, participanții se așează la locurile lor din bancă și discută despre acțiunile reale pe care le vor putea realiza în apărarea naturii și a vieții pe Pământ, care vor fi expuse pe un poster.</p>				

Data

Clasa III

Locul desfășurării: sala de clasă

Subiectul: Pe un picior de plai, pe-o gură de rai...

Obiective specifice fundamentale:

- să argumenteze reguli de comportament adecvat situației;
- să identifice valorile de participare și responsabilitate;
- să descrie propriile sale manifestări în situații cotidiene;
- să selecteze reguli de comportament adecvat situației.

Obiective operaționale:

O₁ – să descrie peisajele naturale din ținutul natal, folosind exemple literare;

O₂ – să folosească forme poetice pentru accețiunea verbală a ideilor legate de resursele naturale;

O₃ – să arate pe baza experienței proprii 2-3 măsuri de ocrotire a naturii;

O₄ – să identifice 5 monumente naturale ale ținutului natal, indicând locul lor de amplasare;

O₅ – să clarifice aspectele de ocrotire și conservare a naturii;

O₆ – să propună măsuri concrete, pe baza eseului, de ocrotire a naturii ținutului natal.

Eșalonarea în timp

- Durata 30-35 min.
- Transferul intensiv al celor însușite timp de o lună

Strategii de realizare: Metode, procedee (MP); Forme de activitate (F); Materiale suport (MS)

Repere bibliografice:

1. Curriculum la Dirigenție cl. a I-IV. - Chișinău, 2007.
2. Donea V. ș.a. Ecologie și protecția mediului. – Chișinău, 2002.
3. Pământul e comoara noastră. Manual de educație ecologică. – București, 2008.

Motivarea intenției de inițiere a activității educative: de a familiariza elevii cu unele aspecte de protecție și conservare a naturii ținutului natal.

Desfășurarea lecției

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevilor	Obiective	Metode, procedee	Materiale suport
	<p>Pe tablă cu majuscule este scrisă tema. Discursul învățătorului pe fonul muticii interpretate de N. Sulac „Pe-un picior de plai”.</p> <p>Poieții, scriitorii în lucrările sale au cîntat frumusețea și bogăția meleagului natal. Propun să savurăm aceste perle.</p> <p>Elevilor li se va explica că vor crea o poezie inspirată din natură pe baza cuvintelor alese de către ei. Li se va cere să scrie un poem în formă de diamant care să aibă legătură cu natura și să demonstreze că legătura cuvintelor este prin sensurile înțelesului dintr-un capăt la altul al poemului: un cuvînt să fie la început și prin cinci rînduri ajungem la sensul opus al (antonimul) cuvîntului inițial.</p> <p>Ex.: „naștere și moarte”.</p> <p>Învățătorul propune elevilor să</p>	<p>Elevii din timp vor pregăti poezii la subiectul lecției, vor alege metafore sau alte expresii, dar despre natură.</p> <p>Elevii, dacă nu înțeleg cum trebuie să arate un astfel de poem, li se propune un model.</p> <p>Exemplu: Naștere Verde strălucitor Strălucire creștere înflorire</p>	<p>O₁</p> <p>O₂</p>	<p>Tehnica Diamant</p> <p>Individual</p>	<p>Anexa 1</p> <p>Foi, creioane</p>

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevilor	Obiective	Metode, procedee	Materiale suport
	<p>interpreteze rolul de poet și să compună un poem la subiect. Să aleagă cuvinte selectate din următoarele structuri gramaticale (scrise pe tablă):</p> <p style="text-align: center;">Substantiv Adjectiv adjectiv Verb verb verb Substantiv substantiv substantiv Verb verb verb Adjectiv adjectiv Substantiv</p> <p>Perechile de cuvinte cu înțeles opus (antonimele), trebuie să includă: exploatare-ocrotire, recoltare-plantare, folosire-folosire incorectă.</p> <p>După recitarea poemelor învățătorul atenționează privirea elevilor la tablă și scoate în evidență subiectul lecției și anunță obiectivele.</p> <p><i>Mesajul învățătorului.</i></p>	<p>Căldură mișcare soare hrană Ofilire încetinire pălire maro bătrîn moarte.</p> <p>Obiectivele lecției:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vom descrie peisajele naturale din ținutul natal; - vom recunoaște rezervațiile și monumentele naturale; - vom clarifica și propune măsuri de ocrotire a acestora. 		Explicația	

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevilor	Obiective	Metode, procedee	Materiale suport
	<p>Pentru a ne inspira din frumusețea plaiului natal noi și cei ce vor veni după noi pe acest pământ, trebuie să ocrotească natura înconjurătoare. Natura este mereu în schimbare, iar omul trebuie să reducă și să elimine factorii poluanți și, deopotrivă, să creeze rezervații naturale care îi vor permite refacerea. Prin aceste rezervații naturale se vor salva și păstra cele mai frumoase și mai valoroase locuri din ținutul nostru natal. În Republica Moldova, exemplu de rezervații științifice naturale ocrotite cu peisaje frumoase, specii de animale și monumente ale naturii sunt: parcurile: Parcul din Ghincăuți, Miclești din Țaul, din Pavlovca, Rediul-Mare, Milești, Ivancea, Hirbovăț; rezervația științifică</p>	<p>Elevii vor încerca să răspundă la întrebare indicând acțiuni concrete:</p> <p>în aceste rezervații pe lângă salvarea, cercetarea florei și faunei pe cale de dispariție se întreprind și măsuri de lucrări sanitare de tăiere în păduri, de însămînțări sau plantări, se practică cositul controlat al fînețelor.</p> <p>Monumente ale naturii: - Stejarul lui Ștefan cel Mare s. Cobîlnea (Șoldănești), peste 700 de ani; fagul de la Căbăiești (Călărași) – 400 ani; teiul lui Stamatii</p>	<p>O₃</p> <p>O₄</p>	<p>Demonstrația</p> <p>Demonstrația Prelegere dezbateri</p>	<p>Harta R.M.</p> <p>Ilustrații fotografice</p>

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevilor	Obiective	Metode, procedee	Materiale suport
III.	<p>naturală „Codrii”, „Pădurea domnească”, „Plaiul fagului”, „Iagorlîc”, „Prutul de jos”.</p> <p><i>Întrebare</i> – Cum credeți, în aceste rezervații ce lucrări de ocrotire întreprinde omul?</p> <p>De rînd cu rezervațiile naturale intră și monumentele naturii care reprezintă obiective naturale unice, de valoare științifică, istorică și culturală-estetică cu specii rare din plante și animale, arbori seculari, peșteri, stînci, parcele forestiere, ape. Acestea prin decrete de stat sunt puse sub ocrotire.</p> <p><i>Întrebare:</i> - Poate cineva să numească careva din aceste monumente și să le caracterizeze?</p> <p>A fost cineva să cunoască aceste locuri pitorești?</p> <p>Învățătorul propune elevilor să se regroupeze pentru lucru în</p>	<p>(Ocnîța);</p> <p>parcele de luncă din Lozova (Strășeni);</p> <p>grotele și peșterile din Valea rîurilor Lopatnic, Racovăț;</p> <p>recifele de la Japca (Camenca), Butești (Glodeni);</p> <p>izvoare din Cotova (Drochia), Plop (Dondușeni);</p> <p>rezervația Trebujeni (Orhei).</p> <p>Elevii examinează conținutul textului și numesc un reprezentant pentru a prezenta conținutul (citire).</p> <p>După realizarea eseului, cele mai reușite vor fi expuse pe panoul clasei.</p>	<p>O₅</p> <p>O₆</p>	<p>În grup</p> <p>Individual</p>	<p>Anexa 2</p>

Secvențele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevilor	Obiective	Metode, procedee	Materiale suport
	<p>grup (7 grupuri de lucru a câte 3-4 elevi). Fiecare grup conform numărului de ordine are pe masă o secvență din text (textul „Cum s-a sădit pădurea de pe muntele Vînturișul”).</p> <p>Învățătorul va cere elevilor să prezinte în scris (eseu din 3-4 propoziții) cum poate fi ocrotit parcul, pădurea din ținutul natal.</p>				

Am un plai ca din poveste

Gr. Vieru

Am o casă printre ramuri

Am un sat întreg de neamuri

Am un codru, o câmpie,

Am un grai ce-mi place mie.

Am un plai ca din poveste

Altul mai frumos nu este,

El mi-i drag pînă la stele

Și pîn' dincolo de ele!

Țara (fragment)

V. Alecsandri

Aici cu lacrimioarele

Bujori se prind în horă.

Aice însuși soarele

Are-ntre flori o soră,

Și-n stîncele Carpaților

Cresc păsări năzdrăvane

Și-n sufletul bărbaților

Mîndriile romane!

Numai pe acest Pămînt

I. Vieru

Numai din țărîină crește

Orice spic gospodărește.

Numai în aceste hume

Orice arbore-i cu nume.

Numai lîngă un izvor

Oamenii se-opresc cu dor.

Numai pe acest pămînt

Omu-i om și graiu-i sfînt.

Patria (fragment)

V. Romanciuc

Mai frumos decât pământul
Din strămoși ce-l ai –
Este vre-un alt plai pe lume
Este vre-un alt plai?

Țara noastră

L. Lari

Unde-am zis întâi cuvântul
Și-am simțit sub tălpi pământul
Unde-i soarele mai mare
Și măicuța de mă are,
Unde ochiul mi se pierde
Între șes și codrul verde
Unde bolta-i mai albastră
Acolo e țara noastră.

Anexa 2

Cum s-a sădit pădurea de pe muntele Vînturișul

Pe o culme a muntelui Vînturișul, cîțiva ani în urmă, focul a nimicit pădurea de brazi. Copacii arși au fost tîrîți și ridicați. Coasta rămăsese goală și pustie. Numai cioturile negre, răslețite printre pietre, arătau că odată aici a fost o pădure, din care acuma nu se mai zărea nici măcar lăstarele verzi ieșind din pământ. Muntele se făcuse urît, pustiu și de nici un folos.

Dar iată că, într-o zi, copiii din sat s-au adunat înaintea școlii, fiecare din ei cu cîte un tîrnăcop în mîină, ori cu o sapă pe umăr, iar în cealaltă cu un paneraș cu mîncare.

Mica armată se îndreaptă spre munte, cu steagul în frunte, condusă de învățători și învățătoare, întovoroșiți de doi pădurari și de un cal, care trăgea o căruță cu pușori de brad și semințe.

Șirul lung apucă vechiul drum spre coastele Vînturișului, vulpile speriate își scoteau botul din viziunea lor și se întrebau: „Cine or fi acești păzitori de vite, fără vite, prin melegurile noastre?”. Copiii trecură prin luminișurile, unde mai de mult se

facea mangal, iar o pasăre se întreba și ea: „Oare aceștia vor începe iar la mangal?”.

În sfârșit, alaiul copilăresc ajunsese pe înălțimea arsă. După ce copiii s-au odihnit și au prins putere din mîncarea adusă în panere, s-au pus pe lucru. Pădurarul le arăta cum săsădească puișorul de brad, în locul unde a mai rămas ceva țărîna; iar învățătorii le dădeau explicații despre însemnătatea muncii lor. Micile răsarudri de brad vor ține în loc țărîna și vor împiedica vîntul s-o împrăștie. Pe urmă, se va aduna altă șărîna nouă pe subt copaci, în care vor cădea semințe; iar peste cîțiva ani, se vor putea culege fragi și afine, acolo unde acum e stîncăgoală. răsaturile mici vor ajunge coacii mari.

Poate, într-o zi, din ei se vor clădi case și corăbii frumoase.

În vremea cît copiii munceau, părinții lor erau doriți săaflă dacă fac vreo treabă. De sigur, că este o glumă ca să pui niște prichindei să sădească păduri; de aceea doreau să-i vadă la lucru. Și, în acest timp, cîțiva luară drumul muncelului. În pădure găsiră alți părinți veniți pe alte cărări.

- Mergeți sus pe vînturișul?
- Chiar acolo!
- Să vedeți copiii la lucru?
- Da!
- Desigur că se joacă.

Și iată cîteva mame și apoi cîțiva bărbați ajunși pe vîrf; și mult s-au bucurat privind fețele îmbujorate ale copiilor. copiii începură să prindă gust de munca lor. În vreme ce unii plantau, alții trăgeau șanțurile și puneau semințe, alții rupeau buruienele care ar fi năbușit puietii. Micii prieteni ai pădurii lucrau din toatăinima. După ce au privit o bucată de vreme, unul dintre părinți se ridică bucuros să ajute lasmul buruienele.

Și iată că toată lumea, venită să se uite, luă parte la lucru. Copiii se bucurau mai mult. Locuitorii toți din comună se adunară acolo sus și se puseră vîrtos la muncă. Aceste însămintări nu vor da roade de o vară ca grîul, ci pentru două vieți de oameni. Pădurile vor aduce ia rpe munte bîzîitul gîngăniilor, cîntecul păsărilor, freamătul vînturilor, nori și ploii, întreaga însuflețire a

vieții, pe plaiul acum pustiu. S-ar fi putut să se lase moștenire urmașilor o spinare de munte, goală și tristă. Și uite, nepoții și strănepoții vor moșteni o mândră și frumoasă pădure. Peste o sută, douăde ani, ei vor înțelege că bunicii lor au fost oameni chibzuiți, care le-au făcut în dar, într-o zi a copilăriei lor. Și-i vor pomeni cu dragoste respectuoasă.